İMAN ETTİKTEN SONRA

tevhid
BASIM YAYIN

İman Ettikten Sonra

Halis BAYANCUK
(Ebu Hanzala)

teuhid
BASIM YAYIN

www.tevhidkitap.net
www.tevhidmeali.com
www.tevhiddersleri.org
www.tevhiddergisi.org
tevhiddergisi@gmail.com

İman Ettikten Sonra

Halis BAYANCUK

(Ebu Hanzala)

Teknik Hazırlık: **Dizgi**
Tevhid Basım Yayın, 42546
Düzeltmeler
Tevhid Basım Yayın, 42546

Baskı: **Basım Yeri**
İmak Ofset
Akçaburgaz Mah. 137. Sok. No:12
Esenyurt/İstanbul - Sertifika No: 45523

ISBN: 978-605-71764-1-7
1. Baskı, Eylül/2022

İletişim: **E-posta**
tevhiddergisi@gmail.com
Telefon
+90 545 762 15 15
Posta
PK 51 Güneşli Merkez PTT
Bağcılar/İstanbul
Merkez
Kirazlı Mah. Mahmutbey Cad. No. 120/A
Bağcılar/İstanbul

Satış Noktaları: Tevhid Kitabevi

İstanbul : Kirazlı Mah. Mahmutbey Cad. No. 120/A 34212 Bağcılar/İSTANBUL 0 (545) 762 15 15
Bursa : Bağlarbaşı Mah. 1. Hürriyet Cad. 1. Sedir Sok. No. 1 16160 Osmangazi/Bursa 0 (543) 225 50 46
Ankara : Piyade Mah. İstasyon Cad. No. 190 Etimesgut/ANKARA 0 (543) 225 50 48
Diyarbakır : Kaynartepe Mah. Gürsel Cad. No. 90/A 21090 Bağlar/DİYARBAKIR 0 (543) 225 50 43
Konya : Mengene Mah. Büyük Kumköprü Cad. No. 78/A 42020 Karatay/KONYA 0 (543) 225 50 49
Van : Vali Mithatbey Mah. Gündüz 2. Sok. No. 2A İpekyolu/VAN 0 (543) 225 50 45

İÇİNDEKİLER

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اِنَّ الْحَمْدَ لِلّٰهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ، وَنَسْتَغْفِرُهُ،
وَنَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنْ شُرُورِ اَنْفُسِنَا، وَمِنْ سَيِّئَاتِ اَعْمَالِنَا، مَنْ يَهْدِهِ اللّٰهُ
فَلاَ مُضِلَّ لَهُ، وَمَنْ يُضْلِلْ فَلاَ هَادِىَ لَهُ،
وَاَشْهَدُ اَنْ لاَ اِلَهَ اِلاَّ اللّٰهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ،
وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

﴿يَآ اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ حَقَّ تُقَاتِهٖ وَلَا تَمُوتُنَّ اِلَّا وَاَنْتُمْ
مُسْلِمُونَ ﴿١٠٢﴾ ﴾ اٰلُ عِمْرٰنَ/١٠٢

﴿يَآ اَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذٖى خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ
مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثٖيرًا وَنِسَآءً وَاتَّقُوا اللّٰهَ الَّذٖى
تَسَآءَلُونَ بِهٖ وَالْاَرْحَامَ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقٖيبًا ﴿١﴾ ﴾ النِّسَاءُ/١

﴿يَآ اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدٖيدًا ﴿٧٠﴾ يُصْلِحْ لَكُمْ
اَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِعِ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا
عَظٖيمًا ﴿٧١﴾ ﴾ الْاَحْزَابُ/٧٠-٧١

اَمَّا بَعْدُ فَاِنَّ خَيْرَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللّٰهِ، وَخَيْرَ الْهَدْىِ هَدْىُ مُحَمَّدٍ،
وَشَرَّ الاُمُورِ مُحْدَثَاتُهَا، وَكُلَّ مُحْدَثَةٍ بِدْعَةٌ، وَكُلَّ بِدْعَةٍ ضَلاَلَةٌ، وَكُلَّ
ضَلاَلَةٍ فِى النَّارِ

HUTBETU'L HÂCE

"Muhakkak hamd Allah'adır. O'na hamdeder, O'ndan yardım ve mağfiret dileriz. Nefislerimizin şerrinden, amellerimizin kötülüğünden Allah'a sığınırız. Allah'ın hidayet verdiğini kimse saptıramaz. O'nun saptırdığını da kimse doğru yola iletemez. Şehadet ederim ki Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. O, bir ve tektir, O'nun ortağı yoktur. Yine şehadet ederim ki Muhammed O'nun kulu ve resûlüdür.

'Ey iman edenler! Allah'tan hakkıyla korkup sakının! Yalnızca Müslimler/şirki terk ederek tevhidle Allah'a yönelen kullar olarak can verin.' [1]

'Ey insanlar! Sizleri tek bir nefisten yaratan, ondan da eşini yaratan ve o ikisinden de birçok erkek ve kadın türetip (yeryüzünde) yayan Rabbinizden korkup sakının. Kendisiyle istediğiniz Allah'tan ve akrabalık bağlarını koparmaktan korkup sakının. Şüphesiz ki Allah, sizin üzerinizde gözetleyicidir.' [2]

'Ey iman edenler! Allah'tan korkup sakının ve doğru/sağlam/adil söz söyleyin. (Allah da buna karşılık) amellerinizi ıslah etsin, günahlarınızı bağışlasın. Kim de Allah'a ve Resûl'üne itaat ederse, şüphesiz ki büyük bir kurtuluş ve kazanç elde etmiş olur.' [3]

Bundan sonra, şüphesiz sözlerin en güzeli Allah'ın kelamı, yolların en hayırlısı Muhammed'in yoludur. İşlerin en kötüsü sonradan çıkarılanlardır. Sonradan çıkarılan her şey bidattir, her bidat sapıklıktır, her sapıklık da ateştedir." [4]

1. 3/Âl-i İmrân, 102
2. 4/Nisâ, 1
3. 33/Ahzâb, 70-71
4. Müslim, 867; Nesai, 1578

MUKADDİME/ÖN SÖZ

İman ettikten sonra yeni bir yola girmiş oluyoruz. Bu yol, Allah'ın yoludur. Ve bu yol uzun ve yorucu çabalardan sonra bizi yolun sahibine, yani Rabbimize ulaştırmaktadır:

"İşte bu benim dosdoğru yolumdur. Ona uyun. Onun dışındaki yollara uymayın. Yoksa sizi (Allah'ın dosdoğru olan) yolundan saptırırlar. Korkup sakınasınız diye bunu size emretti." [1]

"Ey insan! Hiç şüphesiz sen, Rabbinin (rızası için) sürekli çabalayacaksın ve sonunda O'nunla karşılaşacaksın." [2]

Yolumuz uzun ve yorucudur. Zira kulluk yürüyüşümüz başlı başına bir imtihandır. Rabbimize yürüdüğümüz bu kutlu yürüyüşü sekteye uğratacak yol tuzakları vardır. Tuzakların bir kısmı bizim nefsimizin zaafları, bir kısmı da düşmanımız İblis'tendir. Yolun rehberi vahiydir. Rabbimizin kelamı ile Nebimizin (sav) sözlü ve amelî açıklaması olan sünnet, bize daimî olarak yolun afetlerini hatırlatır ve bizleri uyarır. İnsan yürüdükçe tecrübe kazanır; kendini, İblis'i ve yolun tabiatını (imtihanları) daha iyi idrak eder. Vahiy, insanın elde ettiği bu tecrübe ve olgunluğa hikmet, basiret ve tevessüm/feraset der:

"Hikmeti (olgunluğu, söz ve davranışta isabetli olmayı) dilediğine verir. Kime de hikmet verilmişse ona çok fazla hayır verilmiştir. Ancak akıl sahipleri düşünüp öğüt alırlar." [3]

1. 6/En'âm, 153
2. 84/İnşikâk, 6
3. 2/Bakara, 269

"Şüphesiz ki, Rabbinizden size (feraset ve derin görüş kazandıracak) basiretler geldi. Kim görürse kendi lehine, kim de görmek istemezse kendi aleyhinedir. Ben, üzerinizde bir koruyan/gözetleyen değilim."[4]

"Şüphesiz ki bunda, basiret/feraset sahibi insanlar için (ibret alınacak) ayetler vardır."[5]

İman etmekle birlikte Allah'ın yoluna girmiş bulunuyoruz. Henüz yeniyken, yolun tabiatına dair hikmet, basiret ve ferasetten yoksun oluyoruz. İlerleyen süreçte geriye bakıp bazı pişmanlıklar yaşıyoruz: "Şunu şunu bilseydim şunları yapmazdım. Şunu anlamış olsaydım şu işe girişmezdim…" gibi düşünceler geliştiriyoruz. Birçoğumuz bireysel eğitimimiz, aile ilişkilerimiz, arkadaşlıklarımız, davet usulümüz, Rabbimizle ilişkimiz veya tabi olduğumuz topluluklara dair "Ah, şunu bilmiş olsaydım!" diyerek üzülüyoruz. Bu çalışma, böylesi bir sancının ürünüdür. Tanıştığım çoğu muvahhidden benzer cümleler duydum. Benim de bazı pişmanlıklarım oldu… Buradan yola çıkarak bu pişmanlıkları not ettim, derledim. Kitabı yazmaya başlamadan yüzlerce insana anket niteliğinde bir soru sordum: "Yolun başında şunları bilseydim şu hataları yapmazdım, dediğiniz şeyler nedir?" Sorunun cevapları ile yıllar içinde derlenmiş maddeleri bir araya getirdim ve böylece bu çalışma meydana gelmiş oldu.

Çalışmanın gayesi; önden yürüyenlerin tecrübesini geriden gelenlere aktarmaktır. Çalışmaya henüz son nokta konmamıştır. Tevhid ehlinden yukarıda sorduğum soruya gelecek cevaplar olursa çalışma yeni baskılarda genişleyerek devam edecektir. Soruya cevap vermek isteyen herkes tevhiddergisi@gmail.com adresine yazabilir.

Çalışmanın bir kısmını sil baştan kaleme aldım, bir kısmını ise daha önce konuya dair yazdıklarımdan derledim. Her birimize faydalı olmasını umuyorum. Çaba bizden, başarı Allah'tandır (cc).

4. 6/En'âm, 104
5. 15/Hicr, 75

YOLA GİRERKEN

İmtihan Gerçeği

Tevhid akidesini kabul edip Allah'a teslim olan dost! Her şeyden önce, aramıza hoş geldin diyor ve merhaba niyetine seni şu ayetlerle karşılıyorum:

"Muhsin olarak/Kulluğunu en güzel şekilde yapmaya çalışarak yüzünü Allah'a teslim eden ve hanif olan İbrâhîm'in milletine uyandan daha güzel bir dine kim sahip olabilir? Ki, Allah İbrâhîm'i dost edinmiştir." [1]

Yola girerken bilmen gereken ilk şey, imtihan olacağındır... Bu, yolun tabiatıdır. Yüce Allah, sadıklar ile yalancıları birbirinden ayırmak için, "İman ettim." diyenleri imtihan edecektir:

"Elif, Lâm, Mîm. Yoksa insanlar, 'İman ettik.' dedikten sonra, imtihana tabi tutulmadan bırakılacaklarını mı sandılar? Andolsun ki, onlardan öncekileri imtihan ettik. Elbette Allah, doğru olanları da yalancıları da bilir. (Ve imtihanlarla insanların da bilmesini sağlar.)" [2]

Yüce Allah iman edenlerin tabi tutulacağı imtihanı "fitne" kelimesiyle ifade buyurmuştur. Fitne; madenin ateşe arz edilmesi, madenin, özüne aykırı maddelerden temizlenmesi ve ham madenin ortaya çıkarılmasıdır.[3] İmtihan ve musibetler de böyledir. İnsanın imanını ateşe tabi tutar. İmanın özü olan

1. 4/Nisâ, 125
2. 29/Ankebût, 1-3
3. bk. El-Mufredât, s. 623-625; Mu'cemu Mekâyîsi'l Luğa, 4/472-473, f-t-n maddeleri

sıdk/doğruluk ile yalanı, samimiyet ile samimiyetsizliği, adanmışlık ile içten pazarlıklı olmayı ayrıştırır… Madem bu yola girenler insandır ve madem insanın özünde fücur da takva da vardır,[4] öyleyse her insan arınıncaya dek imtihana tabi tutulacaktır:

"Andolsun ki sizleri biraz korku, biraz açlık, mallardan, canlardan ve meyvelerden eksiltmekle imtihan edeceğiz. Sabredenleri müjdele! Onlar ki başlarına bir musibet geldiğinde: 'Şüphesiz ki biz Allah'a aitiz/Allah'tan geldik ve hiç şüphesiz yine O'na döneceğiz.' derler. Bunlar, Rablerinden üzerlerine bir övgü/destek ve rahmet olanlardır. Ve yine bunlar hidayete erenlerin ta kendileridir."[5]

"Andolsun ki, mallarınız ve canlarınız konusunda sınanacaksınız. Yine andolsun ki, sizden önce kendilerine Kitap verilenlerden ve müşriklerden size çokça eza verecek sözler işiteceksiniz. Şayet sabreder ve korkup sakınırsanız hiç şüphesiz bu, azmedilmeye değer işlerdendir."[6]

"Her nefis ölümü tadacaktır. Biz, sizleri şer ve hayırla sınayarak deneriz. Ve bize döndürüleceksiniz."[7]

"Andolsun ki sizden mücahid olanları ve sabredenleri açığa çıkarıncaya dek, sizi imtihan edeceğiz. Ve haberlerinizi de sınayacak (kimin cihad edip sabrettiğini kimin de sabredemeyip kaçtığına dair haberlerinizi açığa çıkaracağız)."[8]

Yüce Allah doğru, gerçekçi ve apaçık konuşur. O (cc), kullarını aldatmaz. Daha yolun başındayken yolun tabiatını insana anlatır. Amacı insanı korkutmak değil; insanı basiretli kılmak, ne ile karşılaşacağını göstermektir. Yukarıdaki ayetleri dikkatle okuduğunda bir şey göreceksin. Ayetler bir yandan imtihanı haber verirken diğer yandan ne yaptığımız takdirde kazanacağımızı bildirir. Her şeyden önce başına gelenin bir imtihan olduğunu bilmelisin. Zira imtihanı kazanmanın ilk adımı o şeyin imtihan olduğunu bilmek, imtihan bilincine sahip olmaktır. İman ettiğin için işlerin bozuldu

4. "Nefse ve onu düzenleyene, Ona hem kötülüğü hem de takvayı ilham edene (tüm bunlara andolsun ki), Onu (nefsini) arındıran, kesinlikle kurtuluşa ermiştir. Onu (küfür ve masiyetle) örtüp gizleyen de, kesinlikle zarar etmiştir." (91/Şems, 7-10)
5. 2/Bakara, 155-157
6. 3/Âl-i İmrân, 186
7. 21/Enbiyâ, 35
8. 47/Muhammed, 31

diyelim. Yani Yüce Allah seni açlıkla, malından eksiltmekle imtihan etti. Şayet sen buna "ekonomik kriz" dersen en baştan yanlış yaparsın. Evet, ekonomik kriz bir gerçekliktir. Müstekbir tağutlar yer altı ve yer üstü kaynaklarını sömürdüğünden, ülkelerin millî geliri azınlık bir zümreye aktığından dünyada bir kriz vardır. Ancak sen iman etmeden de aynı sömürü sistemi vardı. Neden sen, şimdi, iman ettikten sonra hissettin? Çünkü imanından imtihan edilmektesin… Yüce Allah imanında sadık olup olmadığını açığa çıkarmak, sana ve kardeşlerine göstermek istemektedir. İmtihan edildiğinin bilincinde olmak önemlidir. Çünkü bu bilinç, bize ikinci adımı attırır ve şu soruyu sordurur: Madem bu bir imtihan, öyleyse Rabbim benden bir duruş, bir tavır bekliyor. O duruşun Kur'âni adı sabırdır ve her imtihanın sabrı farklıdır. Şu imtihanımda benim sabrım nedir? İşte bu soru, hayır kapılarını açan anahtardır. Artık Kur'ân okurken yukarıdaki soruya cevap arayarak okursun. Dua ederken dilin bu sorunun cevabını diler. Tecrübeli kardeşlerinle istişare ederken bu sorunun cevabını arayarak istişare edersin.

Şer'i İmtihan

Bela ve musibetlerin yanında bir diğer imtihan da şer'i olanlardır. Yani, İslam olduktan sonra muhatap olduğumuz farzlar, haramlar, Allah'ın sınırları… dinin gerekleridir. Zira cahiliyede bir düzen kurmuştur insan. Şimdi İslam ile tanışmış ve cahiliyeden farklı bir hayat nizamı vazeden, her şeyiyle kendine has bir dine girmiştir. Cahiliyede kurduğu düzen, sosyal ilişkileri, aile yapısı ya da ticari faaliyetleri de çoğunlukla İslam ile bağdaşmaz. İnsanın bir ömür çaba harcayarak elde ettiği gayri İslami bir unvanı terk etmesi zordur. Ona statü kazandıran geliri terk etmesi zordur. Binbir emekle inşa ettiği sosyal çevresini terk etmesi zordur. Ancak şu da bir gerçektir ki imtihan, tabiatı itibarıyla zordur. Şer'i veya kaderî her imtihan insanı bir nebze zorlayacaktır. Zorladığındandır ki adına sınav anlamında "imtihan" denmiştir.[9] Matematik imtihanı dahi bizi zorluyorsa Allah'ın (cc) sınavı nasıl zorlamasın? Zorladığındandır ki adına eskiten, yıpratan, solduran anlamında "bela" denmiştir.[10] Zorladığındandır ki adına ateşte eriterek madeni temizleme anlamında

9. bk. Mu'cemu Mekâyîsi'l Luğa, 5/302, m-h-n maddesi
10. bk. El-Mufredât, s. 145-147; Mu'cemu Mekâyîsi'l Luğa, 1/292, b-l-v/y maddeleri

"fitne" denmiştir.[11] Yani Yüce Allah'ın imtihan için seçtiği isimler dahi şer'i sorumluluklar ve musibetlerin ağır, zor, yıpratıcı olduğunu gösterir. Bu durumda tevhid yoluna giren insan ne yapmalıdır?

Öncelikle şunu bilmelidir: İnanan bir kalp, imtihanın kolay veya zorluğuna odaklanmaz. Emre icabet etmeye, adım atmaya odaklanır. İnsan imtihanın zorluklarını düşündükçe, korkularını büyütür. Düşünceden bir kaleye hapsolur, kendini Rabbinden uzaklaştırır. Adım attığında ise korkuları dağılır, Yüce Allah'ın yardımını yanına alır ve her zorluğun üstesinden gelir. İki örnek üzerinden konuşalım:

"Şayet biz: 'Kendinizi öldürün ya da yurtlarınızdan çıkın.' diye onlara farz kılmış olsak, onlardan azı hariç (bu emri) yerine getirmezlerdi. Onlar, kendilerine verilen bu öğüdü yerine getirselerdi kendileri için daha hayırlı olur, (ayaklarını) daha kuvvetli bir şekilde sabit kılardık. O zaman onlara kendi katımızdan büyük bir ecir verirdik. Ve şüphesiz onları dosdoğru yola iletirdik. Kim Allah'a ve Resûl'e itaat ederse bunlar, Allah'ın kendilerine nimet verdiği nebiler, sıddıklar, şehitler ve salihlerle beraber olacaklardır. Ne güzel arkadaştır bunlar! Bu, Allah'tan olan bir lütuftur. Her şeyi bilen olarak Allah yeter."[12]

Yüce Allah bir örnek veriyor, farazi bir ihtimali düşünmemizi istiyor. Bir topluluğa, kendinizi öldürün veya yurtlarınızdan çıkın diye emretsek çoğu yapmazdı diyor. Şimdi kendimizin böyle bir emre muhatap olduğumuzu düşünelim. Ne yapardık? Muhtemelen çoğu insan imtina eder, emre icabet etmezdi. Emri mantıksız bulur, sorgulardı. Ama Rabbimiz, emre icabet etselerdi şunları elde ederlerdi diyor:

- Daha hayırlı sonuçlar
- Ayaklarını sabit kılan manevi güç
- Büyük ecir
- Doğru yola hidayet
- Nebiler, sıddıklar, şehitler ve salihlerle birliktelik

11. bk. El-Mufredât, s. 623-625; Mu'cemu Mekâyîsi'l Luğa, 4/472-473, f-t-n maddeleri
12. 4/Nisâ, 66-70

Bir insanın son nefese kadar ihtiyaç duyduğu ne varsa okuduğumuz listede mevcut. Bunlar neyin karşılığı? Zor emirlere itaat ve icabetin karşılığı. Okuduğumuz İlahi buyruğu pratik bir örnek üzerinden bir daha düşünelim:

Ebû Hureyre'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü'ne, 'Göklerde ve yerde olan her şey Allah'ındır. Nefislerinizde olanı açığa vursanız da gizleseniz de Allah sizi ondan hesaba çekecektir. (Hesap neticesinde) dilediğini bağışlar, dilediğine azap eder. Allah, her şeye kadîrdir.'[13] ayeti indiğinde bu, Allah Resûlü'nün ashabına ağır geldi; hemen Allah Resûlü'ne geldiler, diz çöküp oturdular ve 'Ey Allah'ın Resûlü, namaz, oruç, cihad, sadaka vermek gibi gücümüzün yetebileceği şeylerle sorumlu tutulduk. Ama şimdi sana bu ayet indirildi. Bizim buna gücümüz yetmez.' dediler.

Allah Resûlü (sav), 'Sizden önce kendilerine Kitap indirilen iki toplumun, 'İşittik ve isyan ettik!' dediği gibi mi demek istiyorsunuz? Bilakis şöyle deyin: 'İşittik ve itaat ettik. Rabbimiz, senden bağışlanma diliyoruz. Dönüş sanadır.' dedi.'

Onlar da, 'İşittik ve itaat ettik. Rabbimiz, senden bağışlanma diliyoruz. Dönüş sanadır.' dediler.

Bu duayı okudukça dilleri de buna alıştı. Arkasından Yüce Allah, 'Resûl, Rabbinden kendisine indirilene iman etti. Müminler de (iman ettiler). Hepsi; Allah'a, meleklerine, kitaplarına ve resûllerine iman ettiler (ve dediler ki:) 'O'nun resûllerinin arasını ayırmayız.' (Yine) dediler ki: 'İşittik ve itaat ettik. Rabbimiz, senden bağışlanma diliyoruz. Dönüş sanadır.'[14] ayetini indirdi. Onlar böyle yaptıklarında Yüce Allah da o ayetin hükmünü yürürlükten kaldırdı ve 'Allah kimseye gücünden fazlasını yüklemez. Herkesin kazandığı (hayır) lehine, yaptığı (günahlar da) aleyhinedir. 'Rabbimiz! Unutur ya da hata edersek bizleri sorumlu tutma ... ' ' ayetini indirdi. (Allah Resûlü (sav) şu ayetleri okuduğunda) 'Rabbimiz! Unutur ya da hata edersek bizleri sorumlu tutma.' Yüce Allah, 'Olur.' dedi. 'Rabbimiz! Bizden öncekilere yüklediğin gibi ağır bir yük taşıtma bize.' Yine, 'Olur.' dedi. 'Rabbimiz! Gücümüz yetmeyen şeyleri bize yükletme.' Yine, 'Olur.' dedi. 'Bizi affet. Bizi bağışla. Bize merhamet

13. 2/Bakara, 284
14. 2/Bakara, 285

et. Sen bizim Mevlamız/dostumuzsun. Kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et.'[15] **dediğinde yine, 'Olur.' dedi."**[16]

Bir ayet iniyor... Sahabeye ağır geliyor. Şayet Allah (cc) içimizden geçenlerden bizi hesaba çekerse helak oluruz diyorlar. Allah Resûlü (sav) uyarıyor. Böyle yapmayın, işittik ve itaat ettik deyin, diyor. Zira o Nebi; emre icabet edene kolaylaştırıldığını, icabet etmeyene zorlaşırıldığını biliyor. Gerçekten sahabe onu (sav) dinleyip icabet edince, Allah (cc) kolaylaştırıyor. Kıyamete dek her müminin göğsünü genişletecek ayetler, Amenerrasulü diye meşhur olan, Bakara Suresi'nin son ayetleri iniyor. Yüce Allah bu ümmetin duasına icabet ediyor.

Okuduğumuz örnekte, Allah Resûlü'nün (sav) sahabeyi Ehl-i Kitab'a benzemekten sakındırdığını görüyoruz. Mesele şöyle:

"(Hatırlayın!) Hani Musa kavmine demişti ki: 'Allah, bir inek/sığır kesmenizi emrediyor.' Demişlerdi ki: 'Bizimle alay mı ediyorsun?' Musa: 'Cahillerden olmaktan Allah'a sığınırım.' demişti. Demişlerdi ki: 'Bizim için Rabbine dua et de o ineğin sıfatlarını bize açıklasın.' Dedi ki: '(Allah) buyurdu ki: 'O ne yaşlı ne de körpe, bu ikisi arasında (orta yaşta) bir inektir. (Bu açıklama üzerine artık) emrolunduğunuz şeyi yapın.' ' Demişlerdi ki: 'Bizim için Rabbine dua et de bize onun rengini açıklasın.' Dedi ki: '(Allah) buyurdu ki: 'O, bakanlara (huzur verip) ferahlatan, rengi parlak, sapsarı bir inektir.' ' Demişlerdi ki: 'Bizim için Rabbine dua et de bize onun mahiyetini açıklasın. (Şu ana kadar anlattıkların nedeniyle) inek, kafamızı karıştırdı. Şayet Allah dilerse (ineği bulma konusunda) elbette doğru olanı yaparız.' Dedi ki: 'Allah buyuruyor ki: 'Tarla sürme ve ekin sulama işinde çalıştırılmamış, kusursuz, üzerinde benek olmayan bir inektir/boğadır.' ' (Onlar:) 'Şimdi doğruyu söyledin.' dediler ve ineği/boğayı kestiler. Fakat neredeyse onu kesmeyeceklerdi."[17]

Emri duydukları ilk anda itaat etmiş olsalar herhangi bir inek kesip emre icabet etmiş olacaklardı. Onlar emre uymada ayak diredikçe Allah (cc) zor-

15. 2/Bakara, 286
16. Müslim, 125
17. 2/Bakara, 67-71

laştırdı. Şartlar o derece ağırlaştı ki, neredeyse kesecek inek bulamayacak ve helak olacaklardı.

Bu kıssanın bize bakan yönü şudur: İslam'ı öğrenirken bazı emir ve yasaklar nefsimize ağır gelebilir. Kolaylaştırmanın yolu adım atmaktır. En güçlü dua, emre icabettir. Kul, iradesini ortaya koyduğu zaman Allah'ın (cc) yardımı ve kolaylaştırması peşinden gelir.[18] [19]

Evet, bu meseleyi yolun başında iyi anlamalıyız. En güçlü dua emre icabettir. Biz emre icabet ettikçe Yüce Allah bize kolaylaştırır. Biz emirlerden yüz çevirdikçe Yüce Allah zorlaştırır:

"Kim de verir ve (Allah'tan) korkup sakınırsa, Ve en güzel olanı (Lailaheillallah'ı) doğrularsa, Biz de ona kolay olanı (salih ameli ve cenneti) kolaylaştırırız."[20]

"Kim de cimrilik eder ve (Allah'a) ihtiyacı yokmuş gibi davranırsa, Ve en güzel olanı (Lailaheillallah'ı) yalanlarsa, Biz de ona zor olanı (masiyet ve cehennemi) kolaylaştırırız."[21]

İblis'in Tuzağı

Tevhid yoluna girdiğinde, hakikatte şükür yoluna giriyorsun. Seni yarattığı, rızıklandırdığı ve hidayet ettiği için Rabbine şükretmenin en etkili vesilesi, tevhid üzere Allah'a kulluktur. İmamlarımızın şirkle ilgili benzetmesi; tevhidin şükür, şirkin nankörlük olduğunu ne güzel anlatır.

Hâris El-Eş'arî'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Yahya, İsrailoğullarını mescide topladı. Onlara dedi ki: 'Allah, beş şeyle amel etmemi ve bu beş şeyi size bildirmemi bana emretti. Bunlardan birincisi, sadece Allah'a kulluk etmeniz ve hiçbir şeyi O'na ortak koşmamanızdır. Bunun misali şuna benzer: Bir adam düşünün. Tamamı kendisine ait olan malla bir köle satın almıştır ve köleye demiştir ki: 'Bu benim evim, bu da işimdir. Çalış ve (kârı) bana öde.'

18. bk. 4/Nisâ, 66-70
19. bk. Tevhid Meali, s. 10, Bakara Suresi, 71. ayetin tefsiri
20. 92/Leyl, 5-7
21. 92/Leyl, 8-10

Köle çalışır. Akşam olduğu zaman kazandıklarını sahibine değil, sahibinin dışında bir efendiye verir. Hanginiz kölenizin böyle olmasını ister?"[22]

Şeytanın en nefret ettiği şey şükürdür. İnsanlar şükretmesin diye her yönden onları kuşatır:

"Dedi ki: 'Beni saptırmana karşılık, ben de onları (saptırmak) için senin dosdoğru yolunun üzerine oturacağım. Sonra kesinlikle onlara önlerinden, arkalarından, sağlarından ve sollarından sokulacağım. Çoğunu şükredici bulamayacaksın.' "[23]

Şeytanın dört bir yandan insanı kuşatması, kulluğun her alanında söz konusudur. Tevhid yoluna giren ve İslami bir hayatın gereklerini yerine getirmeye çalışan için bu daha belirgindir.

Sebre ibni Ebî Fâkih'ten (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Şeytan, Âdemoğlunun her yerde önüne oturur. İslam olma yolunda yine önüne oturur, engeller çıkarmaya ve Allah yolundan saptırmaya çalışır ve yeni İslam olan birine şöyle der: 'Sen İslam oldun, babanın ve atalarının dinini terk ettin ha!' O kimse şeytanı dinlemez, ona isyan eder ve Müslim olarak kalmış olur. Şeytan hicret eden kimsenin de yolunu keser, önüne oturur ve şöyle der: 'Kendi vatanını ve yurdunu terk edip nasıl hicret edersin? Hicret etmek, dizginlerinden bağlanmış at gibidir ve çok sıkıntılıdır.' der. O kimse de ona isyan edip onu dinlemez ve hicretini yapmış olur. Sonra şeytan, cihad yolu üzerine oturur ve şöyle der: 'Cihad yorgunluk demektir, hem kendini yorarsın hem de malını kaybedersin. Savaşacak ve öldürüleceksin. Karın başkasına nikâhlanacak, malların taksim edilecek … O kimse de şeytanın bu sözlerine kulak vermez ve isyan ederse cihadını yapmış olur. Kim bunları böylece yaparsa o kimseyi cennete koymak, Allah üzerine bir borçtur. Savaşta da öldürülse, boğularak da ölse, hayvanın sırtından düşüp de ölse Allah o kimseyi mutlaka cennetine koyacaktır."[24]

Şeytan, Âdemoğlunun tüm yolları üzerine oturur. İnsan ne zaman hayra yönelecek olsa o hayra özel vesveseler üretir. İfadeye dikkat edelim, o hayra özel vesveseler! Bu, şu anlama gelir: İnsan hangi hayra yönelirse yönelsin,

22. Tirmizi, 2863
23. 7/A'râf, 16-17
24. Nesai, 3134; Ahmed, 15958

zihninde o hayra yönelik engelleyici düşünceler belirir. Bu düşünceler hiçbir zaman “şu hayrı yapma” şeklinde olmaz. Bilakis mantıklı, daha iyisini gösteren, tam hazırlık yapmayı salık veren düşüncelerdir. Örneğin bir kardeşimiz İslam olur. Örtü emrine icabet etmek ister. Zihninde bir düşünce belirir: “Sen henüz hazır değilsin. Tesettüre girer ve gereklerini yerine getiremezsen tamamen terk eder veya soğursun.” Ne kadar masum, mantıklı değil mi? Oysa insan hiçbir zaman şer’i sorumluluklara hazır değildir. Zira insan içinde nefis taşımaktadır. Nefis arzulara uymak, hevasınca hareket etmek istemektedir. Nefis için sorumluluk, istenmeyen bir şeydir. Nefsin arzusunu kıran şey, onun isteklerine boyun eğmek değildir. Onun isteklerine karşı çıkmak, onun şerrinden Allah’a (cc) sığınmak ve iradeli olmaktır. Hiçbir arzu, irade karşısında dayanamaz. Yine bir kardeşimiz İslam oluyor. Bulunduğu yerde dininde fitneye düşüyor. Kendisi, çevresi veya ailesi bunun farkında. Ne yapmalı? Dininde fitneye düşen insan hicret etmeli. Dinini daha iyi yaşayacağı bir ülke, şehir veya mahalleye intikal etmeli… Ânın vacibi, öncelikli sorumluluk bu… Tam o sırada düşünceler üşüşür zihnine… Borçlarını hatırlar. Annesinin hastalığını hatırlar. Akrabalarının davete olan ihtiyacını hatırlar. Hatırlar da hatırlar… Bu düşünceler mantıklı da olabilir. Fakat ölçü bellidir: Bizi ânın vacibinden, öncelikli sorumluluktan alıkoyan her şey batıldır, şeytanidir. Bizi hicret sorumluluğundan alıkoyan şey nedir? Kurulu düzenimiz, düzenli gelirimiz ve yeni bir hayat kuracak olmanın kaygısıdır… Bunu böylece, şeffaf bir şekilde isimlendiremediğimiz için etrafından dolanır, süslü mazeretlerin ardına gizleniriz.

Benim bu noktada hususi olarak dikkat çekmek istediğim bir mesele var: Rüyalar! Önce Allah Resûlü’nden (sav), Nebevi hikmet pınarından bir yudum su içelim, soluklanalım, sonra meramımı anlatacağım:

Ebû Hureyre’den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

“Rüyalar da üç çeşittir. Biri Allah’tan bir müjdedir. Diğeri insanın günlük yaşantısında zihnini meşgul eden şeylerden kaynaklanan rüyadır. Bir diğeri de şeytanın üzüntü verdiği rüyadır. Biriniz hoşlanmadığı bir rüya görürse onu kimseye anlatmasın ve kalkıp namaz kılsın.”[25]

25. Buhari, 7017; Müslim, 2263

Ebû Katâde'den (ra) rivayet edildiğine göre Nebi (sav) şöyle buyurmuştur:

"Salih olan rüya Allah tarafındandır. Rüyada ihtilam olmak ise şeytandandır. Kim rüyada hoşuna gitmeyecek bir şey görürse (uyanınca) sol tarafına üç defa tükürsün ve şeytanın şerrinden Allah'a sığınsın. Bu suretle o rüya, sahibine zarar vermez ve muhakkak ki şeytan benim kılığıma giremez."[26]

Câbir'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Sahabilerden biri Allah Resûlü'ne, 'Rüyamda başım kopmuştu ve yuvarlanıyordu.' diye anlatınca Allah Resûlü (sav) uyarıda bulundu. 'Sizden biri gece şeytanın, kendisiyle oynamasını sabah insanlara anlatmasın.' dedi."[27]

Demek ki şeytanın rüyalara girme, mümin kulu hüzne boğma, ruhsal dengesini bozma etkisi var. Allah Resûlü (sav) ne güzel ölçü veriyor: Mümini hüzne boğan her rüya şeytandandır. Böylesi rüyalar şeytanın kulla oynamasıdır. Böylesi rüyalar önemsenmemeli, başkalarına anlatılmamalı, peşine düşülmemelidir. Yapılacak şey sol tarafına tükürmek, Allah'a (cc) sığınmak ve salih bir amelle ruhsal düzeni sağlamaktır. Aksi hâlde şeytani rüyalar ruhsal dengeyi bozar. İnsan o ruh hâliyle yanlış düşünce ve amellere savrulur.

Bu kısa izahtan sonra konumuza dönelim: Yeni iman eden insanlar engelleyici rüyalara muhatap olur. Onları tevhidden, tevhid ehli insanlardan, onu hayra çağıran İslami topluluktan soğutan rüyalar... Özellikle kibirli, kendini beğenen insanlar rüyalarını çok önemser. Böylelerinin çoğu rüyalarının, hakikatte şeytanın peşinden gerisin geri cahiliyeye döner. Yolun başındaki insan, şeytanın tuzaklarını ve insana yaklaşma yollarını bilirse tedbirini alır. Gördüğü her rüyayı ve aklına esen her düşünceyi önemsemez. İçinde bulunduğu durumun sorumluluklarına odaklanır, ânın vacibini tespit eder ve Allah'tan (cc) yardım isteyerek sorumluluklarını yerine getirir.

Bir sonraki bölümde değineceğiz, ancak bir noktaya temas edelim: İslam yolunun birinci esası kul ile Allah ilişkisidir. Sağlıklı bir kulluk (istikamet) için, kulun Allah (cc) ile bağları güçlü olmalı, kulluk bilinci yüksek olmalıdır. İkinci temel ise kul ile şeytan ilişkisidir. İstikamet üzere kulluk için şeytanı,

26. Buhari, 6995; Müslim, 2262
27. Müslim, 2268

hilelerini ve ondan korunma yolunu bilmek gerekir. Şeytana dair bilincin güçlü olması için kulun gündeminde şeytanın tuzak ve iğvâsı olmalıdır. Allah'a çokça sığınmalı, İblis gerçeğini nefsine hatırlatmalı ve zihnine üşüşen düşüncelerin şeytani mi, yoksa Rahmâni mi olduğuna kafa yormalıdır.[28]

28. Bu konuda tavsiye edebileceğim kitaplar şunlardır:
– İbnu'l Cevzî, Şeytanın Hileleri
– İbni'l Kayyim El-Cevziyye, Şeytanın Tuzakları ve Kurtulma Yolları
– Abdulhamid Bilalî, Şeytandan Korunma Yolu
– Vahyin Rehberliğinde İbrâhîm ve Hicr Suresi Tefsiri, Halis Bayancuk, Tevhid Basım Yayın, s. 532, "Şeytanın İnsanı Saptırma Yolları". İlgili içeriğe ulaşmak için karekodu okutabilirsiniz.

– Bu konu üzerine yapmış olduğum video dersler. (İlgili derslere erişmek için karekodu okutabilirsiniz.)

EĞİTİM

Tevhid yoluna girdiğimiz zaman, her gün yeni şeyler öğrenecek, kendimizi inşa edeceğiz. İnşa sürecinde dikkat etmemiz gereken şeyler var. Şöyle düşünebiliriz: Kendimizi inşa çabamız, bir ev inşasına benzer. Önce bir temel atılır, sonra bina yükselir. Binanın kalitesi kullanılan malzemenin kalitesiyle doğru orantılıdır. Bazı malzemeler olmazsa olmazken bazısı olmasa da olur kabîlindendir. Binanın içi ile dış cephesi farklıdır... İnsan da böyledir... Tevhid yoluna girdiğinde kendini inşa eder. Şayet usulünce inşa ederse kulluk binası muhkem olur. Aksi hâlde kulluk binasını uçurum kenarına, yıkılayazacak şekilde inşa eder:

"Binasını/mescidini, takva üzerine ve Allah rızasını (gözeterek) tesis eden mi daha hayırlıdır; yoksa, binasını yıkılmaya yüz tutmuş, bir uçurumun kenarına kurup o yerle birlikte kendisi de cehennem ateşine yuvarlanacak olan mı? Allah, zalimler topluluğunu hidayet etmez." [1]

Kendimizi nasıl inşa edeceğiz? Bu soruyu Allah Resûlü'ne, onun yetiştirdiği ashabına soracağız. Zira Nebi (sav), bize Allah'ın ayetlerini tebliğ edip açıklamakla birlikte bizi eğitmek ve arındırmak için gelmiştir:

"Andolsun ki Allah müminlerin içinde, kendilerinden olan bir Resûl göndermekle onlara iyilikte bulunmuştur. Onlara O'nun ayetlerini okur, onları arındırır ve onlara Kitab'ı ve hikmeti öğretir. Hiç şüphesiz, (Resûl gelmeden) önce apaçık bir sapıklık içindeydiler." [2]

1. 9/Tevbe, 109
2. 3/Âl-i İmrân, 164

Allah Resûlü'nün eğitim metodunda önce iman, sonra Kur'ân, sonra sünnet gelir.

Huzeyfe (ra) şöyle der:

"Emanet/İman, insanların kalbine indi. Sonra Kur'ân'ı öğrendiler, sonra sünneti öğrendiler..."[3]

Huzeyfe'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Şüphesiz biz öyle bir kavimdik ki bize imanın verilmesi, Kur'ân'ın verilmesinden önce olurdu. Sizler de öyle bir kavimsiniz ki size Kur'ân'ın verilmesi, imanın verilmesinden önce oldu."[4]

Cundub ibni Abdullah'tan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Biz, ergenlik çağına ermek üzereyken Nebi (sav) ile beraberdik. Biz, Kur'ân'ı öğrenmeden önce imanı öğrendik. Sonra Kur'ân'ı öğrendik. Kur'ân sayesinde de imanımız arttı ve güçlendi."[5]

Sahabe önce imanı öğrenmiş, Yüce Allah'ı tanımıştır. Zira İslam inancının özü, esası, temeli; Allah'ı tanımak, kendini kullarına tanıttığı isim ve sıfatlarla O'na (cc) kulluk etmektir. Şayet insan önce O'nu tanır ve O'na iman ederse daha sonra öğrendiği her bilgi imanını arttırır, onu Rabbine yakınlaştırır. Sağlam bir temel üzerine konulan her tuğla nasıl binayı yükseltip güzelleştiriyorsa, sağlam bir iman üzere konulan her nas da kulluk binasını yükseltip güzelleştirir. Peki, bu sistemi bozduğumuzda ne olur? Sahabe bu soruya şöyle cevap vermiştir:

Yûsuf ibni Mahek'ten (rh) şöyle rivayet edilmiştir:

"Ben Müminlerin Annesi Âişe'nin (r.anha) yanındayken Iraklı birisi geldi. Ona, 'Hangi kefen daha hayırlıdır?' diye sordu.

Âişe Annemiz, 'Zavallı adam, nasıl kefenlenirsen kefenlen, bunun sana bir zararı olur mu?' diye karşılık verdi.

Adam bu defa, 'Ey Müminlerin Annesi, bana Mushaf'ını göster.' dedi.

3. Buhari, 6497; Müslim, 143
4. Es-Sunenu'l Kubrâ li'l Beyhakî, 5291
5. İbni Mace, 61

Âişe Annemiz, 'Neden?' diye sorunca şöyle dedi: 'Bendeki Kur'ân'ı ona göre telif etmeye çalışayım. Çünkü o, okunuyorken harfleri aynilik arz etmiyor.'

Bunun üzerine Âişe Annemiz, 'Ha öyle okumuşsun ha böyle, sana bir zararı var mı?' diye karşılık verdi ve şöyle devam etti: 'Kur'ân'dan ilk olarak cennet ve cehennemin işlendiği bir sure nazil oldu. Ne zaman ki insanlar İslam'a girmeye başladı, haram ve helale ilişkin ayetler indi. Eğer ilk olarak, 'Şarap içmeyin.' diye bir ayet inseydi insanlar, 'Asla şarabı bırakmayız.' diyerek karşı çıkarlardı. Eğer ilk olarak, 'Zina etmeyin!' diye bir ayet inseydi, 'Asla zinayı bırakmayız!' diyerek İslam'a yanaşmazlardı. Mekke'de ben daha oyun oynayan bir çocukken Nebi'ye (sav), '(Hayır, öyle değil!) Onlara vadolunan (gerçek azap) kıyamettir. Ve kıyamet, daha korkunç ve daha acıdır.'[6] ayeti nazil oldu. Bakara ve Nisâ Sureleri ise ancak ben onunla evlendikten sonra indi."

Ravi devamında şöyle dedi: "Sonra Âişe, Mushaf'ını çıkardı ve surelerin ayetlerini adama imla ettirdi."[7]

Kur'ân'dan ilk inen ayetler Allah'a ve ahirete imana vurgu yapan ayetlerdir. İnsanlar Allah'a (cc), O'nun nimetlerine (cennet) ve azabına (cehennem) yakinen iman edince emirler ve yasaklar gelmeye başladı. Şayet aksi olsa insanlar alıştıkları düzeni bırakamaz, zina ve içki gibi alışkanlıklarını terk edemezlerdi. Demek ki Allah'ın sınırlarını gözetmek için önce iman etmek gerekir. İman kalplerde kökleştiğinde ise emre icabet kolaylaşır.

Abdullah ibni Ömer'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Şüphesiz biz o zamanlarda bir süre bulunmuştuk. Bizlere iman, Kur'ân'dan önce öğretildi. Sure Muhammed'e (sav) inerdi, onun helalini ve haramını öğrenirlerdi. Sizin bugün Kur'ânı öğrendiğiniz gibi onda durulması gereken yerleri öğrenmiştik. Fakat biz bu zamanlarda kişiyi görüyoruz, onlardan birine Kur'ân verilmiştir, o da Fâtiha Suresi'nden Kur'ân'ın sonuna kadar okuyor, ne onun emirlerini ne sakındırdıklarını ne de onda mutlaka durması gereken yerleri bilmiyor. Manasını anlamaksızın, düşünmeksizin Kur'ân okuyor; kalitesiz hurma tanelerinin atılıp savrulduğu gibi okuyup geçiyor."[8]

6. 54/Kamer, 46
7. Buhari, 4993
8. El-Mustedrek, 101

İbni Ömer (ra) bir gözlem yapar ve sahabe imanı ile tabiin dönemi insanlarının imanını karşılaştırır. Sahabe önce Allah'a iman etmiş, sonra Kur'ân'ı öğrenmiştir. İman, yani Allah'a olan inanç, saygı ve tazimleri; O'nun (cc) emir ve yasaklarına karşı bir hassasiyet oluşturmuştur. Sonradan gelenler ise imandan önce Kur'ân'ı/dinî bilgiyi öğrenmiştir. Kur'ân'da bir emirle karşılaştıklarında hemen, durmaksızın icabet edememişlerdir. Zira söze verilen değer, sözün sahibine verilen değerin yansımasıdır.

Şunu da söyleyebiliriz: İslam'da her şey Yüce Allah'a bağlıdır. Merkezde O (cc) vardır. O'na olan saygı, sevgi ve korkumuz; O'na bağlı olan şeylere verdiğimiz değeri belirler. Örneğin biz, Allah Resûlü'ne (sav) niye inanıyoruz? Allah'ın resûlü olduğu için! Biz Allah'ı hakkıyla tanıyor ve gereği gibi saygı duyuyorsak O'nun elçisine de gereken saygıyı gösterecek, ona (sav) karşı sorumluluklarımızı yerine getireceğiz. Namazı niye kılıyoruz? Allah (cc) istediği için. Şayet Allah'a gereken saygıyı göstermiyorsak namaza gereken saygı ve önemi gösterebilir miyiz? Kur'ân, Allah'ın kelamıdır. Hepimiz fıtraten biliriz ki her söz bizde aynı etkiyi uyandırmaz. Sözün değeri ve etkisi, sahibinin değerine bağlıdır... İslam'ın inanç, amel ve ahlak şubelerinden hangisini ele alırsak alalım, aynı sonuca ulaşacağız. Allah (cc) bizim yanımızda ne kadar değerliyse İslam'ın şubeleri de o kadar değerlidir. Belki sahabe hayatlarını okuduğumuzda onların namaza, oruca, infaka, Allah Resûlü'ne... verdiği değere şaşırıyor, bazı rivayetleri abartılı buluyoruz. Çünkü meseleye doğru yerden bakamıyoruz. Onların o amellere verdiği değer, Allah'a (cc) verdikleri değerden kaynaklanıyor. O'na itaat etmiş olmaktan, O'na hizmet etmiş olmaktan, O'na yakın olmuş olmaktan, O'nun övgüsüne nail olmaktan lezzet alıyorlar. Yoksa sıcak günlerin susuzluğuna, uzun gecelerin uykusuzluğuna veya savaş meydanlarının naralarına güzelleme yapmıyorlar. Sevdikleri, saydıkları, korktukları bir efendiye kulluk etmeye; O'nun için aç ve uykusuz kalmaya; O'nun için savaşmaya ve O'nun (cc) rızasına nail olacak amellere muvaffak olmaya güzelleme yapıyorlar.

Yüce Allah'ı İsim ve Sıfatlarıyla Tanımak

Önce iman dedik... İmanın merkezinde Yüce Allah'a iman olduğunu, din binasının bu temel üzerine yükseldiğini belirttik. Yüce Allah'a, kendisinin istediği gibi iman etmek için O'nu (cc) tanımak gerekir. O'nu (cc) tanımanın yolu da O'nun güzel isimleri, El-Esmau'l Husna'sıdır.

Kur'ân'da dört ayrı ayette El-Esmau'l Husna'nın Allah'a (cc) ait olduğu vurgulanır. Dikkatle okunduğunda bu ayetlerle El-Esmau'l Husna'ya karşı sorumluluklarımızın hatırlatıldığı görülür. Mushaf tertibine göre bu ayetler şunlardır:

"**En güzel isimler Allah'ındır.** (Öyleyse) bu isimlerle **O'na dua edin**. O'nun isimlerinde **ilhada/eğriliğe sapanları (kendi hâllerine) bırakın**. Yaptıklarının cezasını göreceklerdir." [9]

"De ki: 'İster Er-Rahmân (diyerek Allah'a) **dua edin**, ister Allah diye. Hangi (isimle) dua ederseniz edin, **en güzel isimler O'nundur.** Namazda sesini ne çok yükselt ne de çok kıs. Bu ikisi arasında bir yol tut.' " [10]

"Allah ... O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. **En güzel isimler O'na aittir.**" [11]

"O Allah ki; O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. (Mutlak hâkimiyet/egemenlik sahibi, mülkünde dilediği gibi tasarruf eden) El-Melik'tir. (Mukaddes, eksikliklerden münezzeh olan) El-Kuddûs'tür. (Tüm eksiklik ve kusurlardan münezzeh, kullarına esenlik veren) Es-Selâm'dır. (Kalplere iman ve güven veren) El-Mümin'dir. (Her şeyi kontrol eden, mutlak otorite ve hâkimiyet sahibi olan) El-Müheymin'dir. (İzzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz'dir. (Gönül kırıklıklarını gideren, her şeye boyun eğdiren) El-Cabbâr'dır. (En büyük olan ve kibir sahibi olan) El-Mütekebbir'dir. **Allah, onların şirk koşmalarından münezzehtir**. O Allah ki; (Her şeyi yoktan var edip yaratan) El-Hâlık'tır. (Kusursuz ve uyum içinde yaratan) El-Bâri'dir. (Yarattıklarına dilediği şekli veren) El-Musavvir'dir. **En güzel isimler O'nundur.** Göklerde ve yerde olan her şey O'nu **tesbih eder**. O, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi olan) El-Hakîm'dir." [12]

Sonuç olarak Kur'ân, El-Esmau'l Husna'ya karşı şu sorumluluklarımızı belirler: Dua etmek, ilhaddan kaçınmak, Allah'ı birlemek, şirkten sakınmak ve O'nu (cc) tesbih etmek. [13]

9. 7/A'râf, 180
10. 17/İsrâ, 110
11. 20/Tâhâ, 8
12. 59/Haşr, 23-24
13. bk. El-Esmau'l Husna, s.10-14

Bir insan Yüce Allah'a en güzel isimleriyle kulluk ederse, Nebi (sav) ona şu müjdeyi verir:

Ebû Hureyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Şüphesiz ki Allah'ın doksan dokuz ismi vardır. Kim onu ihsa ederse cennete girer." [14]

El-Esmau'l Husna'yı Bilmenin Faydaları

1. El-Esmau'l Husna Sahih Bir Allah Tasavvuru/İtikadı Oluşturur

İslam dininin merkezinde Allah'ın varlığı ve birliği, yani tevhid akidesi vardır. Allah (cc) inancı/Allah'a iman, dinin temelidir. Sahih ve makbul bir din için temelin sağlam olması gerekir. Şayet Allah inancı problemliyse yanlış iliklenen ilk düğme misali, bir bütün olarak din/kulluk problemli olur.

İnsan fıtri olarak Allah'ın (cc) varlığına inanır. İnandığı bu ilaha dair bilgi edinme merakı da fıtridir. Bu sebeple her insanın Allah'a dair bir inancı ve merakı vardır. Bu fıtri ihtiyaç, sahih bilgiyle giderilmezse insan için felaket olur. Allah'ı (cc), zatını tanıttığı gibi tanımayan insan, ya kendi zanlarıyla ya da insî ve cinnî şeytanların vesveseleriyle bir Allah tasavvuru oluşturur. Bu şekilde oluşmuş bir tasavvura felaket dememizin sebebi; itikadi ve amelî tüm sorunların, şirk ve masiyetin/bidatin temelinin yanlış Allah inancı olmasıdır.

2. El-Esmau'l Husna Tevhide Götürür, Şirkten Korur

İnsanın yaratılış gayesi, [15] Kitapların indirilme amacı, [16] resûllerin yollanma sebebi [17] tevhiddir. Tevhid, Yüce Allah'ın (cc) kulları üzerindeki hakkıdır. [18]

14. Buhari, 7392; Müslim, 2677
15. "Ben cinler ve insanları yalnızca bana ibadet etsinler diye yarattım." (51/Zâriyat, 56)
16. "Elif, Lâm, Râ. (Bu,) ayetleri sağlamlaştırılıp (muhkem kılınmış) sonra da (hüküm ve hikmet sahibi) Hakîm ve (her şeyden haberdar) Habîr (olan Allah) tarafından detaylı olarak açıklanmış bir Kitap'tır. (Ayetlerin Allah tarafından muhkem kılınıp, sonra detaylı bir şekilde açıklanmasının nedeni) Allah'tan başkasına ibadet etmemenizdir. Şüphesiz ki ben, size O'ndan bir uyarıcı ve müjdeciyim." (11/Hûd, 1-2)
17. "Andolsun ki biz her ümmet arasında: 'Allah'a ibadet/kulluk edin ve tağuttan kaçının.' (diye tebliğ etmesi için) resûl göndermişizdir. Allah içlerinden kimisine hidayet bahşetti, kimisine ise sapıklık hak oldu. Yeryüzünde gezip dolaşın ve yalanlayanların akıbetinin nasıl olduğuna bir bakın." (16/Nahl, 36)
18. Muâz ibni Cebel'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

Allah'a (cc) şirk koşmaksızın tevhid üzere kulluk edebilmek için O'nu tanımak gerekir. O'nu tanımak için de El-Esmau'l Husna'yı bilmek/anlamak gerekir. Zira O, kendini bu isimlerle tanıtmıştır.

Daha iyi anlamak için bir örnek verelim:

"O (hayat sahibi ve her canlıya hayat veren) El-Hayy'dır. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. (O hâlde) dini O'na halis kılarak kendisine dua edin. Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a aittir." [19]

Bu ayete göre tevhid, dini Allah'a halis kılarak O'na (cc) dua etmektir. Çünkü dua bir ibadettir, ibadet de yalnızca Allah'a yapılır. Peki, insanlar neden Allah'tan başkasına dua ediyor, Allah ile ibadetleri arasına aracı kılıyorlar?

"Dikkat edin! Halis olan din Allah'ındır. **O'nun dışında veliler edinenler (derler ki): 'Bizi Allah'a yaklaştırsınlar diye bunlara ibadet ediyoruz.'** Allah, ihtilaf ettikleri konularda aralarında hükmedecektir. Şüphesiz ki Allah, yalancı ve kâfir olan kimseyi hidayet etmez." [20]

"Bizi Allah'a yaklaştırsınlar diye..." Demek ki Allah'ı uzak, ulaşılmaz, erişilmez görüyorlar. O'na (cc) ulaşmak için de "yakınlaştırıcı" bir vesileye ihtiyaç duyuyorlar.

Onlar Allah'ın El-Karîb olduğunu bilmiyorlar. Oysa O'nu, kendi zatını tanıttığı gibi tanısalardı, kula en yakın varlığın O (cc) olduğunu bilirlerdi:

"Kullarım sana, benden soracak olurlarsa, şüphesiz ki **ben onlara yakınım. Dua edenin duasına icabet ederim.** (Öyleyse) onlar da benim davetime icabet etsinler ve bana iman etsinler ki (akıl, doğruluk ve olgunluk sahibi olan) rüşd ehlinden olsunlar." [21]

"Ben, merkep üzerinde Allah Resûlü'nün (sav) terkisindeydim.

Peygamber, 'Ey Muâz! Allah'ın kullar üzerinde, kulların da Allah üzerinde ne hakkı vardır, bilir misin?' buyurdu.

Ben, 'Allah ve Resûl'ü daha iyi bilir.' dedim.

Bunun üzerine Allah Resûlü (sav), 'Allah'ın, kulları üzerindeki hakkı, onların sadece Allah'a kulluk etmeleri ve hiçbir şeyi O'na ortak tutmamalarıdır. Kulların da Allah üzerindeki hakkı, kendisine hiçbir şeyi ortak tutmayan(lar)a azap etmemesidir.' buyurdu.

Ben hemen, 'Ey Allah'ın Resûlü! Bunu insanlara müjdeleyeyim mi?' dedim.

'Müjdeleme, onlar buna güvenip tembellik ederler.' buyurdu." (Buhari, 5967; Müslim, 30)

19. 40/Mü'min (Ğafir), 65
20. 39/Zümer, 3
21. 2/Bakara, 186

"Andolsun, insanı biz yarattık ve nefsinin ona verdiği vesveseleri de biliriz. **Biz, ona, şah damarından daha yakınız.**"[22]

Allah'ı El-Karîb olarak tanıyan bir kul, kendisini O'na (cc) yakın hisseder. Rabbine yakınlaşmak için O'nun isimlerine yönelir. O'nun güzel isimleriyle O'na dua eder. Canlı veya cansız hiçbir varlığın, kendisini Allah'a yakınlaştırmasını ummaz.

Bir örnek daha verelim:

Şirk, yeryüzünde nasıl başladı? Allah Resûlü'nün (sav) bir hutbesinden dinleyelim:

"Ben kullarımın tamamını (hanif) muvahhid olarak yarattım. Sonra onlara şeytanlar geldi ve onları dinlerinden saptırdı. (Şeytan), kullarıma helal kıldığımı onlara haram kıldı. Hakkında hiçbir delil indirmediğim şeyleri bana ortak/şirk koşmalarını emretti ..."[23]

Tevhid üzere yaratılan kullar, iki şekilde tevhidden sapmışlardır:

a. Allah'ın helallerini haram kılarak, yani Allah'ın koyduğu yasalarla yetinmemiş, yeni yasalar koyarak O'nun (cc) sınırları ve hükümleriyle oynamışlar ve böylece şirke düşmüşlerdir.

b. Hakkında delil indirmediği şeyleri, O'na (cc) ortak kılmışlar; dini, Allah ve bu ortaklar arasında pay etmişlerdir. Duanın bir kısmını Allah'a, bir kısmını ortaklara; adağın bir kısmını Allah'a, bir kısmını ortaklara; sevginin bir kısmını Allah'a, bir kısmını ortaklara ... vermiş ve böylece şirke düşmüşlerdir.

Öyleyse soralım: Bu insanlar niçin Allah'ın yasalarıyla yetinmeyip yeni hükümler koyma gereği duymuşlar?

Çünkü O'nun (cc) El-Hakîm ve El-Hakem olduğunu bilmemiş, kimisi de bilmiş ama anlamamış, yani bu ismi ihsa edememiştir. Hükmetme/Kanun yapma/Yasama yetkisinin Allah'a (cc) ait olduğunu bilmeyince kendi yasalarını koymuş, bilerek veya bilmeyerek El-Hakîm ve El-Hakem isminde Allah'a (cc) kafa tutmuşlardır.

22. 50/Kâf, 16
23. Müslim, 2865

Allah (cc) müşrikleri tanıtırken bir noktayı özellikle vurgular:

“Allah’a gerektiği gibi/şanına yakışır şekilde saygı göstermediler. (Allah’ın kudret ve yüceliğini gereği gibi anlayıp kavrayamadılar.) Şüphesiz ki Allah, (güç ve kuvvet sahibi olan) Kaviy, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) Azîz’dir.”[24]

“Size ne oluyor da Allah’a gerektiği şekilde saygı göstermiyorsunuz/Allah’tan hakkıyla korkmuyorsunuz!”[25]

Allah’ı (cc) hakkıyla tanımayan, O’nu hakkıyla takdir edemez ve O’na gereken saygıyı gösteremez. Bu da insanı Allah’a şirk koşmaya, O’na karşı haddini aşmaya sevk eder. Diyebiliriz ki yeryüzünde işlenmiş her şirk ve tuğyan, insanın Rabbi hakkındaki cehaleti nedeniyledir.

3. El-Esmau’l Husna Duygu ve Düşünceleri Düzenler/Arındırır

Allah (cc), insanı akıl ve duygudan müteşekkil yaratmıştır. İnsanın eylemlerine yön veren de akıl ve duygulardır. Yüce Allah’ın isimleri aklımıza ve duygularımıza tecelli ederek yol gösterir, güzelleştirir, kötü olandan alıkoyar.

Aklı ele alacak olursak; akıl, yirmi dört saat boyunca çalışma hâlindedir. Farkında olsun ya da olmasın insan her ân düşünür. Diyebiliriz ki doğumdan ölüme kadar insanın en fazla yaptığı şey, nefes almak ve düşünmektir. Ancak çoğumuz düşündüğümüzün dahi farkına varamayız. Ekseriyetle kendimizi bir şeyleri düşünür hâlde buluruz. İşin kötüsü, bu düşüncelerden hiçbir fayda elde etmeyiz. Çünkü boş ve amaçsız düşüncelerdir. Bir eylem inşa etmez, etse de faydası görülmez.

Böyle bir akıl, El-Vehhâb, El-Muhsin, El-Kerîm olan Allah’ı tanısa O’nun nimetlerini düşünmeye çalışır. Görür ki O’nun (cc) sayısız nimeti içinde yaşıyor. Bu düşünce şükür eylemini inşa eder. Ki, Allah’ın en sevdiği amellerden biri şükürdür. Böyle bir akla, Eş-Şekûr ismi tecelli edecek olsa o akıl bilir ki Yüce Allah her salih amele kat kat karşılık verir. Güzel düşünce de/niyet de salih bir ameldir. Hayırlı şeyler yapmaya niyet eder. Zihninde salih ameller oluşturur; insanlara yardım eder, din için mücadele eder, şer’i ilim

24. 22/Hac, 74
25. 71/Nûh, 13

tahsil eder… Bunların her biri güzel niyet olması ve sahibine ecir olması yanında, kalpte hayra dönük bir rağbet oluşturur.

Duygularımız da böyledir: İnsan sever, korkar, ümit eder, kızar, üzülür… Bir saat içinde onlarca farklı duyguyu yaşar. Yüce Allah'ın isimlerini öğrendikçe insanın duyguları terbiye olur, Allah'ın rızasına yönelir. Kimi/Neyi sevmesi gerektiğini bilir; neden/kimden korkması gerektiğini öğrenir; neyi ümit edip neye öfkelenmesi gerektiğine dair bilinçlenir. Kendi hâline terk edildiğinde insanı amaçsızca peşinden sürükleyen duygu ve düşünceler, El-Esmau'l Husna ile tanıştığında insanı güzel ve hayır olana yönlendirir.

Örneğin, her birimiz -değerlilik duygusu hasebiyle- beğenilmeyi/takdir edilmeyi ister, başkalarının hakkımızdaki düşüncelerini önemseriz. Bu, her insanda var olan fıtri bir duygudur. Allah'ın isimlerini ihsa edebilirsek bu fıtrat, ihlas ve sadakate dönüşür. Zira her hâlimizi gören (El-Basîr), kayıt altına alan (Eş-Şehîd/Er-Rakîb/El-Hafîz) ve bu hâllerimizi takdir edip (El-Hasîb) karşılığını verecek (Eş-Şekûr) bir Allah olduğunu biliriz. O'nun (cc) takdirini önemser, O'nun yanındaki değerimizi dert ediniriz. Bu fıtri duygu ve düşüncelerimiz; O'nun isimleriyle tanışmıyorsa insanlara yönelir, onların beğenisi için didinir ve onların düşüncelerini önemseriz. Yani riya ve gösteriş batağına saplanırız. Küçük amellerimiz dahi ihlasla değer kazanırken büyük amellerimiz riyayla bir hiç olur. İhlas kalbe huzur verirken riya yalnızca stres oluşturur. Allah'ı razı etmek kolaydır. O'nun (cc) rıza ölçüleri şaşmaz. İnsanı memnun etmek ise zordur. İnsan sayısınca memnuniyet kriteri vardır. Ayrıca tek bir insanın ölçüleri dahi değişen şartlara göre değişebilmektedir.

İnsanı hangi duygu ve düşüncesiyle ele alırsak alalım, göreceğimiz manzara şudur: İnsan çift kutuplu bir varlıktır. Bir yanı fücur, bir yanı takvadır. Bir yanı çamur, bir yanı İlahi nefhadır… İnsanın kurtuluşu ise bu iki zıddın çatışmasında saklıdır. Nefsini arındırıp, duygu ve düşüncelerini takvaya/İlahi nefhaya yönlendiren kurtulur. Duygu ve düşüncelerini arındıramayan da fücura/çamura saplanır. Bu da insanın hüsranıdır:

"Nefse ve onu düzenleyene, ona hem kötülüğü hem de takvayı ilham edene

(tüm bunlara andolsun ki), onu (nefsini) arındıran, kesinlikle kurtuluşa ermiştir. Onu (küfür ve masiyetle) örtüp gizleyen de, kesinlikle zarar etmiştir."[26]

Yukarıda verdiğimiz örneklere ek olarak korkuyu ele alabiliriz. Sevgi ve beğenilme gibi insanın en köklü duygularından birisi de korkudur. İnsan neden korkar? Belirsizlikten korkar, açlıktan korkar (rızık endişesi), terk edilmekten korkar (yalnızlık endişesi), ölümden korkar…

Korku, duyguların en güçlüsüdür. Bu nedenle şeytan sürekli insanın korkularını körükler. Korkular büyüdükçe akıl küçülür. Korku, imanı dahi örter. İnsan iman ve aklın gereğini yapamaz, korkularının peşinden sürüklenir.

Peki, Allah'ın El-Alîm ve El-Hakîm olduğunu bilen, her şeyi mutlak ilim ve hikmetiyle bir kadere bağladığına inanan insan, hangi belirsizlikten korkabilir? Kadere, yani El-Alîm ve El-Hakîm ismine inananlar için belirsizlik, tesadüf, başıboşluk yoktur. Her şey bir ölçüyle yaratılmıştır; Yüce Allah'ın ilmi dâhilinde cereyan etmektedir.

Er-Rezzâk olan Allah'a inanan kul, rızık endişesi yaşamaz. Rızık endişesiyle haram yemez, haram üretmez, haramın ticaretini yapmaz. Anne karnındaki bir yavruyu, denizin derinliklerindeki bir balığı, kozasındaki bir kelebeği… rızıklandıran Allah'ın, kulunu zayi etmeyeceğini bilir.

El-Karîb/El-Bâtın/Er-Rakîb olan Allah'ı tanıyan kul, yalnızlıktan korkmaz. Allah'ın olduğu bir dünyada yalnızlık olmadığını, Allah'ın her ân ilmi ve ihatasıyla kulları ile beraber olduğunu bilir.

El-Hayy olan Allah'ı tanıyan kul, ölümden korkmaz. Ölümü ve hayatı O'nun yarattığını, insan hayatına yalnızca O'nun (cc) hükmettiği gibi, ölümüne de yalnızca O'nun hükmedeceğini bilir. Hiçbir güç ve planın, O'nun yazdığı eceli öne alamayacağına ve erteleyemeyeceğine yakinen inanır.

Şimdi burada durup şu ayeti düşünelim:

"İşte bu şeytan, ancak kendi dostlarını korkutur. Ondan korkmayın! Şayet müminler iseniz yalnızca benden korkun."[27]

---

26. 91/Şems, 7-10
27. 3/Âl-i İmrân, 175

Korkular, Allah'ın isimleriyle düzene sokulup arınmazsa insanı şeytanın sadık dostlarından kılar. Bir noktadan sonra korku, insanın şeytanı oluverir. Allah'a (cc), kullara ve nefsine karşı sorumluluklarını yerine getirmesine engel olur.

Bugün hakkı gizleyen lanetli âlimler; haksızlık karşısında susan dilsiz şeytanlar; kulluğunu diplomaya, insanlık şerefini makama değişen zalimler; biraz daha rahat yaşayabilmek için tağutlara yandaşlık yapan gafiller… neden bu durumdalardır? Hakkı bilmiyorlar mı? Biliyorlar elbet. Bilgi korkularını arındırmayınca, korku bilgilerini kirletiyor. Korkuyorlar… Korktukça da Allah'tan (cc) ve insanlıklarından uzaklaşıyorlar.

Duygu ve düşüncelerin bizi rıza-i İlahiye ulaştırması için El-Esmau'l Husna ile terbiye olması gerekir. Kendi hâline terk edilen duygu ve düşünceler, şeytan ve nefis tarafından yönlendirilir. Bu da dünya ve ahiret için bir felakettir.

4. El-Esmau'l Husna, Ahlakı Güzelleştirir

Allah'ın isimlerine baktığımızda iki kısma ayrıldığını görürüz:

a. Kulun, kendisiyle amel etmesi/ahlaklanması gereken isimler.

b. Allah'a (cc) has, yalnızca O'na ait olan ve kulun ahlaklanması yasaklanmış isimler.

Yüce Allah, bazı isimlerin tecellisini ahlak olarak kullarında görmek istiyor: Merhamet, cömertlik, nezaket, ihsan, yumuşak huyluluk, hilm vb. Bazı isimlerin ise yalnızca kendi zatına yakıştığını, kullarının bunlardan sakınmasını emrediyor: Azamet, kibir, teklik, hiçbir şeye muhtaç olmamak gibi.

El-Esmau'l Husna iki kısmıyla da mümini terbiye eder. Ahlaklanmamız gereken cemal isimleri ahlakımızı güzelleştirir. Kaçınmamız gereken celal isimleri ise bizi kötü ahlaktan korur.

Vahyin teşvik ettiği ahlaklar; merhamet, tevazu, hilm, rıfk, güler yüz, paylaşma/cömertlik, hüsnüzan, nezaket, sıdk/doğruluk, hayâ, setr… vb. ahlaklardır.

Sakındırdığı ahlaklar; katı kalplilik, kibir, ölçüsüz öfke, sertlik, asık suratlılık, haset, cimrilik, suizan, yalan, hayâsızlık, tecessüs… vb. ahlaklardır.

İnsan, Er-Rahmân ve Er-Rahîm olan Allah'ın merhametli kullarını sevdiğini; yeryüzünde merhametli olana, semada da merhamet edildiğini bildiğinde, kalbi yumuşar.

Yüce Allah'ın El-Mütekebbir/El-Kebîr olduğunu bildiğinde kibrin yalnızca Allah'a yakıştığını, kula yakışanın tevazu göstermek olduğunu anlar. Kibir ahlakından sakınmaya çalışır. Kibirden, El-Mütekebbir olan Allah'a çokça sığınır.

Allah'ın El-Kâbıd ve El-Bâsıt olduğunu bildiğinde, O'nun paylaşımına razı olur. Bilir ki; maddi ve manevi nimetleri dilediğine daraltan, dilediğine de genişleten O'dur. Kimseye, sahip olduğu bir hayırdan ötürü haset etmez. Sevdiği ve beğendiği şeyleri Yüce Allah'tan (cc) ister. O'nun ihsan ve lütfuna rağbet eder.

O'nun her şeyi duyduğunu/Es-Semi' olduğunu bildiğinde; dilini yalandan, gıybetten, kusurları tecessüs ve ifşadan temizler.

O'nun, sinelerin gizlediğinden haberdar/El-Alîm ve El-Habîr olduğunu bildiğinde Rabbine ve insanlara karşı düşüncelerini suizandan arındırır.

Burada, bu kadarla iktifa edip birkaç satır da olsa güzel ahlakın önemine değinmek istiyoruz.

Şu bir gerçek: Güzel ahlak, her müminin elde etmek için çabalaması gereken bir hedeftir. Çünkü:

"Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim."[28] **buyuruyor Allah Resûlü (sav) ...**

"Şüphesiz ki mümin, güzel ahlakıyla, (sürekli) namaz kılan ve (sürekli) oruç tutanın derecesine erişir."[29] **buyuruyor Allah Resûlü (sav) ...**

"Kıyamet Günü'nde bana en sevimliniz ve en yakın olanlarınız, ahlakı güzel olanlarınızdır. Bana en sevimsiz ve uzak olanlarınız ise geveze, ağzı bozuk ve kibirli olanlarınızdır."[30] **buyuruyor Allah Resûlü (sav) ...**

Bizi güzel ahlaka ulaştıracak olan hazine, El-Esmau'l Husna içinde gizlidir. İhsa edildiği takdirde her bir isim, ahlakın bir yönünü güzelleştirir.[31]

28. Ahmed, 8952
29. Ebu Davud, 4798
30. Tirmizi, 2018
31. bk. El-Esmau'l Husna, s. 22-29

Fasid İman ve Muharref Tevhid

Yüce Allah'a O'nun (cc) istediği gibi, yani O'nun (cc) isim ve sıfatlarıyla iman etmezsek ne olur? Bu sorunun biri kısa, biri uzun olmak üzere iki ayrı cevabı var. Kısa cevap şu: Bu durumda fasid/bozuk bir iman ve tahrife uğramış bir tevhid inancına sahip oluruz. Yani, şeytan bizi Allah (cc) ile aldatır, kötü amelimizi/inancımızı süslü gösterir, hüsrana uğradığı hâlde doğru yolda olduklarını zannedenlerden oluruz. Allah muhafaza. Uzun cevaba gelince; önce vahyin sınırlarını çizdiği tevhid anlayışını, bu mübarek anlayışın inanç, amel ve ahlaka nasıl yansıdığını örnekleriyle okuyacağız. Sonra vahyin inşa etmediği Allah inancının nelere mal olduğuna dikkat çekeceğiz. Nihayetinde ise bugüne, bize döneceğiz. Böylece sorunun uzun cevabını öğrenmiş olacağız. Çaba bizden başarı Allah'tandır.

Birlemek anlamına gelen tevhid; Yüce Allah'ı O'na ait haklarında birlemektir. O'nun (cc) uluhiyetinde, rububiyetinde ve isimlerinde tek olduğuna inanmak ve bu inanca bağlı olarak yalnızca O'na kulluk etmektir. Kur'ân-ı Kerim'in temel kavramlarından biri olan tevhidi, Kur'ân ayetlerine dayanarak Tevhid Meali'nde şöyle açıkladık:

– Tevhid, Allah'tan (cc) başka ibadet ve kulluğu hak eden hiçbir ilah olmadığına inanmaktır:

"Sizin ilahınız tek bir ilahtır. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. O, (özünde merhamet sahibi olan) Er-Rahmân, (rahmetini kullarına eriştiren) Er-Rahîm'dir."[32]

"Şayet (göklerde ve yerde) Allah'ın dışında ilahlar olsaydı (düzen) bozulurdu. Arşın Rabbi olan Allah, onların yakıştırdığı sıfatlardan münezzehtir."[33]

– Tevhid, Allah'ın (cc) dışında ilah edinilen, Allah'ın (cc) sıfatlarının kendisinde olduğuna inanılan ve Allah'a (cc) karşı haddini aşan tağutları ve onlara kulluk edenleri reddedip, onlardan sakınmaktır:

"Dinde zorlama yoktur. Rüşd/Hak, batıldan (kesin bir biçimde) ayrılmıştır. Her kim (reddetmek, tekfir etmek, teberrî etmek suretiyle) **tağutu inkâr eder**

32. 2/Bakara, 163
33. 21/Enbiyâ, 22

ve Allah'a iman ederse kopması olmayan sapasağlam kulp (olan Kelime-i Tevhid'e) tutunmuş (ve İslam dinine girmiş) olur. Allah (işiten ve dualara icabet eden) Semi', (her şeyi bilen) Alîm'dir."[34]

"Andolsun ki biz her ümmet arasında: '**Allah'a ibadet/kulluk edin ve tağuttan kaçının.**' (diye tebliğ etmesi için) resûl göndermişizdir. Allah içlerinden kimisine hidayet bahşetti, kimisine ise sapıklık hak oldu. Yeryüzünde gezip dolaşın ve yalanlayanların akıbetinin nasıl olduğuna bir bakın."[35]

"Sizin için İbrâhîm'de ve onunla birlikte olan (müminlerde/resûllerde) güzel bir örneklik vardır. Hani onlar, kavimlerine demişlerdi ki: '**Biz, sizden ve Allah'ın dışında ibadet ettiklerinizden berîyiz/uzağız.** Sizi tekfir ettik (üzerinde bulunduğunuz yolu ve sizi reddettik). Bizimle sizin aranızda, tek olan Allah'a iman edinceye kadar, ebedî bir düşmanlık ve ebedî bir kin baş göstermiştir.' İbrâhîm'in babasına söylediği: 'Senin için Allah'tan bağışlanma dileyeceğim. (Ama) Allah'a karşı sana hiçbir faydam olmaz.' sözü müstesna. Rabbimiz! Yalnızca sana tevekkül ettik, yalnızca sana yöneldik ve dönüşümüz de yalnızca sanadır."[36]

– Tevhid, Allah'a çocuk nispet etmekten veya O'nun (cc) yardımcıları olduğu inancından Allah'ı tenzih etmektir:

"De ki: 'Hamd, **çocuk edinmemiş**, hâkimiyetinde/egemenliğinde ortağı olmayan, zayıflığından ötürü dost (edinme ihtiyacı) olmayan Allah'adır. Ve O'nu tekbir et/yücelt.' "[37]

"De ki: 'Haydi! Allah'ın dışında (ilah olduğunu) zannettiklerinizi çağırın (bakalım)!' Onların göklerde ve yerde zerre ağırlığınca sahip oldukları bir şey yoktur. O ikisinde bir ortaklıkları da yoktur. **(Allah'ın) onlardan yardımcı/destek edindiği kimse de yoktur.**"[38]

– Tevhid, yaratmada tek olduğu gibi; kanun yapma, yasa belirleme, helal haram tayin etmede de Allah'ın (cc) tek olduğuna inanmak, "Egemenlik kayıtsız şartsız Allah'ındır." diyebilmektir:

34. 2/Bakara, 256
35. 16/Nahl, 36
36. 60/Mümtehine, 4
37. 17/İsrâ, 111
38. 34/Sebe', 22

"Şüphesiz ki sizin Rabbiniz, altı günde gökleri ve yeri yaratan, sonra arşa istiva eden Allah'tır. Gündüzü, ısrarla kovalayan geceyle örter. Güneş, Ay ve yıldızları emrine amade kılıp, boyun eğdirendir. **Dikkat edin! Yaratmak da emretmek de Allah'a aittir.** Âlemlerin Rabbi olan Allah, ne yücedir." [39]

"Sizin O'nu bırakıp da ibadet ettikleriniz, ancak sizin ve babalarınızın koyduğu, Allah'ın, hakkında hiçbir delil indirmediği birtakım isimlerdir. **Hüküm yalnızca Allah'ındır.** O, kendisinden başkasına kulluk/ibadet etmemenizi emretmiştir. İşte dosdoğru din budur. Fakat insanların çoğu bilmezler." [40]

"De ki: 'Ne kadar kaldıklarını en iyi bilen Allah'tır. Göklerin ve yerin gaybı (bilgisi) O'na aittir. O, ne güzel görür, ne güzel işitir. Onların, O'ndan başka bir dostu yoktur. **Hükmünde hiç kimseyi ortak kılmaz (tek hükümran, yasamada bulunan, doğru ve yanlış belirleyen O'dur.)**" [41]

– Tevhid; dil, beden ve kalple yapılan amelleri yalnızca Allah'a (cc) yapmak, O'nun (cc) rızasına talip olmak ve hiçbir şeyi O'na (cc) ortak koşmamaktır:

"De ki: 'Şüphesiz ki benim namazım, kurbanım, hayatım ve ölümüm **âlemlerin Rabbi olan Allah içindir. O'nun hiçbir ortağı yoktur.** Ben bununla emrolundum ve ben Müslimlerin/şirki terk ederek tevhidle Allah'a yönelen kulların ilkiyim.' " [42]

– Tevhid, fayda ve zararın Allah'ın (cc) elinde olduğuna inanmak, rahatlık veya zorluk ânında yalnızca Allah'a (cc) el açıp dua etmektir:

"Kullarım sana, benden soracak olurlarsa, şüphesiz ki ben onlara yakınım. Dua edenin duasına icabet ederim. (Öyleyse) onlar da benim davetime icabet etsinler ve bana iman etsinler ki (akıl, doğruluk ve olgunluk sahibi olan) rüşt ehlinden olsunlar." [43]

"Allah sana bir zarar dokunduracak olsa, onu (Allah'tan) başka kimse gideremez. Sana bir hayır dokunduracak olsa O, her şeye kadîrdir." [44]

39. 7/A'râf, 54
40. 12/Yûsuf, 40
41. 18/Kehf, 26
42. 6/En'âm, 162-163
43. 2/Bakara, 186
44. 6/En'âm, 17

"Rabbiniz buyurdu ki: 'Bana dua edin, size icabet edeyim. Hiç kuşkusuz, bana ibadet etmekten büyüklenenler, boyun eğmiş/alçaltılmış olarak cehenneme gireceklerdir.' "[45]

"Allah'ı bırakıp, kıyamete kadar (dualarına) icabet edemeyecek olanlara dua edenden daha sapık kim olabilir? O (dua ettikleri), onların dualarından habersizlerdir. İnsanlar (diriltilip) bir araya toplandıklarında, (dua ettikleri) kendilerine düşman kesilir ve onların ibadetlerini inkâr ederler."[46]

– Tevhid, Allah'ın (cc) eşi, benzeri, dengi, misli olmadığına inanmak ve Allah (cc) hakkında bilgisiz ve saygısızca yapılan benzetmelerden kaçınmaktır:

"(Allah'ı başka varlıklara, başka varlıkları da Allah'a benzeterek) **Allah hakkında örnekler/misaller vermeyin.** (Allah hakkında verilecek örneği yalnızca) Allah bilir, siz bilmezsiniz."[47]

"Göklerin, yerin ve ikisi arasındakilerin Rabbidir. O'na ibadet/kulluk yap ve ibadetinde sabırlı ol. O'nun adıyla anılan/**O'na denk birini bilir misin?**"[48]

"Göklerin ve yerin yaratıcısıdır. Size kendi nefislerinizden eşler yarattı. Davarlardan da çift çift yarattı. Sizi (bu yolla, dişi ve erkek yaratarak) çoğaltıp yayıyor. **Hiçbir şey O'nun benzeri/misli/dengi değildir.** O, (işiten ve dualara icabet eden) Es-Semi', (her şeyi gören) El-Basîr'dir."[49]

– Tevhid, her işte Allah'ı (cc) veli/dost ve vekil edinmek, tüm iş ve yönelişlerimizde O'ndan (cc) yardım/istiane talebinde bulunmak ve O'na (cc) muhtaç/fakir olduğumuzu hissetmektir:

"De ki: 'Gökleri ve yeri yoktan var eden Allah iken, O doyurur ama (kimse tarafından) doyurulmaz iken Allah'tan başkasını mı veli edinecekmişim?' De ki: 'Şüphesiz ki ben, Müslimlerin/şirki terk ederek tevhid ile Allah'a yönelen kulların ilki olmakla emrolundum.' Ve 'Sakın müşriklerden olma.' (denildi.)"[50]

"İşte bu, Rabbiniz olan Allah'tır. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah

45. 40/Mü'min (Ğafir), 60
46. 46/Ahkâf, 5-6
47. 16/Nahl, 74
48. 19/Meryem, 65
49. 42/Şûrâ, 11
50. 6/En'âm, 14

yoktur. Her şeyin yaratıcısıdır. (Öyleyse) yalnızca O'na kulluk edin. O, her şeyin üzerinde (gözetleyen, denetleyen ve işlerini yürüten) Vekil'dir."[51]

"Dedi ki: 'Rabbim! Hak ile hükmet. Rabbimiz, Er-Rahmân olan ve sizin yakıştırmalarınıza karşılık (yardımına sığınılacak) El-Mustean'dır.' "[52]

"Ey insanlar! Sizler, Allah'a muhtaçsınız. Allah ise (kimseye muhtaç olmayan, her şeyin kendisine muhtaç olduğu) El-Ğaniy, (her daim övgüyü hak eden ve varlık tarafından övülen) El-Hamîd'in ta kendisidir."[53]

"(O) doğunun ve batının Rabbidir. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. (Öyleyse) O'nu Vekil edin."[54] [55]

İçini Kur'ân'ın doldurduğu şekliyle tevhid kavramı, insanı yüreğinden yakalar. Şeytan ve nefsin elinde yolunu yitirmiş insana istikamet verir. Yüce Allah'ı tazim etmeye, O'nu sevmeye, O'na rağbet etmeye, O'na yönelmeye, O'ndan korkmaya, O'nun azabından sakınmaya, O'nun tuzağından (istidracından) endişe etmeye… sevk eder. Vahyin (Kur'ân ve Sünnetin) içini doldurduğu tevhid kavramı; bir merdiveni çıkar gibi insanı adım adım, basamak basamak yüceltir, ona değer katar. Tevhid, insanın içini minnet ve şükran duygusuyla dolup taşırır. Sayısız nimetiyle insanın hayatına tecelli eden Rabbine kulluk etme, O'nun (cc) ihsanına mukabil iyilikleri çoğaltma, salih amellerle Rabbine yakınlaşma isteği uyandırır. Vahyin öğrettiği tevhid ile insan varlığına mezcedilmiş fıtrat, aynı kaynaktan gelir. Vahyin tevhidi ile insan fıtratı buluştuğunda insanın içindeki o müthiş potansiyel açığa çıkar. Güneş, su ve toprağın Allah'ın izniyle çekirdeği çatlatıp içindeki potansiyeli açığa çıkardığı gibi, vahiy de fıtrat çekirdeğini çatlatıp kulluk potansiyelini açığa çıkarır…

Muvahhidlerin atası İbrâhîm'in (as) şirke ve tuğyana destansı meydan okuyuşunu biliriz. Ona bu cesareti veren nedir? Elbette tevhid! Okuyacağımız

51. 6/En'âm, 102
52. 21/Enbiyâ, 112
53. 35/Fâtır, 15
54. 73/Müzzemmil, 9
55. bk. Tevhid Meali, Fâtiha Suresi, 5. ayetin açıklaması

pasajda 69-77. ayetler onun cesaretine, 78-89. ayetler bu cesaretin ardındaki müessire, yani tevhid inancına örnektir:

"**Onlara İbrâhîm'in haberini oku. Hani babasına ve kavmine: 'Neye ibadet ediyorsunuz?' demişti. Demişlerdi ki: 'Putlara ibadet ediyor ve kesintisiz onlara ibadetimizi sürdürüyoruz.' Demişti ki: 'Dua ettiğinizde sizi duyuyorlar mı? Ya da size bir fayda ve zararları dokunuyor mu? (Hayır, öyle değil!) Biz babalarımızı böyle yaparken bulduk. (Hiç sorgulamadan biz de aynısını yapıyoruz.)' Demişti ki: 'Gördünüz mü şu ibadet ettiklerinizi? Hem sizin hem de geçmişteki babalarınızın. Şüphesiz ki onlar, benim düşmanımdır. Âlemlerin Rabbi (olan Allah) müstesna.** O, beni yaratan ve hidayet edendir. O, beni yediren ve içirendir. Hastalandığım zaman beni iyileştirendir. Beni öldürecek sonra da diriltecek olandır. Din/Kıyamet Günü'nde hatalarımı bağışlamasını umduğum O'dur. Rabbim! Bana hüküm/hikmet ihsan et ve beni salihlere kat. Sonradan gelecek nesiller arasında benim için doğruluk dili kıl. (Beni hayırla yâd etsinler.) Ben-i Naim Cenneti'nin vârislerinden kıl. Babamı bağışla! Şüphesiz ki o, sapıklardandır. (İnsanların) diriltileceği günde beni rezil edip küçük düşürme!' O gün ki; ne mal ne de evlat fayda verir. Allah'a selim bir kalple gelenler müstesna."[56]

Bunun bir diğer örneği Hud'dur (as)! Müşrikler onu tehdit ettiğinde her biri tevhid inancının bir cüzü olan şu cümlelerle onlara meydan okur:

" 'Sana sadece şunu deriz: 'İlahlarımızdan bazısı seni fena çarpmış.' ' Demişti ki: 'Ben Allah'ı şahit tutuyorum, siz de şahit olun ki ben ortak koştuklarınızdan berîyim. (Allah'a ibadet ettiğinizi de iddia ediyorsunuz ya!) Allah dışındaki (tüm ibadet ettiklerinizden de uzağım). Hep beraber bana tuzak kurun (ve tuzağın gereğini yapmayı da) ertelemeyin/bana göz açtırmayın. Hiç şüphesiz ben, benim de sizin de Rabbiniz olan Allah'a tevekkül ettim. Hareket eden her canlıyı perçeminden tutan (kontrol edip yönlendiren) O'dur. Şüphesiz ki Rabbim, dosdoğru yol üzeredir. Şayet yüz çevirecek olursanız, kendisiyle gönderildiğim mesajı size ilettim. Rabbim sizin yerinize başka bir topluluğu getirir ve siz ona hiçbir şekilde zarar veremezsiniz. Şüphesiz ki Rabbim, her şeyi gözetleyip koruyandır.' "[57]

56. 26/Şuarâ, 69-89
57. 11/Hûd, 54-57

Bizler Allah Resûlü'nün (sav) ayakları şişene dek gece kıyamında durduğunu biliyoruz. Bir nebi olarak onu bu denli ibadete sevk eden, yoran nedir? Elbette tevhid inancı!

Ebû Hureyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Yüce Rabbimiz her gece, gecenin son üçte biri kaldığında en yakın semaya inerek şöyle der: 'Bana dua eden yok mu ona icabet edeyim, isteyen yok mu ona vereyim, bağışlanmayı isteyen yok mu onu bağışlayayım.' "[58]

Âişe Annemizden (r.anha) şöyle rivayet edilmiştir:

"Nebi (sav) gece namazına kalkar, ayakları çatlayıncaya kadar kıyamda dururdu.

Bunun üzerine ben ona, 'Ey Allah'ın Resûlü! Yüce Allah senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışladığı hâlde neden böyle yapıyorsun?' diye sordum.

O da, 'Rabbine şükreden bir kul olmak istemeyeyim mi?' diye cevap verdi."[59]

Birinci rivayet, isim ve sıfat tevhidiyle ilgilidir. Allah Resûlü (sav); Rabbinin, gecenin son üçte birinde dünya semasına indiğini, kullarını rahmetiyle kuşatmak için davet ettiğini ve rahmetin sağanak olup yeryüzüne yağdığını biliyordur. Bu bereketten mahrum olmamak ve o büyük buluşmayı kaçırmamak için huzura çıkar. İkinci rivayet ise şükürle, yani tevhidle ilgilidir. Zira şükür, nimeti müşahede etmenin neticesidir. Nimeti müşahede etmek ise nimetin sahibini müşahede etmeye, yani Yüce Allah'ı görmeye sebeptir. Nimetlerin Allah'tan (cc) olduğunu bilmek, tevhidin itikadi rükunlarından; O'na şükretmek ise amelî rükunlarındandır. Allah Resûlü'nü (sav), sahabeyi dahi şaşırtacak kadar gece kıyamda tutan, tevhid inancıdır.

Sahabeden de bir örnek verelim:

Abdullah ibni Amr ibni Âs'tan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Mekke'den Medine'ye esir kaçıran Mersed ibni Ebi Mersed isminde bir sahabi ve Mekke cahiliyesinde bu sahabinin dostu olan, Anak isminde fahişe

58. Buhari, 1145; Müslim, 758
59. Buhari, 4837; Müslim, 2820

bir kadın vardı. Mersed, Mekke'de bir esire, kendisini kaçıracağına dair söz vermişti. Mersed devamını şöyle anlatmaktadır: 'Mehtaplı bir gecede Mekke duvarlarından bir duvarın dibine geldim. Anak da gelip duvarın dibindeki gölgemi görünce beni gölgemden tanıdı.

Dedi ki: 'Ey Mersed, sen misin?'

Ben, 'Evet.' dedim.

Dedi ki: 'Hoş geldin. Buyur, bu gece bizde kal.'

Ben de dedim ki: 'Ey Anak, Allah zinayı haram kıldı.'

Bunun üzerine Anak, 'Ey oba halkı, bu adam esirlerinizi kaçırıyor!' diye bağırdı.

Ardından sekiz kişi peşime düştü. Handeme yoluna doğru kaçmaya başladım. Sonunda bir kaya yarığına (veya mağaraya) girdim, onlar da gelerek benim başımın ucunda dikildiler. Hatta orada ihtiyaç giderdiler, idrarları başımın üstüne aktı. Fakat Allah (cc), onların beni görmelerini engelledi. Dönüp gittiler. Ben de adamıma döndüm ve onu yüklendim, kendisi biraz ağırdı. İzhir denilen yere kadar onu götürdüm ve orada zincirlerini çözdüm. Onu taşıyordum ve beni çok yormuştu. Sonunda Medine'ye vardım.

Allah Resûlü'ne (sav) gelerek, 'Ey Allah'ın Resûlü! Anak ile evlenebilir miyim?' dedim.

Allah Resûlü (sav), sustu ve şu ayet inene kadar bana hiç cevap vermedi: 'Zinakâr erkek, yalnızca zinakâr bir kadınla veya müşrik bir kadınla evlenir. Zinakâr kadını da yalnızca zinakâr veya müşrik erkek nikâhına alır.'[60]

Bunun üzerine Allah Resûlü (sav), 'O kadınla evlenme.' dedi.' "[61]

Sahabi, insan kaçakçılığı yapmaktadır. Kaçakçılığın en şereflisi! Çünkü işkence altındaki müminleri Mekke'den Medine'ye taşımaktadır. Bu seferlerden birinde, Allah (cc) onu imtihan eder. Gecenin karanlığında, gözlerden uzakta, cahiliye maceralarından biriyle karşılaşır. Kadın onu zinaya çağırır, ama cevap nettir: "Allah zinayı haram kıldı!" İlginçtir ki bu sahabi o kadına

60. 24/Nûr, 3
61. Tirmizi, 3177; Nesai, 3228

vurgundur. Allah Resûlü'nden (sav) onunla evlenmek için izin isteyecek kadar vurgundur. Ancak, "Allah (cc) zinayı haram kıldı." düşüncesi, onu gözlerin görmediği bir yerde masiyetten korumuştur.

Yukarıda üç örnek verdim. Biri tevhidî duruşa, diğeri salih amele olan rağbete, sonuncusu da haramlara karşı hassasiyete dair… Örnekler, vahyin inşa ettiği tevhid kavramının itikadi ve amelî etkisine birer şahittir. Şimdi asıl soruyu soralım: Ne oldu tevhidimize? İslam ümmeti demek, tevhid ümmeti demek değil mi? Öyleyse şahit olduğumuz itikadi, amelî ve ahlaki sapmanın nedeni ne olabilir ki? Biz mi tevhid ehli değiliz, yoksa tevhid sandığımız şey mi tevhid değil? Soruya cevap vermek için önce tarihe döneceğiz, sonra bugüne geleceğiz. İğneyi tarihimize, çuvaldızı bugünümüze/kendimize batıracağız.

Şeytan, tevhid kavramının ümmet üzerindeki etkisini gördü. Ümmetin farklı gruplarına farklı yönlerden yaklaştı. Tevhid lafzını sabitledi, ancak içini, mefhumunu boşalttı. Artık tevhid denince akla, yukarıda okuduğumuz tevhidi anlatan ayetler gelmiyordu. Tabelada "tevhid" yazsa da içeride şirk, ilhad, felsefe, zendeka ve gayriahlaki şeyler vardı. Tevhidi açıklayan ayetlerdeki o sade, açık ve fıtrata hitap eden etkileyici üslup yoktu. Vahye yabancı kavramlar, anlaşılmaz konular, vahiyden uzak toplumların felsefi tartışmaları ve izbelerde akıl sağlığını yitirmiş meczupların hezeyanları vardı:

Akılcı Kelamcıların (Mutezilenin) Tevhid Anlayışı

"Bil ki muhakkak; âlemin muhdisi (yaratıcısı) diğer bütün şeylerden farklı bir şeydir. O, cisim veya araz değildir. O, bu ikisine (cisim ve araza) hiçbir yönden benzemez. O'na yön biçilemez. O, herhangi bir cisme hulul etmez. O, herhangi bir mekânda değildir. O, duyu algılarından herhangi birisi ile de idrak edilemez. O, zatıyla görülemez, kendisine has olan evveliyatla Kâdim'dir. Herhangi bir yokluk onu öncelememiştir. O, bütün güç yetirilenlere (makdurat) zatıyla Kâdir'dir. O, bütün bilinenleri (malumat) zatıyla bilendir. O, zatıyla Hayydır, zatıyla Semî'dir ve Basîr'dir. O, herhangi bir mânânın (sıfat) gerektirmesi olmaksızın bütün idrak edilenleri (mudrekât) zatıyla idrak edendir. Tıpkı diğer arazlar yarattığı gibi, bazı cirimlerde/cisimlerde yarattığı kelâm ile de mütekellimdir. O, Mürîd'dir, Ganî'dir, herhangi bir

şeye muhtaç olması mümkün değildir. O, Vâhid (bir), ve Ferd (tek) olup, O'nun ikincisi söz konusu değildir. O, Hakîm'dir, Adil'dir. O efâlinde (davranışlarında) abes ve zulüm olmayan ve sadece hikmetinin gerektirdiği şeyi yapandır. O, bütün çirkinliklerden münezzehtir. O, kullarına güçlerinin yetmeyeceği bir sorumluluk yüklemekten veya onları günahları olmaksızın cezalandırmaktan ya da onları saptırıp sonra onlara azap etmekten beri/yücedir. Hüsün (güzellik, hayır) ve nimet olan âlemin yaratılışı O'nun hikmetindendir"[62]

Önce tevhidi anlatan yukarıdaki ayetleri okuyun, sonra dönün bu paragrafı okuyun. Ne anlayacaksınız? Vahye yabancı kavramlar, vahye uzak bir üslup ve vahyin mizanını ters yüz eden bir anlayış… Bu üslupla anlatılan bir tevhid, bu anlayışla oluşturulan bir Allah tasavvuru, insan kalbine dokunabilir mi? Olsa olsa katı kalpli, cedelci, lafazanlık yapan bir insan meydana getirir.

Sünni Kelamcıların (Maturidi ve Eşarilerin) Tevhid Anlayışı

"Yüce Allah araz değildir. Zira araz kendiliğinden kaim olamaz. Aksine varlığını sürdürebilmek için bir mahale muhtaçtır. Bu yüzdendir ki arazlar mümkün varlıklardır. Ayrıca arazların sürekliliği imkânsızdır. Aksi takdirde beka, arazla kaim olan bir mana olurdu. Bu durumda mananın manayla kaim olması gerekirdi ki, bu muhaldir. Çünkü arazın bir şeyle kaim olması, tahayyüzünün, kaim olduğu şeyin tahayyüzüne tabi olması demektir. Arazın kendine ait bir tahayyüzü olmadığından başka bir şeyin ona tabi olarak tahayyüz etmesi mümkün olamaz. Bu anlatılan, bir şeyin sürekli olması, o şeyin varlığının üzerine zait bir mana olmasına ve başka şeyle kaim olmanın tahayyüzde başka şeye tabi olması anlamına gelmesine mebnidir. Gerçek şu ki beka, varlığı daimi olan, zevali mümkün olmayan demektir. Nitekim beka, 'ikinci bir zamana nispetle varoluş' şeklinde tarif edilir. 'Var oldu ancak baki kalmadı.' sözü, 'Var oldu fakat varlığı daimi olmadı, ikinci zamanda var olmadı.' demektir. Yine başka bir şeyle kaim olmak, Yüce Allah'ın sıfatlarının zatıyla kaim olması gibi sıfatın mevsufuna aidiyetidir. Ayrıca cisimlerin her ân yok oldukları hâlde teceddüd-i emsâl (yerini mislinin alması) yoluyla

62. Zemahşeri'nin El-Minhac Fi Usuli'd Din Bağlamında Kelami Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, s. 33-34

daima varmış gibi görünmesi, arazlar için anlatılan durumdan çok da farklı değildir."[63]

Bunlar da Mutezile karşısında konumlanmış kelamcıların tevhid anlayışı! Allah'ı tanıtmak için değil de anlaşılmaz kılmak için yazılmış cümleler âdeta… Allah'ı (cc) böyle tanıtan bir anlayış, insanı kulluğa yöneltebilir mi?

Tasavvufun Tevhid Anlayışı

"Tevhid dört mertebedir. Öz, özün özü, kabuk ve kabuğun kabuğu…

Birinci Mertebe: Kişinin diliyle 'Lailaheillallah' demesi, kalbinin bu kelimeden gaflet içinde olması veya inkâr etmesidir. Münafıkların tevhidi gibi.

İkinci Mertebe: Kişinin kalbinin, lafzın manasını tasdik etmesidir, Müslümanların umumunun tasdik ettiği gibi. Bu avamın itikadıdır.

Üçüncü Mertebe: Bunları keşif yoluyla görmesidir. Hakkın nuruyla bakıp görür. Bu mukarrabin (yakınlaştırılmış) olanların makamıdır. Bu şöyle olur: Eşyaları farklı farklı görür, fakat bu çokluğun tek, bir ve Kahhar olan Allah'tan sudûr ettiğini bilir.

Dördüncü Mertebe: Varlık âleminde tek bir varlığı görmesidir. Bu sıddıkların müşahedesidir. Sufiler buna 'tevhidde fena' derler. Çünkü bu sadece tek bir şey görür. Nefsini dahi görmez. Nefsini dahi görmeyecek kadar tevhide daldı mı nefsinde fena bulmuş olur. Manası, nefsinde ve yaratılmışları görmede fena bulmasıdır."[64] [65]

Okuduğumuz tevhid tanımı vahye yabancıdır ve resûllerin davet ettiği tevhidi, sufilerin tevhidinden daha aşağıda gösteren çirkin bir sapmadır.

Tevhid Ehlinin Tevhid Anlayışı

Şimdi çuvaldızı kendimize batıralım: Tevhid kavramının içinin boşaltılması, son yüzyılda biraz da bizim elimizle, yani tevhidî hassasiyeti olanlar eliyle gerçekleşti. Benim "mesele milliyetçiliği" olarak ifade ettiğim bir durum yaşandı. Tevhid birkaç güncel meseleye ve tekfire indirgendi. Bu birkaç

63. Şerhü'l Akaid Tercümesi, s. 148
64. İhyâu Ulûmi'd Dîn, 4/245
65. Sufilerin, tevhidi; kusudi ve şuhudi olarak ikiye ayırmasına dair bk. Tasavvuf Terimleri Sözlüğü, s. 358-359; Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü, s. 659-670

mesele ve tekfir etrafında fırtınalar koparıldı. Cüz küllün, parça bütünün önüne geçirildi. Âdeta tevhidin bir bütün olduğu göz ardı edildi. Özü "tam teslimiyet" olan tevhid inancına bir bütün olarak teslim olunmadığında muvahhid olunamayacağı, olsa olsa "Kitab'ın bir kısmına inanıp bir kısmını inkâr edenler"[66] konumuna girileceği unutuldu.

Yanlış anlaşılmak istemem: Tekfir ve tevhidin güncel meseleleri; tevhidin bir parçası, ayrılmaz unsurlarıdır. Onlarsız tevhid olmaz. Ancak tevhidin diğer cüzleri olmadan da tevhid olmaz. Yüce Allah'a yönelmek; O'nu tazim etmek; O'na sığınmak; O'nun rahmetini umup gazabından sakınmak; yalnızca O'na tevekkül etmek; O'nu anarak kalpleri mutmain kılmak; O'nun vaadine güvenmek; O'nun tuzağından endişe etmek; için için, yalvara yakara O'na niyaz etmek; O'nun sevgisiyle kalbi imar etmek;O'nun korkusuyla kimlik ve dolayısıyla kişilik kazanmak; O'nun için sevmek; O'nun için buğzetmek; O'na ait olduğunu ve tekrar O'na döneceğini bilmek; O'na teslim olmak ve bizi O'ndan alıkoyan prangaları kırıp O'na firar etmek… Güzel isimlerini ve yüce sıfatlarını belleyip O'na o şekilde dua/kulluk etmek… Sıcak günlerin susuzluğu ve uykusuz gecelerin secdeleriyle mutlu olmak… Geceyi ibadetle ihya ettikten sonra, günahkâr bir mücrim gibi seherde oturup istiğfar etmek ve lisanıhâliyle, "Ne yaparsam yapayım senin hakkını ödeyemem, ne yaparsam yapayım senin şanına layık olmaz, beni bağışla!" diyebilmek… Tevhid inancının aslı, Yüce Allah'ın en güzel isimleridir, El-Esmau'l Husna'dır. O'nun her bir ismi, inancın bir esasını tahkim eder ve diğer esaslarla bağ kurar. O'nun isimlerinin açılımı ise vahiyle olur. Kur'ân ve Sünnet, Rabbimizin isimlerini nasıl anlamamız gerektiğini ve onlarla Yüce Allah'a nasıl kulluk edeceğimizi gösterir. Tevhid inancını bu bütünden koparıp birkaç meseleye indirgediğimizde zulmederiz; hem kendimize hem dinimize hem de davamıza… Bir misalle açıklayalım:

Yüce Allah'ın vücudumuzun bir parçası olarak yarattığı kolu düşünelim. Kolumuz, ancak vücudumuzda olduğu sürece koldur. Tutar, sıkar, denge sağlar, vücut bütünlüğü oluşturur. Peki, onu vücuttan ayırdığımızda ne olur? Şeklen koldur, ancak kendisi için yaratıldığı hiçbir vazifeyi yerine getiremez,

66. bk. 2/Bakara, 85

işlevini kaybeder. Bir zaman sonra şekli de bozulmaya başlar; çürür, kokar ve en sonunda leş hâlini alır… İşte tevhidin bir parçası olan tekfir ve bazı güncel meseleler de böyledir. Bütünün içinde anlamlıdır, Yüce Allah'ın rızasına uygundur. Bütünden kopardığınızda şeklen tevhiddir, ancak hakikatte tevhid değildir ve bir zaman sonra elinizdeki parça kokmaya, böylece sizi de kokutmaya başlar. Çuvaldızı kendimize batıracağız dedik ya, kitabın tam ortasından konuşmaya devam edelim:

Örneğin hâkimiyet, tevhidin en önemli ve öncelikli rükunlarından biridir: Yüz binlerce peygamberin şahitliği üzere egemenlik kayıtsız şartsız Allah'ındır. Yaratan kim ise hükmeden, yasa belirleyen ve şeriat sahibi olan da O'dur. Bu ilkeye inanıp teslim olmayan kişi, muvahhid değildir… Bu ilkeyi, tevhidin -yukarıda saydığımız- diğer cüzleriyle birlikte ele aldığımızı düşünelim, bir bütün olarak inandık ve teslim olduk; ne olur? İş yerimize, evimize, insani ilişkilerimize, İslami çalışmalarımıza Allah (cc) hükmeder. Şayet lütfeder ve yeryüzünde temkin/iktidar verirse devletimize de O'nun yasaları hükmeder. Peki, bu tevhid esasını tevhidin diğer cüzlerinden kopardığımızda ne olur? Felaket! Evet, tek kelimeyle imani bir felaket olur, nifak ve Yahudileşme başlar. Şöyle ki; devleti yönetenler Allah'ın indirdikleriyle hükmetmiyor diye ağzımızı doldura doldura onları tekfir ederiz. Ne ki kendimiz iş yerimizde Allah'ın hükümleriyle hükmetmez, patronu koruyup kollayan kapitalist yasalarla hükmeder, işçiyi sömürürüz. Evimizde Allah'ın indirdikleriyle hükmetmez, "Biz babadan böyle gördük; kızını dövmeyen dizini döver; kadının sırtından sopayı, karnından sıpayı eksik etmeyeceksin; oğlun mu var derdin var," zihniyeti ve cahilî yasalarıyla hükmeder, evde terör estiririz. İnsan ilişkilerimizde Allah'ın indirdikleriyle hükmetmeyiz. Tanımak yerine kavimleri tanımlarız. Kendimizi diğer kavimlerden/bireylerden üstün görürüz. Cahiliyeden kalan kin, adavet, dedikodu, nemime vb. habis ahlaklar ilişkilerimize hükmeder… Cemaatlerimiz birer diktatörlüğe dönüşür. İstişareden, hep birlikte manevi gelişimden, gelişmeye müsait kardeşlerimizin önünün açılmasından eser yoktur. Varsa yoksa bir -veya birkaç- diktatör vardır ve her şey onlar içindir…

Peki, neden böyle olur? Çünkü secde, zikir, oruç, dua gibi ibadetler insanın kalbini genişletir, basiretini açar. Bireysel ve toplumsal aksaklıkları

görmemizi sağlar. Kulluğumuzu dengede tutar… Tevhidi diğer cüzlerinden ayırdığımızda ise kalpler katılaşır, basiret kapanır, istikamet kaybolur. Tevhidî ilkeler bizi arındırmaz. Başkalarını küçümsediğimiz, onları aşağılayarak kendi eksikliklerimizi örttüğümüz bir set işlevi görür. Bir zaman sonra inancımız, ahlakımızı zehirleyen bir virüse dönüşür. "Bunlar kâfir!" cümlesi her ahlaksızlığı meşrulaştıran sihirli bir değnek oluverir. İnsanların malını çalan, namusuna göz diken, haklarını çiğneyen kişiler; vicdan sızılarını, "Bunlar kâfir!" ağrı kesicisiyle dindirirler. İnancımız; Kur'âni ilkelerimize, Nebevi öğretilerimize ve vicdanlarımıza takılan susturucu görevi görür. Tekfir ettikleri topluluklara karşı hiçbir sorumlulukları olmadığını iddia eden ve Yüce Allah tarafından yalanlanan Yahudiler gibi oluruz:

"Ehl-i Kitap'tan öylesi vardır ki ona bir kantar (altın) emanet etsen, onu sana geri verir. Öylesi de vardır ki ona bir dinar versen üstüne durmadığın müddetçe sana geri vermez. (Bunun nedeni) onların şöyle demeleridir: '**Ümmilere karşı (yaptıklarımızda) bir sorumluluğumuz yoktur. (Malları bize helaldir.)**' Bilerek Allah'a karşı yalan söylüyorlar. (Hayır, öyle değil!) Kim sözünü tutar ve (Allah'tan) sakınıp korkarsa Allah, muttaki olanları sever. Allah'a olan sözlerini ve yeminlerini az bir karşılıkla değiştirenler! Bunların ahirette hiçbir nasibi yoktur. Kıyamet Günü'nde Allah onlarla konuşmayacak, onlara değer vermeyecek ve onları arındırmayacaktır. Onlar için can yakıcı bir azap vardır."[67]

Yahudiler kendilerinden olmayanlara, yani tekfir ettikleri herkese ümmi derler. Aralarında din bağı olmadığından ümmilere karşı hiçbir sorumlulukları olmadığını düşünürler. Yalan söyler ve Allah'a iftira ederler. Zira Allah (cc) iyiliği, adaleti, akrabaya yardımı, komşuyla iyi geçinmeyi, sözleşmelere bağlı kalmayı… emretmiş, şeriat kılmıştır. Ancak Yahudiler amelsiz/ahlaksız bir inanca sahip olduklarından inançları ahlaklarını zehirlemiş; önce kul hakkını, zamanla da Allah'ın ve nebilerinin hakkını çiğnemeye başlamışlardır. Allah'ın ayetlerini yalanlayan, nebilerini öldüren, Kitab'ın bir kısmına inanıp bir kısmını inkâr eden, kelimelere farklı anlamlar yükleyip vahyi tahrif eden… bir topluma dönüşmüşlerdir.[68]

67. 3/Âl-i İmrân, 75-77

68. Geniş bilgi için bk. Tevhid İnancını İnşa Eden Kavramlar, s. 387, Batıl/Muharref Dinlerin Özelliği. İlgili içeriğe ulaşmak için karekodu okutabilirsiniz.

İşte böyle… Tevhid, canımızdan aziz bildiğimiz, uğruna yaşayıp öldüğümüz o şerefli kavram… Bütünlüğü bozulduğunda tevhid olmaktan çıkıyor. Elimizde tuttuğumuz parça; bizi iyilerden/ebrar olanlardan kılmıyor, imanımız salih amele dönüşmüyor… Elimizdeki parça önce kokuyor, sonra kokutuyor…

İnancımıza istikamet veren imani kavramların bu şekilde parçalanması, iki önemli nedenle izah edilebilir:

• İlk neden biziz, yani gafletimiz. Ağacı gözümüze fazla yaklaştırdığımızdan ormanı göremiyor oluşumuzdur. Fazla önemsenen cüzün, bütüne perde çekmesidir. Çözüm ise tevhid inancının müfredatına, yani vahye dönmektir. Her iki boyutuyla vahye dönmek, bu sorunu çözecektir. Birinci boyut, vahiy metnine, yani Kitab'a dönmektir. Gündemimizin, Kitap'taki bütünlüğe uygun olmasına dikkat etmektir. Bir öğrencinin bir dersin yalnızca birkaç konusuna yoğunlaşması hangi sonuçları doğuruyorsa, bir Müslim'in bir ilim dalının birkaç konusuna yoğunlaşması da aynı sonucu verir: İmtihanı kaybeder, sınıfta kalır. Tekrarı, bütünlemesi, torpili olmayan kulluk imtihanını kaybeder… Bu nedenle vahiy müfredatındaki bütünlük, kulluğumuza istikamet kazandırır, dengeli bir kulluk oluşturur.

Vahyin ikinci boyutu Allah Resûlü'nün (sav) sünnetidir/siretidir. Kur'ân'dan öğrendiklerimiz bize renk verecektir. Biz o rengi sünnete arz edeceğiz. Şayet Allah Resûlü'nün hayatında bir karşılığı varsa doğru yolda olduğumuzu anlayacağız. Karşılığı sünnette yoksa yolunda gitmeyen bir şeyler olduğunun farkına varacağız. Örneğin Kur'ân, Allah'ın (cc) şirki affetmeyeceğini, onun dışında kalan günahları bağışlayacağını haber veriyor ve bir tevhid ilkesi vazediyor:

"Şüphesiz ki Allah, kendisine şirk koşulmasını bağışlamaz. Bunun (şirk) dışında kalanları dilediği kimse için bağışlar. Kim de Allah'a şirk koşarsa, hiç şüphesiz büyük bir günahla iftirada bulunmuş olur."[69]

Bu, Kur'âni bir bilgi… Bu bilgi bize nasıl renk veriyor, amelimize hangi yönde istikamet çiziyor? Diyelim ki öğrendiğimiz bilgi bizi rehavete, amelî

69. 4/Nisâ, 48

gevşekliğe sevk etti. Aynı bilginin Allah Resûlü (sav) ve enbiya (as) üzerindeki etkisine bakacağız. Şayet "Allah (cc) muvahhidleri affedecek." düşüncesi onları rahatlamaya, amelî gevşekliğe sevk etmişse doğru yoldayız demektir. Aksi hâlde bir şeylerin yanlış gittiğini anlayacağız. Muhtemelen bu bilgiyi tamamlayan başka bilgileri eksik bıraktığımızı, parçayı bütünden kopardığımız için bizi yanlış sonuca götürdüğünü düşüneceğiz. Şöyle ki;

– Bizim muvahhid olduğumuzu kim söyledi? Allah'tan (cc) bir garantimiz mi var? Allah Resûlü (sav) bir peygamber olmasına rağmen bu kadar emin olmamıştır!

"De ki: 'Ben, resûllerin ilki değilim. Ve ben, bana ve size ne yapılacağını bilmiyorum. Ben, yalnızca bana vahyolunana uyuyorum. Ben, ancak apaçık bir uyarıcıyım.' "[70]

Hârice ibni Zeyd El-Ensârî'den (rh) şöyle rivayet edilmiştir:

"Ensar kadınlarından Ummu'l A'lâ adında, Nebi'ye (sav) biat veren bir kadın bana şunu bildirmişti:

'Ensar, Muhacirleri evlerinde barındırmak için kura çektiklerinde Osman ibni Maz'ûn da bizim payımıza çıkmıştı. Osman, bizim evimizde oturdu. Bir süre sonra hastalandı, biz de hasta bakıcılığını yaptık. Sonra vefat edip de onu kefenine sardığımız zaman Allah Resûlü (sav) evimize geldi.

Ben, 'Sâib'in babası! Allah'ın rahmeti üzerine olsun. Şahitlik ederim ki Allah seni yüceltti.' dedim.

Bunun üzerine Nebi (sav) bana, 'Allah'ın onu yücelttiğini nereden biliyorsun?' dedi.

'Anam, babam sana feda olsun. Elbette bilemem, ey Allah'ın Resûlü!' dedim.

Allah Resûlü bana, 'Vallahi! Bu Osman'a ölüm gelip çattı. Ben onun için iyilik umarım. Vallahi ben, Allah'ın resûlü olduğum hâlde ona ne yapılacağını bilmiyorum.' dedi.

Vallahi, ben o günden bu yanadır asla hiç kimseyi temize çıkarmam. Ay-

70. 46/Ahkâf, 9

rıca bu durum beni çok üzmüştü. Uyudum ve rüyamda Osman'ın akan bir pınarı olduğunu gördüm. Hemen Allah Resûlü'ne (sav) gelerek haber verdim.

O da bana, 'O akan pınar Osman'ın amelleridir.' dedi.' "[71]

Bu, yalnızca onun (sav) değil, tüm enbiyanın ortak hassasiyetidir. Onlar kendileri ve zürriyetleri hakkında şirkten ve müşrik olmaktan korkmuşlardır:

"İbrâhîm, (İslam'ı) oğullarına vasiyet etti. Yakub da böyle yaptı: 'Ey evlatlarım! Allah sizin için (İslam) dinini seçti! Yalnızca Müslimler/şirki terk ederek tevhidle Allah'a yönelen kullar olarak can verin!' Yoksa siz, Yakub'a ölüm geldiğinde orada hazır mı bulunuyordunuz? O, oğullarına demişti ki: 'Benden sonra neye ibadet edeceksiniz?' Demişlerdi ki: 'Senin ilahına, babaların İbrâhîm, İsmail ve İshak'ın ilahı olan tek bir ilaha ibadet edeceğiz ve biz O'na teslim olanlardanız.' "[72]

"(Hatırlayın!) Hani İbrâhîm şöyle demişti: 'Rabbim! Bu beldeyi güvenli kıl. Beni ve çocuklarımı putlara tapmaktan uzak tut. Rabbim! Gerçekten o (putlar), insanlardan birçoğunu saptırdılar. Bana uyan, hiç şüphesiz bendendir. Bana isyan edene gelince, şüphesiz ki sen, (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'sin.' "[73]

– Bir insan tevhid ehli olsa dahi Yüce Allah'ın azameti karşısında ürperir, bir yandan O'nun (cc) rahmetini umarken diğer yandan O'nun (cc) azabından korkar. Korku ve ümit arasında dengede kalır:

"Şüphesiz ki (o müminler), Rabblerine olan saygılarından dolayı (kalpleri) ürperti içinde olanlar, Rabblerinin ayetlerine iman edenler, Rabblerine (hiçbir şeyi) ortak koşmayanlar. Yapmaları gereken (tüm sorumluluklarını) yerine getirmelerine rağmen, Rabblerine dönecekleri için (ya kabul edilmezse, ya Allah'ın şanına yakışır şekilde yapamamışsam diye) kalpleri titreyenler, işte bunlar, hayırlarda yarışmakta ve bundan dolayı öne geçmektelerdir."[74]

Âişe Annemizden (r.anha) şöyle rivayet edilmiştir:

"Bir gece Allah Resûlü'nün yatakta olmadığını fark ettim. (Karanlıkta) onu ararken elim, ayaklarının altına değdi.

71. Buhari, 2687
72. 2/Bakara, 132-133
73. 14/İbrâhîm, 35-36
74. 23/Mü'minûn, 57-61

Secdede olduğu için ayakları dikilmişti ve şöyle dua ediyordu: 'Allahım! Öfkenden rızana, cezandan affına sığınırım. Senden yine sana sığınıyorum. Seni ne kadar övsem bitiremem. Zira sen kendini övdüğün gibisin.' "[75]

"İbrâhîm et-Teymî (rh) şöyle demiştir: 'Sözlerim ile amelimi karşılaştırdığımda hep yalancı çıkmaktan korkarım.'

İbni Ebî Muleyke (rh) şöyle demiştir: 'Nebi'nin (sav) ashabından otuz kişiyle karşılaştım, hepsi de kendilerinin münafık olmasından korkuyordu. Hiçbirisi kendisinin, Cibril ve Mikail gibi bir imana sahip olduğunu söylemezdi.'

Rivayet edildiğine göre Hasan Basrî (rh) şöyle demiştir: 'Bundan (nifaktan) ancak mümin korkar, münafık emin olur.' "[76]

– Kalbi tevhid inancıyla mamur olan bir insan kendisini temize çıkaracak, tezkiye edecek bir anlayışa sahip olmaz:

"Nefislerini temize çıkaranları görmedin mi? (Hayır, öyle değil!) Bilakis, Allah dilediğini temize çıkarır. Ve onlar kıl kadar da olsa zulme uğramazlar. Bak! Nasıl da Allah'a yalan iftirada bulunuyorlar. Apaçık bir günah olarak (Allah'a iftira etmek) yeter."[77]

"Göklerde ve yerde olanların tamamı Allah'a aittir. (Akıbet şöyle olacaktır: O) kötülük işleyenleri, kötülüklerine karşılık cezalandıracak; iyilik yapanları da iyiliklerine karşılık en güzel olanla mükâfatlandıracaktır. Onlar ki; küçük kusur ve günahlar dışındaki (İslam'da cezaya tabi olan içki, zina, adam öldürme gibi) büyük günahlardan ve fuhşiyattan sakınırlar. Şüphesiz Rabbin, bağışlaması geniş olandır. Sizi topraktan yarattığı zaman da siz annelerinizin karnında ceninler iken de sizi en iyi bilen O'dur. **Nefislerinizi temize çıkarmayın. O, korkup sakınan (takva sahiplerini) en iyi bilendir.**"[78]

– Sonuç olarak; kendini güven içinde hissetmek ve kesin olarak kurtulacağına inanmak, muharref din sahibi Ehl-i Kitab'ın ve müşriklerin özelliğidir:

"(Böylece) nefsine zulmederek bahçesine girmiş ve: 'Buranın ebediyen yok olacağını sanmıyorum.' demişti. 'Kıyametin kopacağını da zannetmiyorum. Şayet

75. Müslim, 486
76. Buhari, Kitâbu'l İmân, 36. Bab başlığı
77. 4/Nisâ, 49-50
78. 53/Necm, 31-32

(olur da kıyamet kopar ve) Rabbime döndürülürsem, bundan daha hayırlı bir dönüş yeri bulacağım elbette.' "[79]

"Dediler ki: 'Cennete, Yahudi veya Hristiyan olanlardan başkası girmeyecek.' Bu, onların kuruntusudur. De ki: 'Doğru sözlü iseniz (içinde hiçbir şüphe olmayan kesin) kanıtınızı getirin (bakalım)!' (Hayır, iddia ettikleri gibi değil!) Bilakis, kim muhsin olarak/kulluğunu en güzel şekilde yerine getirerek Allah'a teslim olursa, onun Rabbi katında ecri vardır. Onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir."[80]

Doğru bilginin bizi hatalı bir sonuca götürmemesi için dinimizi Kitap ve sünnet bütünlüğü içinde öğrenmek, bir zorunluluktur. Aksi hâlde elimizdeki parça bizi bütünden saptırır.

• İkinci neden, tağutlardır. Müstekbir tağutlar tevhidî bütünlüğün tehlikesini fark edince tevhidin karşısına parçalanmış tevhid anlayışını koydular. Şöyle ki;

Müstekbirler, tarihî verileri derinlemesine analiz edip tevhid inancını çok iyi anladılar. Tevhidin, edilgen mustazafları nasıl hidayet öncüsü imamlar kıldığını gördüler. Ölçtüler, biçtiler, düşündüler… Kahrolası kâfirler, tekrar ölçüp biçtiler ve şu karara vardılar: "Hiçbir güç tevhidin önünde duramaz, hiçbir sistem tevhidin karşısında varlık gösteremez. Öyleyse tevhidin karşısına tevhid koyacağız!"

Sözde tevhide davet eden insanlar yetiştirip gerçek tevhid davetini ve o davete gönül veren insanları manipüle ettiler. Böylece, insanların gerçek tevhid inancına yönelmelerine engel oldular. Bu, onların tabiatıdır. Tarih, coğrafya, hukuk, iktisadi ve idari bilimler, psikoloji ve sosyoloji gibi sosyal bilimleri; toplumları analiz etmek, onların direnç noktalarını tespit etmek ve o noktaları kırmak için kullanırlar. Bir yerde gelenek onların sömürü/işgal düzenine karşı mı duruyor, geleneğe el atar ve onun karşısına kendileriyle uyumlu bir gelenek yerleştirirler. Bir yerde sosyalizm onlara direnç mi gösteriyor, kendi partilerini/örgütlerini kurar ve kendileriyle uyumlu bir sosyalizm oluştururlar… Üstelik bu strateji, yalnızca günümüz müs-

79. 18/Kehf, 35-36
80. 2/Bakara, 111-112

tekbirlerinin uygulaması değildir. Örneğin Hristiyanlık. İsa'ya (as) iman eden muvahhidler, Roma İmparatorluğu için tehditti. Yaklaşık 300 yıl İsevi muvahhidlerle uğraştılar. İseviliğin dalga dalga yayıldığını görünce İmparatorluk, Hristiyanlığı kabul etti. Dini kendi uhdesine aldı, bozdu ve Roma putperestliğini Hristiyanlık kisvesiyle devam ettirdi… [81]

Kur'ân bir noktaya ısrarla vurgu yapar: Müstekbir tağutlar tuzakçıdır! Mustazafları müşrikleştirmek ve inkârcı konumuna getirmek için gece gündüz aralıksız tuzak kurarlar:

"Mustazaflar, müstekbir olanlara derler ki: 'Bilakis (işiniz gücünüz) gece gündüz hile (yapmaktı)… (Çünkü) siz, Allah'a karşı kâfir olmamızı ve O'na ortaklar koşmamızı emrediyordunuz bize.' Azabı gördüklerinde (için için yanarak) pişmanlıklarını gizleyecekler. Biz, kâfirlerin boynuna zincirli halkalar geçirdik. (Ne yani) yaptıklarından başkasıyla mı cezalandırılacaklardı?" [82]

Günümüzde karşılaştığımız tuzakların en çetini, enbiya mirası tevhidin karşısına konan, parçacı tevhid anlayışıdır. Parçacı tevhid ne bireyi ne toplumu ıslah eder. Parçacı tevhid hedef ve istikamet sorunu yaşar. Onun hedefinde vahyin hedef aldığı müstekbir tağutlar yoktur. Parçacı tevhid anlayışı "mesele milliyetçiliği" yapar. Birkaç meselede onlar gibi düşündükten sonra her türlü melaneti işleme özgürlüğünüz vardır; çünkü Allah (cc), parçacı tevhid sahibini ne yaparsa yapsın bağışlayacaktır!

Sonuç olarak; din ve dinin kavramları bir bütündür. Onu parçaladığımız ânda, din ve dinî kavramlar felaketimiz olur. Kur'ân'ın ifadesiyle; Allah ile aldanan, kötü ameli kendisine süslü gösterilen, çabası boşa gittiği hâlde kendini hidayet üzere zannedenlerden oluruz. Allah (cc) bu sondan hepimizi korusun. Çözüm ise tahrif etmeden, eksiltmeden, fazlalaştırmadan… indiği hâliyle dine ve dinin kavramlarına ittiba etmektir. [83]

Önce İman, İman, İman…

Biliyorum; bu bölümde sözü biraz uzattım. Olsun, biz usanmadan okuyalım. Zira bu bölüm temelden söz ediyor. Temel ne kadar sağlam olursa

81. Geniş bilgi için bk. Tevhid Dergisi, S 110, s. 4. İlgili içeriğe ulaşmak için karekodu okutabilirsiniz.

82. 34/Sebe', 33
83. bk. Tevhid İnancını İnşa Eden Kavramlar, s. 17-43

bina da o kadar sağlam olur. İnancın/İmanın düşünce, söz ve eylemi güzelleştirmesi daha güçlü olur. Onun için temele yönelik her bilgi faydalıdır. Allah Resûlü'nden öğrendiğimiz kadarıyla iman edenlerden bir kısmı İslam'ını güzelleştiriyor bir kısmı da İslam'ını çirkinleştiriyor. İşte İslam'ını güzelleştirenler temeli sağlam atanlar, İslam'ını çirkinleştirenler ise temeli yalapşap atanlardır.

Abdullah ibni Mes'ûd'dan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Bir adam Allah Resûlü'ne (sav) 'Ey Allah'ın Resûlü! Cahiliye döneminde işlediğimiz günahlardan dolayı ceza görecek miyiz?' diye sordu. Allah Resûlü (sav) şöyle cevap verdi: 'Kim Müslim iken güzel hareket ederse cahiliye hayatında işlediği günah ile hesaba çekilmez. Fakat kim de İslâmi dönemde kötülük işlerse hem önceki/cahiliye dönemindeki ameliyle, hem de sonra/Müslim iken yaptıkları ile hesaba çekilir.' "[84]

Alelade atılmış temelin cefasını düşünce, söz ve davranışlar çeker. Böyleleri hiçbir hayra istek duymaz, hiçbir hayırda sebat etmez, hiçbir zorluktan alınlarının akıyla çıkamazlar. Sahabeden bir örnekle konuyu biraz daha açalım. Biz sahabede bir söz ahlakı görüyoruz. Allah Resûlü'ne (sav) verdikleri bir söz var, sözlerini çiğnememek için gerekirse ölümü göze alıyorlar. Örneğin Akabe Biatı'nda şöyle söz veriyorlar:

Câbir'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"(Biz Medîne'de iman edenler) Bir gün toplanıp, 'Ne zamana kadar Allah Resûlü'nü (sav) Mekke'nin dağlarında korkuya terk edeceğiz?' dedik. Bunun üzerine bizden yetmiş kişi ona gittiler ve hac mevsiminde onu buldular. Akabe Tepesi'nin patika yollarında onunla sözleştik. Birer ikişer oraya toplandık.

Herkes gelince, 'Ey Allah'ın Resûlü! Seninle ne üzere biatleşeceğiz?' dedik.

Allah Resûlü (sav) şöyle buyurdu: 'Bana; istekli ve isteksiz/tembel hâlinizde de dinleyip itaat edeceğinize, fakirken de zenginken de Allah yolunda harcayacağınıza, iyiliği emredip kötülükten menedeceğinize, Allah yolunda kınayanın kınamasından korkmayarak Allah için konuşacağınıza, size geldiğim zaman

84. Buhari, 6921; Müslim, 120

kendi canınızı, karınızı ve çocuklarınızı koruduğunuz gibi beni de koruyup yardım edeceğinize söz verin; cennet sizin olsun.'

Hepimiz kalktık ve ona biat ettik."[85]

Bu, onların yolun başında verdikleri söz. Şimdi, onların Allah Resûlü (sav) ile geçirdikleri on yıla ve Allah Resûlü'nden (sav) sonraki dönemlerine bakalım. Sözlerine bağlı kalmışlar mı? Şayet kalmışlarsa bunun nedeni nedir? Bedir'den başlayalım incelemeye.

Enes'ten (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü (sav) Ebû Süfyân'ın gelişini duyduğu vakit ashabıyla istişare etti. Önce Ebû Bekir konuştu, Nebi (sav) ona iltifat etmedi. Sonra Ömer konuştu, ona da iltifat etmedi.

Bunun üzerine Sa'd ibni Ubâde kalkarak, 'Bizi mi (Ensar) kastediyorsun, ey Allah'ın Resûlü? Nefsimi elinde tutan Allah'a yemin ederim ki sen bize atlarımızı denize sürmemizi emretsen süreriz! Onları Berku'l Ğimâd'a sürmemizi emretsen bunu da yaparız! dedi.' "[86]

Enes'ten (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü (sav) Bedir'e doğru yola çıktığında insanlardan görüşlerini istedi. Ebû Bekir görüşünü sundu. O yine insanların görüşlerini istedi. Sonra Ömer görüşünü sundu, Allah Resûlü (sav) sustu. Ensar'dan olan bir adam, Ensar'a (dönerek), 'O sadece sizin görüşünüzü istiyor.' dedi.

Ensar da şöyle dedi: 'Ey Allah'ın Resûlü! Allah'a yemin olsun ki bizler İsrailoğulları gibi olmayız. Onların dediği gibi, 'Sen ve Rabbin gidip savaşın. Biz burada bekliyor olacağız.' demeyiz. Vallahi bineğini Berku'l Ğimâd'a bile sürsen yine de seninle beraber oluruz.' "[87]

Uhud Günü'nde Enes ibni Nadr'ın (ra) verdiği söze bağlılığı da bir örnektir:

Enes'ten (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Amcam Enes ibni Nadr, Bedir Savaşı'nda bulunmamıştı. 'Ey Allah'ın

85. Ahmed, 14456
86. Müslim, 1779
87. Ahmed, 12022

Resûlü! Müşriklerle savaştığın ilk savaşta bulunamadım. Allah, benim müşriklerle bir savaşta karşılaşmamı nasip ederse yapacağım işleri elbette görecektir.' dedi.

Uhud Savaşı yapılıp da Müslimler dağılınca, 'Allah'ım! (Müslimleri kastederek) Bunların yaptığından dolayı senden özür diliyorum. (Müşrikleri kastederek) Öbürlerinin yaptığından da sana sığınıyorum.' dedi.

Sonra ilerledi. Yolda Sa'd ibni Muâz ile karşılaştı ve ona şöyle dedi: 'Ey Sa'd! Nadr'ın Rabbine andolsun ki, ben Uhud'un ötesinden cennetin kokusunu alıyorum!'

Sa'd ibni Muâz (Nebi'ye (sav) bu olayı anlatırken), 'Ey Allah'ın Resûlü! Ben onun yaptığına cesaret edemedim.' demişti.

(Enes diyor ki:) O gün amcamda seksen küsur kılıç, mızrak ve ok yarası bulduk. Öldürülmüş, müşrikler onun burnunu ve kulağını kesmişti. Onu yalnızca kız kardeşi, parmak uçlarından tanıyabildi. Biz öyle tahmin ediyoruz ki bu ayet, o ve onun gibiler hakkında indi:

'Müminlerden öyle yiğitler vardır ki; Allah'la yaptıkları sözleşmeye sadık kaldılar. Onlardan kimisi adağını yerine getirdi (şehit oldu), kimisi beklemektedir. Kesinlikle (sözlerini) değiştirmemişlerdir.'[88] "[89]

Yemame Günü Ebû Akîl'in (ra), "Ey Ensar Topluluğu!" nidasına yaralı hâlde icabet etmesi ve "Sen yaralısın!" diyenlere, "Duymuyor musunuz, Ensar'ı çağırıyorlar!" demesi de söz hassasiyetinin örneklerindendir. Zira o (ra), Allah Resûlü'ne (sav) yardım edeceğine söz vermiştir. Yaralı da olsa sözüne icabet etmek istemiştir:

Cafer ibni Abdullah ibni Eslem El-Hemedânî'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Yemâme Savaşı'nda ilk yaralanan Ebû Akîl idi. Omuzlarıyla kalbi arasına ok isabet etmişti. Yaralı hâlde yere düştü. Ok çıkarıldı. Sol tarafı aldığı yara sebebiyle tutmuyordu. Bu hadise daha sabahleyin olmuştu. Daha sonra karargâha götürüldü. Savaş iyice şiddetlenince ki Müslimler hezimete

88. 33/Ahzâb, 23
89. Buhari, 2805; Müslim, 1903

uğramışlar, eşyalarını bırakıp geri çekilmişlerdi. Ebû Akîl ise çok ızdırap çekiyordu.

Ma'n ibni Adî'nin Ensâra şöyle seslendiğini duydu: 'Allah'ı hatırlayın, Allah'ı hatırlayın ve düşmana bir daha saldırın!' Ma'n düşmana saldırmak için acele ediyor ve Ensar'a, 'Bu tarafa gelin, bu tarafa gelin!' diye sesleniyordu. Nihayet Ensar teker teker ayrılıp oraya toplandılar.

Abdullah ibni Ömer (ra) diyor ki: **'Ebû Akîl, kavminin yanına gitmek için yerinden kalktı. Ben, 'Ey Ebû Akîl, ne yapmak istiyorsun? Sen savaşamazsın!' dedim. O ise, 'Münâdî benim ismimi söyledi.' dedi. Ben de, 'O Ensar'ı çağırıyor, yaralıları değil.' dedim. O ise, 'Ben de Ensar'danım ve sürünerek de olsa gideceğim' dedi.** Sonra kendini topladı kılıcını sağ eline aldı ve 'Ey Ensar! Huneyn Savaşı'ndaki gibi bir daha hücum edin!' diye nida etmeye başladı. Bütün Ensar toplandı. Düşmana karşı, diğer Müslimlerden daha büyük bir şecaatle hücuma geçtiler ve düşmanı bahçeye sıkıştırdılar. Orada birbirlerine girdiler. Ve korkunç bir kılıç savaşı oldu. Ebû Akîl'e baktım. Yaralı olan kolu omuzundan kopup yere düşmüştü. On dört yara daha almıştı ki hepsi de öldürücüydü. Sonunda Allah'ın düşmanı Museyleme öldürüldü.'

Savaş bitince Ebû Akîl'in yanına vardım, son nefesini vermek üzereydi. 'Ey Ebû Akîl!' dedim. Kendini zorlayarak, 'Söyle savaşı kim kazandı?' dedi. Ben de, 'Müjde!' dedim. Ve sesimi yükselterek Allah'ın düşmanının öldürüldüğünü söyledim. Allah'a hamdederek parmağını semaya doğru kaldırdı ve son nefesini verdi.

Savaştan sonra Medine'ye dönünce durumu Ömer'e haber verdim. 'Allah rahmet etsin! O şehit olmak istiyordu. Bildiğim kadarıyla da ashabın en seçkinlerinden ve İslam'a ilk girenlerdendi.' dedi."[90]

Bu örnekleri okuduktan sonra soralım: Bu söz hassasiyetinin ardındaki saik nedir? Bu insanların İslam için candan, canandan, serden ve de serhattan geçmesinin motivasyon kaynağı nedir? Tek kelimeyle imandır… Sahih imanın yaşamlarına söz ahlakı olarak yansımasıdır. Yüce Allah bu duruma şöyle işaret eder:

90. Sıfatu's Safve, 1/175-176

"Onlar ki; Allah'ın ahdini (tevhide dair verdikleri sözü) eksiksiz yerine getirir, sözlerini de bozmazlar. Onlar ki; Rablerinin birleştirilmesini emrettiği (akrabalık, komşuluk, İslam kardeşliği gibi) bağları birleştirirler. Rablerini (hakkıyla tanıdıklarından) Rablerinden (saygıyla) korkar ve hesabın kötüsünden korkarlar. Onlar ki; Rablerinin rızasını elde etmek için sabreder, namazı dosdoğru kılar, onlara rızık olarak verdiklerimizden gizli açık (sürekli) infak eder, kötülüğü iyilikle savarlar. Böylelerine (ahiret) yurdunun (güzel) akıbeti vardır. (O akıbet de şudur:) içine girecekleri Adn Cennetleridir. Onların babalarından, eşlerinden, soylarından salih olanlar da oraya gireceklerdir. Ve melekler her kapıdan onların yanına girip, 'Sabretmenize karşılık size selam olsun!' (derler.) (Bu) yurdun akıbeti ne güzeldir."[91]

Bu ayetler sahabeyi öven, onların söz ahlakına vurgu yapan bir pasajdır. Dikkatinizi çekmiş olmalıdır; ayet, "Onlar ki" diye başlamaktadır. Demek ki öncesinde zikri geçen bir grup var, bu ayetler onların sıfatını anlatıyor. Evet, okuduğumuz pasajın giriş ayetini yukarıya almadık ve o ayet, sayılan sıfatların arka planına ve asıl nedene işaret ediyor:

"Rabbinden sana indirilenin hak olduğunu bilen kişi, o görmeyen gibi midir? Ancak akıl sahipleri öğüt alırlar."[92]

Rabbinden indirilenin hak olduğunu bilen, yakinen inanan, akıllarını kullanarak bilinçli imana sahip olanlar… Söz ahlakı olan, Allah'ın birleştirilmesini istediği bağları gözeten, Rabblerinden hakkıyla korkan, Allah (cc) için sabretmeyi bilen, namazı dosdoğru kılan, gizli ve açık sürekli infak edenler… Rabblerinden indirilenin hak olduğunu bilen, yakini imana sahip olan, yakinen inandıkları için imanları eylemlerine yansıyan, sözlerini tutanlar… işte onlardır.

İşte bu nedenle önce iman, iman, iman… Önce temel… Vahyin ilk birkaç yılında inen ayet sayısı neden azdır? Ve inen vahiy neden ısrarla Allah'ın birliğine, azametine, yüceliğine ve eşsizliğine delalet eden ayetlere dikkat çekmektedir? Temel sağlam atılsın diye… İman kalplere iyice yerleşsin diye… İnsan neye inandığını akletsin, özümsesin diye…

91. 13/Ra'd, 20-24
92. 13/Ra'd, 19

Kur'ân ve Sünnet

Yüce Allah'ı hakkıyla tanıdıktan, yani imandan sonra, Kur'ân'ı ve onun beyanı olan Sünneti talim edeceğiz. Kur'ân'a ve Sünnete belirli bir usul içinde yaklaşacak, bu iki kaynağı yine bu iki kaynağın gösterdiği metodla okuyacağız. Sorabilirsin; böyle bir usul var mı? Evet, var. Kur'ân'ı dikkatle, Allah'tan yardım isteyerek ve takvalı bir kalple okursan, kaynaklardan nasıl istifade edeceğinin usulünü de öğrenirsin, Allah'ın izniyle… Bu meseleyi ele alan müstakil bir eser kaleme aldım. Onu ve onda kaynak gösterilen kitapları okumanı tavsiye ediyorum. Kitabın adı, Anlamak ve Yaşamak için Kur'ân Okumaya Çağrı.[93] Fakat ben, burada özel bir meseleye, tevhid yoluna yeni girenlerin sıkça karşılaştığı bir probleme dikkat çekmek istiyorum: Sen de biliyorsun ki; Kur'ân yirmi üç yılda, peyderpey nazil oldu. Yaşanan bir tarihe, şerefli bir mücadeleye, farklı merhalelere eşlik ederek indi. O indikçe Allah Resûlü (sav) Kur'ân'ın mihmandarlığında yürüyüşünü sürdürdü. Sözleri ve yaşantısıyla inen ayetleri açıklamış oldu. O (sav) çoğunlukla, "İnen ayetin tefsiri şudur…" demiyordu. O yaşıyor, ashab da inen ayetlerin kanlı canlı örnekliğini görüyordu.

Allah Resûlü'nün yaşadığı yirmi üç yılı şöyle bir gözümüzün önüne getirelim, ne göreceğiz? İlk üç yıl Allah Resûlü (sav) davet faaliyetlerini gizli yürüttü. Tanıdığı, güvendiği, nitelikli insanlara davet yaptı… Sonra Yüce Allah'ın, "Yakın akrabalarını uyar."[94] emrine muhatap oldu ve kitlesel davete başladı. Kitlesel davet, Kureyş tarafından millî birlik ve bütünlüğe tehdit olarak algılandı. Allah Resûlü'nü ve ona inananları gözetim altına aldılar; kimini katlettiler, kimine türlü işkenceler yaptılar, kimine ekonomik ambargo uyguladılar. Sonra hicret emri geldi ve müminler yurt değiştirdiler. Hicret edip dininde emniyet içinde olanlar, hicretten alıkonulup mazur/mustazaf olanlar ve hicret emrine icabet edemeyip topuklarının üzerine gerisin geriye dönenler olarak üç ayrı gruba ayrıldılar… Sonra Medine İslam Devleti kuruldu. İnananların devleti vardı, ama tam anlamıyla iktidar/temkin sahibi değillerdi. Hem Medine dış tehlikelere açıktı hem de içeride müşrik, münafık ve Yahudilerle bir arada yaşıyor; bu toplulukların Medine

93. Kitaba erişmek için karekodu okutabilirsiniz.
94. bk. 26/Şuarâ, 214

sözleşmesine bağlı kalıp kalmayacaklarını bilmiyorlardı… Ahzab Savaşı'na kadar süren bu süreçten sonra yeni bir dönem başladı: Artık Medine savunan değil, müdahale eden, tehlikeleri yerinde karşılayan bir devletti. Fakat tam anlamıyla iktidar söz konusu değildi. Nihayet Yüce Allah Mekke'nin fethini müyesser kıldı. Artık müminler bölgesel bir güç, hatta yegâne güç hâline gelmişti…

İşte bu merhalelerin her biri yıllarca sürdü… Ayetler her merhalede, o merhalenin fıkhına uygun olarak indi… Daha sonra bu ayetler, Yüce Allah'ın emri ve Nebi'nin gözetiminde farklı surelere yerleştirildi… Bugün biz Kur'ân'da, yirmi üç yıllık bir mücadelenin yol haritasını, rehberini okuyoruz. Kur'ân'ın ve Sünnetin emrettiği hikmeti (yerli yerinde, isabetli hareket etmek) elde etmek için, içinde bulunduğumuz vakıayı ve kendi şartlarımızı doğru okumak ve ona uygun naslarla amel etmek durumundayız. Aksi hâlde, Kur'ân'ı ve Sünneti referans alıp Kur'ân ve Sünnetin onaylamadığı sonuçlar elde ederiz… Bir örnekle bu meseleyi pekiştirelim: İman ve Tevhid daveti; başladığı ilk günden, Kur'ân'ın son ayeti inene dek sürekli alay, inkâr ve yalanlamayla karşılaştı. Her merhalede farklı muhataplar tarafından yapılan alay ve yalanlama, müminleri olumsuz etkiledi. Yüce Allah da her merhalede onlara yol gösteren ayetler indirdi. Birazdan örnekleri okuyacağız, indirilen ayetler her nerhalede tamamen birbirinden farklı çözümler sundu… Fiil aynı: Alay ve yalanlama… Muhatap aynı: Müminler… Ancak ayetlerin üslup ve içeriği birbirinden tamamen farklı. Okuyalım:

• Zayıf/Mustazaf müminlere tavsiyeler

– Onlardan yüz çevirip Yüce Allah'a yönelmek

"Andolsun ki, onların söylediklerinden dolayı göğsünün daraldığını (çok sıkıldığını) biliyoruz. (Bu sıkıntıdan, kurtulmak için) Rabbini hamd ile tesbih et ve secde edenlerden ol. Yakin (ölüm) sana gelinceye dek Rabbine ibadet/kulluk et!"[95]

Alaya uğramak insanın gönlünü daraltıyorsa gönül genişleten manevi sebeplere sarılmak gerekir. Ayetler bu sebeplerden ikisine işaret eder: Allah'ı hamdederek tesbih etmek ve secde etmek.

95. 15/Hicr, 97-99

– Sabırla mukabele etmek

"Onların söylediklerine karşı sabret. Ve onları güzel bir biçimde (müminin vakar ve izzetine yakışır bir tarzda) terk et."[96]

"Andolsun ki, mallarınız ve canlarınız konusunda sınanacaksınız. Yine andolsun ki, sizden önce kendilerine Kitap verilenlerden ve müşriklerden size çokça eza verecek sözler işiteceksiniz. Şayet sabreder ve korkup sakınırsanız hiç şüphesiz bu, azmedilmeye değer işlerdendir."[97]

Okuduğumuz ikinci ayet Medenîdir. İslam'ın bir devleti vardır, ama güçlü değildir. İç ve dış tehlikelerden emin değildir, tam iktidara ulaşamamıştır. Yüce Allah bu aşamada yine Müslimlere sabırlı olmayı emretmekte, Ehl-i Kitab'ın sataşmalarına karşı sabır ve takva yolunu göstermektedir.

– Alaycıların ahirette karşılaşacağı akıbeti hatırlatmak

"Her nefis: 'Allah hakkındaki kusurlarımdan dolayı, yazıklar olsun bana ve ben gerçekten alay edenlerdendim.' demeden önce (Allah'a yönelin ve O'nun indirdiğine uyun)."[98]

"Andolsun ki, senden önceki resûllerle de alay edildi. Alaya aldıkları (şey), alaycıları çepeçevre kuşattı."[99]

"Seni gördüklerinde, yalnızca seni alaya alıyorlar (ve diyorlar ki): 'Allah göndere göndere bunu mu resûl olarak gönderdi?' (Ve şöyle diyerek övünüyorlar:) 'Şayet üzerlerine titreyip onların etrafında kenetlenmeseydik, neredeyse bizi ilahlarımızdan saptıracaktı.' Azabı gördükleri zaman, kimin yolu daha sapkınmış bileceklerdir/anlayacaklardır."[100]

"Hiç şüphesiz günahlara dalmış olanlar, iman edenlere gülerlerdi. Onlara uğradıklarında kaş göz işareti yapıp (alay ederlerdi). Ailelerinin yanına döndüklerinde keyifli bir şekilde dönerlerdi. Onları gördüklerinde: 'Hiç şüphesiz bunlar, sapıklardır.' derlerdi. Oysa onlar, (müminlerin) üzerine gözetleyici olarak yollanmamışlardı. Bugün ise iman edenler kâfirlere gülerler. Sedirler üzerinde

96. 73/Müzzemmil, 10
97. 3/Âl-i İmrân, 186
98. 39/Zümer, 56
99. 6/En'âm, 10
100. 25/Furkân, 41-42

(etrafı) seyretmektelerdir. Acaba kâfirler, yaptıklarının (müminlerle alay edip, eğlenmelerinin) mükâfatını aldılar mı?"[101]

Kıyamet Günü alaycıları bekleyen şey; pişmanlık, azabın onları çepeçevre kuşatması ve müminlerin onların hâline gülmesidir. Bu, Yüce Allah'ın verdiği kesin haberdir. Mümin bu gaybi bilgiyle yüreğini soğutmalı, sabrını takviye etmelidir. Kalbine gelen değersizlik, sevgisizlik ya da zayıflık gibi şeytani dürtüleri ayetlerin verdiği güçle defetmelidir.

– İnkâr ve alay meclislerini terk etmek ve karşı çıkmak

"Ayetlerimize (alaya alma ve yalanlamayla) dalanları gördüğünde -başka bir söze dalıncaya dek- onlardan yüz çevir. Şayet şeytan sana unutturursa, hatırladıktan sonra zalimler topluluğuyla beraber oturma!"[102]

"Şüphesiz ki (Allah), Kitap'ta size (şu hükmü) indirdi: Allah'ın ayetlerinin inkâr edildiğini ve alaya alındığını duyduğunuz zaman, başka bir söze dalıncaya kadar onlarla beraber (aynı mecliste) oturmayın. (İnkâr etmeden ya da konuyu değiştirmedikleri hâlde aynı ortamda oturursanız) şüphesiz ki siz de onlar gibi (kâfir/müşrik) olursunuz. Muhakkak ki Allah, münafıkları ve kâfirleri cehennemde toplayacak olandır."[103]

Okuduğumuz birinci ayet Mekkî, ikinci ayet Medenîdir. Müminlerin bir devleti vardır; Bedir gibi zaferler kazanılmıştır. Allah (cc) alaycı ve inkârcı toplulukların varlığını ikrar etmekte; onlara dair bir hüküm vermemekte; yalnızca müminlere yol göstermektedir. Zira müminler devlettir, ancak güçlü bir devletleri, tam bir iktidarları/temkinleri yoktur. Yüce Allah yalnızca alaya karşı çıkmayı ve meclisi terk etmeyi emretmektedir.

– Dolaylı alaylara karşı teyakkuzda olmak

"Ey iman edenler! (Hem 'Bizi gözet.' anlamına hem de İbranice'de hakaret anlamına gelen) 'Râina' demeyin. Onun yerine ('Bize bak, bizi dinle.' anlamına gelen) 'Unzurna' deyin. Ve söz dinleyin. Kâfirler için can yakıcı bir azap vardır."[104]

"Raina" kelimesi çift anlamlıdır. Hem bize bak/bizi gözet, anlamına hem

101. 83/Mutaffifîn, 29-36
102. 6/En'âm, 68
103. 4/Nisâ, 140
104. 2/Bakara, 104

de hakaret anlamına gelmektedir. Yahudiler Allah Resûlü'ne (sav) böyle hitap ederek ona hakaret etmektedir. Müminler aynı kelimeyi olumlu anlamıyla kullandığında da kendi aralarında gülüşerek eğlenmektelerdir.

"Yahudiler ne zaman Peygamber'i (sav) görmeye gelseler, dış görünüşte ona her tür saygıyı gösteriyorlar; fakat, ona gizlice zarar vermek ve saf dışı bırakmak için ellerinden geleni de yapıyorlardı. Kaypak sözler kullanıyorlar veya sözü hakaret anlamı taşıyacak şekilde yanlış telaffuz ederek anlamını değiştiriyorlardı. Örneğin onun dikkatini bir şeye çekmek istediklerinde, 'Lütfen bir dakika bakar mısın?' anlamına gelen, fakat başka anlamlara da gelebilen 'Râina' kelimesini kullanırlardı. İbranicede buna benzer 'Dinle, işitmez olasıca!' anlamına gelen bir kelime vardır. Ayrıca Arapçada aynı kelime 'kibirli ve cahil insan' anlamına geliyordu. Bundan başka, konuşma dilinde, 'Sen bizi dinlersen, biz de seni dinleriz' anlamına da gelebiliyordu. Yine ufak bir dil sürçmesiyle 'Bizim çobanımız' anlamına gelen 'Ra'ine'na' ya da dönüştürülebiliyordu. Övme niteliginde olan; fakat, bazı insanlar tarafından kötü anlamlara çekilebilen kaypak kelimeleri kullanmamaları için, müminlere, 'Bize bak' anlanıma gelen ve 'ra-ina' gibi ikinci ve kötü bir anlama sahip olmayan 'unzurna' kelimesini kullanmaları tavsiye ediliyor. Aynı zamanda onlara Peygamber'i (sav) dikkatle dinlemeleri ve bu şekilde O'nun dikkatini bir tarafa çekmeye gerek duymamaları öğütleniyor."[105] [106]

Buradan şunu anlıyoruz: Şirk ehli ile Ehl-i Kitap arasında yaşayan müminler dikkat etmelidir. Çift anlamlı kelimelerden, imalı davranışlardan, müminleri gülünç duruma düşürecek tuzaklardan sakınmalılardır. Allah Resûlü (sav) bu ayetten sonra, Yahudilerin benzer girişimlerine karşı teyakkuzda olmuştur. Hem Yüce Allah'ın "Sabredin." emrini yerine getirmiş hem de onların sözlü saldırılarını hikmetle defetmiştir.

Âişe Annemizden (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Yahudilerden bir topluluk Allah Resulü'nün yanına girerek, 'Es-Samu aleykum,' dediler. Ben onların ne dediklerini anladım. 'Ve aleykumussamu ve'I la'netu./Sam da, lanet de sizin üzerinize olsun.' diye karşılık verdim.

105. Tefhîmu'l Kur'ân, 1/102, Bakara Suresi, 104. ayetin tefsiri

106. Ayette geçen râina kelimesinin detaylı tahlili için bk. Hak Dini Kur'ân Dili, 1/374-377, Bakara Suresi, 104. ayetin tefsiri

Bunun üzerine Allah Resûlü (sav), ‘Yavaş ol, ey Âişe! Şüphesiz Allah bütün işlerde rıfkı (yumuşaklığı) sever.’ **buyurdu.**

Ben, ‘Ey Allah’ın Resûlü, ne söylediklerini işitmedin mi?’ dedim.

Allah Resûlü (sav), ‘‘Ve Aleyke./Sizin de üzerinize olsun.’ dedim ya.’ **buyurdu.”**[107]

Yahudiler, “Es-Selamu Aleykum” demek yerine “Es-Sâmu Aleykum” demektedir. Anlamı, ‘Ölüm/Zehir üstünüze olsun.’ olan bu beddua, alay kastıyla yapılmaktadır. Âişe Annemiz (r.anha) ne dediklerini anlayınca öfkelenmiştir. Allah Resûlü (sav) onu uyarmış ve “aleykum” demesinin yeterli olduğunu söylemiştir. Yani, bize ne diliyorsanız aynısı size olsun demiştir. Bu, onun hikmet örneklerindendir.

- **Güçlü devlet durumundaki müminlere tavsiyeler**

“Şayet antlaşmalarından sonra yeminlerini bozar ve dininize dil uzatırlarsa (ileri geri konuşup ayıplayıp yererlerse), o hâlde öldürün küfrün önderlerini. Çünkü onların yeminleri yoktur. Umulur ki (bu yaptıklarından) vazgeçerler. Yeminlerini bozan, Resûl’ü yurdundan çıkarmaya niyetlenen ve ilk defa size karşı savaş başlatan bir toplulukla savaşmayacak mısınız? Yoksa onlardan korkuyor musunuz? Şayet müminlerseniz Allah, kendisinden korkmanıza daha layıktır.”[108]

“Andolsun ki münafıklar, kalbinde hastalık bulunanlar ve Medine’de asılsız haberleri yayanlar, bu (yaptıklarına) bir son vermezlerse, seni onların başına musallat ederiz. Sonra da orada çok az bir süre sana komşuluk edebilirler. Mel’unlar olarak ... Nerede bulunurlarsa yakalanır ve (kökleri kuruyana dek) öldürülürler. (Bu,) önceden yaşamış olanlar hakkında Allah’ın sünnetidir/yasasıdır. Sen, Sünnetullah’ta hiçbir değişiklik bulamazsın.”[109]

Okuduğumuz her iki ayet de Allah Resûlü’nün son döneminde indirilmiştir. O (sav), iç ve dış tehlikelerden emin olmuş güçlü bir devlete ve kuşatıcı bir iktidara sahiptir. Yüce Allah bu durumda müminlere yeni bir öğüt vermekte; alaycılara, fitnecilere, asılsız haberlerle İslam toplumunu sarsanlara ve dine dil uzatıp hakaret edenlere fiilî müdahale edilmesini istemektedir.

107. Buhari, 6024; Müslim, 2165
108. 9/Tevbe, 12-13
109. 33/Ahzâb, 60-62

Bu ayetlerde müminler için hikmet ve basiret öğütleri vardır. Her biri Medine'de ve müminlerin devleti olduğu hâlde inen ayetler, aynı soruna karşı farklı çözümler sunmaktadır. Sorun; alaycılar ve onların Allah'ın ayetleri, elçisi ve müminlerle alay etmesidir. Ancak çözüm farklıdır. Devletin ilk ve orta dönemlerinde sabır ve sözlü itirazı tavsiye eden ayetler, son dönemlerinde onlara yaşam hakkı tanımamakta, son bir ültimatom verdikten sonra açıkça cezalandırılmalarını istemektedir.[110]

Buradan çıkan sonuç şudur: Kur'ân'ın ve Sünnetin her nassı haktır, hakikattir. Hepsine iman eder; anlasak da anlamasak da, uygulamaya güç yetirsek de yetiremesek de "Bu, Rabbimizdendir, haktır, inanıyoruz." deriz. Uygulama ise bundan farklıdır. Doğru nassı doğru zamanda uygulamakla mükellefiz. Örneğin barış zamanı, savaş ayetleri yerli yerindedir ve haktır, ama uygulamayız. Cenk meydanında barış ayetleri haktır, inanırız; ama uygulamayız…[111]

Hiç şüphesiz yukarıda verdiğimiz örnek, Allah Resûlü'nün sünneti için de geçerlidir. O (sav), inen ayetlerin bire bir muhatabı, yaşanan merhalenin canlı şahididir. Hâliyle onun söz ve davranışlarına yön veren şey, yaşanılan merhaleye inen ayetlerdir. Bugün sünnet o merhaleler gözetilmeden tedvin edilmiş, bir bütün olarak elimizdedir. Şayet Allah Resûlü'nün sünnetini Kur'ân'ın beyanı kabul ediyorsak, sünnetin Kur'ân'ın iniş sürecine uygun olarak farklılık arz ettiğini kabul etmek durumundayız.

Bir diğer nokta; Allah Resûlü'nün bir komutan, bir öğretmen, bir mürebbi olduğu gerçeğidir. O (sav), Allah'ın ayetlerini insanlara ulaştırıp onlara açıkladığı gibi; onlara Kitab'ı ve hikmeti öğretmekte, onları arındırmakta, yani onlarla tek tek ilgilenmektedir. Hâliyle bugün bize ulaşan sünnetin bir kısmı

110. bk. Anlamak ve Yaşamak İçin Kur'ân Okumaya Çağrı, s. 393-399

111. Ne yazık ki bu meselede iki şey birbirine karıştırılmaktadır. O da ibadet ile siyasetin; mutlak hükümler ile (zayıflık ve güçlülük gibi) illete bağlanmış hükümlerin karıştırılmasıdır. İslam'ı bir bütün olarak anlamaya ve yaşamaya çalışan insanlar; "O zaman namazı da iki rekât kılalım, içki de içelim, zekât da vermeyelim…" gibi bir itirazla karşılaşmaktadır. İtiraz sahipleri, "İslam'ın ilk yıllarında bu hükümler de yoktu." demek istemektedir. Ancak burada ibadet ile siyaset, taabbudi hükümler ile güç ve zayıflık illetine bağlanmış hükümler birbirine karıştırılmaktadır. Namaz ibadeti vakte bağlanmıştır. Vakti idrak eden namaz kılmak zorundadır. Zekât ibadeti nisap miktarına bağlanmıştır. Nisap miktarınca malı olan, zekâtı vermelidir. Ancak müşriklerle muamele ahkâmı güç ve zayıflık illetine bağlanmıştır. Bireyin/Toplumun güçlülük ve zayıflığına göre hükümler değişmektedir.

onun özel bir insana, hususi uygulamasıdır. Ancak aynı şartlara sahip bir insan için uygulanabilir. Örneklerle izah edeyim:

Ebû Mûsâ El-Eş'âri'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü'ne (sav), 'Müslimlerin hangisi daha faziletlidir' diye soruldu.

'Müslimlerin dilinden ve elinden emin olduğu.' **diye cevap vermişti."**[112]

Abdullah ibni Amr'dan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Bir adam Nebi'ye (sav), 'İslam'ın hangi ameli daha faziletlidir?' diye sordu.

Nebi (sav) şöyle cevap verdi: 'Yemek yedirmen, tanıdığın ve tanımadığın herkese selam vermendir.' **"**[113]

Ebû Hureyre'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü'ne (sav), 'Amelin hangisi efdaldir?' diye sordular.

'Allah'a ve Resûl'üne iman etmek.' **buyurdu.**

'Ondan sonra hangisi?' dediler.

'Allah yolunda cihad etmek.' **buyurdu.**

'Ondan sonra da hangisi?' diye sordular.

'Makbul (olmuş içine günah, riya karışmamış) hac.' **cevabını verdi."**[114]

İbni Mes'ûd'dan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü'ne (sav), 'Allah'a en sevimli olan amel hangisidir?' diye sordum.

Allah Resûlü (sav), 'Vaktinde kılınan namazdır.' **dedi.**

'Sonra hangisidir?' diye sordum.

'Anne babaya iyi davranmaktır.' **buyurdu.**

'Sonra hangisidir?' diye sordum.

'Allah yolunda cihaddır.' **buyurdu.**

112. Buhari, 11; Müslim, 42
113. Buhari, 12; Müslim, 39
114. Buhari, 26; Müslim, 83

Daha fazlasını sormayı bırakmam, ancak kendisine merhametim nedeniyleydi."[115]

Allah Resûlü'ne sorulan her soru aynı anlama gelmektedir. Muhatap en faziletli, en hayırlı ameli sormaktadır. Allah Resûlü'nün her muhataba verdiği cevap farklıdır. Çünkü insanlarla ilgilenen bir mürebbi onların veya içinde bulunulan merhalenin özel durumunu, yani o kişiye ve o merhaleye en faydalı olanı söyler. Örneğin yeni bir toplum inşa edilirken en faziletli amel, varlıklı olanın varlıklı olmayana yardımı, birbirini yeni tanıyan insanların selamla kaynaşmasıdır... Toplum inşa edildikten sonra en önemli şey karşılıklı haklara saygı göstermek, birbirinin elinden ve dilinden emin olma ahlakını yerleştirmektir... Yine bir şahsın eksiği namazları vaktinde eda etmekken bir diğerinin eksiği anne baba hukukuna riayet etmektir... İnsanlarla ilgilenen bir mürebbi her insana eksiğine göre emir ve tavsiyelerde bulunacaktır. Meramımız daha iyi anlaşılsın diye bir örnek daha okuyalım:

Enes ibni Malik'ten (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü (sav) ile birlikte mescidde bulunduğumuz sırada bir bedevi geldi ve mescidin bir köşesinde küçük abdestini yapmaya kalktı. Allah Resûlü'nün ashabı hemen, 'Hey, hey! Ne yapıyorsun!' dediler.

Allah Resûlü (sav), 'Kendi hâline bırakın.' buyurdu.

Onlar da adamı kendi hâline bıraktılar. Bedevi abdestini bozdu. Ardından Allah Resûlü (sav) onu yanına çağırdı ve 'Şüphesiz bu mescidlere ne idrar ne de pislik uygun düşer. Buralar ancak ve ancak Yüce Allah'ı anmak/zikretmek, namaz kılmak ve Kur'ân okumak içindir.' buyurdu (veya buna benzer bir söz söyledi).

Daha sonra cemaatten birisine emir verdi. Bir kova su getirip abdest bozduğu yere döktürdü."[116]

Ebû Mes'ûd El-Ensârî'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Bir defasında adamın biri Allah Resûlü'ne (sav) geldi ve 'Ey Allah'ın Resûlü!

115. Buhari, 527; Müslim, 85
116. Müslim, 285

Filan kişi bize namaz kıldırırken o kadar uzatıyor ki vallahi sabah namazına gitmekten geri kalıyorum!'dedi.

(Ebû Mes'ûd dedi ki:) Allah Resûlü'nü (sav) hiç o günkü vaazında olduğu kadar öfkeli görmemiştim. Sonra şöyle buyurdu: 'Ey insanlar! İçinizde nefret ettirip kaçıranlar vardır! Herhangi biriniz insanlara namaz kıldıracak olursa hafif kıldırsın. Çünkü cemaatin içinde yaşlı olanı var, zayıf olanı var ve iş güç sahibi olanı vardır!' "[117]

Allah Resûlü'nün iki ayrı uygulamasını, hâliyle iki ayrı sünnetini okuduk. Birinci örnekte kişi mescide tuvaletini yapıyor. İkinci örnekte kişi namazı uzatarak kıldırıyor. Hangisi daha ağır? Hangimize sorsak mescide tuvaletini yapmak daha ağır bir suç diyecektir. Zira Allah'a, Resûl'üne ve müminlere saygısızlık; İslam'ın şiarını alçaltma söz konusudur. Diğeri ise bir sünnete muhalefettir. Ancak birinci örnekte anlayışlı, hoşgörülü ve sabırlı olan Nebi (sav); ikinci örnekte öfkeli. Sahabe, o güne kadar onu böyle öfkeli görmedik diyor… Neden? Çünkü biri cahil, bilmiyor ve Allah Resûlü (sav) ona uygun hareket ediyor. Diğeri sahabenin âlimlerinden, Muâz (ra)… Biliyor, hatta bilmekle kalmıyor, insanlara da öğretiyor. Allah Resûlü'nün ona muamelesi de farklılaşıyor. Çünkü onlar örnek. İnsanlar onlara bakıp dinlerini öğreniyorlar. Daha dikkatli ve hassas olmaları gerekiyor. Allah Resûlü'nün davranışlarındaki bu farklılığın nedeni, muhatapların durumunun farklılığıdır. Evet, her biri onun sünnetidir; her biri haktır, her biri başımızın üstündedir. Ancak bu sünnetleri uygulamaya gelince muhataplara göre uygulama değişecektir.

Sünnete dair bir diğer önemli husus, Allah Resûlü'nün farklı sıfatlarla konuşmuş olduğu gerçeğidir. O bazen bir peygamber olarak konuşur; söylediği tüm insanlar için bağlayıcıdır. Bazen bir liderdir; o ânki bilgisiyle dünyevi düşüncelerini belirtir. İsabet de edebilir, hataya da düşebilir. İnsanlar onun (sav) görüşüyle değil, en faydalı olanla amel ederler. Bazen devlet başkanıdır; öncelikleri gözeterek şer'i siyaset belirler. Hâliyle benzer öncelikler söz konusu olmadıkça o uygulamasıyla amel edilmez. Bazen bir insan olarak konuşur, şahsi tecrübelerini/düşüncelerini paylaşır. Söylediklerinin bağlayıcılığı yoktur. Örneklerle bu paragrafı izah edelim:

117. Buhari, 7159; Müslim, 466

Allah Resûlü'nün bir Nebi olarak namaz, oruç, zekât, hac vb. ahkâmı açıklaması, tüm ümmet için bağlayıcıdır. Sünnetin geneli bu mahiyettedir. Bir lider olarak düşüncesini beyan etmesine şu örneği verebiliriz.

Talha ibni Ubeydullah'tan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü (sav) ile birlikte hurma tepelerinde bulunan bir kavmin yanına uğradım. Allah Resûlü (sav), 'Bunlar ne yapıyorlar?' diye sordu.

'Onu aşılıyorlar. Erkeğin çiçeğini dişininkine koyuyorlar, böylelikle aşılanıyor.' dediler.

Bunun üzerine Allah Resûlü (sav), 'Bunun bir fayda vereceğini zannetmiyorum.' buyurdu.

O topluluk bunu haber alarak aşılamayı bıraktılar. Sonra Allah Resûlü'ne (sav) onların bu aşılamayı bıraktığı haberini verdiler ve o, şöyle buyurdu: 'Bu onlara fayda verirse yapsınlar. Çünkü ben ancak bir zanda bulundum. Zandan dolayı beni sorgulamayın. Lâkin size Allah'tan gelen bir şeyden bahsedersem onu hemen alın. Çünkü ben Allah (cc) hakkında asla yalan söyleyecek değilim.' "[118]

Enes'ten (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Nebi (sav) aşı yapan bir kavmin yanına uğramış ve 'Bunu yapmasanız daha iyi olur.' buyurmuştu. Sonra hurmalar aşısız koruk çıkardılar.

Allah Resûlü (sav) tekrar onların yanlarına uğradı ve 'Sizin hurmalarınıza ne oldu?' diye sordu.

'Siz şöyle şöyle buyurmuştunuz.' dediler.

Nebi (sav), 'Siz dünyanızın işini daha iyi bilirsiniz.' buyurdu."[119]

Allah Resûlü hurmaların aşılanmasına dair fikrini söylemiştir. Hurmalar onun görüşü doğrultusunda aşılanmayınca da kalitesi düşmüştür. Nebimiz (sav) bunun üzerine bir insan olarak ifade ettiği düşüncelerin bağlayıcı olmadığını bildirmiş, dünya işlerinde en faydalı olan hangisiyse onunla amel etmelerini istemiştir.

---

118. Müslim, 2361
119. Müslim, 2363

Cudâme binti Vehb El-Es'ediyye'den (r.anha) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Vallahi emziren kadınla cinsî münasebeti yasaklamak istedim. Tâ ki Rumların ve Farsların böyle yaptıklarını, fakat çocuklarına bir zarar vermediğini hatırlayana kadar, (sonra bundan vazgeçtim)." [120]

Allah Resûlü (sav) gebe ile çocuk emziren kadınla cinsel ilişkiyi yasaklamak istiyor. Bunun çocuğa zarar vereceğine inanıyor. Daha sonra Fars ve Rumların bunu yaptıkları hâlde zarar görmediğini müşahede ediyor, düşüncesini değiştiriyor. Demek ki dünyevi ve tıbbi konularda gözleme dayanarak hareket ediyor. O gün insanoğlunun ulaştığı tecrübe birikimiyle konuşuyor.

"Allah Resûlü (sav) Bedir suları arasında Medine'ye en yakın olan suyun başında konakladı. Habbâb ibni'l Munzir (ra), Nebi'ye (sav) bu hususta başka bir görüş sunarak ona şöyle dedi: 'Ey Allah'ın Resûlü, acaba bu, Allah'ın sana konaklamanı emrettiği ve bizim daha ilerisine de geçemeyeceğimiz yahut gerisinde de kalamayacağımız bir yer midir, yoksa bu konudaki kendi görüşünüz ya da savaş ve savaş taktiğinin gereği midir?'

Nebi (sav) şöyle buyurdu: 'Hayır, bu kendi görüşümüzdür, savaş ve taktik gereği burada konakladık.' deyince Habbâb şöyle dedi: 'Ey Allah'ın Resûlü, bu senin için uygun bir konaklama yeri değildir. Haydi bizi onlara en yakın suyun başına götür, oraya konaklayalım ve onun gerisinde kalan diğer kuyuları ise kapatalım. Sonra bizler bu suyun çevresinde bir havuz yapalım, o havuzu suyla dolduralım. Biz bu sudan içerken onlar içecek su bulamasınlar.'

Allah Resûlü (sav) onun bu görüşünü güzel buldu ve dediği şekilde hareket etti." [121]

Allah Resûlü (sav) bir harp taktiği belirlemiştir. Bu, gözleme ve tecrübeye dayalı bir taktiktir. Sahabi, taktiğin İlahi mi, yoksa Nebi'nin kendi görüşü mü olduğunu sormuş, ona göre hareket etmiş ve akabinde Allah Resûlü'nün (sav) öngördüğü taktik değişmiş, onun yerine sahabinin görüşü uygulanmıştır.

Devlet başkanı olarak yaptığı tasarruflardan birine örnek şudur:

120. Müslim, 1442
121. Târîhu't Taberî, 2/440; Tefsîru'l Kurtubî, 7/597, Enfâl Suresi 11. Ayetin tefsiri

Enes ibni Mâlik'ten (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Yüce Allah, Hevâzin Kabilesi'nden ele geçirilen malları fey olarak Resûl'üne lütfedince Nebi (sav) Kureyş'ten bazı kimselere yüzlerce deve verdi. Bunun üzerine Ensar'dan bir grup, Allah Resûlü (sav) hakkında, 'Allah, Allah Resûlü'nü affetsin. Baksana Kureyş'e o kadar mal veriyor, bizi ise bırakıyor. Hâlbuki kılıçlarımızdan hâlâ onların kanları damlıyor.' dediler.

Onların bu şekilde ileri geri konuştukları Allah Resûlü'ne haber verildi. Bunun üzerine Allah Resûlü Ensar'a bir haberci gönderip onları deriden yapılmış bir çadırın altında topladı. İçeride onlardan başka hiç kimseyi bırakmadı. Ensar toplanınca Allah Resûlü (sav), 'Söylediğiniz sözler bana ulaştı, şimdi ne diyeceksiniz?' diye sordu.

Aklı başında olan fukaha/bilge kişiler söz alıp şöyle dedi: 'Ey Allah'ın Resûlü, içimizdeki aklı başında kimseler kesinlikle bir şey söylemediler. Fakat aramızda bazı toy delikanlılar da var. Onlar, 'Allah, Allah Resûlü'nü affetsin. Baksana Kureyş'e o kadar mal veriyor, Ensar'ı ise bırakıyor. Hâlbuki kılıçlarımızdan hâlâ onların kanları damlıyor.' dediler.'

Bunun üzerine Nebi (sav) şöyle buyurdu: 'Ben küfürden yeni kurtulmuş bazı kimselere böyle mal veriyorum. Bu insanlar malları alıp giderken siz evinize Allah Resûlü (sav) ile birlikte dönmeyi istemez misiniz? Allah'a yemin ederim ki sizin yanınıza alıp götüreceğiniz Nebi, onların yanlarına alıp götürecekleri mallardan daha hayırlıdır.'

Ensar da, 'İstemez miyiz ey Allah'ın Resûlü, tabii ki buna razıyız!' diye cevap verdi.

Allah Resûlü (sav) onlara şöyle buyurdu: 'Siz benden sonra çok aşırı bencillikler göreceksiniz. Siz, Allah ve -havzın başında- Resûl'ü ile karşılaşıncaya kadar sabredin!'

Ancak biz sabredemedik."[122]

Burada yapılan paylaşım, Allah Resûlü'nün (sav) genel sünneti değildir. Devlet başkanı olarak belirlediği öncelikler ve o önceliğe göre yaptığı bir dağıtımdır.

122. Buhari, 3147; Müslim,1059

Yeni İslam olmuş insanların kalbini İslam'a ısındırmak için yaptığı özel bir uygulamadır. Benzer şartlar oluştuğu takdirde, sünnet olarak uygulanabilir.

Bazen Allah Resûlü (sav) insan olarak bazı tavsiyelerde bulunur, aracılık yapar, ara bulmaya çalışır. Peygamber kimliğiyle tavsiyede bulunmadığı için, söylediklerinin bağlayıcılığı yoktur.

İbni Abbâs'tan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Berîre'nin kocası, Muğîs diye adlandırılan bir köleydi. Ben onun Berîre'nin arkasından ağlayarak dolaştığını ve gözyaşlarının sakalları üzerine aktığını görüyor gibiyim.

Nebi (sav), Abbâs'a, 'Ey Abbâs, Muğîs'in Berîre'ye olan sevgisine rağmen Berîre'nin Muğîs'e olan nefretine hayret etmiyor musun?' diye buyurdu.

Nebi (sav), Berîre'ye, 'Keşke ona dönsen.' dedi.

Berîre, 'Ey Allah'ın Resûlü, bu bana bir emir midir?' diye sordu.

Allah Resûlü (sav), 'Hayır, ben sadece aracı olmaya çalışıyorum.' deyince Berîre, 'Benim ona ihtiyacım yok.' dedi."[123]

Bu örneklerden ne anlamalıyız? Allah Resûlü'nün sünnetiyle amel etmek için, "hadis duymuş olmamız" yetmez. Ya da bir hadis kitabı okumuş olmamız yetmez. Zira din, fıkhetmektir. Her bir nassı bütünün içine yerleştirmek, her bir nasla yerli yerinde amel etmektir. Aksi hâlde Allah Resûlü'ne uyuyoruz diyerek onun (sav) istediği şeyin tam tersini yaparız. Öyleyse ne yapmalıyız?

• Nasların doğru anlaşılması için bir usule ihtiyaç vardır. Şöyle ki; İslam, bir bütündür. Onu doğru anlamanın yolu, naslara yönelik iki kaideyi gözetmektir:

– İlki, bir konu hakkında varid olan tüm nasları bir araya toplamak ve konu hakkındaki naslardan bir bütün olarak sonuç çıkarmaktır.

İmam Ahmed (rh) şöyle der: "Hadisin tüm yollarını toplamazsan anlayamazsın. (Çünkü) hadisin bir kısmı diğer kısımlarını tefsir eder."[124]

123. Buhari, 5283
124. El-Câmiu li Ahlâki'r Râvî ve Âdâbi's Sâmi', 1640

Alî ibni Medinî (rh), "Bir babın tüm (rivayet) yolları toplanmadıkça (rivayetteki) hata açığa çıkmaz." der.[125]

– İkincisi de o nassı, bütün içinde diğer tüm naslarla ve nassın yaşandığı vakıayla birlikte ele almaktır. Zira şeriat bir bütündür; ancak bir bütün olarak tasavvur edildiğinde doğru anlaşılır. Şeriat, insan vücuduna benzetilebilir:[126] Kolumuz, vücudumuzun bir parçasıdır. Kol, vücut bütünlüğü içinde anlamlıdır. Onu bütünden kopardığımızda artık bir et parçasıdır ve hiçbir anlamı yoktur.[127]

Okuduğumuz usulden yola çıkarak bir örnek verelim. Birçoğumuz şu hadisi duymuşuzdur: "Ben müşrikler arasında ikamet eden her Müslim'den berîyim."[128] Bu, Allah Resûlü'nün (sav) sözüdür ve cahiliye toplumunda yaşayıp hadisi okuyan/duyan her Müslim'i ürkütür. Çoğu insan bu cümleyle amel etmek için bazı adımlar atar. Zira Allah Resûlü müşrikler arasında yaşayan her Müslim'den berî olmuştur. Onun (sav) bu sözünü, benzer naslarla bir arada, kendi bütünlüğü ve şeriatın geneli içinde ele aldığımızda çok farklı bir netice çıkıyor ortaya. Şöyle ki;

Cerir ibni Abdullah'tan (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Allah Resûlü (sav) Hasem Kabilesi'ne bizi bir seriyye olarak gönderdi. Onlardan bazı kimseler secde ederek korundular. Böylece onları öldürmek daha da kolay oldu.

(Cerir dedi ki:) Bu olay Allah Resûlü'ne (sav) ulaşınca onlar için yarım diyet ödenmesini emretti ve şöyle buyurdu: 'Ben müşrikler arasında ikamet eden her Müslim'den berîyim.'

Ashab, 'Neden, ey Allah'ın Resûlü?' diye sordu.

O da şöyle cevap verdi: 'Müslim ile müşrik birbirinden o derece uzak olmalı ki ateşleri (ışıkları) birbirini görmesin' "[129]

125. age. 1641
126. Benzetme Şatibi'ye (rh) aittir, bk. El-İ'tisâm, 2/62
127. bk. Tevhid Dergisi, S 103, s. 7-8
128. Ebu Davud, 2645; Tirmizi, 1604
129. Ebu Davud, 2645; Tirmizi, 1604

Rivayetten de anlaşılacağı gibi Allah Resûlü (sav) bir seriyye görevlendiriyor. Seriyye Hasemlilere doğru yola koyuluyor. Seriyyenin hedefindeki topraklarda Hasemlilerden olmayan Müslimler de var. İslam ordusuna bu durumu göstermek için secdeye kapanıyorlar. Secdeye varmaları kâr etmiyor; İslam ordusu Hasemli Müslimleri katlediyor. Neticede Allah Resûlü tam diyet ödenmesi gereken Hasemli Müslimlere yarım diyet ödüyor. Yarım diyet ödemesinin gerekçesini de, "Müşriklerin arasında ikamet eden Müslimlerden berîyim." sözüyle açıklıyor. Sahabenin, "Niçin?" sorusuna verdiği bu cevap, müşriklerle bir arada yaşama yasağının ölçüsünü belirliyor. Buna göre; onların ateşleri birbirini görmemelidir. Yani evlerinin birbirine mesafesinin, evde yanan ateşin görülmeyecek kadar olması gerektiğidir.[130]

Yüce Allah müminlere "güvenli bir yurt", hicret edilebilecek bir İslam beldesi ihsan edebilir. Hicret etmeye güç yetiren her Müslim, bu beldeye hicret etmek zorundadır. Güvenli bir İslam yurduna hicret etmeye güç yetirdiği hâlde müşriklerin arasında ikamet edenler suç işler; Müslimlere tanınmış bazı haklardan feragat etmiş olur. Hadisin delalet ettiği mezkûr anlama birçok nas işaret eder:

"Size ne oluyor da (hicret etmeyen) münafıklar hakkında (onlar mümin mi kâfir mi diye tartışan) iki gruba bölünüyorsunuz? Oysa Allah onları kazandıklarından dolayı baş aşağı etmiştir. (Yoksa siz) Allah'ın saptırdığını hidayet etmek mi istiyorsunuz? Kimi de Allah saptırmışsa, sen onun için (bir kurtuluş) yolu bulamazsın. (O münafıklar) küfre girdikleri gibi sizin de küfre girmenizi ve onlarla eşit olmanızı isterler. Allah yolunda hicret edinceye kadar onlardan dost edinmeyin. (Hicret etmeye yanaşmaz) yüz çevirirlerse onları yakalayın ve bulduğunuz yerde öldürün. Onlardan ne bir dost ne de yardımcı edinin."[131]

Bu ayet, şer'i bir özrü olmadığı hâlde hicret etmeyen kişilerin Müslimlerin gündeminde olmaması, onlara "yokmuş" gibi muamele edilmesi gerektiğini gösterir.

130. Bu, hadisin zahirinden anlaşılan ilk anlamdır. Sözün söylenme nedeni de bu anlamı desteklemektedir. Şarihlerden Hattabi (rh) iki yan anlam daha zikretmiştir. İlki, Müslim ile kâfirin hükümlerinin aynı olmayacağı; ikincisi, Müslim'in müşrike benzememesi gerektiğidir. (bk. Avnu'l Ma'bûd, 2645 No.lu hadis şerhi) Şeriatın geneline baktığımızda her iki tefsir doğru olsa da, açıklama sadedinde olduğumuz hadisin zahirine uygun değildir. Allah (cc) en doğrusunu bilir.

131. 4/Nisâ, 88-89

"Melekler, nefislerine zulmedenlerin canını aldığında: 'Nerede idiniz/hangi saftaydınız?' derler. Derler ki: 'Biz yeryüzünde (müşriklerin safında yer almak zorunda olan, çaresiz) mustazaflardık.' (Melekler:) 'Allah'ın arzı geniş değil miydi? Hicret etseydiniz ya!' derler. Bunların barınağı cehennemdir. Ne kötü bir yataktır o! Erkek, kadın ve çocuklardan mustazaf olup da (hicrete) hiçbir çare bulamayan ve yol bilmeyenler müstesna. Bunları Allah'ın affetmesi umulur. Allah (günahları affeden) Afuv, (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr'dur."[132]

Bu ayet ise bir özrü olmaksızın hicret etmeyenlerin ikrah hakkından faydalanmadıklarını gösterir. Zira onlar zorla savaşa çıkarılmış ve öldürülmüşlerdir. Buna rağmen ikrah altında gibi değil, suçlu günahkâr muamelesi görmüşlerdir.[133]

"Şüphesiz ki iman edenler, hicret edenler, malları ve canlarıyla Allah yolunda cihad edenler ve (bunları yurtlarında) barındırıp yardım edenler, işte bunlar birbirlerinin dostudurlar. İman edip hicret etmeyenler ise, hicret edinceye kadar sizinle onlar arasında bir dostluk yoktur. Şayet din hususunda sizden yardım isterlerse, aranızda antlaşma bulunan bir topluluğun aleyhine olmadıkça onlara yardım etmelisiniz. Allah, yaptıklarınızı görendir."[134]

Bu ayet, bir özrü olmadığı hâlde hicret etmeyenlerin İslam devletinin yardımından mahrum olacağını, antlaşmalı kâfirlerin onlara tercih edildiğini gösterir.

---

132. 4/Nisâ, 97-99

133. Muhammed ibni Abdirrahman Ebu'l-Esved'den şöyle rivayet edilmiştir:

"Medîne halkının bir ordu çıkarması kesinleşmişti. Ben de bu orduya yazılmıştım. Derken İbni Abbâs'ın azatlı kölesi İkrime ile karşılaştım. Ona, orduya yazıldığımı haber verdim. İkrime, benim orduya katılmamı kesin bir dille yasakladı ve İbni Abbâs'ın kendisine şöyle dediğini anlattı: Bazı Müslimler (imanlarını gizleyerek) müşriklerle birlikte (Mekke'de) kalmıştı. Allah Resûlü Dönemi'nde (yapılan Bedir Savaşı'na katılarak) onların çok görünmesine neden olmuşlardı. Savaşta oklar atılıyordu. Bu oklar müşriklerin içinde bulunan Müslimlere isabet edip onları öldürüyordu. Bazen de onlar, savrulan kılıç darbeleriyle can veriyorlardı. Bunun üzerine Yüce Allah şu ayeti indirdi: 'Melekler, nefislerine zulmedenlerin canını aldığında: 'Nerede idiniz/hangi saftaydınız?' derler. Derler ki: 'Biz yeryüzünde (müşriklerin safında yer almak zorunda olan, çaresiz) mustazaflardık.' (Melekler:) 'Allah'ın arzı geniş değil miydi? Hicret etseydiniz ya!' derler.' (4/Nisâ, 97)" (Buhari, 4596)

134. 8/Enfâl, 72

Okuduğumuz naslar, güvenli bir hicret yurdu bulunmasına rağmen herhangi bir engeli olmadığı hâlde hicret etmeyenlerin birçok haktan mahrum olduğunu gösterir. Bunların başında da İslam devletinin yardımı ve Allah'ın müminlere tanıdığı ikrah özrü gelir. Ancak tüm bu naslar, hicret edebileceği "güvenli bir yurt olduğu" ve "bir özrü olmadığı" hâlde hicret etmeyenlere yöneliktir. Aksi hâlde Allah Resûlü'nün (sav) bizzat kendisi de on üç yıl boyunca Mekke'de müşriklerin arasında ikamet etmiştir. Onun öncesinde enbiyanın (as) büyük çoğunluğu da müşriklerin arasında ikamet etmek zorunda kalmış, gidip dağlarda bayırlarda yaşamaktansa şirk toplumu içinde kalıp onları İslam'a davet etmeyi tercih etmişlerdir.[135]

Dikkat etmemiz gereken bir diğer mesele de İslam topraklarında Müslimlerle bir arada yaşayan zimmilerdir. Bunlar Yahudi, Hristiyan ve diğer müşriklerdir. Zimmi, vergisini (cizye) İslam devletine ödeyerek İslam topraklarında yaşayan gayrimüslimlere verilen isimdir.[136]

135. Yukarıda "güvenli bir hicret yurdu" vurgusu yapmamın özel bir nedeni vardır. Zira İslam tarihinde başta Hariciler olmak üzere birçok grup, etrafını çevirdiği toprak parçasının İslam yurdu olduğunu iddia etmiş, tüm Müslimleri hicret etmeye davet etmiştir. Ne ki bu yapay yurtlar birkaç yıl içinde, zalim sultanların saldırısıyla yıkılmış, insanlık dışı uygulamalarla yerle bir edilmiştir. Maalesef bu Harici ahlakı ilerleyen dönemlerde Harici olmayan topluluklar eliyle devam ettirilmiş; kimisi Avrupa'nın kimisi de savaş bölgelerinin göbeğinde hilafet ve İslam yurdu ilan ederek inananları hicrete davet etmiştir. Başta şeriattan sonra da tarihten ders almamanın neticesi olarak, tarih tekerrür etmiş, aynı akıbete maruz kalmışlardır.

136. Bureyde ibni Husayb El-Eslemî'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü bir orduya veya seriyyeye komutan atadığında, komutanın kendisi hakkındaki tavsiyesinde Allah'tan korkmasını, yanındaki Müslimler hakkındaki tavsiyesinde ise onlara iyi davranmasını o komutana emrederdi. Bunun arkasından (orduya hitaben) şöyle buyururdu: 'Allah'ın adıyla, Allah yolunda savaşınız. Allah'ı inkâr eden kâfirlere karşı savaşınız. Savaşınız, ama ganimetlere ihanet etmeyiniz, verdiğiniz sözü çiğnemeyiniz, organları parçalayarak işkence etmeyiniz, çocukları öldürmeyiniz.'

Komutana hitaben şöyle devam ederdi: '**Müşriklerden düşmanınla karşılaştığında** onları üç davranıştan birisine çağır. Bunlardan hangisine uyarlarsa onu kabul et. (Önce) onları İslam'a çağır, eğer çağrına uyarlarsa kabul et ve onlardan el çek.' " (Müslim, 1731)

Sahabe de Ehl-i Kitap dışındaki toplumlardan cizye almıştır:

Bekr ve Ziyâd birlikte Cübeyr ibni Hayye'nin şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:

"Ömer bir ordu kurup bizi bu orduda görevlendirdi. Başımıza da komutan olarak Nu'mân ibni Mukarrin'i atadı. Biz sefere çıkıp düşman topraklarına girince Kisra'nın komutanlarından birisi kırk bin kişilik bir ordu ile bizi karşıladı. Bir tercüman kalkıp: 'İçinizden biri bizimle konuşsun!' dedi. Bunun üzerine Muğîre, 'İstediğini sor bakalım!' dedi. Tercüman da 'Siz kimsiniz, burada ne işiniz var?' dedi. Muğîre ona şöyle cevap verdi: 'Bizler Araplarız. Daha önce hiç düşünemeyeceğiniz kadar bedbaht, sıkıntılı ve çaresiz bir durumda idik. Açlıktan (nefesimiz kokuyordu) deriyi ve hurma çekirdeklerini gevip emerdik. Sırtımıza giydiğimiz hayvan postları idi. Üstelik ağaçlara

İslam, gayrimüslimlerin İslam beldesinde zimmi olarak yaşamasına müsaade etmiştir. Hâliyle her hâlükârda Müslim ile müşrikin ateşi birbirini görecektir. Demek ki bir bütün olarak şeriat, müşrik ile Müslim'in yan yana yaşamasını değil; Müslim'in, İslam devletiyle savaş hâlindeki müşriklerin egemenliğinde yaşamasını yasaklamıştır.[137]

Gördüğümüz gibi Allah Resûlü'nün (sav), müşriklerle bir arada ikamete dair buyruğu, bütünden koparılınca farklı, bütünün içinde farklı anlaşılmaktadır. İslam'la yeni tanışanlar, gördükleri her nassı bütünden ayrı, mutlak kabul ettiklerinden yanlış şeyler yapmaktadır. Dini öğrendikçe farklı uygulamaların, farklı merhalelerin ve farklı nasların olduğunu fark etmekte, pişmanlık yaşamaktalardır. Bu pişmanlığı yaşamamak için sabırlı olmak, dinde derinleşmek, ilimle beraber hikmet öğrenmeye çalışmak gerekmektedir. Bunun için de bir usule sahip olmak gerekmektedir. Bu bölümü bitirmeden önce Müslim ile müşrikin ateşinin birbirini görmemesine dair bir uyarıda bulunmak, hadisin günümüze bakan bir yönünü hatırlatmak istiyorum:

Bugün, hicret edilecek güvenli bir İslam yurdu yoktur. Hâliyle hadisin hicrete delalet eden tehdidiyle mükellef değiliz. Bununla birlikte hadisin "ateşlerin birbirini görmemesi" kısmıyla mükellefiz.

Ne yazık ki bugün ateş evimizin karşısında, göz mesafesinde değildir. Ateş, bizzat evimizin içinde, odalarımızın baş köşesinde, ceplerimizde, yataklarımızda yanmaktadır. Müşriklerin yaktığı ateş, dijital ekranlardan evlerimizi aydınlatmaktadır(!) Asıl dikkat edilmesi gereken konu budur. Yani, diyelim bir İslam yurduyla rızıklandık. Evlerimizi/Şehirlerimizi şirk ehlinden çok

ve taşlara tapan bir topluluktuk. Biz bu durumda iken göklerin ve yerlerin Rabbi -O'nun şânı pek yücedir, azametinin ululuğuna sınır yoktur- bize kendi içimizden, anasını ve babasını bildiğimiz bir Peygamber gönderdi. Peygamberimiz, Rabbimizin elçisi bize, siz sadece Allah'a ibadet eden kullar oluncaya veya kendi ellerinizle cizye verinceye kadar sizinle savaşmamızı emretti. Peygamberimiz bize Rabbimizden aldığı vahiy ile, bizden kim öldürülürse onun cennete gideceğini, orada eşi benzeri görülmemiş nimetler içinde olacağını ve sağ kalanların da sizin üzerinize hükümran olacaklarını, söyledi.' " (Buhari, 3159)

Fukahamızın bir kısmı Yahudi ve Hristiyanlar dışındaki toplumlardan alınan vergiyi cizye değil, bir süreliğine yapılan antlaşma olarak kabul etmek istemişlerdir. Ancak Allah Resûlü'nün ve sahabesinin uygulaması açıktır. Tevbe Suresi'nin 29. ayeti Ehl-i Kitap hakkında, Allah Resûlü'nün (sav) uygulaması ise diğer müşrikler hakkındadır. En sahih yol, tüm delillerle bir arada amel etmektir. Allah (cc) en doğrusunu bilir.

137. bk. Tevhid Dergisi, S 103, s. 5-7

uzağa kurduk. Onların yaktığı ateş evlerimizde yanmaya devam ediyorsa, onlardan milyonlarca km uzakta olsak ne değişecek? Allah Resûlü'nün (sav) emrine uymuş mu olacağız? Evet, nassın zahirine bakarsak emre icabet etmiş olacağız. Nassın zahiriyle beraber ruhuna/maksadına/hikmetine baktığımızdaysa nassı çiğnemeye devam etmiş olacağız.

Bugün hamdolsun, dünyanın dört bir yanında küfre başkaldırı var. İnsanlık tarihinde benzeri az görülmüş bir bedel ödeniyor. Bunca emek, çile ve bedele rağmen, her meşrepten yapının itirafıyla, istenen seviyede yol alınmıyor. Bu acı gerçekliğin birçok nedeni var. Önemli nedenlerden biri de küresel/yerel tuğyana başkaldıranların evinde, cebinde, masasında… küfrün ateşinin parlıyor oluşudur. Henüz birer boş levhayken küfre teslim edilen çocukların zihninde/kalbinde küfrün yaktığı ateşin yanıyor olmasıdır. Onların ateşiyle (eğitimiyle) aydınlanan(!) zihinler, onların ateşiyle (ürettiği dijital içerikle) beslenen zihinler, karmakarışık oluyor. Zahiren ilerlese de mehter takımı gibi başladığı noktanın etrafında dönüp duruyor.

O hâlde kendi felaketine koşar adım yürüyen şirk ve zulüm dünyasını kim durduracak? Arınanlar! Bu dün de böyleydi bugün de böyle… Ürettikleri içeriklere müşteri olup, yaktıkları ateşin izleyicileri olanlar -onların yaktığı ateşe odun taşıyan insanlar- o ateşi nasıl söndürsün?[138]

Kimlerden İlim Almalıyız?

Tevhide gönlünü açtığında ilk karşılaşacağın şey, tevhid adına konuşan/yazan insanların çokluğu olacaktır. Doğal olarak şu soruyu soracaksın: Kimi dinlemeliyim/okumalıyım? Bu sorunun en kestirme cevabı şudur: Samimi ol! Samimiyetle Allah'a (cc) yönel! İçin için, yalvara yakara O'ndan, hayırlı bir yol arkadaşı iste. Hiç şüphesiz Rabbimiz, kendisine yönelenleri, munib kullarını hidayet eder. Doğru yola muvaffak kıldığı gibi doğru yol arkadaşlarına da muvaffak kılar. Sorunun uzun cevabına gelince şunu söyleyebilirim: Hangi dönemde yaşadığını tespit ederek işe başlamalısın. Sen esenlik ve birlik döneminde mi, kargaşa ve fitne döneminde mi yaşıyorsun? Şayet kargaşa döneminde yaşıyorsan Allah Resûlü (sav) şöyle buyuruyor:

138. bk. Tevhid Dergisi, S 103, s. 8

Huzeyfe ibni Yemân'dan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"İnsanlar Allah Resûlü'ne hayra dair sorarlardı. Ben de bana yetişir korkusuyla şerre dair sorardım.

'Ey Allah'ın Resûlü! Bizler cahiliye ve şer içindeydik. Allah bize bu hayrı gönderdi. Bu hayırdan sonra bir şer olacak mıdır?' diye sordum.

'Evet.' dedi.

Ben, 'Peki, gelecek olan bu şerden sonra bir hayır olacak mıdır?' diye sordum.

'Evet, ama onda duman/bulanıklık olacaktır.' dedi.

'Peki, onu ne bulandıracaktır?' diye sordum.

Şöyle buyurdu: 'Bir topluluk, insanları benim yolumun dışında yollara davet edecektir. Sen onların yaptıklarının bir kısmını iyi göreceksin, bir kısmını da çirkin.'

'Peki, bu hayırdan sonra bir şer gelecek mi?' diye sordum.

'Evet, cehennemin kapılarına çağıran davetçiler olacaktır. Onların cehenneme davetlerini kabul edenleri onlar da oraya atacaktır, (atılmalarına sebep olacaktır).' buyurdu.

'Ey Allah'ın Resûlü, bize onların niteliklerini anlat.' dedim.

Bunun üzerine, 'Onlar bizim ciltlerimizdendir. Bizim dillerimizden konuşacaklardır.' buyurdu.

'Peki, eğer bu hâl bana yetişecek olursa bana ne emredersin?' dedim.

Şöyle buyurdu: 'Müslimlerin cemaatine ve imamına bağlı kalırsın'.

'Şayet onların bir cemaati ve bir imamı yoksa?' diye sordum.

'O takdirde bütün bu fırkalardan uzak dur. Bir ağacın kökünü ısıracak dahi olsan sen bu hâldeyken ölüm sana gelip yetişinceye kadar (böyle kal).' dedi."[139]

Demek ki bizim dilimizle konuşan, bizimle aynı milletten/ciltten olan insanlar olacak. Zahiren Allah'a/tevhide çağıracaklar; ancak hakikatte insanları cehenneme davet edecekler… Örneğin sahabe, işler bozulduğunda

139. Buhari, 3606; Müslim, 1847

"dinî bilgiyi" alma hususunda çok hassas davranmışlardır. Herkesten değil, emin oldukları insanlardan dinlemişlerdir.

İbni Abbâs'tan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Eskiden bir adam, 'Allah Resûlü (sav) şöyle buyurdu…' dediğinde gözlerimiz süratle ona yönelir, kulaklarımızı tamamen ona verirdik. Fakat insanlar serkeş veya uysal develere (önüne gelene) binmeye başlayınca biz de onlardan, hadisleri almaz olduk. Ancak bilip tanıdığımız hadisleri alırız."[140]

Daha ilk dönemden insanların hâli bozulmaya başlayınca dikkatli davrandılar. Tabiinden Muhammed ibni Sîrîn, "Bu ilim dindir. Dininizi kimden aldığınıza bakın/dikkat edin."[141] dedi. Sen de kabul edersin ki yaşadığımız çağ ile onların çağı kıyas kabul etmez. Biz bugün, o çağı örnek çağ kabul ediyoruz. Onlar bu denli dikkatli olmuşsa bizim ne denli dikkatli olmamız gerektiği izahtan vareste olsa gerektir. İbni Abbâs'ın (ra) yukarıda okuduğumuz tavrını bir daha düşünelim. Kendisinin dinlemediği o adam yalancı, fasık ya da bidatçi bir adam mıdır? Hayır, bilakis -bazı âlimlere göre- Yemame Savaşı'na katılmış, değerli, güvenilir bir ravidir.[142] Abid ve zahid gibi unvanlarla anılmıştır.[143] Bununla birlikte İbni Abbâs'ın (ra) tek gerekçesi "ortamın bozulmuş olması"dır. Onun bu tavrı ravinin şahsına yönelik bir töhmet değil, ortama yönelik bir tedbirdir. Nihayetinde o ravi güvenilir olsa da hadis naklettiği insanlar güvenilir olmayabilir. Bu ilke ışığında düşünürsek bizim çok daha dikkatli olmamız gerekir.

Öyleyse bugün bizler okurken/dinlerken daha titiz, daha dikkatli olmalıyız. Şunu unutmamalıyız: Kulak ve göz, kalbi besleyen yollardan biridir. Kalp ise kulluğun merkezidir:

"Dikkat edin! Bedende bir et parçası vardır ki o düzelirse bütün beden düzelir. O bozulursa bütün beden bozulur. Dikkat edin! O, kalptir."[144]

Dinlediğimiz/Okuduğumuz her şey -buna dinî bilgi de dâhildir- kulak-

140. Müslim, Mukaddime
141. Müslim, Mukaddime
142. bk. Tehzîbu't Tehzîb, 1/442-443, 875 No.lu ravi
143. bk. Târîhu'l İslam, 6/45-46
144. bk. Buhari, 52; Müslim, 1599

tan/gözden kalbe yol bulur. Her ses kalpte bir iz bırakır ve kalpteki her iz; düşünce, söz ve eylemlerimize yansır. Bir şeyi izlediğimizde yalnızca bilgi edinmeyiz; göz gördüğünü, kulak işittiğini kalbe gönderir. Bilginin zihnimizi şekillendirdiği gibi görüntü ve ses de kalbimizi şekillendirir. Kalpte biriken görüntü ve ses; amellerimize hayâ veya hayâsızlık, edep veya edepsizlik, sekinet veya taşkınlık… olarak yansır. Hiç düşündün mü; sahabe neden Allah Resûlü'nün meclisinde sessizce oturur, öylece beklerdi. Çünkü hâl, sârîdir. İzlediğinin/Duyduğunun hâlleri sana sirayet eder. Bazen bilinçli örnek alırsın bazen farkında dahi olmadan izlediğine/dinlediğine benzersin. Haklı olarak soracaksın, öyleyse ne yapmalıyım?

Kimi İzleyelim, Kime Kulak Verelim?

- **İlmi Ehlinden Alalım, Ehil İnsanların Davetine Kulak Verelim**

"Şüphesiz ki Allah, emanetleri ehil olanlara vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğinizde adaletli olmanızı size emreder. Allah, bununla sizlere ne güzel öğüt veriyor. Şüphesiz Allah (işiten ve dualara icabet eden) Semi', (her şeyi gören) Basîr'dir."[145]

Allah (cc) emanetleri ehline vermemizi ister. Başta yöneticilik olmak üzere ilim de dâhil her iş, ehline verilmeli, ehlinden alınmalıdır. Ehli olmayana tevdi edilen her şey, onun zayi edilmesine sebep olur, ki bu da işlerin tersine döndüğünü ve kıyametin yaklaştığını gösterir:

"… İş, ehil olmayana bırakıldığında kıyameti bekle."[146]

İlmi ehlinden almayı önemli kılan bir diğer neden; ahir zamanda ilmin kalıp ilim adamlarının kaldırılacak olmasıdır. İlim adamlarının yokluğunda ise "cahil başlar" ilmi dillerine dolayıp insanlara baş olacak, hem sapacak hem de saptıracaktır:

Abdullah ibni Amr ibni As'tan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü'nü (sav) şöyle derken işittim: 'Allah, ilmi insanlar arasından çekip almaz. Fakat ilmi, âlimleri(n ruhunu) kabzetmek suretiyle alır. Geride hiçbir âlim bırakmadığında insanlar cahil kimseleri baş edinirler. Onlara soru

145. 4/Nisâ, 58
146. Buhari, 59

sorulur, onlar da bilgisizce fetva verirler ve böylece hem kendileri sapar hem de başkalarını saptırırlar.' "[147]

Bazen ehil olmayan insanların sözleri doğru, amelleri güzel olabilir. Ancak bu, onları, sözlerine uyulan ilim ehli makamına çıkarmamızı gerektirmez. Zira ehil olmayan, bir konuda doğru söyleyip başka bir konuda bizi/ümmeti felakete sürükleyebilir. Örnek olması açısından bir hadise zikredebilirim:

Osman'ı (ra) eleştiren Kurra grubu ortaya çıkınca sahabeden bir kısmı onların ilim ve ameline aldandı. Bunlardan biri de Âişe Annemizdi (r.anha). Yaşanan hadiseyi şöyle aktarır:

"(Osman meselesinde) unutulup giden biri olmak isterdim. Osman'ın başına gelmesini istediğim ne varsa benim de başıma geldi. Öyle ki onun ölümünü isteseydim (zannımca) ben de ölürdüm/öldürülürdüm. Ey Ubeydullah ibni Adiyy! Bildiğinden (kesin emin olduğundan) sonrası seni aldatmasın. Osman'ı eleştiren grup çıkana kadar ben, Allah Resûlü'nün (sav) ashabının amelini küçümsememiştim. Bu grup öyle sözler etti ki bir söz ancak o kadar güzel söylenir. Öyle güzel (Kur'ân) okudu ki ancak o kadar güzel okunur. Öyle güzel namaz kıldılar ki ancak o kadar güzel namaz kılınır... Sonra yapılanı (fitneyi) görünce onların, Nebi'nin (sav) ashabına yaklaşamayacağını anladım. Birinin sözü hoşuna giderse Tevbe Suresi'nin 105. ayetinin ilk cümlesini oku: 'De ki: 'Amel yapın! Allah, Resûl'ü ve müminler yaptıklarınızı görecektir...' '[148] Kimsenin (ameli/sözü) seni gevşekliğe sevk etmesin."[149]

Osman'ı (ra) eleştiren grubun sözü ve ameli, sahabenin dahi hoşuna gitti. Adil olmak gerekirse bazı eleştirilerinde de haklılardı. Osman'ın (ra) görev verdiği akrabalarının devlet imkânlarıyla işlediği zulüm ve fısk ayyuka çıkmıştı.[150] Ancak asıl sorun; eleştiren insanların "ehil" olmamasıydı. Sözün

147. Buhari, 100; Müslim, 2673
148. 9/Tevbe, 105
149. Halku Ef'âli'l İbâd, s. 56
150. Örnek olsun; Velid ibni Ukbe, sarhoşken insanlara namaz kıldırmış; sabah namazını iki rekât kıldıktan sonra, "Arttırayım mı?" diyerek dalga geçmiştir.
Hudayn ibnu'l Munzir Ebû Sâsân'dan şöyle rivayet edilmiştir: "Osman ibni Affan'ın yanında bulunuyordum. Kendisine Velid ibni Ukbe getirildi. Velid, (Kûfe'de valiyken içip sarhoş olmuş, bu hâlde) iki rekât sabah namazı kıldırmış ve cemaate, 'Sizin için namazı arttırayım mı?' demiş. Velid'in sarhoş olduğuna iki kişi şahitlik etmişti. Birisinin adı Humran olup Velid'in şarap içtiğine şahitlik etmiştir. Diğeri ise onu kusarken gördüğüne şahitlik etmiştir.

neye mal olacağını, fayda ve zararını, yakın ve uzak sonuçlarını hesaplayacak ilim, hikmet ve tecrübeden uzaklardı.

Sonuç: Sahabenin dolaylı olarak onayını alan topluluk, kitleleri harekete geçirdi, Osman'ı (ra) katletti ve on dört asırdır süren bir fitnenin ateşini yaktı. Onlar mescidde namaz kıldıracak, hutbe okuyacak, vaaz verecek insanlar değildi. Güzel söz ve amelleri, bazı konularda haklı eleştirileri ve yanlarına aldıkları dolaylı sahabe desteğiyle bir ümmeti felakete sürüklediler. Osman'ın (ra) kanı akınca çoğu insan uyandı, ancak iş işten geçmişti. İşte o zaman, Âişe Annemizin (r.anha) itiraf ettiği gibi bunun ilim değil, hamaset olduğunu anladılar. Eleştirileri kısmen haklı, fakat ölçülü değildi; okudukları ayetler doğru, fakat onlar bunları fehmedecek hikmetten yoksundu. [151] Sonuç niyetine şunu söyleyebiliriz: Her işimizde olduğu gibi ilmi de ehlinden almalı, bir davete kulak vereceksek ehil bir sese kulak vermeliyiz.

Bu şahitlik üzerine Halife Osman ibni Affan, 'Bu kimse şarap içmeseydi kusmazdı. Ey Alî, kalk ve buna celde (değnek) cezasını uygula.' dedi.

Alî de, 'Ey Hasan, sen kalk ve buna celde (değnek) cezasını uygula.' dedi.

Hasan da biraz ona (Osman'a) sitemde bulunarak, 'Onun cefasını, sefasını sürene yükle.' dedi.

Bunun üzerine Alî, 'Ey Abdullah ibni Cafer, kalk ve celde (değnek) cezasını buna sen uygula.' dedi.

O da cezayı uyguladı. Değnek vurulurken Alî sayıyordu.

Kırkıncı değneğe gelindiğinde, 'Dur!' dedi ve şöyle devam etti: 'Peygamber (sav) kırk değnek vurdu, Ebû Bekir de kırk değnek vurdu. Ömer ise seksen değnek vurdu. Bunların hepsi de bir uygulamadır, (sünnettir). Bence bu (kırk değnek, seksen değnekten) daha iyidir." (Müslim, 1707/38)

151. Bir önceki dipnotta sahabe tutumunu okumuştuk. Görüldüğü gibi Hasan (ra) had cezasını uygulamamış, "Kim onu başımıza sardıysa o ilgilensin." mealinde bir Arap deyimiyle eleştirisini ortaya koymuştu. Ancak Osman'ı (ra) katleden grup gibi yıkıcı bir faaliyet içine girmemişti. Benzer bir tabloyu Abdullah ibni Mes'ûd'da (ra) görüyoruz. O da ibadetle ilgili uygulamalarında Osman'a (ra) muhalefet etmişti; ancak bu muhalefetin, birliği bozacak bir hâl almasına müsaade etmemişti:

Abdurrahman ibni Yezid'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir: "Osman, Mina'da namazları dört rekât kıldı.

Abdullah ibni Mes'ûd dedi ki: 'Ben Peygamber (sav) ile beraber Mina'da dört rekâtlı namazları iki rekât olarak kıldım. Ebû Bekir Dönemi'nde yine iki rekât olarak kıldım. Ömer Dönemi'nde de yine iki rekât olarak kıldım.'

Ravi Hafs şu ilaveyi yaptı: 'Ben Osman'ın halifeliğinin ilk yıllarında da dört rekatlık namazları iki rekât olarak kıldım. Sonra Osman bunları dört rekât kılmaya başladı.'

Ravi, Ebû Muaviye'den aktardığı ilave sözleri de şöylece aktardı: 'Sonra size yollar ayrıldı. Ben Osman'a uyarak kılacağım dört rekât namazın, iki rekat kabul olunmuş bir namaz olmasını ne kadar arzu ediyorum.'

A'meş dedi ki: 'Muaviye ibni Kurre, üstadlarından naklederek bana şöyle haber verdi: 'Abdullah ibni Mes'ûd namazları dört rekât olarak kılmaya başlamış ve kendisine, 'Sen, dört rekât kıldı diye Osman'ı ayıpladın. Şimdi ise dört rekât kılmaya başladın.' denildiğinde, 'Aykırılık şerdir.' demiştir.' " (Ebu Davud, 1960)

• Allah Resûlü'nü Örnek Alanları Takip Edelim

İlim ve davet, resûllerin mirasıdır. Ümmet; ilim talebi ve davetinde Nebi'ye (sav) ittiba eder:

"De ki: 'İşte bu, benim (biricik) yolumdur. Ben ve bana tabi olanlar (neye, niçin ve nasıl olacağını bilerek, programlı ve düzen içinde) basiret üzere Allah'a davet ediyorum/ediyoruz. Allah'ı tenzih ederim. Ben müşriklerden değilim.' "[152]

Bir âlim/davetçi, ilim ve davetinde Nebi'nin (sav) özelliklerini taşıyorsa, onu takip edelim. Vahye sorduğumuzda enbiyanın, davetlerinde aşağıda zikredeceğimiz özelliklere sahip olduğunu görüyoruz. Yûsuf Suresi'nin 108. ayetini merkeze alarak deriz ki:

Davet, Allah'adır: Resûllerin daveti, yalnızca Allah'adır. Onlar sizi Allah'a (cc) kul olmaya, tevhide, İslam'a davet ederler. Bir hocaya, şahsa, cemaate, partiye, itikadi veya fıkhi mezhebe davet etmezler. Onları dinlediğinizde Allah'a kul olmak ister, kulluğunuzla şeref duyar ve mutlu olursunuz. Davetleri Allah'a olduğu için açık, anlaşılır ve sadedir. Allah'ın varlığı, birliği ve kulluk fıtrat olduğu için anlamadığınız hiçbir nokta olmaz. Bir davetin Allah'a olup olmadığını anlamak için çocuklara, yaşlılara ve eğitimden uzak insanlara bakılır. Kabul etsinler veya etmesinler; tevhid davetini anlıyorlarsa o davet, enbiyanın davetidir, içine kelami/felsefi tortular karışmamıştır.

Basiret üzere davet edilmelidir: Okuduğumuz ayet, enbiyanın Allah'a (cc) basiret üzere davet ettiğini gösterir. Basiret, bilinç hâlidir. Neye, niçin, nasıl sorularının cevabı olan ve programlı bir daveti ifade eder. Enbiyanın daveti anlık, gelişmelere göre şekillenen bir davet değildir. Basiret üzere, bilinçli, önünü gören bir davettir. Dışarıdan bakana da bu izlenimi verir. Bir kaos, belirsizlik, önünü görememe hâli söz konusu değildir. Baktığınız zaman tek kelimeyle, "Bu insan/insanlar ne yaptığını biliyor." dersiniz. Bu, hem davette dayanak noktaları -ki bu, vahiydir- hem metodları ve hem de hedefleri açısından geçerlidir.

Davet toplumsaldır: Bir şahıs tek başına davet yapmaz. Davetin, Nebi (sav) gibi bir yüzü, sesi olsa da ona tabi olanlar da davet yapar. İlim ve davet, belli

152. 12/Yûsuf, 108

ellerde tekelleşmez. Bilenler bilmeyenleri yetiştirir ve hem ilim talebesi hem de davetçi insanlar yetişir.

Davet karşılığında ücret istemezler:

"De ki: 'Ben (davetim karşılığında) sizden bir ücret istemiyorum. Ve ben zora koşanlardan (kafasından ayet uyduran, nübüvvet iddiasında bulunanlardan da) değilim.' "[153]

Nebiler, davet karşılığında bir ücret, karşılık beklemezler. Davetin karşılığını yalnızca Allah'tan (cc) beklerler. Nebilerin vârisleri; şirket CEO'su, reklamcı, pazarlamacı, satış temsilcisi… değildir. Bir tüccar misali sürekli alacak verecek kavgaları yoktur. Dünyanın geçici ve aldatıcı etkisinden arınmak için onlara yönelenleri yeni bir dünya iklimine sokmaz, Allah'ı ve ahireti hatırlatarak insanların arınmasına yardımcı olurlar.

Davet evrenseldir, marjinal değildir:

"De ki: 'Ey insanlar! Şüphesiz ki ben, Allah'ın tümünüze (yolladığı) Resûl'üyüm. O (Allah ki) göklerin ve yerin hâkimiyeti/egemenliği O'na aittir. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. Diriltir ve öldürür. Allah'a ve Resûl'ü olan ümmi Nebi'ye iman edin. O (Nebi), Allah'a ve O'nun kelimelerine iman eder. Ona uyun ki, hidayet bulasınız.' "[154]

"Biz seni yalnızca âlemlere rahmet olarak yolladık."[155]

Resûl (sav), tüm insanlığa ve dahi tüm âlemlere gönderilmiştir. Risalet; yalnızca birkaç kişiye indirgenecek marjinal, elit tabakaya anlatılacak felsefi, bir coğrafyayı/ırkı merkeze alacak mahalli bir mesaj değildir. Mesajı evrensel, muhatabı tüm insanlıktır. Bugün davetçi, Allah Resûlü'nün vârisidir. Hâliyle daveti de evrensel olmalıdır. O (sav), henüz Mekke'de, kendisi korunmaya muhtaçken, Ehl-i Kitap ve müşriklere şu çağrıda bulunmuştur:

"Sen (tevhide) davet et. Emrolunduğun gibi dosdoğru ol. Onların hevalarına/arzularına uyma. Ve de ki: 'Ben, Allah'ın indirdiği tüm Kitaplara iman ettim. Sizin aranızda adaletle (hükmetmekle) emrolundum. Allah, bizim de Rabbimiz sizin

153. 38/Sâd, 86
154. 7/A'râf, 158
155. 21/Enbiyâ, 107

de Rabbinizdir. Bizim amellerimiz bize, sizin amelleriniz size aittir. Bizimle sizin aranızda hüccet (karşılıklı delil getirip tartışmak) yoktur. (Çünkü hak, apaçık ortadadır.) Allah hepimizi bir araya toplayacaktır. Dönüş O'nadır.' "[156]

"Aranızda adaletle hükmetmekle emrolundum." Yani benim; hükmetme, zulmü sonlandırma, adaleti tesis etme gibi bir hedefim ve gündemim var. Adaletle hükmetmeye talibim; adaletin kaynağı olan vahiy ve o vahye gönül verenler, bu işin üstesinden gelirler. Hiç şüphesiz okuduğumuz cümle, söylendiği gün düşünüldüğünde iddialı, iddialı olduğu kadar çarpıcı bir meydan okumadır. Mekke'ye ancak bir başkasının himayesinde girebilen, çocukların dahi rahatlıkla hakaret ettiği bir nebi, o günün müstekbir tağutlarına meydan okuyor. Kokuşmuş düzenlerini yüzlerine vuruyor, alternatifin tevhid davetinde olduğunu haykırıyor. İşte bu, basiret üzere davettir. Nebi'nin (sav) o günün şartlarına takılmadığını, daha ilerisini düşünerek hareket ettiğini göstermektedir.

Nebi vârislerinin daveti de böyle olmalıdır. Tüm insanlığı kucaklamalı, tüm insanlığa hitap etmelidir. Kabul etsinler veya etmesinler -ki çoğunluk kabul etmeyecektir- davetin içeriği bir gruba yönelik olmamalı, tüm insanlığa yönelik, yani evrensel olmalıdır.

Davette müstekbirlere sert/tavizsiz, mustazaflara ise merhametli olunmalıdır: Nebilerin davetinde çok açık bir üslup vardır. Müstekbir tağutlara karşı sert, tavizsiz, meydan okuyan bir üslup kullanılır. Zira şirk düzeninin sebebi ve sürdürücüsü onlardır. Toplumu onursuzlaştıran, zulümle sindiren, dini ve emeği sömüren onlardır. Mustazaflar ise mazur olmamakla birlikte -zira şirkin mazereti yoktur- kandırılan, aldatılan, sömürülen insanlardır. Müstekbir tağutlar din bilginlerini, geleneği, şairleri/medyayı, sihirbazları/eğlenceyi, eğitimi tekellerine alarak toplumu her yönden kuşatmıştır. Sahih dinle aralarında engeller oluşturup kendilerine meşruiyet kazandıran muharref din vesilesiyle toplumu uyuşturmuştur. Hâliyle resûllerin mustazaflara tavrı, müstekbirlere olan tavrından farklıdır.

İbrâhîm'in (as) iki ayrı tavrını okuyalım:

"Kitap'ta İbrahim'i de an! O, özü sözü bir/sıddık olan bir nebiydi. Hani babasına

156. 42/Şûrâ, 15

demişti: 'Babacığım! Niçin duymayan, görmeyen ve sana hiçbir faydası olmayacak şeylere ibadet ediyorsun? Babacığım! Şüphesiz ki bana, sana gelmemiş olan bir ilim geldi. Bana uy ki seni dosdoğru yola ileteyim. Babacığım! Er-Rahmân'ın azabı sana dokunur ve şeytana dost olursun diye endişeleniyorum.' (Babası) demişti ki: 'İlahlarımdan yüz mü çeviriyorsun ey İbrahim? Şayet (bu hâline) son vermezsen seni taşlarım. Uzun süre benden uzaklaş.' Demişti ki: 'Selam olsun sana! Senin için Rabbimden bağışlanma dileyeceğim. Şüphesiz ki O, bana karşı (merhametli, lütufkâr ve benimle yakından ilgilenen) Hafiy'dir. Sizi ve Allah'ın dışında dua ettiklerinizi terk edip ayrılıyorum. Yalnızca Rabbime dua ediyorum. Umulur ki Rabbime yaptığım dua nedeniyle bedbaht olmam. (Rabbim duama icabet eder.)' "[157]

Diğer tavrını okuyalım:

"Sizin için İbrahim'de ve onunla birlikte olan (müminlerde/resûllerde) güzel bir örneklik vardır. Hani onlar, kavimlerine demişlerdi ki: 'Biz, sizden ve Allah'ın dışında ibadet ettiklerinizden berîyiz/uzağız. Sizi tekfir ettik (üzerinde bulunduğunuz yolu ve sizi reddettik). Bizimle sizin aranızda, tek olan Allah'a iman edinceye kadar, ebedî bir düşmanlık ve ebedî bir kin baş göstermiştir.' İbrâhîm'in babasına söylediği: 'Senin için Allah'tan bağışlanma dileyeceğim. (Ama) Allah'a karşı sana hiçbir faydam olmaz.' sözü müstesna. Rabbimiz! Yalnızca sana tevekkül ettik, yalnızca sana yöneldik ve dönüşümüz de yalnızca sanadır."[158]

Birinci örnekte İbrâhîm (as); babasına, şirk düzeninin mağdur ettiği bir bireye hitap etmektedir. Hakkı; eğip bükmeden, ancak merhametli bir üslupla arz etmektedir. İkinci örnekte ise bir bütün olarak şirk toplumuna hitap etmektedir. Malumdur ki her toplumun temsilcileri vardır, şirk toplumunun temsilcileri müstekbir tağutlar, mele (seçkin, imtiyazlılar), mutref (zengin, şımarık sosyete) ve ekabire mucrimiha (elebaşı suçlular)'dır. Bir topluma meydan okuduğunuzda karşınıza esnafı, işçiyi, köylüyü almazsınız.

Nebilerin bu aziz örneğinin aksine, tarihimizde sıkça karşılaştığımız, etkileri bugüne dek süren bir utanç vardır: Âlimin/Davetçinin müstekbir sultanlar karşısında zelil, mustazaflar karşısında aziz(!) olması! Onlar ne-

157. 19/Meryem, 41-48
158. 60/Mümtehine, 4

bilerin metodunu ters yüz etmiş; şeytanın, korkularını besleyerek yoldan çıkardığı insanlardır.[159] Mustazaflara hitap ettiklerinde sesleri gür, hüccetleri güçlüdür; söyleyecek sözleri vardır. Müstekbir tağutlara ise söyleyecek sözleri yoktur; ola ki bir söz söylediler, ateş almaya gelmiş gibi kısa, ayaküstü, komşulara rahatsızlık vermeyecek bir tonda söylerler. Mustazafları Allah'a (cc) davet ederken ağızlarına geleni söyler, müstekbir tağutlara sakındıkları ne varsa mustazaflara boca ederler. Ebeveynlerine, komşularına, bakkala, manava… karşı tavizsizlerdir. Zira onlar şirkten ve ehlinden teberrî etmiştir! Ne ki müstekbir tağutlarla karşı karşıya gelmemek için ilmin/davetin namusunu ayaklar altına alır, karşı karşıya kaldıklarında da şirki, teberrîyi, İbrâhîm'in milletini unuturlar.

Bu nedenle şer'i ilmi, nebilerin mirasına sahip çıkan insanlardan alalım, bu insanların davetine kulak verelim.

- **İlim/Davet Meclisine İnen Sekinet**

"… Herhangi bir topluluk Allah'ın Kitabı'nı okuyup aralarında dersler yapmak için Allah'ın evlerinden bir evde toplanırsa kesinlikle üzerlerine huzur (sekine) iner; kendilerini rahmet kaplar; etraflarını melekler sarar; Allah, yanındakilere onlardan bahseder."[160]

Bir ortamda Allah kelamı konuşuluyorsa ortamın havası değişir. Mele-i A'lâ'nın sakinleri yeryüzüne iner, ortamı sekinet ve rahmet kaplar. Siz de o ortamın sakini/dinleyicisi olarak bu rahmet ve sekinet havasından payınıza düşeni alırsınız. Şayet Allah'a davet yapılan ortamda bu Rahmâni hava yoksa orada sorun var demektir.

- **Âlimden/Davetçiden, İlmin Yanında Üslup/Hâl/Edep Öğrenilir**

"Üslup/Tarz/Tavır/Hâl güzelliği, ağırbaşlılık ve denge/ölçülülük, nübüvvetin yirmi dörtte biridir."[161]

159. "İşte bu şeytan, ancak kendi dostlarını korkutur. Ondan korkmayın! Şayet müminler iseniz yalnızca benden korkun." (3/Âl-i İmrân, 175)

160. Müslim, 2699

161. Tirmizi, 2010; Ayrıca bk. Ebu Davud, 4776

"İki haslet münafıklarda bir araya gelmez: Üslup/Tarz/Tavır/Hâl güzelliği ve dinde fıkıh/anlayış."[162]

Allah Resûlü'nün (sav) "semtu'l hasen/semtu's salih" diye ifade buyurduğu kavram; kişinin hâl, tavır, üslup ve siretinin güzel olması, örneklik teşkil etmesidir. Bizim daha çok edep, nezaket, estetik, görgü ve adab-ı muaşeret şeklinde kullandığımız bu hasletler, toplum önünde olan insanlarda bulunmak durumundadır. Zira gerçek ilim/davet; önce sahibini ıslah eder, temizler, onarır. Geçmişte insanlar, ilim adamlarının meclisine onların hedy ve semtinden, yani hâl ve tavırlarından istifade etmek için katılırlardı. Bir yandan dinlerini bilgi düzeyinde öğrenir, diğer yandan o dinin amelî boyutunu, güzel ahlakı, edebi talim ederlerdi.

"Abdullah ibni Mübarek (rh) dedi ki: 'Bana öncekilerin ve sonrakilerin ilmine sahip bir adam vasfedildiği vakit onunla karşılaşmayı kaçırdığımdan dolayı üzülmem, lakin edep sahibi bir adam duyduğumda onunla karşılaşmayı temenni eder ve onunla karşılaşmayı kaçırdığımdan ötürü üzülürüm.' "[163]

"Muhammed ibni Sirin (rh) tabiinin hâlinden bahsederken dedi ki: 'Onlar ilim talep edip onu öğrendikleri gibi edep öğrenmeye gayret ederlerdi.' "[164]

"İbni Sirin'in hastalığı ağırlaşmış ve hacdan geri kalmıştı. Hac yapmış kimselere Kasım ibni Muhammed'in ahlakını, elbisesini ve bulunduğu yerleri gözlemlemelerini emrederdi. Onlar da kendisine bunları ulaştırır, İbni Sirin bu şekilde Kasım ibni Muhammed'i örnek alırdı."[165]

"Hüseyin ibni İsmail babasından şöyle rivayet etti: 'İmam Ahmed'in meclisinde beş bin kadar kişi toplanırdı. Yaklaşık beş yüz kişi hadis yazar, geriye kalanlar ise ondan edebinin güzelliğini ve davranışlarını öğrenirdi.' "[166]

"Abdullah ibni Mes'ûd'un arkadaşları onu ziyaret eder; güzel davranışlarına, ahlakına ve vakurluğuna bakıp ona benzemeye çalışırlardı."[167]

162. Tirmizi, 2684
163. El-Âdâbu'ş Şer'iyye, 3/552
164. El-Câmiu li Ahlâki'r Râvî ve Âdâbi's Sâmi', 1640
165. Siyeru A'lâmin Nubelâ, 5/57
166. age. 11/316
167. Ğarîbu'l Hadîs, 4/274

"İnsanlar (İmam Buhari'nin şeyhi Alî ibni El-Medinî'nin) ayağa kalkmasını, oturmasını, giysisini, söylediği ve yaptığı veya bu minvaldeki her şeyi yazarlardı."[168]

"İmam Malik (rh) dedi ki: 'Annem başıma sarığımı sarar ve 'Haydi Rebia'ya git, onun ilminden önce edebini öğren.' derdi.' "[169]

Öyleyse biz de dinimizi öğrenirken bu noktayı dikkate almalı; bize dinimiz yanında incelik, edep, üslup öğreten insanlara kulak vermeliyiz.

- **Şer'i İlim/Allah'a Davet, Bizi Amele Sevk Eder**

Şer'i ilmin gayesi amel, Allah'a davetin gayesi kulluktur. Yüce Allah, O'ndan (cc) gelenin, yani şer'i ilmin hak olduğunu bilen insanı şöyle vasfeder:

"Rabbinden sana indirilenin hak olduğunu bilen kişi, o görmeyen gibi midir? Ancak akıl sahipleri öğüt alırlar. Onlar ki; Allah'ın ahdini (tevhide dair verdikleri sözü) eksiksiz yerine getirir, sözlerini de bozmazlar. Onlar ki; Rablerinin birleştirilmesini emrettiği (akrabalık, komşuluk, İslam kardeşliği gibi) bağları birleştirirler. Rablerini (hakkıyla tanıdıklarından) Rablerinden (saygıyla) korkar ve hesabın kötüsünden korkarlar. Onlar ki; Rablerinin rızasını elde etmek için sabreder, namazı dosdoğru kılar, onlara rızık olarak verdiklerimizden gizli açık (sürekli) infak eder, kötülüğü iyilikle savarlar. Böylelerine (ahiret) yurdunun (güzel) akıbeti vardır. (O akıbet de şudur:) içine girecekleri Adn Cennetleridir. Onların babalarından, eşlerinden, soylarından salih olanlar da oraya gireceklerdir. Ve melekler her kapıdan onların yanına girip, 'Sabretmenize karşılık size selam olsun!' (derler) (Bu) yurdun akıbeti ne güzeldir."[170]

Allah'a (cc) davete icabet edenleri de şöyle vasfeder:

"Onlar Rablerinin (iman ve salih amel) çağrısına icabet eder, namazı dosdoğru kılarlar. İşleri, aralarında istişare iledir. Kendilerine verdiğimiz rızıktan infak ederler. Onlar ki; başlarına bir haksızlık geldiğinde yardımlaşırlar. Kötülüğün karşılığı, misli ile kötülüktür. Kim de (haksızlığa uğramasına rağmen) affeder ve ıslah ederse, onun mükâfatı Allah'a aittir. Şüphesiz ki O, zalimleri sevmez."[171]

168. Târîhu Bağdâd, 13/421
169. Tertîbu'l Medârik ve Takrîbu'l Mesâlik, 1/130
170. 13/Ra'd, 19-24
171. 42/Şûrâ, 38-40

İlim ve davetin asli gayesi amel, yani kulluktur. İlim ve davetin afeti ise bilenlerle rekabet, bilmeyenle tartışmak ve insanların dikkatini çekmektir. Bu, aynı zamanda hidayeti tattıktan sonra sapmanın sebepleri arasındadır.

Ka'b ibni Malik'ten (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Âlimlerle tartışıp boy ölçüşmek veya avam (ayaktakımı) kimselerle mücadele etmek veya halkın dikkatini kendine çekmek için ilim tahsil eden kişiyi, Allah cehenneme atacaktır."[172]

Ebû Umame'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

" 'Hidayet üzere olduktan sonra sapıklığa düşen bir topluluğa ancak kavga ve çekişme verilir.'

(Daha sonra şu ayeti okudu:)

'Onu sana, ancak tartışmak için örnek verdiler. Bilakis onlar, (tartışmada haddi aşıp) düşmanlıkta ileri giden bir kavimdir.'[173] "[174]

Bir ilim veya davet, öğretici ve amele sevk edici mahiyette olmalıdır. Şayet bir yerde; bilenlerle rekabet/yarış, bilgisizlerle tartışma ve dikkat çekme gayreti görüyorsanız orada sorun vardır. Muhtemelen orada şer'i ilim ve davet değil; horoz dövüşü, cedel ve reklamcılık öğrenirsiniz.

Âlim/Davetçi, Allah'ı Hatırlatır

Allah'a (cc) davet eden veya Allah'ın indirdiği ilmi insanlara anlatan kişi, her şeyden önce Allah'ı ve adına konuştuğu dini hatırlatmalıdır.

Esma binti Yezid'den (r.anha) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü (sav), 'Dikkat edin! Sizin en hayırlı olanlarınızı size haber vereyim mi?' buyurdu.

Ashab, 'Evet, ey Allah'ın Resûlü, bildir.' dedi.

172. Tirmizi, 2654
173. 43/Zuhruf, 58
174. Tirmizi, 3253

Bunun üzerine Allah Resûlü (sav), 'Sizin en hayırlılarınız öyle kimselerdir ki görüldükleri zaman Allah hatırlanır.' **buyurdu."**[175]

Abdullah ibni Busr (ra) **dedi ki:**

"Bir zaman önce şöyle bir hadis işitmiştim: 'Yirmi kişilik veya daha az veya daha fazla bir toplulukta bulunup sonra onların yüzüne bakarsan ve sana Allah'ı hatırlatan bir adam göremezsen bil ki kıyamet yaklaşmıştır.' "[176]

Allah Resûlü (sav) **şöyle buyurmuştur:**

"Allah'ın en hayırlı kulları, görüldüklerinde Allah'ın hatırlandığı kimselerdir. Allah'ın en şerli kulları ise laf taşıyan, birbirlerini seven kişilerin arasını ayıran, (dinî ve dünyevi sıkıntılardan) selamette olanların sıkıntıya girmelerini isteyen kimselerdir."[177] [178]

Dinlediğimiz zaman bize Allah'ı (cc) **hatırlatan, bizde Yüce Allah'ı tanıma ve O'na kulluk iştiyakı oluşturan insanlara kulak verelim. Şer'i ilim ve davet meclisleri dedikodu, eğlenme ya da vakit öldürme meclisleri değildir. Arınma, olgunlaşma ve yetişme meclisleridir. Ruhun/Kalbin azığını tedarik etme; aklı, şer'i hüccetlerle besleme meclisleridir.**

- **Âlimin/Davetçinin Kalbi Yumuşaktır**

"De ki: 'İster ona inanın ister inanmayın! Çünkü o, daha önce kendilerine ilim verilenlere okununca, hemen çeneleri (yüzleri) üzere secdeye kapanırlardı.' Ve derlerdi ki: 'Rabbimizi tenzih ederiz! Rabbimizin vaadi hiç şüphesiz, gerçekleşmiştir.' Yüzleri üzerine secdeye kapanır, ağlarlar ve onların huşularını arttırır."[179]

Yüce Allah, kendisine ilim verdiği kullarını böyle vasfeder. Onlara Allah'ın (cc) **ayetleri okunduğunda secdeye kapanır, ağlarlar ve huşuları artar. Bu üç özellik, kalbin yumuşak olduğunu, şüphe ve şehvetle katılaşmadığını gösterir.**

Abdu'l A'lâ Et-Teymi şöyle demiştir: "Kime kendisini ağlatmayan bir ilim

175. İbni Mace, 4119
176. Ahmed, 17679
177. Ahmed, 17998
178. Okuduğumuz üç hadisin de isnadı hakkında konuşulmuştur. Hadisler birbirini destekler nitelikte, şiddetli zayıf olmayan rivayetlerdir.
179. 17/İsrâ, 107-109

verilmişse ona verilen ilim, fayda vermeyen bir ilim olmaya daha yatkındır. Çünkü Allah (cc), âlimleri böyle tanımlamıştır.

Sonra İsra Suresi'nin (yukarıda okuduğumuz) 107 ila 109. ayetlerini okudu."[180] [181]

• **Âlim/Davetçi Hikmetlidir**

"Rabbinin yoluna hikmet ve güzel öğütle davet et! Onlarla en güzel şekilde mücadele et. Şüphesiz ki Rabbin, yolundan sapanları da hidayet ehli olanları da en iyi bilendir."[182]

İslam davetçisi ve âlim, hikmet ehlidir. Yani eşyayı yerli yerine koyacak olgunluğa, faydalıyla faydasızı ayıracak rüşde ve faydalılar arasından duruma en uygun olanı seçecek yetkinliğe sahiptir. Ayeti dikkatli okuduğunuzda şunu görürsünüz: Emredilen sorumluluk tektir: Allah'ın (cc) yoluna davet! Ancak muhatabın kimliğine/özelliğine göre davetin üslubu değişmektedir. Kimisine hikmetle, kimisine güzel öğütle ve kimisine de en güzel mücadeleyle davet yapılması istenmektedir. Bunu kim yapabilir?

– Muhatabı tanıyacak tecrübeye

– Her birine uygun üslubu bilecek şer'i ilme sahip olanlar yapabilir.

Yüce Allah şöyle buyurur:

"Fakat (o peygamber şöyle der:) 'Kitap'tan öğrettiğiniz ve öğrendikleriniz sayesinde rabbaniler olunuz.' "[183]

Yüce Allah öğrendiklerimiz ve öğrettiklerimizde Rabbani olmamızı istemektedir. Rabbani kimdir? Rabbani, Rabbe mensup olan âlimdir. Öğrendiklerinde ve öğrettiklerinde Rabbin metoduna uyandır. Rabbaninin bir özelliği de "ilmin büyük/ağır meselelerinden önce küçüğünü/kolayını öğreten" olmasıdır.[184] Hikmet sahibi Rabbani âlim, bana, benim ihtiyacım olanı öğretmelidir. Dinlediğimde bir eksiğimi gidermeli, söküğümü yamamalı, kulluk binama bir tuğla daha eklemelidir. Beni ilgilendirmeyen,

180. Darimi, 299
181. bk. Tevhid Dergisi, S 102, s. 5-11
182. 16/Nahl, 125
183. bk. 3/Âl-i İmrân, 79
184. bk. Buhari, Kitâbu'l İlim, 10. Bab başlığı

kafamı karıştıran ve beni amelden soğutan her anlatı; anlatılan doğru olsa da hikmete aykırıdır. Örneğin henüz Rabbini tanımayan bir insan, Eşariler ile Maturidiler arasında Allah (cc) ile ilgili cereyan eden bir tartışmayı öğreniyorsa orada sorun var demektir. Henüz Allah'a imanı anlamayan insan; küfrün çeşitlerini öğreniyorsa orada sorun var demektir. Faiz batağında bocalayan bir insan, sakalla ilgili tartışmalara maruz kalıyorsa bir problem var demektir.

Din bir bina gibidir. Öğrenilen her bilgi o binaya eklenen bir malzemedir. Şayet çatıya konacak malzemeyi temele, dış cepheye konacak malzemeyi çatıya… koyarsak din binamızı ucubeye çeviririz. Hikmetsiz bilgin/davetçi, konuşmak için konuşur… Onun insan kazanmak ve yetiştirmek gibi bir derdi; her insanı uğrunda istihdam edeceği bir davası yoktur. Bu nedenle muhatabın ihtiyacına göre değil, kendi önceliklerine göre konuşur. Yıllarca medrese/üniversite okur, bir seviyeye gelir, o seviyenin gerektirdiği konu ve üslubu muhataba aktarır. Oysa bir yetişkinin gıdası, çocuk için zehirdir. Dikkat edin! Kötü olan, yemeğin kendisi değildir; verilen bünyenin o yemeğe uygun olmamasıdır. On yıllarca ilim talep etmiş biri için imanı ve ahlakı besleyen bir konu, yolun başındaki için zehir olabilir. Dinlediğimiz kişi, davete yeni muhatap olmuş insana anlatılacak konuyla daha öncesinden benzer meselelere kısmen de olsa vâkıf olan kimseye anlatılacak konuyu ayırt edecek hikmet ve Rabbaniyete sahip olmalıdır. Peki, bunu nasıl anlarız? Dinlediklerimiz bizi inşa ediyor, daha iyi anlamamızı sağlıyor, bizi Rabbimize kulluğa sevk ediyorsa doğru yoldayız, hikmetli bir sese kulak veriyoruz demektir. Dinlediklerimiz bizi geriletiyor, tembelliğe sevk ediyor ve kulluktan uzaklaştırıyorsa dikkat edelim.

Tüm bu hatırlatmalardan sonra şunu söyleyebiliriz: Hangi konuda konuşursak konuşalım, aynı kapıya çıkıyoruz: Vahyi çokça tilavet etmek, açıklaması olan sünnet ve siretten haberdar olmak! Zira bu iki kaynak bize ölçü ve istikamet kazandırıyor. Olayları değerlendirirken neyi, nasıl anlamamız gerektiğini doğru şekilde idrak etmemizi sağlıyor. Benim şahsi olarak kullandığım bir ölçüdür, tavsiye ederim: Kim olursa olsun, din adına hangi iddiayla ortaya çıkarsa çıksın, onu vahyin pratik tefsiri olan siyerin içine yerleştiriyorum. Allah Resûlü'nün (sav) siretinin bir yerine denk geliyorsa

dikkate alıyor ve inceliyorum. Aksi hâlde değerlendirmeye dahi uygun bulmuyorum. Özellikle siyer dememin nedeni şudur: Dinin asli kaynağı Kur'ân; Kur'ân'ı doğru anlayıp anlamadığımızın sağlaması ise sünnettir, Allah Resûlü'nün siretidir.[185]

Ne Okumalı ve Nasıl Okumalıyız?

Kitap Okumanın Önemi

Toplum olarak kitap okumayla aramızın iyi olduğu söylenemez. Yapılan araştırmalar, Türkiye'de insanların televizyon karşısında günde ortalama altı saat, internet karşısında üç saat geçirdiğini gösteriyor. Kitaba ise günde bir dakika, yılda ortalama altı saat ayırıyor.

Bu verilere göre kitap okumaktan uzak bir toplum içinde yetişiyoruz. Hâl böyleyken kitap okuma alışkanlığı kazanmak ve okumayı sevmek toplumdan öğrenilecek bir davranış olmuyor. Okumayı sevmek ve alışkanlık hâline getirmek için kişinin özel çaba göstermesi gerekiyor. Okumanın kültür hâlini aldığı bir ortamda yetişen insan için kitap, ekmek ve su gibi temel ihtiyaçlardan. Açıkçası bu, onlara ikinci dereceden seslenen bir yazı. Yazımızın asıl muhatabı, böylesi bir ortamdan mahrum olarak yetişmiş, okumayı sevmek ve alışkanlık edinmek için özel çaba göstermesi gerekenler!

Kitap Okumak Neden Önemlidir?

- İnsanın yaşamı boyunca elde edeceği en güzel alışkanlık kitap okuma; en değerli sermaye de okumadan hasıl olan bilgidir. Kitap, okul gibidir. Öğrencisini yumuşaklık ve merhametle eğiten bir öğretmen gibi; adım adım terbiye eder. Okunulan her kitap, şahsiyet binasına konulmuş bir tuğla gibidir. Kitap okuma alışkanlığı olan insanların çoğu, nerede nasıl davranmaları gerektiğini bilir, ona göre davranırlar.

- Kitap, zihin ve kalbin beslenme kaynağıdır. Beden, ihtiyacı olmayan besini almadığında zayıflar, hastalanır, sahibine fayda sağlamadığı gibi yük hâline gelir. Kalp ve zihin de böyledir. Bilgi edinme, düşünme ve üretme faaliyetini yapmadığında hantallaşır, dış saldırılara açık hâle gelir ve sahibini yormaya başlar.

185. bk. Tevhid Dergisi, S 102, s. 11

• “Kitap, farklı âlemlere açılan bir penceredir.” Allah (cc), insanı mükemmel bir şekilde yaratmıştır. İnsanın kalp, gönül ve zihni, içinde yaşadığı hayatın darlığının aksine çok geniştir. Birçok insanın daralması, stresi ve anlamsız can sıkıntıları küçük bir dünyaya hapsolarak yaşamasındandır. Kitaplar, duvarları yıkan, ufukları genişleten, farklı âlemlere tanıklık etmeye olanak sağlayan yardımcılardır.

Abdullah ibni Mubarek’e, “Neden bizimle beraber oturmuyorsun?” diye sorulduğunda, “Ben sahabe ve tabiinle oturmayı daha çok seviyorum.” der ve kitaplarına işaret ederdi.[186] Sahabe ve tabiin rivayetlerini okumayı, onların siretlerini anlatan sayfalar arasında dolaşmayı onlarla birlikte yaşamak, onların âleminde gezinmek olarak düşünüyordu.

• “Kitap, insanın zekasını açar.” Okumak ve okudukları arasında muhakeme yapmak, kişinin zihnini güçlendirir, beynin çalışma mekanizması olan nöronların bağlantı sayısını arttırır. İnsan duyduğu ve okuduklarını daha iyi anlar, muhakeme yapar ve bilgiden bilgi üretme melekesini kazanır. Bunun adı da dinde fakihleşmektir.

Bunu bedenin çalışma sistemine benzetebiliriz. Bedenin spor ve antrenmanla çalıştırılması güçlenmesini, güzel görünmesini ve sağlıklı olmasını sağlar. Kitap okuma, beyin ve kalbin sporudur. Anlama ve anlatma melekesinin gelişip güzelleşmesine katkı sağlar.

• Kitap okuyan insanlar güzel konuşur; konuştukları, insanlar tarafından dinlenir. Konuşmayı güzel ve zengin kılan, kelime hazinesinin genişliğidir. Okuyan insanlar, geniş bir kelime hazinesine sahip olduklarından, anlamlı ve muhataplarının anlayacağı şekilde konuşurlar. Tekrara düşmedikleri ve muhatabı yormadıkları için beğeniyle dinlenirler. Kitap okuma alışkanlığı edinmemiş insanlar sathi düşünür, sathi konuşurlar. Aynı kelimelerle konuştukları için, konuşma anlamını yitirir. Yeni şeyler söyleseler dahi, aynı kelimelerle konuştuklarından muhataplarını yorar ve bıktırırlar.

• Kitap okumak, odaklanma melekesi kazandırır. Okuyan insanlar, anlama faaliyetinin temel taşlarından olan konsantrasyon konusunda sıkıntı yaşa-

186. bk. Siyeru A’lâmi’n Nubelâ, 8/398

mazlar. Yoğunlaşma ve dikkat sayesinde bilgiye bilgi ekleyerek yeni şeyler üretir, insanlığa fayda sağlarlar. İslami çalışma içerisinde yer alıyorlarsa öneri ve yapıcı eleştirileriyle davaya katkı sağlar, ortaya çıkan hizmetlerde pay sahibi olurlar.

• Okumak, tecrübe kazandırır ve okuyanı olgunlaştırır. Okuyan, iki hayat yaşayan insan gibidir. Biri kendi hayatı, diğeri okuduğu kitaplardan öğrendiği hayatlardır. Binlerce, belki on binlerce farklı tecrübe ve düşünme eyleminin neticesini harmanlar; hikmet, basiret ve feraset olarak yaşamına aktarır.

• Kitap samimi, vefalı ve yakın bir dosttur. İnsanlar seni yalnız bırakır ama kitap bırakmaz. Arkadaşlarına her zaman ulaşamazsın, kitap ise ona dokunduğun her ân sana arkadaşlık etmeye hazırdır. Okurken paylaştığın sırları asla ifşa etmez. Arkadaşı kitap olanın, hayat yolculuğu keyifli ve sakin geçer. En sıkıntılı durumlarda dahi sığınacak bir limanı vardır kitap okuyanın.

• Kitap okuma alışkanlığı, insanı boşluktan ve değersizlikten kurtarır. İnsanı yıpratan ve hayatını anlamsız kılan şey boşluk, malayani işlerle uğraşmak ve bunların doğurduğu hiçlik ve değersizlik duygusudur. Okuma insana artı değerler katar. Zihni ve bedeni, faydalı şeylerle uğraşmaya yöneltir. İnsan hayatına ve çevresine değer kattıkça kendisi de değerlenir.

Kitap Okuma Alışkanlığı Nasıl Kazanılır?

Yetiştiği ortamda kitap okuma alışkanlığı kazanmamış insanlar için okumak zor ve yorucudur. Okumadan, yorulmadan, emek harcamadan elde edilen bilgi onlar için daha caziptir. Böyle insanların kitap okuma alışkanlığı kazanması ve kitapları sevmesi mümkün müdür? Evet, mümkündür. Allah (cc), insanı bir tabiat ve fıtrat üzere yaratmıştır. İnsan, bir şeyi yaptıkça alışır, alıştıkça âdet edinir ve onu yaptıkça mutlu olur. Alıştığı şeyi yapmadığında anlam veremediği bir huzursuzluk hisseder. Kitap okuma alışkanlığı için bazı adımlar atılır ve sebat edilirse bir ay gibi kısa bir süre içerisinde kitap okumak hayatın bir parçası olur. Şöyle ki;

• Başlangıçta her insanın okuyabileceği, akıcı, sürükleyici, duygusal yönü güçlü roman, hikâye ve öykü tarzı kitaplar seçmek.

• İlgi duyulan konular ve merak ettiğimiz sorulara cevap verecek nitelikte kitap soruşturmak ve tavsiye üzere kitap edinmek.

• Günün belli bir saatini "okuma saati" olarak tayin edip, bir ay boyunca bu saate riayet etmek. Yarım saat okumayla başlayıp, belli bir zaman sonra bir saate çıkarmak. Ve daha fazlasına ihtiyaç duyup, okumaktan zevk aldıkça okuma saatlerini arttırmak.

• Ortamlarda, okunan kitapla ilgili konuşmak ve öğrendiklerini başkalarıyla paylaşmak.

• Mümkünse okuma arkadaşlığı yapacak arkadaşlar seçip, haftanın bir günü bir araya gelerek okuma programını kontrol edip, kitapların değerlendirmesini yapmak.

Hangi Kitabı Okumalı?

• Seçici olmak ve tavsiye üzere kitap okumak:

Kitap; ehliyet ve sahih akide sahibi samimi bir yazarın kalemiyle yazılmışsa seçici olmak gerekmeyebilir. Çünkü, en iyi olanı okumasanız da iyi bir kitap okumuş olursunuz. Her eline kalem alanın yazı yazdığı, yazmanın bir ticaret ve kazanç kapısı olduğu, yazılanların denetlenmediği bir ortamda seçici olmak hayati öneme sahiptir. Böylesi ortamlarda rastgele kitap okumaktan doğacak zarar, hiç okumamaktan doğacak zarardan çok daha büyük olacaktır. Cehalet/Hiç bilmemek, giderilmesi mümkün bir ayıp, şifası muhtemel bir hastalıktır. Yanlış bilmek yani mürekkep cehalet, tedavisi zor, müzmin bir rahatsızlıktır.

Bu nedenle kitaplar seçilerek okunmalı, tavsiye üzere kitap edinilmelidir. Ehliyet sahibi insanların hazırladığı kitap okuma listelerinden birini edinmek ve listeye göre okuma yolculuğu yapmak iyi bir başlangıç olacaktır.[187]

Nasıl Okumalı?

• Bir asıldan yola çıkarak okumalı. Kişi, öğrendiği bilgilerin sıhhatini test edip sağlamasını yapacağı asıllar ve ilkelere sahip olmalıdır. İnsanı geliştiren, istikamet üzere ilerlemesini sağlayan ve Kur'ân'ın ifadesiyle "güzel bir bitki-

187. Örnek bir okuma listesi için tevhiddersleri.org sitesindeki "Öneri Kitaplar" listesine bakabilirsiniz. İlgili sayfaya erişmek için karekodu okutabilirsiniz.

nin yetişmesi" gibi insanı yetiştiren okuma, ilkeli okumadır. Eleksiz okuma, okuyanı savurur. Doğru yanlış çizgisini ve istikamet eksenini kaybeder insan.

Bu nedenle Kur'ân ve sahih sünnet okumalarına ağırlık vermeli, temel besin kaynağı kabul edilerek sürekli okumalar yapılmalıdır. Vahiy dışında, vahyi anlamamıza yardımcı olan kitaplar; Kitap ve Sünnet eleğinden geçirilerek okunmalıdır.

• Elimize aldığımız kitabın yazarını, kitabın içindekiler bölümünü ve arka kapak yazısını inceledikten sonra kitaba başlamak. Hiç bilmediğimiz bir şeyden elde edilecek istifade ile bildiğimiz ve tanıdığımız bir şeyden elde edeceğimiz istifade farklı olacaktır.

• Rastgele okumalardan kaçınarak, bir hedef doğrultusunda okumalar yapmak. Niçin okuduğumuzu ve okuma neticesinde ne umduğumuzu belirleyerek okuma yapmak, okuma kalitesini arttırır.

• Kitabı okurken not almak, okuma kalitesini arttıran etkenlerdendir. Not almanın farklı yolları vardır.

Bazen kitabın önemli yerlerini çizer, düşüncelerinizi kitap sayfasının kenarlarına not edersiniz.

Bazen kitabın sonuna eklenmiş boş sayfalara kitaptan önemli gördüğünüz notlar alarak hem şahsi bir fihrist oluşturmuş hem de notlarınızı derlemiş olursunuz.

Kimi insanlar, notlarını kitap haricine almayı tercih ederler. Defter tutarak veya müstakil sayfalara not alıp dosyalar oluşturarak okumalar yaparlar.

Yoğunluk ve teknolojik aletlerin kolaylaştırıcılığı sebebiyle kimimiz de sesli notlar almayı ya da önemli görülen yerlerin fotoğrafını çekmeyi daha uygun görüyor.

Faydalı bilgi, kalıcı olan bilgidir. Bilgiyi kalıcı kılmak, insanın özel çabasıyla mümkündür. Bu yollardan biri de not almaktır.

• Kitap okurken alınan notların belli aralıklarla okunması ve yeni bilgilerle karşılaştırma yapılması gerekir. Alınmış notların okunmasının birçok faydası vardır:

– Bilgiyi kalıcı kılar.

– Önceki bilgilerimizi, şimdiki bilgi ve birikimler ışığında karşılaştırarak yeni bilgi üretmemizi sağlar.

– Okuma serüveninde yolu kısaltır. Kalıcı bilgi zaman kazandırır. Aynı şeyleri okuyarak vakit kaybetmenize engel olur.

• Kitap bölümlere ayrılmalı ve her oturuşta bir bölüm okunmalı, sonra ara verilmelidir. Allah (cc) insanı, bütünü parçalara ayırarak anlayacak bir tabiatla yaratmıştır. İnsan, büyük parçayı bölüp parçalayarak hazmedecek hâle getirir ve sindirir.

Ele aldığımız kitabı bölüm bölüm ayırmalı, her seferinde bir bölümü okumalı ve önemli yerlerin altını çizmeliyiz. Bölümü bitirdikten sonra altını çizdiğimiz yerlere bir daha göz attıktan sonra kitabı kapatabiliriz. Okuduğumuz bölümü zihnimizde birkaç dakika canlandırarak hayali bir tekrar yapıp ardından ikinci bölüme geçebiliriz. Böylece tabiatımıza uygun bir okuma yapmış olacağız.

Ne Zaman Okumalı?

Okumak bir zihin faaliyetidir. Zihin ne kadar berrak ve zinde olursa anlama faaliyeti o denli güçlü olur. Allah (cc) etkileyici bir okuma için gece uykusundan sonra yapılacak okumayı tavsiye etmiştir.

"Hiç kuşkusuz gece ibadeti (duygu dünyanda) daha etkili, söz olarak da daha kuvvetlidir. Şüphesiz ki gündüz (dinlenip uyuyabileceğin) geniş zamanın vardır. (Geceni ibadetle geçir.)" [188]

Zor, uzmanlaşma içeren, Kur'ân'ı anlama ve düşünmeye yönelik okumaların bu saatlerde yapılması daha etkili olacaktır.

Allah'ın (cc) tavsiye ettiği saatte okumaktan mahrum olanlar, günün erken saatlerini değerlendirmelilerdir.

Sahr El-Ğâmidî'den (ra) rivayet edildiğine göre Nebi (sav) şöyle demiştir: "Allah'ım! Benim ümmetimin erken vakitlerini bereketli kıl." [189]

Beden ve zihnin yorgun olduğu zamanlarda yapılan okumalar, faydası ve

188. 73/Müzzemmil, 6-7
189. Ebu Davud, 2606; Tirmizi, 1212

bereketi az olan okumalardır. Birçok kardeşimizin akşam iş dönüş zamanlarını okuma vakti olarak tayin etmiş olmaları, okumanın kalitesi açısından bir kayıptır.

Hangi Ortamda Okumalı?

Kitap okumanın mekânı olmaz. Kitap okumayı sevenler için kitap azık gibidir. İhtiyaç duyulan her yerde kitap okunabilir. Ancak kitap, içeriğine göre zor veya kolay olabilir. Kolay kitaplar, her yerde okunabilir. Yolculukta, iş yerinde, toplu taşıma araçlarında… İçeriği ağır kitaplarsa her yerde okunmaz, okunmamalıdır. Böylesi kitaplar için bedenin zindeliği, seçilen zamanın uygunluğu ve mekânın sükûneti önemlidir.

Çocuklara Kitap Okuma Alışkanlığı Kazandırmak

Yazı içinde değindiğimiz gibi, okuma alışkanlığı kazanmada zorluk çekenler; kitap okuma ortamından mahrum olan insanlardır. Bunlara bilgi yetimi demek doğru olacaktır. Çocuklarımızın böyle olmaması ve birçoğumuzun yaşadığı zorlukları yaşamaması için neler yapabiliriz?

• Evde ebeveyn ve yaşı büyük kardeşlerin hep beraber kitap okuduğu bir saat olmalıdır. Küçükleri zorlamadan ve katılmaları yönünde baskı uygulamadan evde ortam oluşturulmalıdır. Görsel olarak, okumanın hayatın bir parçası olduğu çocuklara hissettirilmelidir.

• Babanın kontrolünde cemaatle kılınan namaz sonrasında bir sayfa Kur'ân okuyup, mealini her gün evden bir bireyin okumasını sağlamak.

• Evin farklı yerlerinde kitap bulundurmak. Mutfakta, yatak odasında, salon ve oturma odalarında çocuğun görebileceği yerlere kitap yerleştirmek.

• Çocuğumuzun ilgi alanlarını tespit edip, ilgi alanına hitap eden çocuk kitaplarını temin etmek ve çocuğun okumasını teşvik etmek.

• Çocuklarımıza kitap hediye etmek, çocuğumuzun arkadaşlarına alacağı hediyelerin kitap olmasını sağlamak.

• Okumayı öğrenmiş ve seri okumaya başlamış çocuklarımızdan bize kitap okumalarını rica etmek. Bize yardımcı olduğunu düşünerek değer hissedecek ve ona değer katan kitap okumayı sevecektir.

• Okumayı bilmeyen çocuklarımıza sevdikleri ve beğeniyle dinledikleri kitapları her gün düzenli olarak okumaya çalışmak.

• Çocuk dergilerine abone olup eve düzenli yayınlar almak. Çocuk dergilerinde var olan etkinlikler ve çoçuğa hitap eden içerikler, çocuklara okumayı sevdirecektir.[190]

• Gezi planları ve beraber vakit geçirilen zamanlarda kitap fuarlarını gezme ve beraberce kitap satın alma.

• Okuduğu kitabı bize anlatmasını istemek. Anlatımını beğeni ve ilgiyle dinlemek. Onu zorlamayan ve cevaplaması kolay sorular sorarak kitabı anladığını hissettirmek.

Mümin ebeveynlerin temennisi; Allah'a (cc) salih bir kul, İslam toplumuna yararlı bir birey yetiştirebilmektir. Bu temiz ve ulvi gayeyle çocuk yetiştirenlerin, evlatlarına katabilecekleri en önemli değer ve meziyet, kitap okumayı sevdirmek ve kitaplarla arkadaşlık etmeyi öğretmektir.

Evli Hanımların Eğitimine Dair

Kendini İmar Etmeyen Harap Olur

Eğitim tavsiyelerimize evli kardeşlerimiz özelinde devam edelim. Başlığı okudunuz, kendini imar etmeyen harap olur! Başlıktan da anlaşılacağı gibi kişinin kendisini imar etmesi bilinçli, planlı ve iradi bir eylemdir. Tahrip ise tam tersi… Siz kendinizi bilinçli ve iradi bir şekilde imar etmezseniz harap oluyorsunuz. Şöyle ki; her birimizin gündelik sorumlulukları var. Ev, eş ve çocuklara karşı sorumluluklar; kendi ailemize ve eşimizin ailesine karşı sorumluluklar… Bunları yerine getirirken yoruluyor ve tükeniyoruz… Asıl sorumluluklara -yani Rabbimize ve davamıza karşı sorumluluklara- gelince gerekli enerjiyi bulamıyor; ya sorumlulukları erteliyor ya da yalapşap, baştan savma bir şekilde yapıyoruz. Sonra kalbimizin hassaslaştığı bir ân durum muhasebesi yaptığımızda gördüğümüz manzara bizi iyice ümitsizliğe sevk ediyor, şeytanın ve nefsin de yönlendirmesiyle, "Benden olmaz." düşüncesine kapılıyor, iyice savruluyoruz.

190. Tavsiye olarak Tevhid Çocuk, Siyer Çocuk, Mudita, Birdirbir, Bilge Çocuk, Bilge Minik, Beyaz Bulut, Meraklı Minik, Araştırmacı Çocuk, Bilim Çocuk ve Minika Çocuk dergileri zikredilebilir. Bu dergilere çocukların yaşları göz önünde bulundurularak abone olunmalıdır.

Bir şeyi unutmamalıyız: Gündelik yaşamın zorunlu işleri bir öğütücü gibidir… Dişliler sürekli çalışır; hem bedeni hem ruhu öğütür. Şayet gündelik yaşamın öğüttüğü bedenler ve ruhlar iyi beslenip yeterince dinlenmezse maddi/manevi yıkım başlar. Yorgun ve aç bedenin, bir sonraki güne nasıl başladığını her birimiz tecrübe etmişizdir. Maddi kazalar, iletişim sorunları, telafisi mümkün olmayan hatalar genellikle aç ve yorgunken gerçekleşir. Manevi kazalar, Rabbimizle iletişimimizde yaşadığımız sorunlar, Allah'ın (cc) sınırlarını çiğnemeler de ruhun/kalbin aç ve yorgun olduğu zamanlarda gerçekleşir. Kendimizi imar edip harap olmaktan korumak için şunlara dikkat etmeliyiz:

Beslenme ve dinlenme konusunda dikkatli olmalıyız. Rabbimizin beş vakit namazla kazandırdığı vakit bilincini kuşanmalı; her işimizde disiplinli olmaya, işlerimizi belli zamanlarda yapmaya gayret etmeliyiz. Annelerimizin diliyle söyleyecek olursak "gece yatmak bilmez gündüz kalkmak bilmez" bohemliğini terk etmeliyiz. Beslenme ve dinlenme disiplininde sorunlu insanın, maddi ve manevi hayatında da sorunlar vardır. Beden düzensizliği ruh/kalp düzenini, dolayısıyla kulluk düzenini bozar.

Güne erken başlamalı; Allah Resûlü'nün (sav), "Allah'ım! Ümmetimin erken vakitlerini bereketli kıl."[191] duasını yanımıza almalıyız. Şeytanın uykuyu uzatmak, dolayısıyla ağırlaştırmak için özel bir çabası olduğunu, daha fazla uyutabildiği insanın habisu'n nefs (yorgun, bitkin, daralmış) ve tembel olarak güne başladığını unutmayalım.

Ebû Hureyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Sizden biri uyuduğu zaman şeytan onun kafasının arka tarafına üç düğüm atar ve her düğümü attıkça, 'Önünde uzun bir gece var, haydi uyu!' der. Kişi uyanıp Allah'ı zikrederse bu düğümlerden biri çözülür. Kalkıp abdest alırsa ikincisi, namaz kıldığında da düğümlerin tamamı çözülür. Böylece o kişi dinç

191. Umare İbni Hadid (rh) Sahr El-Ğamidi'den (ra) şöyle rivayet etmiştir:
"Nebi (sav) şöyle dua etti: 'Allah'ım, ümmetime gündüzün ilk vakitlerini bereketli kıl.'
O (sav), bir seriyye göndereceğinde gündüzün ilk vakitlerinde gönderirdi. Sahr tüccar bir kimseydi ve kervanını sabah erkenden çıkarırdı. Bu yüzden zenginleşti ve malı çoğaldı." (Ebu Davud, 2606; Tirmizi, 1212)

ve huzurlu bir şekilde sabaha kavuşur. Aksi takdirde uyuşuk, tembel ve huzursuz bir hâlde sabaha girer."[192]

Uykuyu düzenleme ile -ki en iyi düzenleyici namazdır- canlılık arasında, uyku düzenini bozmak ile de tembellik arasında manevi bir bağ vardır.

Güne erken başlayan bir insanın kendine ayıracağı en az iki saatlik bir zaman dilimi vardır. İki koca saat… İnsan hangi alana el atsa, bir yılda o alana dair sayısız bilgi edinir. Hangi salih ameli o saate sığdırsa, amel defterini yerde ve gökte o amelle anılacak kadar doldurur. Anlaşılır bir örnekle iki saatin faydasını somutlaştıralım: Bir kardeşimizin, Allah Resûlü'nün (sav) hayatını tüm yönleriyle öğrenmek ve onun (sav) örnekliğini hayatına taşımak istediğini düşünelim. Yani sabah iki saat öğrenecek, günün kalan kısmında o örnekliği hayata taşıyacak; böylece ilim ve ameli bir araya toplayacak. Her gün iki saat 100 sayfa kitap okursa, yılda 36.000 -otuz altı bin- sayfa kitap okur. Bir kitabı ortalama 500 sayfa kabul edersek bir senede yetmiş iki tane siyer kitabı okumuş olur. Aynı hesabı Allah'ın Kitabı'nı anlamak için harcanacak çaba açısından düşünürsek yetmiş küsur cilt kitap, ortalama on ayrı tefsir okumuş olur. Farkında mısınız; bu rakamlar çoğu insanın hayalini dahi kurmaktan imtina ettiği cesamette! Zira insan aceleci bir varlık! Her şeyin bir ân önce olup bitmesini istiyor. Ancak inşa, bir süreçtir… İnsan ay ay; yıl yıl; yaş yaş; ilmi amele, ameli ilme katarak; düşe kalka; az ama devamlı adımlarla kendini inşa edebilir.

Sürekli vakitsizlikten şikâyet eden evli/bekâr/kadın/erkek kardeşlerimizin oturup düşünmesini isterim: Kaç "iki saat" heba oldu? Sabah namazından sonra, uyku ile uyanıklık arasında, bedene faydası tartışmalı kaç saat boşa gitti? Yoğunluk ve yorgunluktan şikâyet ederek bir yere varamayız. İyi bir mızmız oluruz, ki insanın en iyi becerdiği şey mızmızlıktır. Bir yerden tutar ve "Bismillah!" dersek, adım atmış oluruz. Yüce Allah kendisine yönelenlere yönelir, adım atanlara adım atar… Bir yerden başlamak, adım atmaktır. Şikâyet edip durmak ise yüz çevirmektir. Yüce Allah, kendi zatından yüz çevirenlerden yüz çevirir, onları yardımsız bırakır ve kendi hâllerine terk eder.

192. Buhari, 3269; Müslim, 776

Bir sahabe sünneti olan nöbetleşmeyi hayatımıza dâhil edelim. Sahabe (r.anhum) ilim öğrenmek, hayırda yarışmak ve cemaatten geri kalmamak için nöbetleşirdi. Şüphesiz bu, onların hayra olan düşkünlükleri ve Allah Resûlü'nden (sav) öğrendikleri çözüm odaklı yaşama ahlakından kaynaklanıyordu.

Ömer ibni Hattâb'dan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Ben ve Ensar'dan bir komşum, Ben-i Umeyye ibni Zeyd yurdunda oturuyorduk. Bu yurt, Medine'nin 'Avâlî' denilen bölgesindeydi. Allah Resûlü'nün (sav) yanına nöbetleşerek giderdik; bir gün o gider, bir gün de ben giderdim. Ben Allah Resûlü'nün (sav) yanına gittiğimde o gün içinde kendisine gelen vahyi ve ona benzer haberleri getirirdim, arkadaşım gittiğinde de aynı şekilde yapardı…"[193]

Ev sorumlulukları altında ezilen kardeşlerimiz, şikâyet etmeyi bırakmalıdır. Sahabe gibi çözüm odaklı olmalı, yol aramalıdır. Yüce Allah, arayanlara çıkış yolunu gösterir, çabayı ödüllendirir. Şikâyetçilik/Mızmızlık bir yönden de kaderi, dolayısıyla Allah'ı (cc) şikâyet etmek olduğundan şikâyet eden kişi, Allah'tan (cc) yardım bulamaz.

Kiminle nöbetleşelim?

Bizimle aynı durumda olan kardeşlerimizi bulalım. Sahabenin yaptığı gibi bir gün o bizim sorumluluklarımızı üstlensin, bir gün biz onun sorumluluklarını. Boşta kalan vaktimizi de programlayalım. Yüce Allah'a salih kul, müminlere iyi bir kardeş ve davamıza faydalı bir birey olmak için kendimizi geliştirelim. O vakti ilim ve salih amelle imar edelim.

Eşlerimizi nöbetleşme sürecine dâhil edelim. İslam anlayışında ev sorumlulukları ve çocukların eğitimi kadın ile kocası arasında ortaktır. Eşine yardımcı tutmayan/tutamayan erkek, ev sorumluluklarına ortak olmak durumundadır. Evin tüm yükünü kadına yıkan anlayış bize ait değildir, atalarımızdan devraldığımız cahiliye âdetlerindendir. Kadının bu durumu dillendirmekten korkması ise o evde cahiliyenin hükümferma olduğunu gösterir. Cahiliye anlayışının hükmettiği evde vahyin, tevhidî bilincin ve salih amellerin etkisi olmaz.[194]

193. Buhari, 89; Müslim, 1479
194. bk. Tevhid Dergisi, S 108, s. 6-7

Meslek/Uzmanlık Sahiplerine Tavsiye

Tevhid davetine gönül verdiğinde bir mesleğin veya uzmanlık alanın varsa, onu bırakmamalısın. İslam davası için kullanacak şekilde o alanda ilerlemeli, geçmişinden getirdiğin bilgileri kulluğunun parçası kılmalısın. Hâlid ibni Velid (ra) gibi… O (ra), şirk döneminde var olan askerî bilgisini İslam için kullandı. Cahiliyesini dahi kulluğunun parçası hâline getirdi. "Allah'ın kılıcı" unvanını aldı. Bir uzmanlığı olanlar, o uzmanlık alanıyla İslam'a hizmet edecekse iki şey tavsiye ederim:

a. Sürekli Eğitim

İnsanoğlunun beyni/kalbi değirmen taşına benzetilmiştir. Değirmen taşı sürekli döner, hareket eder. İçine atılan buğday, bu hareket esnasında sürtünmeye maruz kalır ve un olur. Şayet dönen taşlara öğüteceği bir şey atılmazsa taşlar birbirine sürtünür ve kendi kendini öğütür. Bu benzetmeden yola çıkarak insana geldiğimizde şunu görürüz: İnsan beyni/kalbi sürekli çalışır ve öğütür. Alır, analiz eder, bildikleriyle karşılaştırır, eler, tasnif eder… İnsan uyusa dahi bu işlem devam eder. İnsan beyne/kalbe, öğüteceği yeni bilgiler göndermezse kalp ve beyin birbirine sürtünmeye ve kendi kendini öğütmeye başlar. Ki; bu da insanın kendini tekrar etmesi, hem muhatabını hem de kendini dibe çekmesi demektir. Zira İlahi yasalarda yerinde saymak gibi bir seçenek yoktur. İlahi yasalara göre ya ilerlemek vardır ya da gerilemek; ilerlemeyen her insan geriliyordur.

"Sizden öne geçmek ve geride kalmak isteyenler için." [195]

Belli bir alanda uzmanlaşan insanlar, her yıl yeni bir eğitim programı yapmalıdır. Kendini yenilemeli; yeni bilgiler edinmeli, kendi alanındaki gelişmeleri takip etmelidir. Uzmanlık alanına yardımcı olacak yan dalları tespit etmeli, o alanlarda bilgi sahibi olmaya çalışmalıdır. Mutlaka kendi alanına dair düzenli yayınlardan birine abone olmalı, alanının gelişmelerinden haberdar olmalıdır. Unutmamalıdır; gelişmeyen geliştiremez, ilerlemeyen ilerletemez.

195. 74/Müddessir, 37

b. Vahiy Bilgisine Sahip Olmak

Bugün bir alanda uzmanlaşmış kardeşler, uzmanlık bilgilerini İslami bir havzadan almıyorlar. Üniversiteler, kapitalist cahiliyenin emrine amade, kapitalizme beyin işçisi yetiştiriyorlar. Bu okullardan mezun olan kardeşler şunu bilmelidir: Eğitim bir asıl değil, teferruattır. Şöyle ki; her toplum önce din/felsefe/ideoloji edinir; bu, asıldır. Sonra o asla uygun bir eğitim verir; bu, teferruattır. Bir akademinin aynı bölümlerinde ABD'de verilen eğitimle, -yıkılmadan önce- Sovyetlerde verilen bilgi farklıdır. Aynı bölümde müfredatı ve bilgiyi farklı kılan şey, referans aldıkları din, felsefe veya ideolojidir.

Bugün T.C.'de herhangi bir alanda uzmanlaşmış her kardeşimiz -biraz- kapitalist, bilimi yücelten, parçacı bir zihniyete sahiptir. Aksini iddia eden; bir kalıba dökülüp o kalıptan şekil almadan çıktığını, çamura düşüp kirlenmediğini veya denize düşüp ıslanmadığını … iddia etmiş olur, kendini kandırır.

Öyleyse ne yapmalı?

Kur'ân'ı çokça okumalı ve sürekli "Allah'ım! Kitab'ını bana rehber kıl, beni onunla arıt/temizle, alanıma dair hidayet bulmamı sağla." minvalinde dua etmelidir.

Umumen Allah Resûlü'nün (sav) sünnetini, hususen kendi alanını ilgilendiren sünneti, o sünnetin açıklamasını çokça okumalı ve Allah'tan (cc), Nebi'nin sünnetiyle hidayet istemelidir.

İslam'ı referans alan uzmanların o alana dair yazdıklarını okumalı; böylece o güne kadar tahsil ettiği bilgiyi gözden geçirmelidir.

Müslim olmasalar da kapitalizm karşıtı düşünürlerin, kapitalist bilgiyi eleştirdiği, bilgiyi var eden arka plana ışık tuttuğu çalışmalar vardır. Özellikle sosyal bilimlerde bunun çok fazla örneği var, bunlardan istifade edilmelidir.

Unutmamalıyız; bizim bir dinimiz, akidemiz, ölçülerimiz... var. Ürettiğimiz bilgi veya başkaları tarafından üretilip de bizim kullandığımız bilgi, bu asıllara uygun olmalıdır. Aksi hâlde papaz kıyafetiyle namaz kıldıran imama benzeriz!

Birkaç örnekle konuyu aydınlatmak istiyorum:

Bugün eğitim alanıyla ilgilenen öğretmen, psikolog, pedagog gibi uzman kardeşlerimiz bir noktada çok hassas davranıyorlar: Çocuklar yaptıkları işten mutlu olsunlar, severek yapsınlar. Hâliyle çocuk bir şey yapmak istemediğinde "çocuk mutlu değil" diye o işin bırakılmasını istiyorlar. Bu düşünce kısmen doğru, kısmen de yanlıştır. Zira bu bilgiyi üretenler, zahiren çocuğun mutluluğunu düşünüyor görünse de arka planda bir felsefeye dayanıyorlar. Grek filozofları içinden bir kol, tüm ahlaki erdemleri bireyin mutluluğuna bağlar. Yani siyasi, iktisadi ve kültürel tüm faaliyetler bireyin mutluluğu içindir. Bugün Batı medeniyetinin ürettiği tüm bilginin arka planında bu anlayış vardır. Modern cahiliyenin -sahte- peygamberleri mutluluğu hazza, hazzı da tensel zevke indirgeyerek, üretilen bilgiyi iyice heva merkezli kılmışlardır. Normaldir; zira onlar tek dünyalıdır, ahirete inanmazlar. Dünya hayatını olabildiğince zevk alarak, mutlu olarak ve eğlenerek geçirmek isterler...

Bu anlayış doğru mudur? Hayır, değildir. İslam'da kulluk, yani sorumluluk bilinci mutluluktan önce gelir. Kulluk bilincinin gelişmesi ise sorumluluk duygusunun gelişmesine bağlıdır. Bizde ise mutluluk bir hedef değildir, belirleyici olamaz. Hedef kulluk ve rıza-i İlahidir. Mutluluk ise kula verilen bir mükâfattır. Dahası, bazen Allah (cc) kişiyi kalp darlığıyla imtihan eder. Buna rağmen kul, sorumluluklarını yerine getirmekle mükelleftir. Şu ayeti düşünelim:

"Hoşlanmadığınız hâlde savaş size farz kılındı. (Olur ki) hoşunuza gitmeyenler sizin için hayır, hoşunuza gidenlerse sizin için şer olabilir. Allah bilir, siz bilmezsiniz."[196]

Savaş; insanın hoşlanmadığı, onu mutlu etmeyen bir gerçekliktir. Yüce Allah, "nefislere kerih" geldiğini belirtmekle beraber, savaşı emretmiştir. Canın istememesi veya yaparken mutlu olmamak, onu terk etmek için mazeret değildir. Öyleyse biz de çocuğumuzun sorumluluk duygusunu geliştireceğiz. Elimizden geldiği kadar çocuğumuzun, sorumluluğunu sevmesini sağlayacağız. Şayet sorumluluğunu severek yaparsa, bu, nurun alâ nurdur. Şayet sorumluluğuna karşı isteksiz olursa, sorumluluğunu yerine

196. 2/Bakara, 216

getirmesi için çabalayacağız. Ödev/Sorumluluk bilinci gelişmemiş birey/toplum, Allah'a (cc) hakkıyla kulluk yapamaz!

Bir diğer örnek doktorlarımızla ilgilidir. Modern cahiliye parçacıdır. Yani her insan yalnızca kendi alanını bilir. Başka alanlarda bilgisizdir, bilgi edinme ihtiyacı da duymaz. Hastalığı teşhis eder ve ilaç yazar. Teşhis ölçüsünü koyan kendisi olmadığı gibi yazdığı ilacın içeriğine dair yeterli düzeyde bilgisi de yoktur. Oysa İslam'ın bakış açısıyla baktığımızda, birine "Sen hastasın." derken de sorumluluk alınmıştır, tedavi için ilaç verdiğinde de sorumluluk alınmıştır. Burada "Bilim, bu ilaç faydalıdır, diyorsa öyledir." gibi bir kolaycılığa kaçamayız. Zira bilim modern cahiliyenin kutsalıdır, bizim değil. Kaldı ki; bilim dünyasında nasıl akçeli işlerin döndüğü, ilaç şirketleriyle tıbbi kurumlar arasındaki ahlaksız ilişki, basit ilaç mümessillerinin dahi yaptığı ayak oyunları ayyuka çıkmıştır. Biz, kapitalist surette tezahür eden modern cahiliyenin bilimi yücelten anlayışının arkasına saklanamayız. Kendimizi geliştirmeli, bu karanlığı delmeli, yeni bir yol açmalıyız.

Yukarıda söylediklerimiz ilk etapta zor gelebilir, gözümüzde büyüyebilir. Böyle düşünmeyelim. Biz bir adım atalım, Yüce Allah birimizi on yapacaktır. Biz bildiklerimizle amel edelim, Allah (cc) bilmediklerimizi öğretecektir. Biz O'ndan korkup sakınalım, O bize bir çıkış gösterecek ve hiç ummadığımız yerden türlü bilgilerle rızıklandıracaktır. Biz elimizden geleni ortaya koyup O'na dayanalım; yani gerçek bir tevekkülle tevekkül edelim, O bize yetecektir. Biz özümüz, sözümüz ve eylemlerimizle O'ndan hidayet isteyelim, O bizi yolun en doğrusuna hidayet edecektir. Bunlar O'nun vaadleridir. Şayet bu vaadlere karşı güvensizlik duyuyorsak; biraz değil, bayağı bayağı modern cahiliyeden etkilenmişiz demektir. Zira modern cahiliyenin amentü esaslarından biri; bilim dışında hiçbir şeye tam anlamıyla güvenmemektir! Birçoğumuz farkında değiliz belki; ancak şu ânda ümmetin en ciddi sorunlarından olan "İlahi vaadlere karşı suizan", tornasından geçtiğimiz modern cahiliyenin eseridir. Bu sebeple çoğumuz İsviçreli bilim adamlarına, diyetisyenlere, güzellik uzmanlarına, kıytırık gazete haberlerine vahiyden daha çok güveniyoruz. "Çok yemek kalbe zararlıdır." diyen İslam âlimine burun kıvırıyor, bilim adamı söyleyince diyete başlıyoruz. "Az uyuyun." diyen

âlime dudak büküyor, kişisel gelişimci söyleyince uykumuzu düzenliyoruz. Oysa birçoğumuza sorulsa İslam âlimlerine daha çok güvenilmesi gerektiğini söyleriz. İnandığımızla pratiğimiz arasındaki farkın nedeni, modern cahiliyenin üzerimizdeki olumsuz etkisidir. Kalpleri Hüseyin'den (ra), kılıçları Emevilerden yana olan Kufeliler gibiyiz, arada kalmışız. Kalplerimiz İslam'dan, bedenlerimiz modern cahiliyeden yana düşüyor. Bu, gerçekliğimiz! Ancak Allah'ın yardımıyla arınacak, Nebi'nin hikmetiyle yunacak, vahiyle dirileceğiz. İyiliği emrederek ve karşılıklı hakkı ve sabrı tavsiye ederek...[197]

Aile Eğitimi

Kendimizi eğitirken ihmal etmememiz gereken bir şey de aile eğitimi, eşlerin ve çocukların gelişimidir.

"Ey iman edenler! Nefislerinizi/Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taş olan ateşten koruyun. O (ateşin) üzerinde sert, güçlü melekler vardır. Onlar, emrettiği şeylerde Allah'a isyan etmez ve emrolundukları şeyi yaparlar."[198]

Yüce Allah bize, namaz ve oruç gibi bir sorumluluk yüklüyor. Kendimizi ateşten koruduğumuz gibi onları da korumamızı istiyor. Asıl hüsrana uğrayanların bu emre icabet etmeyenler olduğunu bildiriyor.

"... De ki: 'Hakiki hüsrana uğrayanlar, Kıyamet Günü'nde hem kendilerini hem de ailelerini hüsrana uğratanlardır. Dikkat edin! Bu, apaçık hüsranın ta kendisidir.' "[199]

Aileyle ilgilenmek ve onların dinî eğitimini önemsemek, Yüce Allah'ın peygamberlerine emridir.

"Ailene namazı emret, sen de onda sabırlı/kararlı ol. Biz senden rızık istemiyoruz. Biz seni rızıklandırıyoruz. Akıbet takvanındır. (Takvalı olanlarındır.)"[200]

Allah Resûlü'nün şahsında her birimize yöneltilen bu emri dikkatle okuyalım, ne görüyoruz. Aileden sorumlu olan babaya "ailene namazı emret" diyor. Sonra asıl meseleye geçiyor; emrettiğin şeyde öncelikle sen sabırlı/

197. bk. Tevhid Dergisi, S 97, s. 7-9
198. 66/Tahrîm, 6
199. 39/Zümer, 15
200. 20/Tâhâ, 132

kararlı ol, amelin sözünü desteklesin. Rızık uğraşı, seni ailenle ilgilenmekten alıkoymasın. Rızkı veren biziz. Ayetin akışıyla ilgisiz görünen bu cümle, aslında insanın en derin yarasına dokunuyor. Ailenin maişetini karşılıyorum bahanesiyle, onların kulluk eğitimini ihmal eden insana yol gösteriyor. Rızık uğraşı, kulluk eğitiminin bahanesi olamaz, olmamalıdır.

Okuduğumuz nasların her biri, ailenin İslami eğitiminin, namaz gibi, oruç gibi bir sorumluluk olduğunu ve Yüce Allah'ın bizi bu sorumluluktan hesaba çekeceğini gösterdi. Bu, işin bir yönü. Bir diğer yönüyse şu: Ailesinin eğitimine önem vermeyen insan, kendi eğitimine de önem vermiyor demektir. Zira kişinin kulluk yürüyüşünde ailesi yanı başında, her merhalede onunla birliktedir. Aile eğitimini önemsemeyen insan, Rabbine yürüyüşünü ağırlaştırır. Geride kalan ailesi onu da geride bırakır, yürüyüşünü sekteye uğratır. İnsanın karşılaştığı imtihanlara ayak uyduramaz, kulun fitnesi olurlar. Fedakârlık yapılacak yerde fedakârlık gösteremez, kişinin zihnini bulandırırlar. Kulluk yürüyüşünde insan ve ailesi bir bütünün parçası, bir bedenin uzuvları gibidir. Şöyle bir vücut düşünülebilir mi? Ayaklar koşuyor, gövde yürüme hızında, eller hareketsiz! Böyle bir vücut, yıkılıp düşmeye mahkûmdur. Şayet biz okuyor, araştırıyor, derslere iştirak ediyor ve İslami konuları tartışıyorken ailemiz bu süreçten mahrum kalıyorsa yukarıda resmettiğim bir vücuda dönüşüyoruz demektir. En ihtiyaç duyduğumuz yerde vücudumuz, yani ailemiz bize engel olacaktır.

Çoğu insan İslam yoluna girdiğinde hızlı bir dönüşüm süreci yaşıyor. Vaktinin çoğunu kardeşleriyle bir arada geçiriyor. Okuyor, dinliyor, konuşmalara şahit oluyor… Hızlı bir dönüşüm ve ilerleme kaydediyor. Ailesi ise ya haftada bir gün derse katılıyor ya da onu bile bulamıyor. Yeni İslam olanla ailesi arasında makas açılmaya başlıyor. Evin reisi ailesini İslam'ı anlamamakla, İslam'a gönül vermemekle suçluyor. Oysa mesele inanma inanmama, gönül verme vermeme meselesi değil. Mesele, birinin daha fazla şey öğrenip özümsemesi, diğerinin bundan mahrum kalması. Şöyle bir örnek düşünelim: Evin reisi imanı öğreniyor, sonra imanın gereklerini öğreniyor, sonra hayırda öncü olmayı öğreniyor. Evin annesi ve çocuklar henüz imanı öğrenme aşamasında. Evin reisi fedakârlık yapmak istiyor. Onun için gayet

basit bir mesele. Zira altyapısı var. Aile karşı çıkıyor, tepki gösteriyor. Çünkü o fedakârlık için gerekli imani altyapı oluşmamış. Örneğin evin reisi şu ân yapmak istediği fedakârlığı ilk günlerde yapmak istese yapamazdı. Henüz hazır değildi. İşte ailesi de onun ilk günlerini yaşıyor, henüz hazır değiller. Bu sorunu aşmanın yolu, eğitim sürecine aileyi de dahil etmek, evde vakit geçirmek, aileyle ilgilenmek. Aksi hâlde, kulluk yürüyüşünün her merhalesinde aynı sorun, farklı suretlerde ortaya çıkacaktır.

Her konuda olduğu gibi bu konuda da örneğimiz Allah Resûlü (sav). O, kadınların beş vakit namaza, cumaya ve bayramlara katılmasını teşvik ediyor; erkekleri eğittiği gibi ailelerini de mescidde eğitiyordu. Bununla da yetinmiyor; kadınlara hususi dersler yapıyordu.

Ebû Sâid El-Hudrî'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Kadınlar Nebi'ye (sav) gelerek, 'Erkekler bizleri geçtiler. Bize kendinden bir gün ayır.' dediler. Nebi de (sav) kadınlara bir gün belirledi. O günde kadınlarla buluşarak onlara vaaz verdi, bazı hususları emretti.

Emrettikleri arasında şu sözleri de vardı: 'İçinizden ahirete kendinden önce üç çocuk yollayan her kadın için bu çocuklar cehenneme karşı bir siper olur'.

Bir kadın, 'Ya iki çocuk?' diye sordu.

Nebi (sav), 'İki çocuk da öyledir.' **buyurdu."**[201]

Tüm bu uğraşları yanında kendi ailesi veya mümin kadınların sorusu olduğunda bizzat ilgileniyor, büyük bir nezaketle sorularını cevaplandırıyordu.

İbni Ebî Muleyke'den (rh) şöyle rivayet edilmiştir:

"Nebi'nin eşi Âişe bir şey duyduğunda ve onu anlamadığında mutlaka döner, onu anlayana kadar sorardı.

Nebi (sav), 'Hesaba çekilene azap edilir.' **buyurmuştu.**

Âişe Annemiz (ra) şöyle dedi: 'Ben, Yüce Allah şöyle buyurmuyor mu? 'O, kolay olan bir sorguyla hesaba çekilecektir.'[202] **diye sordum, Nebi (sav) şöyle cevap verdi:** 'Bu, yalnızca arzdır. Kim ince hesaba çekilirse helak olur.' **' "**[203]

201. Buhari, 101; Müslim, 2633
202. 84/İnşikâk, 8
203. Buhari, 103; Müslim, 2876

Câbir ibni Abdullah'tan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Ummu Mubeşşir (ra), Nebi'yi (sav), Hafsa'nın yanında, 'İnşallah, Hudeybiye'de ağaç altında biat edenlerden hiç kimse cehenneme girmeyecektir.' diye buyururken işittiğini söyledi.

Hafsa da, 'Ey Allah'ın Resûlü, olamaz!' dedi. Allah Resûlü (sav), böyle söylemesine sinirlendi. Hafsa, 'İçinizden herkes mutlaka oraya uğrayacak.'[204] ayetini okudu.

Bunun üzerine Nebi (sav), 'Yüce Allah şöyle buyurmuştur,' diye karşılık verdi ve şu ayeti okudu: 'Sonra (Allah'tan) korkup sakınanları kurtarırız. Ve zalimleri orada diz çökmüş vaziyette bırakırız.'[205] "[206]

Abdullah ibni Mes'ûd'un (ra) eşi Zeynep'ten (r.anha) şöyle rivayet edilmiştir:

"Mesciddeydim. Bu sırada Allah Resûlü'nü (sav) gördüm. Bana, 'Ziynetlerinden bile olsa sadaka ver.' dedi.

Zeynep, hem kocası Abdullah'a hem de himayesinde bulunan yetimlere infak ediyordu. Zeynep, kocası Abdullah'a, 'Allah Resûlü'ne bir sorar mısın? Benim sana ve himayemdeki yetimlere yaptığım infak, sadaka yerine geçer mi?' dedi.

Abdullah ona, 'Sen kendin sor.' dedi.

Bunun üzerine bir gün Zeynep, Allah Resûlü'nün yanına gitti.

(Zeynep olayı şöyle anlatıyor:) Kapıda Ensar'dan, benim gibi soruları olan bazı kadınların olduğunu gördüm. Bu arada Bilal geldi. Bilal'den bizim sorumuzu Allah Resûlü'ne (sav) sormasını istedik. Ona, 'Bizim kim olduğumuzu ona söyleme.' diye tembih ettik.

Bilâl içeri girdi ve soruyu sordu.

Allah Resûlü (sav), 'Soruyu soran kimdir?' dedi.

Bilâl, 'Zeynep.' dedi.

204. 19/Meryem, 71
205. 19/Meryem, 72
206. Müslim, 2496

Allah Resûlü (sav), 'Hangi Zeynep?' dedi.

Bilâl, 'Abdullah'ın hanımı.' dedi.

Bunun üzerine Allah Resûlü (sav), 'Evet, ona iki ecir vardır. Birisi yakınlıktan, diğeri sadaka verdiği için.' buyurdu."[207]

Âişe Annemizden (r.anha) şöyle rivayet edilmiştir:

"Fatıma binti Ebi Hubeyş, Allah Resûlü'ne geldi ve dedi ki: 'Ey Allah'ın Resûlü! Ben hayız günlerinden sonra da kendisinden kan gelen ve bir türlü temizlenemeyen bir kadınım. Namazı bırakayım mı?'

Allah Resûlü dedi ki: 'Hayır. Bu kan bir damardan gelmektedir ve hayız kanı değildir. Hayız günlerinde namazı bırak. Hayız günleri bittiğinde kanı üzerinden yıka, sonra namaz kıl.'

(Ravi şu lafzı da eklemiştir:) 'Sonra her namaz için abdest al.' "[208]

Kitap ve Sünnetin öğretilerine uyulmaz da eğitim sürecine aile dahil edilmezse ne olur? Allah (cc) bu soruya şöyle cevap veriyor:

"Ey iman edenler! Şüphesiz ki (sizi Allah'a ve Resûl'üne hicret etmekten alıkoyan) kadınlarınız ve çocuklarınız, sizin için birer düşmandır. Onlardan sakının. (Ancak) affeder, hoş görür ve bağışlarsanız şüphesiz ki Allah, (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir. Mallarınız ve evlatlarınız ancak birer fitnedir. Allah ise katında en büyük mükâfat olandır."[209]

"Ey iman edenler! Mallarınız ve evlatlarınız, sizi Allah'ı zikretmekten alıkoymasın. Kim de bunu yaparsa işte onlar, hüsrana uğrayanların ta kendileridir."[210]

Yolun başında işi sıkı tutmalı, aileyle beraber ilerlemeli, hep beraber Allah'a yürünmelidir. Umulur ki Yüce Allah'ın şu övgüsüne mazhar olanlardan oluruz:

"Şüphesiz ki teslim olan erkekler ve teslim olan kadınlar, iman eden erkekler

207. Buhari, 1466; Müslim, 1000
208. Buhari, 228; Müslim, 334
209. 64/Teğabûn, 14-15
210. 63/Münafikûn, 9

ve iman eden kadınlar, gönülden ve sürekli Allah'a kulluk yapan erkekler ve gönülden sürekli Allah'a kulluk yapan kadınlar, sadık erkekler ve sadık kadınlar, sabreden erkekler ve sabreden kadınlar, (Allah'tan) saygıyla korkan erkekler ve (Allah'tan) saygıyla korkan kadınlar, sadaka veren erkekler ve sadaka veren kadınlar, oruç tutan erkekler ve oruç tutan kadınlar, iffetini koruyan erkekler ve iffetini koruyan kadınlar, Allah'ı çokça zikreden erkekler ve (Allah'ı) çokça zikreden kadınlar; Allah onlar için bağışlanma ve büyük bir mükâfat hazırlamıştır."[211]

"(O akıbet de şudur:) içine girecekleri Adn Cennetleridir. Onların babalarından, eşlerinden, soylarından salih olanlar da oraya gireceklerdir. Ve melekler her kapıdan onların yanına girip, 'Sabretmenize karşılık size selam Olsun!' (derler.) (Bu) yurdun akıbeti ne güzeldir."[212]

"İman edip zürriyetleri imanla kendilerine tabi olanların, zürriyetlerini de onlara kattık ve onların amelinden hiçbir şey eksiltmedik. Her kişi, kazandığı (ameller) karşılığında rehindir. (Yaptığı ameller, onun akıbetini belirleyecektir.)"[213]

211. 33/Ahzâb, 35
212. 13/Ra'd, 23-24
213. 52/Tûr, 21

CEMAAT

Tevhid yoluna girmiş kardeşim! Şunu bilmelisin ki İslam; tek başına, bireysel ve kendi hâlinde yaşanacak bir din değildir. Şöyle ki; bu dini indiren Allah'tır ve din sahibi, bu dinin ancak bir topluluk (cemaat) içinde yaşanacağını haber vermiştir. İman ettikten sonra ilk sorumlu olduğumuz şey nedir? Namaz! Namazın olmazsa olmazı Fatiha'dır. Her rekatta okuyoruz. İster tek kılalım ister cemaatle, ister cehri (açıktan okunan) ister sırri (sessiz okunan) olsun; fark etmez. Şöyle diyoruz Fatiha'da:

"Biz, yalnız sana ibadet eder ve yalnız senden yardım dileriz. Bizi sırat-ı mustakime/dosdoğru yola hidayet et. Kendisine nimet verdiklerinin yoluna (ilet). Gazaba uğramış ve sapkınların (yoluna) değil."[1]

"Ben" yok, "Biz" var... Biz ibadet ediyor, biz yardım istiyoruz... Biz hidayet istiyor, biz dalaletten Allah'a sığınıyoruz... ve bu bir ömür devam ediyor. Yüce Allah, "biz" şuurunu canlı tutmak istiyor:

"Allah'ın ipine hep beraber/topluca tutunun ve ayrılığa düşmeyin. Allah'ın üzerinizdeki nimetini hatırlayın! Bir zamanlar düşmandınız da Allah kalplerinizi birbirine ısındırmıştı. O'nun bu nimeti sayesinde kardeşler olmuştunuz. Siz ateş çukurunun kenarındaydınız da sizi ondan kurtarmıştı. Hidayete eresiniz diye Allah ayetlerini sizin için açıklamaktadır."[2]

1. 1/Fâtiha, 5-7
2. 3/Âl-i İmrân, 103

İman bireysel bir tercih, kişi ile Rabbi arasındaki sözleşmedir. Ancak imanın amele, inancın eyleme, bilincin aksiyona dönüşmesi bireysel değildir; topluca ve hep birlikte olmak zorundadır. Allah'ın ipine tutunacaksak hep birlikte tutunacağız, biz olarak…

"Ey iman edenler! Allah'ın yardımcıları olun. Meryem oğlu İsa'nın, Havarilere: 'Allah'a (giden yolda) benim yardımcılarım kimlerdir?' demesi gibi. Havariler dediler ki: 'Bizler, Allah'ın (dininin) yardımcılarıyız.' İsrailoğullarından bir grup iman etti, bir grup da kâfir oldu. Biz, iman edenleri düşmanlarına karşı destekledik, onlar da üstün geldiler." [3]

Allah'ın dinine yardım etmek, bir emirdir. Namaz gibi, oruç gibi, zekât gibi… bir emir. Bu farizayı yerine getirmek, "iman edenler" ve "Allah'ın yardımcıları" olmak zorunluluğu vardır. Yani bireysel değil; topluca, cem olarak, hep birlikte… Kur'ân'da müminlerin tanıtıldığı, övüldüğü veya öğüt verildiği ayetleri okuduğunda aynı şeyi göreceksin. "Mümin" yoktur, "Müminler" vardır. "O" yoktur, "Onlar" vardır. "Ben" yoktur, "Biz" vardır. "Onlar" insanlık için çıkarılmış en hayırlı ümmetir. [4] "Onlar" yeryüzünde Allah'ın adil şahitleridir. [5] "Onlar" Allah'a verdikleri ahde bağlıdır. [6] "Onlar" zulme uğradı mı hep birlikte yardımlaşarak öç alanlardır. [7]

Allah Resûlü'nün sünneti/sireti, bu Kur'âni emir ve yönlendirmelerin pratik tefsiridir. Onun (sav) uygulamasında bireyselliğe yer yoktur. Bir İslam cemaati vardır, sen de onun parçasısındır.

Harîs El-Eşarî'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Allah'ın bana emrettiği beş şeyi size emrediyorum: Cemaat olmak, emirlere kulak vermek, itaat etmek, hicret etmek ve Allah yolunda cihad etmek. Kim cemaatten bir karış ayrılırsa İslam bağını boynundan çıkarmış olur. Ancak tekrardan cemaate dönmesi müstesna." [8]

3. 61/Saff, 14
4. bk. 3/Âl-i İmrân, 110
5. bk. 2/Bakara, 143
6. bk. 13/Ra'd, 20
7. bk. 42/Şûrâ, 39
8. Ahmed, 17170; Tirmizi, 2863

İslam, üç kişilik bir yolculukta dahi müminlerin başıboş, cemaatsiz olmasına müsaade etmez. Mutlaka bir yönetici seçip ona uymalarını, onunla birlikte hareket etmelerini ister.

Ebû Saîd El-Hudrî'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Sizden üç kişi yolculuğa çıktığında, içlerinden birini emîr seçsinler."[9]

Abdullah ibni Amr'dan (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Üç kişilik bir gruba Sahra'da olmaları, içlerinden birini emîr seçmedikçe helal değildir."[10]

İnsan hayatının küçük bir parçasında dahi, bireysel hareket yasaklanmıştır. Neden? Her tohumun çatlayıp neşv-u nema bulacağı zemin farklıdır. İslam inancının neşv-u nema bulması için gerekli o zemin cemaattir, birliktir. Cemaat, mümin için koruyucu kalkandır. Onu şeytanın, şerli insanların ve fitnenin şerrinden korur.

Muâz ibni Cebel'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Şüphesiz ki şeytan tıpkı koyunun kurdu gibi insanın kurdudur. Yalnız ve uçta olan koyunu yakalar. Sizi patikalara çekilmekten sakındırıyor; size cemaati, topluluğu ve mescidleri tavsiye ediyorum."[11]

Huzeyfe ibni Yemân'dan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"İnsanlar Allah Resûlü'ne hayra dair sorarlardı. Ben de bana yetişir korkusuyla şerre dair sorardım.

'Ey Allah'ın Resûlü! Bizler cahiliye ve şer içindeydik. Allah bize bu hayrı gönderdi. Bu hayırdan sonra bir şer olacak mıdır?' diye sordum.

'Evet.' dedi.

Ben, 'Peki, gelecek olan bu şerden sonra bir hayır olacak mıdır?' diye sordum.

9. Ebu Davud, 2608
10. Ahmed, 6647
11. Ahmed, 22029

'Evet, ama onda duman/bulanıklık olacaktır.' **dedi.**

'Peki, onu ne bulandıracaktır?' diye sordum.

Şöyle buyurdu: 'Bir topluluk, insanları benim yolumun dışında yollara davet edecektir. Sen onların yaptıklarının bir kısmını iyi göreceksin, bir kısmını da çirkin.'

'Peki, bu hayırdan sonra bir şer gelecek mi?' diye sordum.

'Evet, cehennemin kapılarına çağıran davetçiler olacaktır. Onların cehenneme davetlerini kabul edenleri onlar da oraya atacaktır, (atılmalarına sebep olacaktır).' **buyurdu.**

'Ey Allah'ın Resûlü, bize onların niteliklerini anlat.' dedim.

Bunun üzerine, 'Onlar bizim ciltlerimizdendir. Bizim dillerimizden konuşacaklardır.' **buyurdu.**

'Peki, eğer bu hâl bana yetişecek olursa bana ne emredersin?' dedim.

Şöyle buyurdu: 'Müslimlerin cemaatine ve imamına bağlı kalırsın'.

'Şayet onların bir cemaati ve bir imamı yoksa?' diye sordum.

'O takdirde bütün bu fırkalardan uzak dur. Bir ağacın kökünü ısıracak dahi olsan sen bu hâldeyken ölüm sana gelip yetişinceye kadar (böyle kal).' **dedi."**[12]

Buna mukabil İblis, insanı yalnızlaştırmak ister. Zira yalnız insan, Allah'ın (cc) korumasından mahrumdur. Sürüden uzak düşmüş kuzu gibi kurdun avı olmaya namzettir. Allah'ın eli cemaatle beraberken birey bu yüce nimetten uzaktır. Tüm manevi tehlikelerle bir başına, öz nefsiyle mücadele etmek zorundadır. Hâliyle mücadelesinde şeytanın ve öz nefsinin saptırıcı telkinlerine açıktır. İslam'ın tekliğin/yalnızlığın her türünü yasaklaması işte bundandır.

İbni Ömer'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Nebi (sav), kişinin tek başına gecelemesini veya yalnız yolculuk yapmasını yasakladı."[13]

12. Buhari, 3606; Müslim, 1847
13. Ahmed, 5650

Ebû Sa'lebe El-Huşenî'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

'Sahabiler, bir yere indikleri zaman dağ yollarına ve vadilere dağılırlar, oralarda dağınık olarak konaklarlardı. Bunun üzerine Allah Resûlü (sav) şöyle buyurdu: 'Sizin şu dağ yollarına ve vadilere dağılmanız ancak şeytandandır.'

Bundan sonra bir yerde konakladıklarında birbirlerine iyice yaklaşırlardı. Hatta üzerlerine bir örtü yayılacak olsa hepsini kapatabilirdi."[14]

Ömer (ra) hutbede Allah Resûlü'nden (sav) şöyle rivayet etmiştir:

"... Cemaatle beraber olunuz. Ayrılıktan sakınınız. Çünkü şeytan, tek olanla beraberdir. İki kişiden ise daha uzaktır."[15]

Arfece ibni Şureyh El-Eşceî'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"... Allah'ın eli cemaatle beraberdir. Çünkü şeytan, cemaatten ayrılanla beraber koşturur/hareket eder..."[16]

Yine İbni Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"İnsanlar, yalnızlığın tehlikesine dair benim bildiklerimi bilseydi, hiç kimse tek başına yolculuk yapmazdı."[17]

Allah Resûlü'nün (sav) uyarılarından bir şey daha anlıyoruz: Bireyselliğe dair tehlikeler, tamamıyla bize anlatılmamıştır. Bu da yalnızlığın bizim anlamadığımız bazı manevi tehlikeleri olduğunu gösterir. Tecrübeyle sabittir; yalnız insanlar, zamanla ilginç düşünceler geliştirir, aklı başında insanın asla iltifat etmeyeceği şaz görüşlere/akımlara meylederler... Dikkat edin sapkın düşünce ve eğilimler genelde toplumdan izole bir hayat süren insanlarda görülür.

İnsan zayıf bir varlıktır... Hayırlı işlere başlaması, hayırda sebat etmesi ve hayırdan elde ettiği neticeleri muhafazası için yardıma ihtiyacı vardır. İşte cemaat, insanın ihtiyaç duyduğu o yardımdır. Peygamberler dahi, mümin-

14. Ebu Davud, 2628; Ahmed, 17736
15. Tirmizi, 2165
16. Nesai, 4020
17. Buhari, 2998

lerden kendilerine yardımcı olmalarını istemiş; Yüce Allah müminlerin yardımıyla elçilerini desteklemiştir:

"Ey iman edenler! Allah'ın yardımcıları olun. Meryem oğlu İsa'nın, Havarilere: 'Allah'a (giden yolda) benim yardımcılarım kimlerdir?' demesi gibi. Havariler dediler ki: 'Bizler, Allah'ın (dininin) yardımcılarıyız.' İsrailoğullarından bir grup iman etti, bir grup da kâfir oldu. Biz, iman edenleri düşmanlarına karşı destekledik, onlar da üstün geldiler."[18]

"Şayet seni aldatmak isterlerse, hiç şüphesiz Allah sana yeter. Seni, yardımıyla ve müminlerle destekleyen O'dur."[19]

Hiçbir insan kendi gibi inanan insanların yardımından müstağni değildir. Kendisini inananların birlikteliğinden müstağni görenler, kendilerini şeytana ve öz nefislerine mahkûm ederler. Yüce Allah, mümine Allah'tan korkmayı emrettiği gibi sadık insanlarla bir arada olmayı da emretmiştir:

"Ey iman edenler! Allah'tan korkup sakının ve sadıklarla beraber olun!"[20]

Bu ayet, takva emri ile sadıklarla bir arada olmayı eşitlemesinin yanında önemli bir hakikate de işaret eder. Ayet, Ka'b ibni Mâlik (ra) ve onunla birlikte Tebuk Gazvesi'nden geri kalan sahabiler hakkında inmiştir. Yüce Allah onların tevbesini kabul ettiğini bildirmiş, sonra da takvayı ve sadıklarla bir arada olmalarını emretmiştir. Demek ki Yüce Allah'ın emirlerine itaat etmenin iki temel kolaylaştırıcısı vardır: Biri takva, diğeri sadıklarla bir arada olmaktır. Gerçekten de öyledir; mümin takva ile hayâ arasında Allah'a kulluk eder. Bazen takvası, yani kulluk bilinci, hassasiyeti onu hayra teşvik eder şerden alıkoyar. Bazen de hayâsı… Allah'tan (cc) hayâ eder, mümin kardeşlerinden hayâ eder, kendisine yapılan iyiliklerden hayâ eder… Böylece kendini şeytanın ve nefsin iğvâsından korur.

Ebû Mûsâ El-Eş'ârî'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"İyi arkadaş ile kötü arkadaşın misali, misk taşıyan ile demirci körüğü üfleyen

18. 61/Saff, 14
19. 8/Enfâl, 62
20. 9/Tevbe, 119

kimsenin misaline benzer. Misk taşıyan bir kimse ya sana bir miktar ikram eder ya sen ondan satın alırsın yahut ondan sana hoş bir koku gelir. Körük üfleyen kimse ise ya (saçtığı kıvılcımlarla) elbiselerini yakar yahut (ondan) kötü bir koku alırsın."[21]

Salih ortam bazen örnek olur… Bazen sözlü teşvik eder… Bazen uyarıda bulunur… Fakat her hâlükârda insan o ortamdan faydalanır… Bazen insan yorulur; arkadaşları omuz verir, yoluna devam eder. Bazen düşer; arkadaşları ellerinden tutar, düştüğü yerden kalkar. Bazen insan yoldan çıkar; arkadaşlarının farklı bir çizgide yürüdüğünü görür, kendine çekidüzen verir… Salih ortam her şeyiyle hayırdır. Allah Resûlü'nün veciz benzetmesiyle bazen o sana bir şeyler verir. Sen hiç çaba harcamadan ortamdan faydalanırsın. Bazen sen ondan bir şeyler alırsın. Çaba gösterir, soru sorar, izlersin… Kendi çabanla bir şeyler alırsın. Hiçbir şey olmasa dahi, iyiliğin ve hayrın kokusunu tanımış olursun. Bir ortama girdiğinde o ortamın hayırlı mı şerli mi olduğunu anlarsın…

Cemaatin bir diğer faydası, insanı cennete götüren vesilelerden olmasıdır.

Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Size cemaat olmanızı emrediyorum. Ayrılıklardan sakının çünkü şeytan cemaate katılmayıp tek kalanlarla beraberdir. İki kişiden ise daha uzaktır. Kim cennetin en güzel yerlerinden köşk sahibi olmak isterse İslam cemaatinden ayrılmasın. Kimi, yaptığı iyilik sevindiriyor ve kötülükleri de üzüyorsa o kimse mümindir."[22]

Çünkü cemaatte iyilik ve takva üzerine yardımlaşma vardır. İnsanın o topluluktan sadır olan tüm hayırlara ortak olması vardır. Bazen bizzat ameliyle bazen niyetiyle bazen özrüyle, ama mutlaka cemaatin yaptığı hayırlara ortak olur. Örneğin cemaatten bir topluluk sefere çıkar. Bir diğer grup özür nedeniyle o seferden mahrum olur. Yüce Allah özür sahipleriyle amel sahiplerini ecirde ortak kılar.

Enes ibni Malik'ten (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü (sav) Tebuk Gazvesi'nden dönüp de Medine'ye yaklaştığında

21. Buhari, 2101; Müslim, 2628
22. Tirmizi, 2165

şöyle buyurdu: 'Şüphesiz Medine'de öyle kimseler var ki her nerede yürüyüp yol almışsanız, hangi vadiyi katedip geçmişseniz mutlaka onlar da sizinle beraberdir.'

Ashab, 'Ey Allah'ın Resûlü onlar Medine'de bulundukları hâlde öyle mi?' deyince;

O (sav), 'Evet, onlar Medine'de kaldıkları hâlde. Mazeretleri, onları (sizinle beraber gelmekten) alıkoymuştu.' buyurdu.' "[23]

Neden? Çünkü İslam cemaati bir beden gibidir. Her mümin o bedenin âzasıdır. Bedene giren bir azık, nasıl tüm organlara fayda sağlıyorsa İslam cemaatinin elde ettiği bir manevi azık da tüm fertlerine gider. Yeter ki insan bir hayırdan özürsüz, nefsine uyarak geri durmasın.

Şu bir gerçek: Aslolan tüm bu nasların büyük İslam cemaatine, müminlerin imamı/halifesi ve İslami yönetime işaret etmesidir. Ancak şu ânda ve asırlardır yeryüzü bu büyük cemaatten yoksundur. Bugün sorumluluğumuz o büyük İslam cemaatini oluşturmak için çabalamak, mücadele etmektir. O gerçekleşinceye dek, üç kişi dahi olsak bir arada, bütün olarak hareket etmektir. Zira bir şeyin tamamını elde edemiyorsak, elde edebildiğimiz kadarını yaparız… Şeytana av olmamak için küçük cemaat içinde yer alırız… Büyük cemaatin yokluğu küçük cemaati oluşturma sorumluluğunu düşürmediği gibi, küçük cemaat içinde yer almamız, büyük cemaatten yoksun olduğumuz gerçeğini değiştirmez. Her iki durum da bir vakıadır ve her biri bir diğeriyle bağlantılı, müstakil bir sorumluluktur.

Hangi Cemaat?

Yukarıda okuduğumuz bilgiler İslami bir yapı içinde olmanın zorunluluğunu gösterir. Peki, hangi cemaat? Yüce Allah Kur'ân'da bir cemaati örnek gösterir. O, sevdiği ve razı olduğu ashabın cemaatidir. Onların özelliğini tanımalı ve tüm cemaatleri o özelliklere arz etmeliyiz, ona en yakın cemaatin içinde yer almalıyız. Zannımca bir daha öyle bir cemaat gelmez. Bugün, onlara benzemeye çalışan cemaatler olabilir. Biz de onlara en yakın cemaate tutunalım. Fetih Suresi'nin 29. ayetini merkeze alarak örnek İslam cemaatinin özelliklerine bakalım:

"Muhammed, Allah'ın Resûlü'dür. Onunla beraber olanlar, kâfirlere karşı şid-

23. Buhari, 4423

detli, kendi aralarında merhametlilerdir. Onları; rükû edenler, secde edenler ve Allah'ın lütfunu ve rızasını elde etmek isterken görürsün. Alametleri, yüzlerinde secdeden oluşan izdir. Bu, onların Tevrat'taki sıfatıdır. İncil'deki sıfatlarıysa filizini çıkarmış, onu kuvvetlendirmiş, kalınlaşıp gövdesi üzerine doğrulmuş bir ekin gibidir ki bu, çiftçilerin hoşuna gider. (Onların bir ekin gibi güçlenip çoğalması örneği) kâfirleri öfkelendirmek için verilmiştir. Allah, içlerinden iman edip salih amel işleyenlere, bağışlanma ve büyük bir mükâfat vadetmiştir."[24]

İslam Cemaatinin Özellikleri

1. Merkezde Allah Resûlü Vardır!

Ayet, "Muhammed, Allah'ın resûlüdür." cümlesiyle başlamıştır. İslam cemaatinin merkezinde Allah Resûlü (sav) vardır ve bu cemaat onun hareket metoduyla mücadele eden bir yapıdır. Allah (cc), Resûl'ünü her durum ve koşulda örnek olsun,[25] müminler peşinden yürüsün[26] ve kendisine itaat edilsin[27] diye göndermiştir.

Namazımızı, haccımızı, orucumuzu onun (sav) örnekliğinde eda ettiğimiz gibi mücadelemizi de onun örnekliğinde eda etmek zorundayız. Sünnete uygun olmayan amel, Allah katında merdut olduğu gibi, sünnete uymayan mücadele de Allah katında merduttur. Bir başka açıdan diyebiliriz ki:

İslam'ın asli kaynağı Kur'ân'dır. Kur'ân, yirmi üç yılda nazil olmuştur. İlk bakışta birbirine zıt gibi görünen yüzlerce hüküm ihtiva etmektedir. İslami hareketin kendileriyle mücadele ettiği müşrikler için bir yerde, "Affedin, bağışlayın." derken bir başka ayette, "Onlarla savaşın ve onlara karşı sert olun." demektedir. Yirmi üç yıla yayılmış ve farklı şartlar gözetilerek indirilen bu ve benzeri ayetler, Allah Resûlü'nün (sav) sireti/sünnetiyle anlaşılabilir. Bu sebeple onun İslami hareketin merkezinde olması, sahih bir din algısı ve salih bir amel için zorunluluktur. Aksi bir durumda ise İslami hareket diye bir şey olmayacak, heva ve heves hareketi söz konusu olacaktır. Kur'ân ise uyulan değil, vakıaya uyarlanan ve işlerin kitabına uydurulduğu bir araç vazifesi görecektir.

24. 48/Fetih, 29
25. bk. 33/Ahzab, 21
26. bk. 3/Âl-i İmrân, 31
27. bk. 3/Âl-i İmrân, 32

Buna binaen diyebiliriz ki siret/sünnet bilgisi, İslami mücadele içinde yer alanlar için hayati bir öneme sahiptir. Bu ilmi öğrenmek ise, "Vacibin kendisiyle tamamlandığı şey de vaciptir." kaidesince vaciptir.

"Onunla beraber olanlar" kimdir?

Ayet, birinci dereceden ashabı anlatmaktadır.[28] Ancak ayete konu olan ve ilerleyen satırlarda değineceğimiz özellikler, İslami mücadele iddiasında olan tüm muvahhidler için geçerlidir. Çünkü Rabbimiz, onlara ihsan üzere tabi olanların, onların eriştiği rıza-ı İlahiye ulaşacağını haber vermiştir.

"Muhacir ve Ensar'dan öncüler, ilkler ve onlara ihsan üzere tabi olanlar (var ya)! Allah onlardan razı olmuş, onlar da Allah'tan razı olmuşlardır. Allah onlar için altından ırmaklar akan ve içinde ebedî kalacakları cennetler hazırlamıştır. En büyük kurtuluş budur işte." [29]

2. İslami Hareket, "Kâfirlere karşı şiddetli, kendi aralarında merhametlidir."

"…Onunla beraber olanlar, kâfirlere karşı şiddetli, kendi aralarında merhametlilerdir…"

Allah'ın (cc) razı olduğu ve yeryüzüne vâris kıldığı müminlerin en temel özelliklerinden biri budur.

"Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse Allah (sizin yerinize) öyle bir topluluk getirir ki (Allah) onları sever, onlar da (Allah'ı) severler. Müminlere karşı alçak gönüllü/yumuşak huylu, kâfirlere karşı izzetlidirler. Allah yolunda cihad ederler ve kınayıcının kınamasından korkmazlar. Bu, Allah'ın lütfudur. Allah onu dilediğine verir. Allah (ihsanı ve lütfu bütün varlığı kuşatacak kadar geniş) Vâsi', (her şeyi bilen) Alîm'dir." [30]

Çünkü onlar için geçerli tek bir bağ vardır: İman bağı! Onlar, Allah'ın ipi Kur'ân'a tutunan; kopmayan, sapasağlam kulp olan tağutu inkâr ve Allah'a imanla birbirine bağlı İslam kardeşleridir. Aralarında var olan bağ, İlahidir.

---

28. İbni Abbâs: "Ayette, Hudeybiye'ye katılanlar kastedilmiştir." der. Cumhur ise bu ayette tüm ashabın anlatıldığını söyler. (bk. El-Bahru'l Muhît fi't Tefsîr, 9/500, Fetih Suresi, 29. ayetin tefsiri)
29. 9/Tevbe, 100
30. 5/Maide, 54

Sevgi ve saygıyla birbirlerine yönelir, kardeşlerinin varlığıyla mutlu olur ve izzet duyarlar.[31]

Allah'ı (cc) inkâr edenler, O'na şirk koşanlar ve mü'minleri Allah'ın yolundan alıkoyanlar en yakın akrabaları dahi olsa onlara sevgi beslemez, yakınlık hissetmezler.

"Ey iman edenler! Şayet babalarınız ve kardeşleriniz, küfrü imana tercih ederse onları dost tutmayın. Sizden kim onları dost edinirse işte bunlar, zalimlerin ta kendisidir."[32]

"Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir topluluğun -babaları, oğulları, kardeşleri, aşiretleri dahi olsa- Allah ve Resûlü ile sınırlaşan insanlara sevgi beslediğini göremezsin. Bunlar, (Allah'ın) kalplerine imanı yazdığı ve onları kendinden bir ruhla desteklediği kimselerdir. Onları altından ırmaklar akan ve içinde ebedî kalacakları cennete sokar. Allah onlardan razı olmuştur. Onlar da (Allah'tan) razı olmuşlardır. Bunlar, Allah'ın taraftarlarıdırlar. Dikkat edin! Hiç şüphesiz Allah'ın taraftarları, galip gelecek olanlardır."[33]

Şunu belirtmeliyiz ki, bu özellik Kur'ân ve Sünnet bütünlüğü içinde anlaşılmalıdır. Kafir ve müşriklere karşı gösterilen bu sertlik savaş esnasında ve itikadi tavır anlamındadır. Sosyal yaşantıda davranış, söz ve muamele sertliği değildir. Daha açıklayıcı olması için diyebiliriz ki:

Kur'ân'a göre muvahhidler ile müşrikler ya davet ya da savaş hâlindedir. Her iki durumun şartları ve fıkhı farklıdır.

Davet Hâli

a. Birebir davet: Muvahhidler bir muhatap karşısında davet yapıyorlarsa kavl-i leyyin/sözün en yumuşağını söylerler. Karşılarındaki muhatap Firavun dahi olsa bu kaide değişmez:

"İkiniz Firavun'a gidin; çünkü o azgınlaştı. Ona yumuşak bir söz söyleyin. Umulur ki öğüt alır ya da korkar."[34]

31. Geniş açıklama için bk. Fî Zılâl-il Kur'ân, 13/470-471, Fetih Suresi, 29. ayetin tefsiri
32. 9/Tevbe, 23
33. 58/Mücadele, 22
34. 20/Taha, 43-44

Zira davetin amacı muhatabı etkilemek ve onu kazanmaktır. Bu da yumuşak ve hikmetli söz, güzel öğüt ve mücadeleyle mümkündür.

“Rabbinin yoluna hikmet ve güzel öğütle davet et! Onlarla en güzel şekilde mücadele et. Şüphesiz ki Rabbin, yolundan sapanları da hidayet ehli olanları da en iyi bilendir.” [35]

b. Toplu davet: Toplumun tamamına hitap ediyor ve kendisine söz hakkı tanınmışsa muvahhid, aynı üslubu devam ettirir:

“Ve kıyama kalkıp: ‘Bizim Rabbimiz göklerin ve yerin Rabbidir! Onu bırakıp da hiçbir (sahte) ilaha dua etmeyiz. Andolsun ki o takdirde batıl/saçma bir şey söylemiş oluruz.’ dediklerinde, onların kalplerini (yakin, sabır, kararlılıkla) pekiştirmiştik.’ İşte bunlar, bizim kavmimiz. Tutup Allah’ın dışında ilahlar edindiler. (Bu yaptıklarının doğruluğuna dair) apaçık bir delil getirmeleri gerekmez miydi? Allah’a yalan uydurup iftira edenden daha zalim kim vardır?’ ” [36]

“Firavun ailesinden olup imanını gizleyen bir adam dedi ki: ‘Rabbim Allah’tır dediği için bir adamı mı öldürüyorsunuz? Muhakkak ki Rabbinizden size apaçık delillerle gelmiştir. Şayet yalancı biriyse yalanı kendi aleyhinedir. Yok eğer doğru söylüyorsa sizi tehdit ettiği (azabın) bir kısmı başınıza gelir. Kuşku yok ki Allah, haddi aşıp çokça yalan söyleyen kimseye hidayet etmez.’ ” [37]

“İman eden kişi dedi ki: ‘Ey kavmim! Bana uyun ki sizi doğru yola ileteyim! Ey kavmim! Bu dünya hayatı yalnızca bir faydalanmadır. Ahiret ise asıl kalınacak olan yurttur.’ Kim bir kötülük yaparsa yalnızca onun benzeriyle karşılık görür. Kim de erkek veya kadın bir mümin olarak salih amelde bulunursa bunlar, cennete girerler ve orada hesapsız bir şekilde rızıklanırlar. ‘Ey kavmim! Ne oluyor da ben sizi kurtuluşa çağırırken; siz beni ateşe çağırıyorsunuz? Beni, Allah’a kâfir olmaya ve hakkında bilgim olmayan şeyleri O’na ortak koşmaya davet ediyorsunuz. Oysa ben, sizleri El-Aziz ve El-Ğaffar (olan Allah’a) davet ediyorum. Çare yok! Beni kendisine çağırdığınız şeyin, dünyada da ahirette de karşılığı ve değeri yoktur. Dönüşümüz Allah’adır. Haddi aşanlar, onlar ateşin

35. 16/Nahl, 125
36. 18/Kehf, 14-15
37. 40/Mümin, 28

ehlidirler. Size (bu) söylediklerimi (yakın bir zamanda) hatırlayacaksınız. Ben, işimi Allah'a havale ediyorum. Şüphesiz ki Allah, kullarını görendir.' "[38]

c. Tehdit karşısında: Şayet şirk toplumu muvahhidi tehdit ediyor ve onu yıldırmak için çabalıyorsa davetin üslubu değişir:

"Kavmi onunla tartışmıştı. (İbrâhîm) demişti ki: 'Allah beni hidayet etmesine rağmen, Allah hakkında benimle tartışacak mısınız? Rabbimin benim hakkımda bir şey dilemesi hariç şirk koştuklarınızdan korkmuyorum. Rabbimin ilmi her şeyi kuşatmıştır. Öğüt almaz mısınız? Siz, (Allah'ın meşruluğuna dair) hiçbir delil indirmediği varlıkları Allah'a ortak koşmaktan korkmazken, ben nasıl sizin şirk koştuğunuz (sahte ilahlardan) korkarım! Şayet biliyorsanız (söyleyin bakalım, hak olan ilaha ortak koşanlar ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayanlar) bu iki gruptan hangisi (Allah'ın azabından) emin olarak (yaşamaya) daha fazla hak sahibidir?' "[39]

"Demişlerdi ki: 'Ey Hud! Bize apaçık bir belge/delil getirmedin. Senin sözünle ilahlarımızı bırakacak ve sana iman edecek değiliz. Sana sadece şunu deriz: 'İlahlarımızdan bazısı seni fena çarpmış.' Demişti ki: 'Ben Allah'ı şahit tutuyorum, siz de şahit olun ki ben ortak koştuklarınızdan berîyim. (Allah'a ibadet ettiğinizi de iddia ediyorsunuz ya!) Allah dışındaki (tüm ibadet ettiklerinizden de uzağım). Hep beraber bana tuzak kurun (ve tuzağın gereğini yapmayı da) ertelemeyin/ bana göz açtırmayın. Hiç şüphesiz ben, benim de sizin de Rabbiniz olan Allah'a tevekkül ettim. Hareket eden her canlıyı perçeminden tutan (kontrol edip yönlendiren) O'dur. Şüphesiz ki Rabbim, dosdoğru yol üzeredir.' "[40]

Tehdit eden, güce sığınır. Sadece muvahhidi değil, toplumu da sindirmek ve tevhid davetinden uzak tutmak ister. Resûller böyle durumlarda karşı tehditte bulunur ve muhataplarını Allah (cc) ile korkuturlardı. İlk iki durumda muhatabı kazanmak amaçlanırken, bu durumda İslam'ın izzeti muhafaza edilir.

d. Sosyal ilişkiler: Günlük hayatta davet dışında ilişkiler ise Mümtehine Suresi ile düzenlenmiştir:

38. 40/Mümin, 38-44
39. 6/En'am, 80-81
40. 11/Hud, 53-56

"Sizinle dininizden dolayı savaşmamış ve sizi yurtlarınızdan çıkarmamış olanlara, iyilik yapmanız ve adaletli davranmanızı Allah size yasaklamaz. Çünkü Allah adaletli olanları sever. Allah, ancak dininizden ötürü sizinle savaşan, sizi yurtlarınızdan çıkarmış ve çıkarılmanıza yardım etmiş olanları dost edinmenizi size yasaklar. Kim de onları veli/dost edinirse işte bunlar, zalimlerin ta kendileridir." [41]

Müşrik oldukları için sevmediğimiz ve berî olduğumuz kâfirler, bizimle inancımızdan dolayı savaşmaz, bizi yurdumuzdan çıkarmaz ya da çıkaranlara yardımcı olmazsa onlara iyilik yapabilir, sosyal anlamda bir diyalog geliştirebiliriz. Allah Resûlü (sav) böyle müşriklere hediye verir, hediye alır, hasta ziyaretinde bulunur, misafirlik davetlerini kabul ederdi.

Önemli bir hatırlatma!

Mümin hangi şart ve durumda olursa olsun, itikadi olarak müşriklerden berîdir. İtikadi beraat savaş ya da davet hâliyle değil, tevhid üzere Allah'a iman etmek ve etmemekle ilgilidir. Müşrik; şirkten tevbe edip, tevhid üzere Allah'a kulluk etmedikçe muvahhid ondan berîdir. Bizimle savaşmayan, bizi yurdumuzdan çıkarmayan ve çıkaranlara yardımcı olmayanları ziyaret edebilir, sıkıştıklarında yardım edebilir, onları kazanmak için hediyeleşebiliriz. Tüm bunları yaparken itikadi olarak onlardan berî olmamız gerektiği unutulmamalıdır.

Savaş Hâli

a. Savaş öncesi: Müminler için savaş son seçenektir. Onlar, insanların iyiliği için çıkarılmış en hayırlı ümmettir. Gayeleri öldürmek değil, iman ve İslam ile ihya etmektir. Bir kavimle karşılaştıklarında onları üç şeyden birine davet ederler: İman etmeye çağırırlar. Kabul edilirse artık din kardeşleridir. İman etmeye yanaşmazlarsa cizye vermeye çağırırlar. Cizye verirlerse İslam devletinin hakimiyetini kabul etmiş olurlar, İslam devleti onları himaye eder. Bunu da kabul etmezlerse savaşırlar. [42]

b. Savaş esnasında: Şirk davası için savaşanlara karşı müminler şiddetli ve serttir. Zira savaş ahlakı bunu gerektirmektedir:

41. 60/Mümtehine, 8-9
42. bk. Müslim, 1731

"Ey iman edenler! Size yakın olan kâfirlerle savaşın ve sizde sertlik görsünler. Bilin ki Allah, muttakilerle beraberdir."[43]

"Şayet onları savaşta ele geçirirsen geriden gelenlere ibret olacak şekilde darmadağın et ki (sözlerini bozmaya yeltenen diğer kâfirler) öğüt alsınlar."[44]

Bununla birlikte savaşıyor olsalar bile haddi aşmaz, Allah'ın ve Resûl'ünün yasaklarını çiğnemezler:

"Sizinle savaşanlara karşı Allah yolunda savaşın. Haddi aşmayın. (Çünkü) Allah, haddi aşanları sevmez."[45]

Nebi (sav) bir seriyyeye emîr tayin ettiğinde şöyle tavsiyelerde bulunurdu:

"… Allah'ın adıyla gaza edin ve kâfirlerle savaşın. Sözü bozmayın/aldatmayın, ganimetten çalmayın, müsle (vücuttan organları kesmek) yapmayın, çocukları ve ibadete çekilmiş insanları öldürmeyin …"[46]

Allah Resûlü (sav) döneminde savaşta dahi ahlaklı olmaya dikkat edilir, askerler bizzat Allah Resûlü tarafından kontrol edilirdi. Bu durum Hulefa-i Raşidin döneminde de devam etti. Ancak hilafeti saltanata çeviren ve cahiliyeye dönüş sinyalleri veren Emeviler ve sonrasında bu ahlak zedelendi. Ve maalesef günümüze intikal eden savaş ahlakı Asr-ı Saadet ahlakı değil, Emevi ve sonrasında oluşmuş cahilî savaş ahlakıdır.

c. Savaş sonrası: Savaş bittikten sonra ölülerin cesedine işkence yapmaz, istisnai durumlar hariç ölüm teşhirinde bulunmazlar. Şayet esir almışlarsa onlara en güzel şekilde muamele yapar, yeri geldiğinde yiyeceklerini paylaşırlar:

"Onu sevmelerine rağmen yemeği; yoksula, yetime ve esire yedirirler."[47]

3. Kulluk Bilincini Kaybetmezler

"… Onları rükû edenler, secde edenler ve Allah'ın lütfunu ve rızasını elde etmek isterken görürsün …"

43. 9/Tevbe, 123
44. 8/Enfal, 57
45. 2/Bakara, 190
46. Müslim, 1731
47. 76/İnsan, 8

Âdeta hayatı rükû, secde ve rıza-i İlahi arayışında geçirirler. Her hâl ve durumda kul olduklarının bilincindelerdir. Namazda Allah'ın huzurunda eğilen ve alınları secdeye varan bu insanlar, namazın dışında da bu hâleti-ruhiyeyi korurlar.

Bu sıfat üzerinde titizlikle durulmalıdır. Zira İslami mücadelenin etki ve başarısı, mücadele edenlerin Allah (cc) ile bağlarının kuvvetiyle orantılıdır.

Bu dava, slogan davası değildir, iyi konuşma ve hitabet davası da değildir, entelektüel bir zihin faaliyeti hiç değildir. Bu dava; Allah'a teslim olmak, nefsi ıslah etmek ve Allah'ın kelimesi en yüce olsun diye mücadele etme davasıdır. Zordur, çilelidir, imtihanı çoktur. Yol; sabır yoludur, meşakkat yoludur. Maldan, candan, meyvelerden eksiltilerek, sözlü eziyete maruz kalarak, Allah yolunda eza ve cefa çekerek yürünen bir yoldur.

İmtihan vuku bulduğunda ne yüksek ses ne ateşli hutbeler ne beylik lafları ne de süslü sloganlar fayda verir. Sıcakta çekilen susuzluk, secdeye varmış nasiye (alın/yüz), duadan nasır tutmuş avuçlar, Allah'ın adıyla ıslanmış dil ve tevbeyle durulanmış kalp kişiye fayda verir.

Dava adamı her şeyden önce Allah'a kuldur. Rabbiyle bağı kuvvetlidir, namaz ve sabırla Allah'tan yardım ister, Güneş'in doğuşundan ve batışından önce Rabbini hamdiyle tesbih eder.

Kur'ân'da dava adamını anlatan dört ayrı pasajı dikkatinize sunmak istiyorum:

"Onlar (muttakiler) ki bollukta da darlıkta da infak ederler, öfkelerini yutar ve insanları affederler. Allah, muhsinleri/kulluğunu en güzel şekilde yapmaya çalışanları sever. O (muttakiler) ki bir kötülük yaptıklarında yahut (günah işleyerek) kendilerine zulmettiklerinde Allah'ı anar ve günahları için bağışlanma dilerler. Allah'tan başka kim günahları bağışlayabilir? Ve bile bile yaptıkları (yanlışta) ısrar etmezler. Bunların mükâfatı, Rablerinden bir bağışlanma ve içinde ebedî kalacakları altından ırmaklar akan cennetlerdir. (Allah'ın rızasını elde etmek için) çalışanların mükâfatı ne de güzeldir."[48]

"Şüphesiz ki göklerin ve yerin yaratılışında, gece ve gündüzün peşi sıra yer

48. 3/Âl-i İmrân, 134-136

değişmesinde akıl sahipleri için (üzerinde düşünüp, bunları yapanın tek ilah olduğu, kulluğun sadece kendisine yapılması gerektiğine dair sonuçlar çıkaracakları) ayetler vardır. Onlar ki ayakta, otururken ve yanları üzere yatarken Allah'ı zikrederler. Göklerin ve yerin yaratılışı hakkında tefekkür ederler ve (derler ki): 'Rabbimiz! Sen bunu boşa yaratmadın. Seni eksikliklerden tenzih ederiz, bizi ateşin azabından koru. Rabbimiz! Şüphesiz ki sen, kimi ateşe sokmuşsan onu rezil etmiş/ alçaltmışsındır. Zalimlere hiçbir yardımcı yoktur. Rabbimiz! Şüphesiz ki biz: 'Rabbinize iman edin!' diye imana davet eden bir davetçiyi işittik ve iman ettik. Rabbimiz! Günahlarımızı bağışla, kötülüklerimizi ört ve Ebrar olanlarla (çokça iyilik yapanlarla) beraber canımızı al. Rabbimiz! Resûllerine vadettiğini bize ver ve kıyamet gününde bizi rezil etme. Şüphesiz ki sen, sözünden dönmezsin.' Rableri (onların duasına) icabet etti (ve dedi ki): 'Sizden erkek olsun, kadın olsun amel yapanların amelini zayi etmeyeceğim. Siz birbirinizdensiniz. Hicret edenler, yurtlarından çıkarılanlar, benim yolumda eziyet gören, savaşan ve öldürülen kimselerin günahlarını örteceğim ve onları altından ırmaklar akan cennetlere sokacağım. (Bu mükâfat, yaptıklarına karşılık) Allah katından bir sevaptır. Allah, yanında sevabın en güzeli olandır.' Kâfirlerin yeryüzünde (mağrur bir şekilde) dolanıp durmaları seni aldatmasın. (Bu halleri) az bir faydalanmadır. Sonra barınakları cehennemdir. Ne kötü bir yataktır o! Rablerinden korkup sakınanlara (gelince), onlar için altından ırmaklar akan ve içinde ebedî kalacakları cennetler vardır. (Bu kendilerine) Allah'tan bir ikram olarak (verilmiştir). Allah'ın yanında olan, ebrar olanlar (çokça iyilik yapanlar) için daha hayırlıdır."[49]

"Rabbinden sana indirilenin hak olduğunu bilen kişi, o görmeyen gibi midir? Ancak akıl sahipleri öğüt alırlar. Onlar ki Allah'ın ahdini (tevhide dair verdikleri sözü) eksiksiz yerine getirir, sözlerini de bozmazlar. Onlar ki Rablerinin birleştirilmesini emrettiği (akrabalık, komşuluk, İslam kardeşliği vb.) bağları birleştirirler. Rablerini (hakkıyla tanıdıklarından) Rablerinden (saygıyla) korkar ve hesabın kötüsünden korkarlar. Onlar ki Rablerinin rızasını elde etmek için sabreder, namazı dosdoğru kılar, onlara rızık olarak verdiklerimizden gizli açık (sürekli) infak eder, kötülüğü iyilikle savarlar. Böylelerine (ahiret) yurdunun (güzel) akıbeti vardır. (O akıbet de şudur:) İçine girecekleri Adn cennetleridir.

49. 3/Âl-i İmrân, 190-198

Onların babalarından, eşlerinden, soylarından salih olanlar da oraya gireceklerdir. Ve melekler her kapıdan onların yanına girip: 'Sabretmenize karşılık size selam olsun!' (derler.) (Bu) yurdun akıbeti ne güzeldir."[50]

"Rahmân'ın kulları yeryüzünde tevazu ile yürür. Cahiller kendilerine sataştığı zaman: 'Selam olsun size!' derler. Onlar, geceyi Rableri için secdede ve kıyamda geçirirler. Onlar ki: 'Rabbimiz! Cehennem azabını bizden çevir. Şüphesiz ki onun azabı, sürekli ve katlanılması zor bir cezadır.' derler. 'Şüphesiz ki o, ne kötü bir yerleşim yeri ve ne kötü bir konaktır.' Onlar ki harcadıklarında israf ve cimrilik etmez, bu ikisi arasında (dengeli) bir yol tutarlar. Onlar, Allah'la beraber başka bir ilaha dua etmez, (İslam'ın izin verdiği kısas vb. meşru bir) hak olmaksızın Allah'ın haram kıldığı cana kıymaz ve zina da etmezler. Kim de bunları yaparsa bir cezayla karşılaşacaktır. Kıyamet gününde azabı kat kat arttırılacak, (azabın içinde) aşağılanmış bir hâlde ebediyen kalacaktır. (Fakat) tevbe eden, iman eden ve salih amel işleyenler bunun dışındadır. Allah bunların günahlarını sevaba çevirir (ya da şirklerini imana, cinayetlerini ıslaha, zinalarını iffete çevirir). Allah (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Rahim'dir. Kim de tevbe edip salih ameller işlerse şüphesiz ki o, tevbesi makbul olarak Allah'a dönmüş olur. Onlar yalana şahitlik etmezler. Boş/yararsız/batıl bir şey gördüklerinde değerli insanların tavrını sergileyerek yüz çevirip giderler. Onlar, Rablerinin ayetleri kendilerine hatırlatıldığında sağır ve kör gibi davranmazlar. (Kulak kabartıp, görmeye, anlamaya çalışırlar.) Onlar ki: 'Rabbimiz! Bize eşlerimizden ve çocuklarımızdan göz aydınlığı/sevinç ve huzur kaynağı olacak kimseler ihsan et. Ve bizi muttakilere imam/öncü kıl.' derler. İşte bunlar, sabretmelerine karşılık (cennette özel konuklar için hazırlanmış) odalarla mükâfatlandırılırlar. Ve orada selamlanma ve esenlik temennileriyle karşılanırlar. Orada ebedî olarak kalacaklardır. Orası ne güzel bir yerleşim yeri ve ne güzel bir konaktır."[51]

Bu pasajlar dikkatle okunduğunda hepsinin ortak bir yönünün olduğu görülecektir: Kulluk bilinci… Hayatın her alanında kendini gösteren ve müminin ayrılmaz parçası olan ubudiyyet şuuru. Her ân ve durumda "Rabbimi nasıl razı edebilirim?" sorusu, ürperen bir kalp, ümit eden bir gönül,

50. 13/Ra'd, 19-24
51. 25/Furkan, 63-76

her iş ve yönelişte duayla kıpırdayan dudaklar… Sonrasında Allah'ın (cc) mağfiret ve ecir vaadi…

4. Secdeyle Elde Edilen Bir Kimliğe Sahiplerdir!

"… Alametleri, yüzlerinde secdeden oluşan izdir…"

Onları ayırt edebileceğimiz bir alametleri vardır. Gizli, saklı, anlaşılmaz ve tanınmaz insanlar değillerdir. Onları yüzlerinden tanırız. Çünkü alametlerini yüzlerinde taşırlar. Bu izin ne olduğuna dair faklı yorumlar yapılmıştır:

a. Bu, müminlerin yüzlerinde ve ayaklarında var olan abdest parlaklığıdır. Kıyamet Günü bununla tanınırlar.

b. Bu, secdenin müminde oluşturduğu huşu ahlakı, tevazu ve güzel ahlaktır.

c. Geceyi uykusuz ve secdelerde geçirmenin yüzde oluşturduğu solgunluk, sarıya çalan renktir.

d. Uzun secdelerin alında oluşturduğu nasır ve abdest parlaklığıdır.

Taberi (rh) bu görüşleri verdikten sonra der ki:

"Bu konuda isabetli olmaya en uygun görüş şudur: Allah bu topluluğun yüzlerinde secde izi olduğunu bize haber verdi. Bu durumu belli bir vakte tahsis etmedi. Böyle olduğuna göre (secde izi alameti) tüm vakitler içindir. Dünyada kendisiyle tanındıkları alamet, İslam'ın onlar üzerindeki eserleridir. Bu; İslam'ın huşusu, ahlakı, kimliği, farz ve nafilelerin etkisidir. Ahirette ise (Allah Resûlü'nün haber verdiği gibi) el ve ayaklarında oluşan abdest parlaklığı ve secde izinden oluşan yüz beyazlığından tanınırlar."[52]

İslami mücadelede yer alan insanlar simalarından tanınırlar. Secde, onlara bir kimlik kazandırmıştır. Rabbleri huzurunda eğildikçe arınmış ve İlahi lütuflara mazhar olmuşlardır. Başları eğildikçe ruhları yücelmiştir. Onlarda secde ahlakı, yüzlerinde namazın insana verdiği bir mutmainlik vardır. "Ruhun susuzluğunu dindiren" yüzlere sahiplerdir.

Bu sanıldığı gibi alınlarda oluşan nasır izi değildir. İbadetin şeffaflaştırdığı ruhların yüze manevi bir ışık olarak yansımasıdır. Kasıt; ibadetin ruhlarında oluşturduğu etki ve bunun yüze yansıyan manevi ışığıdır.

52. Tefsîru't Taberî, 22/261-265, Fetih suresi, 29. ayetin tefsiri

Secde lafzının seçilmesi, secdenin huşu ve Allah'a boyun eğmenin en kâmil sureti olmasındandır.[53]

Şu unutulmamalıdır: Hayat; iman ve cihaddır. İslam da aksiyon ve mücadeledir. Allah'a (cc) davet, nefsi ıslah, toplumu ıslah, fitnenin yeryüzünde son bulması için verilen cihad… Mümin sürekli bir mücadele içindedir. Bu aksiyon için ruh ve enerji lazımdır. O da salih ameller ve hususen gecenin sessizliğine nakşedilen secdelerdir. Müminin Rabbiyle baş başa kaldığı ve içtenlikle Mevlasına yöneldiği saatleri vardır. Bu saatler, manevi azık saatleridir. Allah (cc), müminlere randevu olarak gece saatlerini tavsiye etmiştir. Hiç şüphesiz en uygun saati bilen, yine O'dur. Kişi Rabbiyle buluşur, O'nu över, tesbih eder, yüceltir, derdini açar, yardım ister, Rabbine yakınlaşır… O, Rabbine yakınlaştıkça El-Karîb olan Allah da ona yakınlaşır. Kişinin sabrı, rızası, tevekkülü, yakini ve Allah'a dair saygı ve sevgisi artar. Artık mücadeleye hazırdır.

Zira sabır ve takvayı geceden kuşananlar; gündüzün süvarileri, kavgaların aranan cengaverleri ve kâfirlerin kabusu olan kimselerdir.

Secdelerle elde edilen bu kimlik; sözü etkili, ameli başarılı, cemaati güçlü, hedefleri yakın kılar.

Kendimiz, davamız, içinde bulunduğumuz cemaat ve ümmet için secde kimliğini kazanmaya çalışmalıyız.

5. İslam Cemaati Ekin Gibidir!

"İncil'deki sıfatlarıysa filizini çıkarmış, onu kuvvetlendirmiş, kalınlaşıp gövdesi üzerine doğrulmuş bir ekin gibidir ki bu, çiftçilerin hoşuna gider."

Allah (cc) müminleri ekine benzetmiştir. Bu benzetmeden yola çıkarak İslam cemaatinin bazı özelliklerini tespit edebiliriz:

a. Evvela bir ekinden söz edebilmemiz için çiftçi, tohum, zemin ve ekinin ihtiyaç duyduğu bakım olması şarttır.

Bu dört unsurun İslam cemaatinde karşılığı; lider (çiftçi), liderin davası ve ulaşmak istediği hedef (tohum), davasına muhatap olan insanlar (zemin) ve insanların dava yolunda eğitilmesidir (bakım).

53. bk. Fî Zılâl-il Kur'ân, 13/471, Fetih Suresi, 29. ayetin tefsiri

Her müminin cemaat muhasebesi yaparken dört şey üzerine düşünmesi gereklidir. Lider, davete konu olan gündem/dava, cemaatin muhatap kitlesi ve bu üçü arasında bağ görevi gören ve denetlenmeyi mümkün kılan menhec.

Cemaatin kalıcı salih amellerle yeryüzünde güzel bir iz bırakması ve cennet yolunda muttakilerden bir zümre oluşturulabilmesi bu dört unsurun varlığı ve işlerliği/kalitesi oranındadır.

b. Ekin, birbirine yakın bitkilerdir. Rabbimiz, İbrâhîm Suresi'nin 24 ile 25. ayetlerinde tevhid akidesini ağaca benzetir.[54] Allah Resûlü de (sav) mümini bereketi, yararı ve sağlam oluşuyla hurma ağacına benzetir.[55]

Bu ayette ise Rabbimiz, İslam cemaatini ağaca değil, bitkiye benzetir. Çünkü ağaç ile ekin arasında fark vardır. Ağaçlıklara bakıldığında ağaçlar arasında mesafe olduğu görülür.[56] Ekin ise böyle değildir. Bir ekin tarlasına baktığınızda ekinlerin sarmaş dolaş, âdeta iç içe geçmiş gibi olduğunu görürüz. İslam cemaatini birey olarak ele aldığımızda ağaca benzetebiliriz. Her bir mümin, inancının sağlamlığı (kök), başkalarına faydası (dallar ve meyve), insanların gölgesine sığındığı güvenilir bir şahsiyet olma yönüyle ağaç gibidir. Ancak bir bütün olarak ele alındıklarında ekin gibilerdir. Bir vücudun azaları gibi, her biri bir diğer kardeşini tamamlar. Yakınlık ve dayanışmada birbirlerine dayanan, birbirlerine sarılarak yükselen bitkiler gibilerdir.

c. Musibetler karşısında ekin gibilerdir.

Ekin, yapısı itibarıyla yumuşaktır, esnektir. Rüzgâr onu sağa sola yatırır, sonra tekrar doğrulur. İslam cemaati de böyledir. Farklı imtihanlara uğrayabilir. Bu imtihanlardan etkilenip güç kaybedebilir, yürüyüşü ağırlaşıp faydası azalabilir. Ancak esnek yapısı ve Allah'ın (cc) sünnetlerini doğru

54. "Allah'ın (tevhidi) nasıl örneklendirdiğini görmedin mi? Güzel söz (La ilahe illallah), kökü sabit, dalları ise gökyüzüne ulaşmış güzel bir ağaç gibidir. (O ağaç) Rabbinin izniyle her zaman yemişini verir. İnsanlar öğüt alsınlar diye Allah onlara örnekler veriyor." (14/İbrâhîm, 24-25)

55. İbni Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Ağaçlar arasında öyle bir ağaç vardır ki, yaprağı düşmez. Bu ağaç Müslümana benzer. Bana bu ağacın ne olduğunu söyleyiniz." İnsanlar çöl ağaçlarını saymaya başladılar. (Abdullah b. Ömer diyor ki:) 'Aklıma onun hurma ağacı olduğu geldi. Ancak utandığımdan bunu söylemedim.' Daha sonra ashab-ı kiram: 'Ey Allah'ın Resûlü, onun ne oluğunu bize bildir.' dediler. Bunun üzerine Peygamber: 'O, hurma ağacıdır.' buyurdu." (Buhari, 61)

56. bk. Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'ân Tefsiri, 18/147-148, Fetih Suresi, 29. ayetin Tefsiri

okuması nedeniyle yeniden doğrulur. Güç ve tecrübe kazanmış, bir sonraki imtihanda daha az zayiat görecek şekilde vazifesine devam eder.

Allah Resûlü (sav) der ki:

"Müminin (imtihanlar karşısında) misali yumuşak ekin gibidir. Rüzgâr bazen onu yatırır/eğer, bazen ise doğrultur. Eceli gelinceye kadar bu hâl devam eder. Kâfir/Münafık ise dimdik duran erze ağacı gibidir. (Zahiren) başına bir musibet gelmez. Allah dilediğinde onu kökünden koparıp atar."[57]

d. Filiz vermiş tohum, başak vermiş ekin gibilerdir.[58]

Filiz vermeyen tohum, başak vermeyen ekin ya ayak altında ezilir ya da hayvanlara yem olur. En iyi hâliyle ottur. Oysa müminler insanlık içindir, insanlığa faydalı olsunlar diye seçilmişlerdir. Onlar Allah'ın (cc) yeryüzündeki şahitleridir. İslam cemaati bunun bilincinde olmalı ve çalışmalarını bu doğrultuda sürdürmelidir. "Neydik, ne yaptık, kimlere faydalı olduk?" sorusunu sormalı, hareketin muhasebesini yapmalılardır.

e. Ekin, sürekli bakım ister.

Bir topluluğun yığın, kalabalık, suyun üzerinde bilinçsizce hareket eden çer çöp olmaktan çıkıp İslam cemaati olabilmesi sürekli, programlı ve düzenli bir bakımla mümkündür.

Allah'ın (cc) müminleri ekine benzetmesine bu nazarla bakılmalıdır. Öncülerin iman, salih amel ve örnek bir temsiliyetle geriden gelenleri beslemesi, onların gelişimini gözlemesi ve beliren ihtiyaçlara uygun önlemler alması bir zorunluluktur.

Ekin, ağaç gibi değildir. Kısa bir süreliğine bakımı ihmal edildiğinde telafisi mümkün olmayan zararlar ortaya çıkar. Toplulukların İslam cemaatine dönüşme hızı ve kalıcı salih ameller yapabilme kapasiteleri biraz da bu ilgi ve bakımla alakalıdır.

57. Buhari, 7466; Müslim, 2809
58. bk. Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'ân Tefsiri 18/147-148, Fetih Suresi, 29. ayetin Tefsiri

6. Filizini Çıkarmış, Onu Kuvvetlendirmiştir

"… filizini çıkarmış, onu kuvvetlendirmiş …"

Tohum/Çekirdek filizi besler, ihtiyacı olan gıda topraktan filize geçer. Bu da çekirdeğe/öze yani akideye ve dava bilincine bir işarettir.

Filiz yani davanın muhatabı olan insanlar farklı merhalelerden geçer, çeşitli zorluklarla karşı karşıya kalırlar. Bu durumlar karşısında onların dayanağı inanç ve davalarıdır. Şayet akide sağlam, dava bilinci de oturmuşsa inanç ve dava bilinci sahibini besler; zorluklar karşısında dayanma gücü/sabır, ileriye dönük umut/yakin ve zorlukları aşacak enerji sağlar.

Bunun için Allah Resûlü (sav) on üç yıl boyunca aralıksız bir şekilde ashabını eğitmiş, kalplerini Kelime-i Tevhid'le sağlamlaştırmış, Kur'ân kıssaları aracılığıyla zorluklarla nasıl mücadele edileceğini aşılamıştır. Ve bu Rabbani eğitim, tarihin şahitlik ettiği en güzide topluluğu meydana getirmiştir. Resûl'ün eğitimine bakıldığında üç şey dikkatimizi çeker:

- Müfredat yani Kur'ân.
- Müfredatı uygulamalı öğreten muallim yani Nebi.
- Tüm benlikleriyle eğitime yönelen öğrenciler yani ashap.

Çekirdeğin filizi beslemesi ve olgunlaştırması bu üç unsurun varlığıyla mümkündür. Bunlardan biri eksik olduğunda eğitim eksik, doğal olarak inanç ve dava bilinci de eksik olacaktır.

Üzülerek belirtmeliyim ki eğitim sorunu, ilk nesilden bu yana İslam cemaatlerinin en temel sorunu olmuş, bugün de sorun olmaya devam etmektedir.

Sorun, ne kaynak azlığı ne bilgiye erişmenin zorluğu ne de âlim eksikliğidir. Bilakis, kaynakların çeşitliliği, bilginin erişilebilir olması, âlim/muallim fazlalığı eğitim sorununu iyice içinden çıkılmaz müşkül bir hâle getirmiştir. Çünkü kaynak çeşitliliğine bağlı kafa karışıklığı, bilgiye erişimin kolaylığına bağlı bilginin değersizleşmesi ve öğrettiklerini yaşamayan âlimlere bağlı olarak temsil sorunuyla karşı karşıyayız.

Bu konuda Seyyid Kutub (rh) çok önemli öneriler sunmuş ve bir birey olarak doğru eğitimle neler yapılabileceğini göstermiştir. Son yüzyılda yüzlerce cemaat, yüzbinlerce -belki milyonlarca- insan, Seyyid Kutub'un yaptığını yapamamış, onun bıraktığı etkiye ulaşamamıştır. Zira o, kendisini Kur'ân'la arındırmış, eğitmiş ve Kur'ân'ın gösterdiği şekilde mücadele etmiştir. Ortaya bir eser ve o eseri tasdik eden bir hayat koymuştur. Ölümünün üzerinden yarım asır geçmesine rağmen insanlar hâlâ onun kitaplarından besleniyor, onun tevhide olan şahitliğini örnek almaya devam ediyorlar. Seyyid Kutub tecrübesi biz müminlere çok şey anlatıyor.

Bugün, yeniden ve bir daha Kur'ân ile arınacak, Kur'ân ile doğrulacak, Kur'ân ile uyaracak, Kur'ân ile müjdeleyecek, Kur'ân ile cihad edecek ve Kur'ân'ın gösterdiği yerden beslenecek insanlara ihtiyaç vardır.

7. Kalınlaşmış ve Gövdesi Üzerine Doğrulmuştur

"… kalınlaşıp gövdesi üzerine doğrulmuş …"

Amaç budur. Güçlenmek, kendi ayakları üzerinde durmak ve elde edilen gücü Allah'ın kelimesi/tevhid davası en yüce olsun diye kullanmaktır.

Allah (cc) El-Kaviy'dir, gücün ve kuvvetin yegâne kaynağıdır ve müminlerin birey olarak, İslam cemaatinin de bir bütün olarak güçlenmesini ister.

Allah (cc); Resûl'ünün (sav) kuşatıldığı, ölüm tehditleri aldığı ve ashabının şehit edilişini çaresizlik içinde izlediği bir dönemde şu ayeti indirmiştir:

"De ki: 'Rabbim! Gireceğim yere doğrulukla girmemi, çıkacağım yerden doğrulukla çıkmamı sağla. Kendi katından bana (İslam'ı zafere taşıyacak) yardımcı bir kuvvet ihsan eyle.' "[59]

Tevhid daveti güçlüdür; gücünü kaynağından alır. Çünkü o, El-Hak olan Allah'ın davasıdır. Güçlüdür; çünkü fıtrata seslenir, insanı şah damarından yakalar. Güçlüdür; çünkü sade ve anlaşılırdır. Güçlüdür; çünkü aklı ve ruhu aynı ânda besler. Güçlüdür; çünkü Âdem (as) ile, yani insanlık tarihiyle yaşıt köklü bir geçmişi vardır…

Bu saydıklarımız -ve daha sayılabilecek nice özellik- tevhid davasının manevi gücüdür. Allah (cc) bu gücün maddi güçle desteklenmesini ister:

59. 17/İsra, 80

"Andolsun ki resûllerimizi apaçık (delillerle) gönderdik. İnsanlar adaleti ayakta tutsunlar diye onlarla beraber Kitab'ı ve mizanı (adalet ölçüsünü) indirdik. (Ayrıca) kendisinde çetin bir güç ve insanlar için faydalar bulunan demiri indirdik. Ta ki Allah, kimlerin gaybta (onu görmedikleri hâlde) Allah'a ve resûllerine yardım edeceğini açığa çıkarıp ayırsın. Şüphesiz ki Allah, (güç ve kuvvet sahibi olan) Kaviy, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) Azîz'dir."[60]

Çünkü batıl, tabiatı gereği hakkın karşısına dikilir. Ve yine tabiatı gereği çoğunluk batıldan yanadır.

"De ki: 'Yeryüzünde gezip dolaşın da bakın (bakalım) öncekilerin akıbeti nasıl olmuş? Onların çoğu müşriklerdi.' "[61]

Hakkı yok sayarlar, inkâr ederler. O varlığını korursa onu alaya alır, küçümserler. Hakkın direnişini gördüklerinde tehdit ederler. Olmadı işkenceye başlar, bir kısmını yurdundan çıkarır, öncüleri öldürmeye yeltenirler.

Allah (cc) hakkı koruyacak, ehlini müdafaa edecek ve hak ile insanlar arasına giren engelleri kaldıracak bir gücün müminlerde olmasını ister.

Her dönemin "güç" anlayışı, vakıanın ihtiyaçlarına göre değişebilir.

Örneğin, Mûsâ (as) için güç, sayısal çoğunluk ve bir halkın ona destek vermesiydi. Tüm itikadi ve ahlaki zaaflarına rağmen mücadelesi boyunca İsrailoğullarından ayrılmadı, yürüyüşünü onlarla birlikte sürdürdü.

Lut (as) için güç, onu aşiretin şerrinden koruyacak bireysel bir güç ve himayedir.[62]

Allah Resûlü (sav) için güç, iyi eğitimli savaşçılar ve savaşta ihtiyaç duyulan harp aletleridir.[63]

Bugünün muvahhidleri iyi düşünmelidir! Şahidi olduğumuz zaman dili-

60. 57/Hadid, 25
61. 30/Rum, 42
62. "Demişti ki: 'Keşke size karşı bir gücüm olsa ya da (sizden koruyacak) bir güce sığınabilseydim.' " (11/Hud, 80)
63. "Onlara karşı gücünüz yettiği kadar kuvvet ve (cihad için tahsis edilmiş) besili atlar hazırlayın. Onunla Allah düşmanlarını, kendi düşmanlarınızı ve sizin bilmediğiniz Allah'ın bildiği (gizli düşmanlarınızı) korkutursunuz. Allah yolunda infak ettiğiniz her ne varsa size eksiksiz ödenir ve siz zulme de uğramazsınız." (8/Enfal, 60)

minde Tevhid davetini maddi olarak güçlü kılacak ve hedeflerini gerçekleştirecek güç nedir? Tevhid akidesi ve İslam şeriatından taviz vermeden bu güce ulaşmanın yolları nelerdir?[64]

Bu soruya tek bir kişi ve yapı değil, davanın yükünü omuzlamış camialar hep birlikte cevap vermelidir. Konuşmalı, tartışmalı, istişarelerde bulunmalı ve vakıa okumalarını birbirleriyle paylaşmalılardır.

8. Her Merhalede Çiftçi/Lider Gözetiminde Bir Yapı

"... bu (o ekin), çiftçilerin hoşuna gider ..."

Tohumu eken, çiftçiydi. Onun bakımını üstlenen çiftçiydi. Şimdi hasat zamanıdır ve ekini izleyen, onu inceleyen yine çiftçidir.

Çiftçinin lidere veya hareketin öncülerine tekabül ettiğini daha önce belirtmiştik. Ayetin bu bölümünden, İslami hareket için çiftçinin önemini anlıyoruz. Çünkü insan kalabalıklarını tespih misali bir ipe dizen, onları anlamlı bir topluluk hâline getiren; liderdir. Lideri olmayan ya da zayıf olan toplulukların yoklukları, var olmalarından daha hayırlıdır. Böyle bir topluluk yalnızca kaos ve keşmekeş sebebidir. Her kafadan ayrı bir ses, her bedenden ayrı bir fiil sadır olan bu gibi yapılar, tevhid daveti için zararlıdır. Çünkü davetin varlığı kadar nasıl temsil edildiği de önemlidir. Yanlış bir temsiliyet insanları Allah'ın (cc) dininden uzaklaştıracaktır.

Bir çiftçi elinde şekillenmeyen, bakımı bir çiftçi eliyle yapılmamış ve olgunlaşması bir çiftçi onayı ile olmayan, ekin olamaz. Bu insanların oluşturduğu kalabalık da İslam cemaati değildir.

Ayetin bu bölümü İslam cemaatinin başka bir yönüne daha işaret eder.[65] Çiftçi, ekin işinde ariftir. Ekinin kusurlarını, iyisini ve kötüsünü birbirinden ayırır. Bildiğimiz gibi, işin ehli/ustaları kolay kolay bir şeyi beğenmezler. Eğer beğeniyorlarsa bu, o işin çok iyi olduğuna alamettir.

İslam cemaati çiftçinin hoşuna giden ekin gibidir. Lider, cemaate baktığında, verilen emeklerin iman ve salih amel olarak karşılık bulduğunu görür.

---

64. Zira tavizler vererek ulaştığınız şey; güç değil, taptığınız ve sizi yönlendiren ilahınız olmuş olur. Böyle bir gücün tevhide hizmet etmeyip şirki güçlendirdiği ise sayısız tecrübeyle sabittir.
65. bk. El-Bahru'l Muhît fi't Tefsîr, 9/503, Fetih Suresi, 29. ayetin tefsiri

Onlar, itaatleri, lidere bağlılıkları, düzen ve disiplinleriyle liderlerinin gözünü doldurur, Kızıldeniz'e sürülecek atın peşinden atlarını denize süreceklerine dair güven verirler.

Liderin yapıdan, yapının da liderden razı olması için karşılıklı sorumlulukların yerine getirilmesi gerekir.

Cemaat bireyleri lidere itaat eder, bağlılıklarını sunar, yapacağı işlerde izin alır, saygıda kusur etmez ve önerilerini/eleştirilerini liderle paylaşırlar.

Lider ise ehliyet, liyakat, kardeşlerini sevme, güvenilirlik ve onları maddi-manevi anlamda geliştirecek projelerle cemaatin gelişmesine katkı sağlar.

Liderin cemaatten, cemaatin de liderden razı olduğu bir yapı; müminlerin gönlüne şifa, kâfirlerin kalplerinde ise öfke ve buğz sebebidir.

9. Kâfirleri Öfkelendirirler

"... (Onların bir ekin gibi güçlenip çoğalması örneği) kâfirleri öfkelendirmek için verilmiştir..."

Tevhidin varlığı kâfirler için hoşnutsuzluk sebebidir. Ancak bu hoşnutsuzluk basit, sıradan bir duygudur. Tevhid ehlinin çoğalması, ayette anlatıldığı gibi güçlenmesi ve toplumda görünmeye/işitilmeye başlaması ise öfke/ğayz sebebidir.

Zira müşrikler, tevhidin güç kazanmasının anlamını çok iyi bilirler. Onlar için tevhidin güçlenmesi; şirkin yeryüzünden silinecek olması, şirkten kaynaklı imtiyazların son bulması, şeriat karşısında herkesin eşit olması, zengin ile fakirin aynı safta omuz omuza namaza durması, aynı sofrada yemek yemesi, paradan para kazanma aymazlığının/tefeciliğin son bulması, fahşa ve münkerin izalesi... anlamına gelmektedir. Bu sonu düşündükçe öfkeden kudururlar.

Yine onlar; muvahhidleri yok saymış, alaya alıp küçümsemiş, hapsetmiş, sürmüş, öldürmüştür. Buna rağmen muvahhidler güçlenmiş ve çoğalmıştır. Tüm çabalarının boşa gitmiş olması onları öfkelendirir.

Allah'ın (cc) bu sözünden anlamalıyız ki: Bizler güçlendikçe, sayımız arttıkça, düzen ve disiplin içinde ilerledikçe rahata ermeyecek, daha zor günlerle

karşılaşacağız. Biz güçlendikçe Allah düşmanları öfkelenecek, biz güçlendikçe onlar İslam'a ve ehline karşı daha büyük hile ve tuzaklar kuracaklardır.

Muvahhidler tevhid akidesine ve sünnete/menhece bağlı kalarak vazifelerini yapmalı ve Allah'a dayanmalılardır. Zira bu ekin, her şeyden önce Allah'ın gözetimindedir. Karşılaştıkları zorluklara sabır ve takvayla direnmelilerdir. Yalnızca vazifelerine odaklanmalı, ânın vacibini anlamaya çalışmalı ve Allah'tan yardım dileyerek ilerlemeye devam etmelilerdir. Ne dünün nostaljisine ne de yarının bize gayb olan hayalciliğine prim vermelilerdir. Ânın vacibi, sabır ve takva… Tüm enerjilerini bu noktaya hasretmelilerdir. Kâfirlerin öfkesi ve dağları yerinden oynatan tuzakları Allah'ın katındadır. O (cc) izin vermeden bu ekine zarar veremezler. Büyüyen öfke ve her geçen gün şiddetlenen tuzaklar karşısında bizi koruyacak ve Allah'ın yardımıyla galip getirecek şey, sabır ve takvadır.

"Size bir iyilik dokunması onları üzer, başınıza bir musibetin gelmesiyle sevinirler. Şayet sabreder ve korkup sakınırsanız onların tuzakları size hiçbir zarar vermez. Allah, onların yaptıklarını kuşatandır."[66]

"Evet, şayet sabreder ve korkup sakınırsanız -onlar aniden size saldıracak olsa bile- Rabbiniz, işaretli beş bin melekle sizi destekleyecektir."[67] [68]

10. Bağışlanma ve Büyük Mükâfat!

"… Allah, içlerinden iman edip salih amel işleyenlere, bağışlanma ve büyük bir mükâfat vadetmiştir."

Biz müminlerin namazı, kurbanı, hayatı, ölümü, mücadelesi, sosyal ilişkileri tek bir şey içindir. Allah'ın rızasına nail olup O'nun (cc) azabından sakınmak.

Davetimizi, cihadımızı, mücadelemizi ideolojik ve beşerî mücadelelerden ayıran da budur. Onun için biz hep kazanırız. Yensek de yenilsek de zafer bizimdir. Bize göre Bedir'in aslanları da kazanmıştır, ömürleri mağarada uyuyarak geçen Ashab-ı Kehf de…

66. 3/Âl-i İmrân, 120
67. 3/Âl-i İmrân, 125
68. İmam Malik (rh) ayetin bu kısmından, sahabeye buğz eden ve kalplerinde onlara karşı öfke taşıyanların kâfir olduğu hükmünü çıkarmıştır. Çünkü ayet birinci dereceden sahabeyi anlatmakta ve onlara buğz edenlerin kâfirler olduğunu belirtmektedir. (bk. İbn-i Kesîr Tefsîri, 8/260, Fetih Suresi, 29. ayetin tefsiri)

Bize göre Roma ve Persleri yenilgiye uğratan da kazanmıştır, hendeklerde yanarak şehit olanlar da. Çünkü her iki topluluk da Allah'ın rızasına ve bağışlamasına nail olmuştur.

Müminler gücünü işte bu anlayıştan alır; bu anlayışla zorluklara göğüs gerer, nimetler karşısında şımarmadan durabilirler.[69]

Cemaat Bireylerinde Görülen Hatalar

İnsanları cemaatlerden uzak tutan şeytani vesveselerden biri; cemaat bireylerinde görülen hatalardır. Bu, şeytani bir vesvesedir; zira ne şeriat ne de akıl, hatasız bir topluluğun olabileceğini kabul eder. Şöyle ki;

Günahsız bir birey/toplum hayali kuran, abesle iştigal eder. Böyle bir zihniyet şeytanın oyunlarına açık hâle gelir. Âdem'in (as) kıssasından biliyoruz ki melekleşme/günahsızlık isteği tehlikeli bir istektir. Şeytan'ın Allah (cc) ile aldatmasına kapı aralar:

"(Derken şeytan) örtünerek gizlenmiş bulunan avret yerlerini açığa çıkarmak için onlara vesvese verdi. Ve dedi ki: 'Rabbinizin bu ağaçtan yemenizi yasaklaması, **melek olmamanız** ve ebedî yaşayanlardan olmamanız içindir.' Ve: 'Şüphesiz ki ben, sizin iyiliğinizi istiyorum/size nasihat veriyorum.' diye o ikisine yemin etti."[70]

Birçok insan günahsızlaşma düşüncesiyle İslam'da ruhbanlık bidatini ihya etti, mağaralarda ve çilehanelerde nefislerine işkence yapan klinik vakalara dönüştü. Günahsızlaşmak için veli olmaya, Allah (cc) ile bütünleşmeye (fenafillah), nefsi öldürmeye yeltendiler; sonuç ortada! Masiyetlerden kaçarken günahların en büyüğüne düştüler, "Ben Allah'ım!" demeye başladılar.

Günahsız toplum hayali kuran bir diğer grup, topluma yüz çevirdi. "Bunlardan adam olmaz." düşüncesiyle emr-i bi'l ma'ruf sorumluluğunu terk etti. Hiçbir cemaati beğenmediği için bireysel yaşamı tercih etti… Toplumun günahlarına burun kıvırırken farkında olmadan, şeytanın oyunuyla daha büyük bir günaha düştü.

Günahsızlık arzusunu Asr-ı Saadet'te de görüyoruz. Allah Resûlü (sav) bu eğilime Rabbinin El-Ğafûr ismiyle müdahale ediyor:

69. bk. Tevhid Dergisi, S 73, s. 14-25
70. 7/A'râf, 20-21

Allah Resûlü'nün (sav) kâtiplerinden Hanzala El-Usaydî (ra) kendi başından geçen bir hadiseyi şöyle anlatır:

"Bir gün Ebû Bekir ile karşılaştım. Bana, 'Ey Hanzala, nasılsın?' dedi.

Ben, 'Hanzala münafık oldu.' dedim.

O, 'Subhanallah! Sen ne diyorsun?' dedi.

Ben, 'Allah Resûlü'nün (sav) huzurunda bulunuyoruz. O bize cehennemi ve cenneti hatırlatıyor, sanki (onları) gözlerimizle görüyoruz. Fakat onun huzurundan çıkınca, hanımlarımızla, çocuklarımızla meşgul oluyoruz. Onların işleriyle meşgul oluyoruz. Çok (şeyi) unutuyoruz.' dedim.

Bunun üzerine Ebû Bekir (ra) şöyle dedi: 'Vallahi mutlaka bizler de (senin söylediklerinin) benzeriyle karşı karşıya kalıyoruz.'

(Hanzala (ra) anlatmaya devam ediyor:) Ben ve Ebû Bekir (Allah Resûlü'ne (sav)) gittik. Nihayet Allah Resûlü'nün (sav) huzuruna vardık.

Hemen, 'Hanzala münafık oldu, ey Allah'ın Resûlü!' dedim.

Allah Resûlü (sav) bunun üzerine, 'O nedir (o ne biçim söz)?' dedi.

Ben de şöyle dedim: 'Ey Allah'ın Resûlü! Huzurundayken sen bize cehennemi ve cenneti hatırlatıyorsun. Sanki gözlerimizle görüyoruz. Fakat huzurundan çıkınca, eşlerimizle ve çocuklarımızla meşgul oluyor, mesleğimizle uğraşıyoruz. Çok (şeyi) unutuyoruz.'

Bunun üzerine Allah Resûlü (sav), 'Nefsim elinde olana yemin olsun ki huzurumda bulunduğunuz hâl üzere ve (o şekilde) hatırlamaya (zikirde) devam etseydiniz, melekler (evlerinizde) döşekleriniz üzerinde ve yollarda sizinle musafaha ederlerdi. Fakat ey Hanzala, insan bir saat öyledir, bir saat böyle.' diye üç defa tekrarladı."[71]

Ebû Hureyre'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

" 'Ey Allah'ın Resûlü!' dedik. 'Bize ne oluyor ki senin yanındayken kalplerimiz yumuşuyor, dünyayı istemiyor, ahiret ehlinden olmaya çalışıyoruz. Fakat senin yanından çıkıp ailelerimiz arasına karışıp çocuklarımızın kokusunu aldığımızda kendimizi değişmiş buluyoruz!'

71. Müslim, 2750

Bunun üzerine Allah Resûlü (sav) şöyle buyurdu: 'Siz her vakit benim yanımdan çıktığınız şekilde olsaydınız melekler sizi evlerinizde ziyaret ederlerdi ve sizler hiç günah işlememiş olsanız, Allah günah işleyen ve onların günahını affedeceği bir toplum yaratırdı.' "[72]

Gördüğümüz gibi zahiren Rahmâni bir endişe var. Bunda hiçbir şüphe yok. Ancak Allah (cc), insanları arındırsınlar diye resûller yollamıştır. Allah Resûlü (sav), bu isteğin bir adım sonrasını biliyor. Zira önceki ümmetlerden bu istekle sapmış, ruhbanlık bidatiyle aşırıya kaçmış topluluklar vardır. Bu sebeple ashabı uyarıyor. Onlar günah işlemese bile Allah'ın (cc), günah işleyen ve onları (El-Ğafûr ismiyle) bağışlayacağı bir toplum getireceğini belirtiyor.

Nebevi hikmet pınarından bir kulluk kaidesi daha öğrenmiş oluyoruz: İnsanın iki saati bir değildir. Bazen öyle bazen böyle olmak, insanın tabiatıdır. Çünkü o melek değil, insandır. Bulunduğu ortama göre kalp hâlleri değişiklik gösterir. İlim ve zikir meclisinde ayrı, aile içinde ayrı bir hâle bürünür. İlim ve zikir meclisi insanın mana boyutunu, aile ortamı maddi boyutunu tatmin eder. İnsan, iki boyutuyla insandır. O, ne mana boyutu olmayan bir hayvan ne de maddi boyutu olmayan bir melektir.

İlim ve zikir meclisinde huşu, inabe ve hûdu; aile ve arkadaş meclisinde sevinç, tebessüm ve eğlence vardır. Normal insan, her iki durumu yaşayan insandır. Anormal insan ise hayatının her ânında ilim ve zikir meclisindeymiş gibi yaşayan veya hayatın her ânını oyun ve eğlenceye çeviren insandır. Her iki insan modeli de itidalin dışına çıkmış aşırı insan modelidir.

Günahsız toplum idealinin bir diğer olumsuz etkisi de İslam toplumunu terk etmek ve bireyselleşmektir, demiştik. Allah Resûlü (sav), bu tehlikeye karşı da ashabını uyarmıştır:

Muâz ibni Cebel'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Şeytan insanoğlunun kurdudur, sürünün kurdu olduğu gibi. Kurdun, sürüden geride ve tek kalan hayvanı kaptığı gibi, şeytan da cemaatten geride kalan ve tek

72. Tirmizi, 2526

kalanı kapar. Aman ha! Vadilerde, dağlarda yalnızlıktan sakınınız. Mescidlerde, toplum içerisinde ve Müslimlerin cemaati arasında bulununuz."[73]

Birçok insan, kardeşleriyle bazı ticari sorunlar yaşamıştır. Yani biri parasını almış, vermemiş; bir diğeri söz vermiş, sözünü tutmamıştır. Şeytan insanı hayırdan mahrum edemediğinde onun gözünde Müslim kardeşlerinin eksiklerini büyütmeye başlar. Amaç bellidir: Kişiyi Müslim kardeşlerinden soğutmak ve İslam toplumundan koparmak! Ki, birçok insan bu hususta anlattıklarıyla kendisini zehirlemekte ve Müslimlerden uzaklaşmaktadır. Neticede kendisi şeytana av olmaktadır. Zira cemaatten kopan, şeytana av olmaya adaydır.

Allah Resûlü'nün (sav) içinde yaşadığı toplum, günahsız bir toplum değildir. Bilakis günah işleyen, pişmanlık duyan ve tevbeyle Allah'a (cc) yönelen bir toplumdur.

Evet, o güzide toplumda, aklımıza gelebilecek birçok günah işlenmiştir. Ancak bu, onların değerinden hiçbir şey eksiltmemiştir. Bazı örnekleri beraber okuyalım:

Enes ibni Mâlik'ten (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Halam Rubeyyi', Ensar'dan bir cariyenin dişlerini kırdı. Cariye'nin velileri kısas talep ettiler. Peygamber'e (sav) geldiler. Peygamber de kısası emretti. Amcam Enes ibni Nadr dedi ki: 'Yemin olsun ki hayır, Rubeyyi'in dişleri kırılamaz.'

Allah Resûlü dedi ki: 'Enes! Kısas Allah'ın farzıdır.'

Ardından velileri geldiler ve diyete razı oldular. Allah Resûlü dedi ki: 'Allah'ın kullarından öylesi vardır ki Allah adına yemin etse Allah onun yeminini kesinlikle yerine getirir.' "[74]

İki kadın sahabi sokak ortasında kavga ediyor. Biri diğerinin dişini kırıyor. Allah Resûlü (sav) bir hüküm veriyor. O duygusallıkla Enes ibni Nadr (ra) karşı çıkıyor. Enes ibni Nadr kim? Hakkında şu ayetin indiği sahabi:

73. Ahmed, 22029
74. Buhari, 4611; Müslim, 1675

"Müminlerden öyle yiğitler vardır ki; Allah'la yaptıkları sözleşmeye sadık kaldılar. Onlardan kimisi adağını yerine getirdi (şehit oldu), kimisi beklemektedir. Kesinlikle (sözlerini) değiştirmemişlerdir."[75]

Bir genç sahabi, patronu olan bir başka sahabinin hanımıyla zina yapıyor:

Ebû Hureyre ve Zeyd ibni Hâlid El-Cuhanî'den (r.anhuma) şöyle rivayet edilmiştir:

"Bedevilerden bir zat Allah Resûlü'ne (sav) gelerek, 'Ey Allah'ın Resûlü! Allah için senden, benim için ancak Allah'ın Kitabı'yla hüküm vermeni dilerim!' dedi.

Öteki hasım -ondan daha anlayışlı bir hâlde-, 'Evet, aramızda Allah'ın Kitabı'yla hükmet! Bana da müsaade buyur!' dedi.

Allah Resûlü (sav), 'Söyle.' dedi.

Adam, 'Benim oğlum bu adamın yanında çırak idi. Derken karısıyla zina etti. Ben haber aldım ki oğluma recm lazımmış, hemen onun namına yüz koyunla bir cariye fidye verdim. Bir de ulemaya sordum. Bana, oğluma ancak yüz dayakla bir yıl sürgün cezası lazım geldiğini, bunun karısına da recm gerektiğini haber verdiler.' dedi.

Bunun üzerine Allah Resûlü (sav), 'Nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki, aranızda Allah'ın Kitabı'yla hükmedeceğim! Cariye ile koyunlar geri verilecek. Oğluna yüz değnekle bir yıl sürgün gerek! Haydi, Ey Uneys! Onun karısına git. Şayet itiraf ederse onu recmet!' buyurdu.

Uneys, kadına gitti. Suçunu itiraf edince Allah Resûlü de (sav) emir buyurdu ve kadın recmedildi."[76]

Bir kadın kendisine emanet edilen eşyaları çalıyor. Ailesi araya aracı koyup hükmün uygulanmasına engel olmaya çalışıyor:

"Âişe (r.anha) şöyle dedi: Ben-i Mahzum Kabilesi'nden hırsızlık yapan bir kadının durumu Kureyşlileri çok üzmüştü. Onlar, 'Bu konuyu Allah Resûlü (sav) ile kim konuşabilir?' diye kendi aralarında müzakere ettiler.

75. 33/Ahzâb, 23
76. Buhari, 2724; Müslim, 1697

Bazıları, 'Buna Allah Resûlü'nün (sav) kıymetlisi Usame İbni Zeyd'den başka kimse cesaret edemez.' dediler.

Usame, onların istekleri doğrultusunda Allah Resûlü ile konuştu.

Bunun üzerine Allah Resûlü, ona, 'Ey Usame, Allah'ın koyduğu cezalardan birinin uygulanmaması için aracılık mı yapıyorsun?' dedi.

Sonra ayağa kalktı ve halka şöyle hitap etti: 'Sizden önceki milletler şu sebeple yok olup gittiler: Aralarından soylu, mevki ve makam sahibi biri hırsızlık yapınca onu bırakıverir, zayıf ve kimsesiz biri hırsızlık yapınca da onu hemen cezalandırırlardı. Allah'a yemin ederim ki, Muhammed'in kızı Fâtıma hırsızlık yapsaydı, elbette onun da elini keserdim.' "[77]

Asr-ı Saadet'te alkol bağımlısı sahabiler vardı:

Ömer ibni'l Hattâb'dan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü zamanında Abdullah adında himar lakabıyla bilinen bir adam vardı. Allah Resûlü'nü güldüren birisiydi. Allah Resûlü onu içkiden dolayı celdetmiş/sopayla vurma haddi uygulamıştı. Bir gün Allah Resûlü'ne getirildi. Sopa vuruldu. Orada bulunanlardan birisi dedi ki: 'Allah'ım ona lanet et!'

Allah Resûlü dedi ki: 'Ona lanet etmeyin. Muhakkak ki o Allah ve Resûl'ünü seviyor.' "[78]

Ticarette anlaşmazlıklar yaşanıyor, Allah Resûlü'nün (sav) mescidinde kavga ediyorlardı:

Abdullah ibni Ka'b ibni Mâlik'ten (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Babam Ka'b ibni Malik ve İbni Ebî Hadret (r.anhuma) arasında bir borç meselesi vardı. Mescidde tartışmaya başladılar. Sesleri yükselmişti. Allah Resûlü (sav) seslerini işitince odasının perdesini araladı ve seslendi: 'Ey Ka'b!'

K'ab, 'Buyur, Ey Allah'ın Resûlü!' dedi.

Allah Resûlü, 'Borcunun yarısından feragat et!' buyurdu.

77. Buhari, 3475; Müslim, 1688
78. Buhari, 6780

K'ab, 'Ettim, Ey Allah'ın Resûlü!' dedi.

Allah Resûlü, 'Ey İbni Ebi Hadret! Sen de borcunu öde.' buyurdu."[79]

Sahabenin önde gelenlerinden Muâz ibni Cebel (ra) borçlarını ödeyemiyordu. Borçlular onu esir aldılar. Allah Resûlü (sav) onu borçluların elinden kurtardı. Sonra da Yemen'e sorumlu olarak görevlendirdi.[80]

Bir sahabi, Allah yolundaki bir başka sahabinin eşine sarkıntılık yapmıştı.

Ebu'l Yeser'dan (ra) şöyle rivâyet edilmiştir:

"Bana hurma satın almak üzere bir kadın geldi. Ben de 'İçerideki hurmalar bunlardan iyidir.' dedim.

Bunun üzerine kadın da benimle birlikte içeri girdi. Ben de eğilerek kadını öptüm. Sonra Ebû Bekir'e gelip durumu kendisine anlattım.

Ebû Bekir, 'Bu işi sakla, tevbe et ve hiç kimseye söyleme.' dedi.

Sabredemedim, Allah Resûlü'ne (sav) gelip durumu kendisine anlattım.

Allah Resûlü, 'Allah yolunda cihad eden bir gazinin ailesine böyle mi yapman gerekirdi?' dedi.

O ânda, 'Müslim olmamış olsaydım!' dedim ve cehennemliklerden olduğumu sandım.

Allah Resûlü, uzun bir süre başını önüne eğdi. Allah ona, 'Gündüzün iki ucunda ve gecenin (gündüze) yakın saatlerinde namazı dosdoğru kıl. Şüphesiz iyilikler, kötülükleri giderir. Bu, (Allah'ı) ananlar için bir öğüttür.'[81] ayetini indirdi.

Sonra Peygamber'in yanına geldim ve Allah Resûlü (sav), bu ayeti bana okudu.

Peygamber'in ashabı, 'Ey Allah'ın Resûlü! Bu hüküm ve uygulama sadece bu kimseye mi, yoksa herkese mi?' dedi.

Allah Resûlü (sav), 'Herkesedir.' buyurdu."[82]

Bu örnekleri anlatma nedenim sahabe topluluğunu kötülemek değildir.

79. Buhari, 457; Müslim, 1558
80. bk. İbni Mace, 2357
81. 11/Hûd, 114
82. Tirmizi, 3115

Bundan Allah'a sığınırım. Kaldı ki ben veya bir başkası onları kötülese ne olacak? Onlar Allah'ın övgüsüne nail olmuş, güzide bir toplumdur. Bilmemiz gereken şudur: Onlar bu hâllerine rağmen Allah (cc) tarafından övüldüler. Çünkü onlar insandı ve günah insan içindi. Günahsız olsalar, yeryüzünde değil; meleklerle birlikte semada olurlardı. Hâliyle insanın dinî ve dünyevi olumsuzluklarını bahane edip İslam toplumundan uzaklaşmak doğru bir yaklaşım değildir. Allah El-Ğafûr ise, ki öyledir, günah işleyen insan/toplum mutlaka olacaktır.[83]

Her Sakallıya Dede Dememelisin!

Sen henüz yolun başındayken herhangi bir ders ortamına, cemaat merkezine gittin… Senin o ân orada bulunuyor olman o cemaatin ferdi olduğun anlamına gelmediği gibi aynı şekilde o ortamda bulunan her insan da o ortamın bir parçası olmayabilir. Senin gibi ilk defa ve yeni gelmeye başlamış olabilir… İnsanları İslam'dan soğutmak için sistem tarafından oraya gönderilen bir hain olabilir. Senin gibi yeni insanları aldatmak isteyen bir dolandırıcı olabilir… Bu saydıklarımın hiçbirini bilmiyor olabilirsin, o hâlde kendi durumundan yola çıkarak, gördüğün insanların senin gibi yeni olabileceğini düşünmelisin… Bu çalışmada çokça karşılaşacağın şeyi yap: Hiçbir işinde aceleci olma… Her sakallıya derdini anlatmak, her sakallıyı hayatına dahil etmek, her sakallıyla iş yapmak zorunda değilsin. Senin sorumluluğun adım adım, sabır ve teenniyle hareket etmektir. Evvela Rabbini tanımalı, sonra Kitab'ı ve Sünneti öğrenmeli; elinde bir ölçü olduktan sonra, o ölçüyle insanları değerlendirmelisin…

Bir ortama girdiğinde her şeyden önce şöyle bir etrafına bak. Ortamda bir düzen, ne yaptığını bilen insanlar var mı? Şayet kendini bir kahve ortamındaymış gibi hissediyorsan, oradan uzaklaş. Zira kendilerine faydası olmayan insanların sana bir faydası olmayacaktır. Şayet etrafında bir düzen, ne yaptığını bilen insanlar görüyorsan; ortamın sorumlulularını bul. Derdini onlara anlat. Sorunlarını onlarla konuş. Ortama geliş amacını onlara arz et… Böylesi daha sağlıklı, daha hayırlı olacaktır.

Bir şey daha: İslam'a yönelen her kişi dört dörtlük, cahiliyeden arınmış ya da bir Ebû Bekir, bir Ömer olmuyor maalesef.

83. bk. El-Esmau'l Husna, s. 371-377

"Sonra Kitab'ı kullarımızdan seçtiklerimize miras kıldık. Onlardan kimi nefsine zulmeder, kimisi orta yolludur. Kimisi de Allah'ın izniyle hayırlarda yarışıp öne geçer. Bu, büyük lütuf ve ihsanın ta kendisidir."[84]

Kitab'a vâris olanlar arasında hayırda öncüler, orta yollular ve nefsine zulmedenler vardır. Zira insan, Müslim olmasından önce insandır. İslam, insanlığın üzerine çıkılan kat gibidir. Şayet insan olarak kumaşı kaliteliyse, İslam ondaki güzellikleri pekiştirir, arttırır ve çeşitlendirir. Şayet kumaşı kalitesizse, İslam ona pek de bir şey yapmaz. Allah'ın rahmet ettikleri müstesna genelin durumu budur.

Ebû Hureyre'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü'ne (sav), 'Ey Allah'ın Resûlü, insanların en kerimi kimdir?' diye soruldu.

'En takvalı olanlarıdır.' **şeklinde cevap verdi.**

'Bizim sana sorduğumuz bu değildir.' dediler.

'O hâlde Allah'ın halilinin oğlu, Allah'ın nebisinin oğlu Yûsuf'tur.' **buyurdu.**

'Bizim sana sorduğumuz bu da değildir.' dediler.

Bu sefer, 'Siz bana Arapların madenleri hakkında mı soruyorsunuz?' **dedi.**

'Evet' dediler.

'Onların Cahiliye Dönemi'nde hayırlı olanları, fıkhetmeleri şartıyla İslam'ın da hayırlı olanlarıdır.' **buyurdu."**[85]

Cahiliyede insanların en hayırlısı olanlar İslam'da da en hayırlı insanlar olurlar; yeter ki Allah'ın dinini fıkhetsinler. Demek ki cahiliyesinde dahi hayırlı insanlar vardır ve İslam onlardaki hayrı muhkem hâle getirmektedir. Buna mukabil İslam olduğu hâlde kalplerine iman girmeyen, bedevi, İslam'ını güzelleştiremeyen insanlar vardır.

"Bedeviler: 'İman ettik.' dediler. De ki: 'İman etmediniz. Fakat 'teslim olduk' deyin.' (Çünkü) iman henüz kalplerinize girmiş değildir. Şayet Allah'a ve Resûl'üne itaat ederseniz (Allah,) amellerinizden hiçbir şey eksiltmez. Şüphesiz ki Allah,

84. 35/Fâtır, 32
85. Buhari, 4689; Müslim, 2378

(günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir."[86]

Abdullah ibni Mes'ûd'dan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Bir adam Allah Resûlü'ne (sav) 'Ey Allah'ın Resûlü! Cahiliyede işlediğimiz günahlardan dolayı ceza görecek miyiz?' diye sordu.

Allah Resûlü (sav) şöyle cevap verdi: 'Kim Müslim iken güzel hareket ederse cahiliye hayatında işlediği günah ile hesaba çekilmez. Fakat kim de İslami dönemde kötülük işlerse hem önceki/cahiliyedeki ameliyle hem de sonra/ Müslim iken yaptıklarıyla hesaba çekilir.' "[87]

Sen İslami bir ortama girdiğinde "bu bilgi" zihninin bir köşesinde, elinin altında bulunsun. Her sakallıyla ticaret yapılmaz, her tesettürlüyle evlenilmez. Özcesi, her sakallıya dede denmez, dememelisin. Her işinde olduğu gibi insanları tanırken sabır ve teenniyle hareket etmeli; emin olduktan sonra sosyal, ticari ve ailevi ilişkiler kurmalısın. Bundan çok daha tehlikelisi ise yalnızca fotoğrafını gördüğün, yazısını okuduğun veya yazıştığın insanlara güvenmendir. Sosyal medyadan tanıştığın insanlara güvenmen, bu güvene dayanarak bazı adımlar atman senin için felaket olacaktır. Yukarıda okuduğun nasların Asr-ı Saadet'te, Mescid-i Nebevi'de, Allah Resûlü'nün arkasında saf tutan insanlar için söylendiğini unutma. Yani Medine'de bile herkes aynı seviyede, aynı güvenilirlikte değildir. Sen imanın verdiği o ilk heyecanla herkesi kucaklamak, her insanla bir şeyler paylaşmak istiyorsun. Ancak daha yolun başında biriktireceğin olumsuz tecrübeler, kulluk azmini kıracak, seni yavaşlatacaktır. İslam yolunda emin adımlarla yürürsen, güzel anılar ve güvenilir dostlar biriktirirsin. Her yorulduğunda bu ikisi seni teşvik eder, düştüğünde seni kaldırır. Maalesef çoğu insan daha yolun başında yol yorgunu, yol düşkünü hâline gelmektedir. Zira yanlış insanlar, olumsuz ilişkiler ve kötü tecrübeler biriktirmiş; her sakallıya dede diyerek güvenini kaybetmiştir. Bir diğer ifadeyle acele işe şeytan karışmıştır…

86. 49/Hucurât, 14
87. Buhari, 6921; Müslim, 120

Tuzaklara Dikkat!

Her sakallıya dede dememelisin, dedik. Bunun bir nedeni de şirk ehlinin tuzakçı olması ve insanları saptırmak için "sakallılar" yetiştirmesidir. Şöyle ki;

Bizleri arındırsın diye yüreğimizi açtığımız vahiy, ısrarla bir noktaya işaret eder: Şirk ehli tuzakçıdır!

"Böylece biz, her beldenin önde gelenlerini oranın suçlu günahkârları kıldık ki orada tuzaklar kursunlar. Oysa onların tuzakları, yalnızca kendilerine zarar verir. Farkında da değillerdir."[88]

"Ve büyük büyük tuzaklar kurdular."[89]

Vahiy, onların tuzakçı olduğunu ifşa etmekle kalmaz; aynı zamanda kurdukları tuzaklara örnekler verir.[90] Hiç şüphesiz şirk ehli bugün de fasid çalışmalarına devam ediyor, birbirlerine süslü/yaldızlı sözler fısıldıyor, inananların ayağını kaydırmak için gece gündüz aralıksız tuzak kuruyor ve kurmaya da devam edecektir. Normaldir; zira müşrik, tevhid sözleşmesini bozarak Rabbine ve özüne/fıtratına ihanet etmiştir. İhanet ahlakı ile tuzakçılık ikiz kardeştir. Normaldir; zira müşrik, vahiyden yüz çevirip şeytanın sesine kulak vermiştir. Şeytan ise tuzakçıdır ve dostlarını tuzak kurmaya teşvik eder.

Şirk ehlinin tuzaklarını tahdit etmek olanaksızdır. Zira şirk ehli sürekli kendini güncellemekte, yeni şartlara uygun hile, desise ve tuzak üretmektedir.[91]

İşte bu tuzakçı tabiatlarının bir yansıması da dinin karşısına din, sakalın karşısına sakal, fikrin karşısına fikir koymalarıdır. Zira bir zihniyete karşı mücadele etmenin en etkili yolu, onun karşısına bir benzerini koymaktır. Hedef düşünce yapısının kavramlarıyla konuşan, onunla aynı hassasiyetlere sahip; ancak onun asli gayesinin tam zıddı bir amaca hizmet eden bir zihniyet… Allah Resûlü'nün (sav) sözleriyle söyleyecek olursak, "Bizimle aynı ciltten olan, bizimle aynı dili konuşan, cehennem kapısında durup Allah'a

88. 6/En'âm, 123
89. 71/Nûh, 22
90. bk. Tevhid Dergisi, S 58, s. 12; Tevhid Dergisi, S 71, s. 10-11. İlgili yazılara ulaşmak için karekodları okutabilirsiniz.

91. bk. Tevhid Dergisi, S 109, s. 4

davet eden"[92] bir zihniyet… Dine karşı din,[93] ideolojiye karşı ideoloji… Yakın tarihten birkaç örnek verelim:

1917 Ekim Devrimi sonrası komünizm tüm dünyada tartışılmaya başlamıştır. Zira yaklaşık yüz elli yıldır teori olarak okunan bir ideoloji, ilk defa ete kemiğe bürünmüştür. 31 Ekim 1920 tarihinde Mustafa Kemal, çalışma arkadaşlarına yolladığı bir notta şöyle der:

"Komünistliğin memleketimizde değil, henüz Rusya'da bile uygulama kabiliyeti hakkında açık kanaatlerin ortaya çıkmadığı anlaşılmaktadır. Bununla beraber içeriden ve dışarıdan çeşitli maksatlarla bu cereyanın memleketimize girmekte olduğu ve buna karşı makul tedbir alınmadığı takdirde de milletin pek ziyade muhtaç olduğu birlik ve sükûnetini bozacak durumların belirmesi de imkân dairesinde görülmüştür. En makul ve tabiî tedbirler olarak aklı başında arkadaşlardan hükümetin bilgisi dâhilinde bir Türkiye Komünist Partisi teşkil ettirmek olacağı düşünüldü. Bu takdirde memlekette bu fikre dayalı bütün cereyanları bir sonuca getirme mümkün olabilir.

Girişimci heyeti otuz kişiden meydana gelen genel merkezi arasında seçkin arkadaşlarımızdan Fevzi, Kâzım Karabekir, Ali Fuat Paşalar ile İsmet Beyler'in de gizli olarak dâhil bulunmasını uygun gördüm. Bu sayede bugün memleketi tutan millî savaşımızın kahramanı bulunan arkadaşlarımız bu teşkilatta öncü bulunacaklar ve onların bilgi ve düşünceleri, meydana gelenler ve girişimler üzerinde etkili olacaktır."[94] [95]

Görüldüğü üzere Türkiye'de "Türkiye Komünist Fırkası" kurulmuş, M. Kemal'in yakın arkadaşları bu çalışmada yer almış ve yine M. Kemal'in emriyle parti kendisini feshetmiştir.

Amaç bellidir: Türkiye'ye gelmesi beklenen komünizm ideolojisini kontrol altına almak, halkta karşılık bulması durumunda onu rejimin çıkarları için kullanmak.

---

92. bk. Buhari, 3606; Müslim, 1847
93. Bu ifade, Şii bir sosyoloğa aittir.
94. Murat Bardakçı, Habertürk, 07.01.2018
95. Bu belge, Cumhurbaşkanlığı Arşivi'nin 01027719-01 numarasında kayıtlıdır. Belgeyi, araştırmacı tarihçi Murat Bardakçı, "Solculuk Tarihimize Ufak Bir Katkı" başlığıyla 2018 yılında yayımlamıştır. Metindeki sadeleştirme Murat Bardakçı'ya aittir.

Benzer bir tablo da 12 Ağustos 1930'da, muhafazakâr cepheyi toplayan Serbest Fırka'da yaşandı. 12 Ağustos 1930'da Mustafa Kemal'in emriyle kurulan parti, 18 Aralık 1930'da kurucu Fethi Okyar'ın girişimiyle feshedildi. Sürece şahitlik eden Yakup Kadri Karaosmanoğlu -İdris Küçükömer'in aktarımıyla- şöyle der:

"Şu hâlde bir gün öyle sanıyorum ki Atatürk bir muhalefet partisinin kurulmasına yol açarken yukarıda tahmin ettiğimiz niyetlerden başka, o keskin 'intuition' kudretiyle sezinlediği yeraltı gericilik hareketlerini meydana çıkarmak maksadını gütmüştü. Ve bununla, aynı zamanda, devrim nizamının memlekete yerleşmiş olduğu zehabına düşmüş bulunan CHP'yle hükümeti uyarmak istemişti."[96]

Görüldüğü gibi sistem, yeraltında gizlenen muhafazakâr oluşumları yer üstüne çıkarmak için bir parti kurmuş, daha sonra amaç hasıl olunca partiyi feshetmiştir.

1962 Hindistan seçimlerini Hindistan Komünist Partisi (HKP) kazanır. Bu, ABD'nin Asya'da aldığı ciddi bir darbedir. CIA devreye girer ve Komünist partinin karşısına başka bir komünist hareket koyar. Hikâye şöyle başlar: Önce parti içindeki şahsi çekişmeleri tespit eder, sonra yarayı kaşıyarak hareketi ikiye bölerler:

"CIA bir süre sonra Hindistan Komünist Partisi Madras İl Örgütünün, daha çok da şahsi çekişmeler nedeniyle Moskova yanlısı Yeni Delhi parti merkezine tepki olarak Pekin'in eleştirilerini tekrarlamaya başladığını saptadı.

Clarridge, Yeni Delhi'den istasyon şefi sıfatıyla Madras'a gitmeye gönüllü oldu. Madras'a gitmeden önce Almanya'da, Münih yakınlarındaki CIA Avrasya operasyonları merkezine giderek müthiş bir harekât planı hazırlanmasında yer aldı. ABD'nin Sovyetlere karşı anti-komünist operasyonlar karargâhı Münih'teydi. Sonra da Madras'a geçerek Washington yakınlarında, Langley'deki CIA karargâhının onayından geçen planı uygulamaya başladı.

Daha önce CIA ajanları tarafından çalınmış belgelerden üretilmiş, güya Çin Komünist Partisi antetli kâğıtlarla, Madras örgütüne sanki Pekin'den

96. Düzenin Yabancılaşması "Batılaşma", s. 108

gönderilmiş gibi, 'Doğru devrimci çizginizi, başarılarınızı takdirle izliyoruz.' tadında mektuplar, makaleler yollamaya başladı. Madraslı Komünist liderlerle güya Pekin'den, yani Merkez'den gelen bir Çin görevlisi sahte kimliğindeki CIA ajanıyla gizli buluşmalar dahi ayarlandı. Hintli komünistler, Çinli komünist ajanla buluştuklarını düşünürken aslında bir CIA ajanıyla buluşuyorlardı. Buluşmalara giden 'Petros' kod adlı CIA ajanı aslında Çinli bile değildi. Ama çekik gözleriyle, Hintlilerin onu Çinli var sayacaklarını düşünmüştü CIA ve yanılmamıştı.

Böylelikle Pekin'in haberi bile olmadan, sanki Pekin tarafından gönderilmiş gibi, CIA tarafından, daha çok bizzat Clarridge tarafından kaleme alınmış makaleler, Madras örgütünün yayın organında düzenli olarak yayımlanmaya başlanmıştı. Bunlar Hindistan Komünist Partisi'nin Moskova yanlısı çizgisini 'pasifist' bulan, kitleleri 'halk savaşı' için daha keskin mücadeleye çağıran makalelerdi. Mao'nun da dediği gibi, 'Zafer namlunun ucundaydı.' Aslında CIA ajanının bütün yaptığı, Çin Komünist Partisi yayın organı Halkın Günlüğü gazetesindeki başyazıları alıp, biraz daha sola çekip keskinleştirerek yeniden yazmaktı. Clarridge anılarında, her yazıyı Mao'nun ünlü bir sözüyle, 'Devrim tarihin lokomotifidir.' sözü ve 'Merkez' imzasıyla bitirdiğini yazacaktı.

Herhâlde kendince çok eğleniyordu Clarridge, ama yaptığının ciddi sonuçları olacaktı. Hindistan'da bölünen komünistlerin kaybettiği 1962 seçimini -aslında ABD yanlısı olmasa da, ABD'nin Sovyetlere karşı el altından desteklediği- Cevahirlal Nehru'nun Hindistan Kongre Partisi kazandı. Onu takip eden 1966 seçimini de."[97]

Dinî ve siyasi hareketlerin karşısına konan hareketler; genelde hedef hareketin içinden çıkan, o hareketin diline hâkim ve çatışmaya sebep olabilecek sorunlardan haberdar insanlardan seçilir. Dinî ve siyasi hareketlerin karşısına konan oluşumlar, hedef hareketin dilini kullanıp hedeflerine bağlılık iddiasında olsa da tüm faaliyetleri güç ve iktidar sahiplerine hizmet eder, -bir paradoks olarak- zahiren düşmanlarına fayda sağlar, dostlarına zarar verirler. Dinî ve siyasi paralel yapıları tespit etmenin yolu; hareketin

97. Meraklısı İçin Entrikalar Kitabı, s. 125-126

yaptıklarını bir bütünlük içinde ele alıp sonuçlar üzerinden değerlendirme yapmaktır. Örneğin; sosyalizm iddiasındaki bir yapı serbest piyasa, sufizm iddiasındaki bir yapı dünyevileşme, tevhid iddiasındaki bir yapı tağuti sisteme dost olma, şii bir yapı sünnilik veya sünni bir yapı şiilik propagandası yapıyorsa… orada durup düşünmek gerekir.

Yukarıda zikredilen örnekleri okuyan bir muvahhid, endişeye kapılabilir. O hâlde biz de vahyin üslubuna uyarak, şirk ehlinin hile ve tuzaklarına karşı endişeleri izale eden, kalbe ümit tohumları eken ve tuzaklardan korunmanın yollarını gösteren nasları hatırlayalım:

"(Öyleyse) onlara üzülme! Kurdukları tuzaklar nedeniyle de canını sıkma!"[98]

Mümin, onların kurduğu tuzaklar nedeniyle canını sıkmaz, darlanmaz. Zira bilir ki:

"(Küfre meyil gösterenler) tuzak kurdular, Allah da (onların tuzaklarını bozmak ve müminlere yardım etmek için onların tuzaklarına karşı) tuzak kurdu. Allah, tuzak kuranların en hayırlısıdır."[99]

"Hiç kuşkusuz, onlardan öncekiler de tuzak kurdu. (Hayır, öyle değil!) Bilakis, bütün tuzaklar Allah'a aittir…"[100]

"Kötülüklerle tuzak kuranlar için, çetin bir azap vardır. Bunların tuzakları bozulur, yok olur gider."[101]

"Oysa kötü düzen/tuzak, sahibinden başkasını kuşatmaz."[102]

"Allah hainlerin tuzağını başarıya ulaştırmaz."[103]

"Allah, onu, kurdukları tuzağın kötülüklerinden korudu."[104]

Tuzakları boşa çıkarmayı Yüce Allah üstlenmiştir. Kişi Rabbine ne kadar yakınsa Rabbinin de (cc) ona kurulan tuzakları boşa çıkarması o kadar

98. 27/Neml, 70
99. bk. 3/Âl-i İmrân, 54
100. bk. 13/Ra'd, 42
101. bk. 35/Fâtır, 10
102. bk. 35/Fâtır, 43
103. bk. 12/Yûsuf, 52
104. bk. 40/Mü'min (Ğafir), 45

yakındır. Kişi Allah'ın sınırlarını ne kadar koruyorsa Yüce Allah'ın da onu koruması o kadar güçlüdür:

"Şayet sabreder ve korkup sakınırsanız, onların tuzakları size hiçbir zarar vermez. Allah, onların yaptıklarını (çepeçevre kuşatan) Muhit'tir." [105]

Anahtar kavram sabır ve takvadır. Bu ikisi âdeta tuzaklara karşı önerilen manevi birer kalkandır. Bir yerde tuzak varsa onu büyütmek, endişeye kapılmak ve kalplere korku salmak anlamsızdır. Yapılması gereken, sabrı ve takvayı kuşanmaktır.

Kur'ân, basiret ve hikmet kazandıran bir kitaptır. Onu çokça tilavet etmek, ayetleri üzerinde düşünmek (tefekkür), derin anlamlarına vâkıf olmak için çabalamak (tedebbür), ayetler arasında bağ kurmak (akletmek) ve ayetleri bir nasihatçi kılıp öğüt almak (tezekkür); kişiye basiret ve hikmet kazandırır. Kendisi nur olan Kitap, kulluk yürüyüşünde, yola asılan bir kandil gibi, ayet ayet okuyucunun yolunu aydınlatır.

Son bir şey; Yüce Allah şirk ehline, onların tuzaklarını süslü gösterir:

"Bilakis o kâfirlere tuzakları süslü gösterildi." [106]

Onlar tuzaklarının mükemmel, muhkem ve sarsılmaz olduğuna inanırlar. Ama yanılırlar; daha doğrusu yanıltılırlar. Zira o çok güvendikleri tuzaklar, onların düzenini temelden yıkacak ve onları yerle bir edecek karşı bir tuzaktır. Tuzağın sahibi de Yüce Allah'tır:

"Muhakkak ki onlardan öncekiler de tuzaklar kurdular. Allah onların evlerini temelden yıktı, üstlerindeki tavan başlarına çöktü ve azap onlara hiç ummadıkları bir yerden geldi." [107]

"Onlar tuzak kurdu, biz de bir tuzak kurduk, onlar farkında değillerdi. Bak (bakalım), tuzaklarının sonu nasıl bitmiş? Biz onların ve kavimlerinin tamamını yerle bir ettik." [108] [109]

105. bk. 3/Âl-i İmrân, 121
106. bk. 13/Ra'd, 33
107. 16/Nahl, 26
108. 27/Neml, 50-51
109. bk. Tevhid Dergisi, S 109, s. 8-10

DAVET

Bir kalbe İslam girdi mi o kalpte devrim yapar. İnsan, yabancılaştığı özüyle/fıtratıyla tanışır. Yüce Allah'ın varlık ve birlik delillerini fark eder. Kalp, yaratıcısını bulduğu ve O'na tevhid üzere kulluk ettiği için tarif edemediği bir huzur, bir sükûnet bulur... İmanı besleyen şer'i ve kevnî ayetler, bahar yağmuru gibi damla damla kalbine düşer... Şirk, bidat ve masiyetlerle katılaşmış kalp, önce üstündeki ölü toprağı atar, sonra titreşir, kabarır ve türlü rahmet çiçekleri açar... Baharın gelişiyle uyanan tabiat gibi, kalp de uyanmaya ve hissetmeye başlar... Ne güzeldir iman... Ne tatlıdır o ilk günlerin heyecanı... Ne şirindir insanın kendi özüyle ve kainatla arasındaki küslüğü sonlandırması... Ne büyük bir değerlilik hissidir El-Vâhid ve El-Ahad olana kul olduğunu hissetmek... Ne kıymetlidir hidayeti bir şeref madalyası gibi göğsünde taşımak, taşıyor olmak...

İnsan tevhidle tanışınca, yüreği merhametle, şefkatle dolar. Zira o, âlemlere rahmet olarak gönderilen bir peygamberin ümmetidir. İster ki tüm sevdikleri aynı duyguları yaşasın, benzer lezzetleri tatsın... Onları da İslam'a davet etmeye çalışır. Sanır ki bu kadar açık hakikatleri herkes anlayacak, hemen o kutlu çağrıya icabet edecek, din kardeşi olacaklar. Hem, herkesin derdi cennete gitmek cehennemden kurtulmak değil midir? Evet, hiç şüphesiz tüm sevdikleri cennetin anahtarını (Lailaheillallah) kilitli kalplerine sokup, orayı tevhid davetine açacaktır... Fakat, hatta çok büyük bir fakat, hiç de öyle olmaz... Çünkü yola yeni giren kardeşimiz bir şeyi unutmuştur...

Tevhid, anlamaktan önce hidayet meselesidir. Delillerin açıklığından ziyade bir İlahi hibe meselesidir… Önce Allah izin verecek, kalplerin kilidini açacak, sonra hidayet gelecek…

"Allah, kimi hidayet etmek isterse onun İslam'ı (kabul etmesi) için göğsünü genişletir. Kimi de saptırmak isterse gökyüzüne yükseliyormuş gibi göğsünü dar ve sıkıntılı yapar. Böylece Allah, iman etmeyenleri ricse/pisliğe/azaba mahkûm eder. (veya ricsi iman etmeyenlerin üzerine yığar.)"[1]

Allah birini saptırmak istiyorsa… Göğe yükseliyor gibi, nefessiz kalıyor gibi, kalbini daraltır… Ne söylersen söyle, sanki küfrediyormuşsun gibi tepki verir. Yıllarca onun sana öğrettiği ölçüleri ona hatırlatırsın, "Bunları nereden uydurdun?" der… Çünkü mesele anlamak veya anlamamak meselesi değildir. Mesele, Allah'ın bir kalbi İslam'a açması veya kapaması meselesidir. Bu gözler şunu dahi gördü: Adama kendi kitabından paragraf okursunuz, kitabı alıp şaşkın gözlerle aynı paragrafı okur, "Bunu ben mi yazmışım?" diye, bön bön kendi kitabına bakar… Mesele bilip bilmemek, güzel anlatıp anlatmamak, anlamak veya anlamamak meselesi değildir. Mesele, hidayet ve dalalet meselesidir.

Hidayet ve dalalet meselesi işin bir boyutu. İşin bir diğer boyutu, bizi ilgilendiriyor. Benim yola yeni girenlere bir tavsiyem var: Dinini iyice anlayana kadar kimseye davet yapma! Böyle tavsiye mi olur, demeyin. Sakin sakin okuyun, anlayacaksınız. Şöyle izah edeyim: İnsanın bir şeyi bir başkasına verebilmesi için onu bilmesi gerekir. Araplar "Bir şeyi kaybeden onu başkasına veremez." der. Ben İslam'ı yeni öğreniyorken onu nasıl bir başkasına verebilirim?.. Ayrıca biz niye davet yapıyoruz? Allah emrettiği, bir ibadet olduğu için. Her ibadetin şartları, rükunları, sünnetleri olduğu gibi, her ibadetin bir usul ve adabı olduğu gibi… davetin de şartları, rükunları, sünnetleri, usulü ve adabı vardır. Bunları bilmeden yapılacak davetin zararı faydasından çok oluyor. Bilinçsiz davet, insanları tevhid davetinden uzaklaştırıyor. Tevhid ehliyle insanlar arasındaki mesafeyi açıyor… Öyleyse önce ben dinimi öğrenmeliyim, sonra daveti öğrenmeliyim, sonra bir disiplin içinde davet yapmalıyım. Çünkü Allah Resûlü'ne daveti emreden veya onun

1. 6/En'âm, 125

(sav) davetini vasfeden ayetlere baktığımızda; Yüce Allah'ın her daveti değil, "**özel nitelikte**" bir daveti istediği görülür. Şöyle ki;

Allah'ın İstediği Davet

"Rabbinin yoluna hikmet ve güzel öğütle davet et! Onlarla en güzel şekilde mücadele et. Şüphesiz ki Rabbin, yolundan sapanları da hidayet ehli olanları da en iyi bilendir."[2]

Allah Resûlü'ne ve onun şahsında tüm ümmete daveti emreden Nahl 125. ayetten başlayalım:

– Öncelikle ayette ilginç bir üslup var. İstenen şey insanların Allah'a davet edilmesi. Muhatap ise Nahl Suresi'ne konu olan müşrikler. Fakat bazı insanların hikmetle, bazı insanların güzel öğütle davet edilmesi, bazı insanlarla da en güzel şekilde mücadele edilmesi emredilmiş. Demek ki hedef Allah'a davet, ancak davetin usulü muhatabın durumuna göre farklı oluyor. Hâliyle davet yapacak kişinin Allah'a davet edecek nasları bilmesi yetmiyor. Muhatabı tanıması ve muhataba uygun olan hikmet veya güzel öğüdü, yine bazı insanlara gerekli olan güzel mücadeleyi/tartışmayı bilmesi gerekir.

– Yüce Allah, davet ile mücadeleyi birbirinden ayırmıştır. Allah'a hikmetle ve güzel öğütle çağrıyı, "Ud'u/Davet et." fiiliyle emrederken, mücadeleyi/tartışmayı bu fiile atfetmemiş, özel bir fiille ifade etmiştir. Bu da davet ve tartışmanın farklı şeyler olduğunu göstermiştir.

"Cedel/Tartışmaya gelince onunla davet olunmaz. Aksine bu, saldırganı def etmek/ona karşı savunma yapmak kabîlindendir. Herhangi bir kimse hakka karşı çıkacak olursa onunla en güzel şekilde tartışma yapılır. Bundan dolayı Yüce Allah, 'Onlarla mücadeleni yap.' buyurmaktadır. Böylelikle bunu, 'Onları davet et.' buyruğuyla birlikte emrolunan bir fiil olarak zikretmektedir. Yüce Allah ona hikmet ile ve güzel öğütle davet etmeyi emrettiği gibi en güzel olan yolla da mücadele etmeyi emretmiştir."[3]

Bu, davet konusundaki en önemli meseledir ve yeni insanların en fazla hata yaptığı konudur. Davet ile tartışma farklı şeylerdir. Çoğu insan tartışmayla daveti birbirine karıştırmakta; hikmet ve güzel öğütle davet edilmesi

2. 16/Nahl, 125
3. İbn Teymiyye Tefsîri, 6/75, Nahl Suresi, 125. ayetin tefsiri

gereken insanlarla tartışarak hata etmektedir. Önemine binaen bu konuya tekrar döneceğiz.

– Hikmet ve güzel öğütle davette kullanılan ilgeç/edat "ba" harfidir. Bu, bir şeyin bir şeyle beraber, onun ayrılmaz parçası (mulabese) olduğunu gösterir.[4] Yani hikmet ve güzel öğüt, davetin ayrılmaz parçası olmalı, davetin her merhalesinde bulunmalıdır. Örneğin güzel güzel davete başladık; muhatabımız bizimle dalga geçmeye, inkâr etmeye veya hakaret etmeye başladı. Duygularımıza hâkim olamayıp Allah ne verdiyse mantığıyla ağzımıza geleni söylüyorsak hikmet de güzel öğüt de kalmaz. Kendimizi, zaaflarımızı ve duygularımızı tanımamız gerekir.

– Hikmet ve güzel öğüt ilim gerektirir. Zira hikmet, h-k-m kökünden türemiştir. H-k-m kökü engel olmak anlamındadır. Kişiyi yanlıştan alıkoyan bilgi ve olgunluk; söz, düşünce ve davranışta isabetli olmak; yerli yerinde iş yapmak… hikmettir.[5] Araplar, "muhkem/sağlam bilgiye" hikmet derler. Zira insanı hatadan alıkoyan bilgi; içinde yanlış, eksik, şaibe vb. olmayan dosdoğru bilgidir.[6] Aynı şekilde öğüt/mevize, "kalbi yumuşatacak şekilde hayrı hatırlatmak"tır.[7] Önce kalp inceltecek üslubu, sonra bunu da güzel şekilde yapacak üslubu bilmemiz gerekir.

Son iki madde hikmet ve güzel öğüt için ilim ve hilme ihtiyaç olduğunu gösterir. Hem bilgiye hem de güzel ahlaka ihtiyacımız var. Tâ ki Allah'ın istediği şekilde davet yapabilelim ve karşımızdakinin azgınlığına kapılıp ahlakımızı bozmayalım.

"De ki: 'İşte bu, benim (biricik) yolumdur. Ben ve bana tabi olanlar (neye, niçin ve nasıl olacağını bilerek, programlı ve düzen içinde) basiret üzere Allah'a davet ediyorum/ediyoruz. Allah'ı tenzih ederim. Ben müşriklerden değilim.' "[8]

Bu ayette Yüce Allah, Resûl'ünün ve ona uyan müminlerin davetini vasfetmiştir. Onların rastgele değil, basiret üzere Allah'a davet ettiklerini haber

4. bk. Et-Tahrîr ve't Tenvîr, 14/327, Nahl Suresi 125. ayetin tefsiri
5. bk. El-Mufredât, s. 248-252, h-k-m maddesi
6. bk. Et-Tahrîr ve't Tenvîr, 14/327, Nahl Suresi 125. ayetin tefsiri
7. bk. Mu'cemu Mekâyîsi'l Luğa, 6/126, v-a-z maddesi. Dilci Halil'den naklen
8. 12/Yûsuf, 108

vermiştir. Basiret nedir? "B-s-r/Baser" kökünden türeyen bu kelime, yalın anlamıyla görme demektir. Ancak İslam, görmeyi ikiye ayırmıştır. Göz organıyla yapılan görmeye "baser"; kalp ile görmeye/anlamaya "basiret" demiştir. Basiret, kalbin idrak etme/anlama kuvvetidir.[9]

Abdullah ibni Zeyd ibni Eslem şöyle der: "Dünyevi görme ve işitme başımızdaki gözle olur. Dinî görme ve işitme ise kalple/basiretle olur. Bu, Yüce Allah'ın Hac Suresi'ndeki şu sözü gibidir: 'Kendisiyle akledecekleri bir kalplerinin ve işitecekleri bir kulaklarının olması için yeryüzünde dolaşmazlar mı? Çünkü gözler kör olmaz. Asıl kör olan sinelerdeki kalplerdir.'[10] "[11] [12]

İslam âlimleri basiretin kelime anlamından yola çıkarak, basiret üzere davet; açık ve kesin, şer'i ve akli delillerle Allah'a davettir demişlerdir.[13] Basiret, bilginin en zirve hâlidir. Gözün gördüğüne inanması ile kalbin basiret üzere bilmesi aynı şeydir.[14] Bu nedenle kesin bilgiye "gözle görülmüş gibi" anlamında basiret denir. Yine basiret keskin görüşlü olma, isabetli davranma, planlı programlı hareket anlamında, hikmet kelimesine yakın bir anlamda kullanılır. Yûsuf Suresi'nin 108. ayetinde basiretin anlamını tespit etmek için, Allah Resûlü'nün davetine bakmak durumundayız. Zira onun (sav) daveti bir bütün olarak, okuduğumuz ayetin tefsiridir.

Nebi'nin (sav) davetine bakan, onun bir program dâhilinde davet yaptığını görür. Her merhaleyi planlayan, yarına dair öngörüsü olan bir daveti vardır onun (sav). Bazı örnekler okuyunca basiret üzere davet daha iyi anlaşılacaktır. Örneğin yanına gelen insanlara "Git, benim zuhur ettiğimi duyunca gel." diye bir telkinde bulunmuştur:

İbni Abbâs'tan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Ebû Zerr şöyle demişti: 'Ben Ğıfâr'dan bir adamdım. Bize nebi olduğunu iddia eden bir adamın Mekke'de ortaya çıktığı haberi ulaştı.

9. bk. El-Mufredât, s. 167, b-s-r maddesi
10. 22/Hac, 46
11. Tefsîru't Taberî, 12/24, En'âm Suresi, 104. ayetin tefsiri
12. bk. Vahyin Rehberliğinde En'âm Suresi Tefsiri, s. 283-284
13. bk. İbn-i Kesîr Tefsîri, 5/602, Yûsuf Suresi 108. ayetin tefsiri
14. bk. Medâricu's Sâlikîn, 2/408

Kardeşime, 'Bu adamın yanına git, onunla konuş ve bana ona dair haber getir.' dedim. Kardeşim gitti, onunla karşılaştı, sonra geri döndü.

'Ne haber getirdin?' diye sordum.

O, 'Allah'a yemin ederim, ben hayrı emreden, kötülükten de alıkoyan bir adam gördüm.' dedi.

Ben de ona, 'Bu getirdiğin haber beni rahatlatmadı.' dedim.

Yanıma bir dağarcık ve bir asa aldım. Sonra da Mekke'ye doğru yola koyuldum. Kendisini tanımıyordum. Onun hakkında kimseye soru sormaktan da hoşlanmıyordum. Zemzem suyundan içiyor ve mescidde kalıyordum.

Alî yanımdan geçti. 'Bu adam sanki bir yabancı.' dedi. Ben, 'Evet.' dedim. 'Haydi gel, eve gidelim.' dedi. Ben de onunla birlikte yola koyuldum. O bana hiçbir şey sormuyor, ben de ona söylemiyordum.

Sabah olunca Nebi'ye dair soru sormak üzere mescide gittim. Fakat onun hakkında bana haber verecek kimse yoktu.

Yanıma yine Alî geldi. 'Acaba bu adam gideceği yeri gösterecek bir kişiyi hâlâ bulamadı mı?' dedi.

Ben 'Hayır.' dedim.

'Haydi benimle beraber yürü.' dedi.

Sonra bana, 'Senin hâlin ne? Bu şehre gelmenin sebebi ne?' dedi.

Ben de ona, 'Eğer benim durumumu gizleyecek olursan sana haber veririm.' dedim.

'Dediğini yaparım.' diye cevap verdi.

O zaman ben de, 'Burada kendisinin nebi olduğunu iddia eden bir adamın ortaya çıktığına dair bize bir haber ulaştı. Kendisiyle konuşmak üzere kardeşimi gönderdim. Fakat geriye döndüğünde getirdiği haber beni rahatlatmadı. Kendim onunla karşılaşmak istedim.' dedim.

Alî dedi ki: 'Sen doğru yoldasın. İşte ben de onun yanına gidiyorum, sen de arkamdan gel. Benim gireceğim yere sen de gir, sana zarar vereceğinden

korktuğum birisini görecek olursam ayakkabımı düzeltiyormuşum gibi duvarın yanında ayakta duracağım. Sen de yoluna devam et.'

Nihayet o gitti, ben de onunla birlikte yola koyuldum. O bir yere gitti, ben de onunla birlikte Nebi'nin (sav) huzuruna girdim. Ona, 'Bana İslam'ı arz et.' dedim, o da arz etti. Olduğum yerde Müslim oldum.

Allah Resûlü (sav) bana, 'Ey Ebû Zerr, bu işi gizle ve şehrine geri dön. **Bizim ortaya çıktığımız haberi sana ulaştığı takdirde geri gel.**' buyurdu.

Ben dedim ki: 'Seni hak ile gönderene yemin ederim ki ben bunu onların arasında feryat ederek söyleyeceğim.'

Daha sonra mescide geldim. Kureyşliler mesciddeydi. Şöyle dedim: 'Ey Kureyşliler topluluğu! Şüphesiz ki ben Allah'tan başka hiçbir ilah olmadığına şahitlik ettiğim gibi Muhammed'in de onun kulu ve resûlü olduğuna şahitlik ederim.'

Kureyşliler, 'Dinini terk eden bu adamın üzerine gidin.' dediler. Hepsi birlikte ayağa kalktı. Ölesiye bana vurdular.

Abbâs yetişip üzerime kapandı. Sonra da Kureyşlilere dönerek dedi ki: 'Vay sizin hâlinize! Sizler Ğıfârlılardan birisini öldürecektiniz. Hâlbuki sizin ticaret ve seyahat yollarınız Ğıfârlıların bölgesinden geçmektedir.'

Bunun üzerine beni bıraktılar ve orayı terk ettiler.

Ertesi gün sabah olunca yine oraya döndüm. Bir gün önce söylediğimin benzerini söyledim. Kureyşliler de aynı şeyleri söyleyip bana saldırmak üzere harekete geçtiler. Yine Abbâs yetişti, üzerime kapandı ve bir gün önce söylediği sözlerin benzerini söyledi.'

(İbni Abbâs şöyle dedi:) İşte Ebû Zerr'in Müslim oluşu böyle olmuştu.' "[15]

Amr ibni Abese Es-Sulemî'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Ben cahiliyede putlara taptıkları için insanların doğru yolda olmadıklarını anlıyordum. Sonra Mekke'de bir adamın birçok hakikatten söz ettiğini duydum. Bunun üzerine deveme bindiğim gibi Mekke'ye vardım. Kavmi rahat bırakmadığı için Allah Resûlü'nün (sav) gizlendiğini duydum.

15. Buhari, 3522

Bunun üzerine etrafımı kollayarak yanına girdim ve sordum: 'Sen nesin?'

'Ben Nebi'yim.' dedi.

'Nebi nedir?' diye sordum.

'(Yani) beni Allah gönderdi.' buyurdu.

'Seni ne ile gönderdi?' diye sordum.

'Akrabalarla bağı kesmemek, putları kırmak, Allah'ı birlemek/tevhid etmek ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmamakla.' buyurdu.

Ben de dedim ki: 'Senin bu inancını paylaşan başka kimseler var mıdır?'

'Bir hür ve bir köle.' buyurdu. (O zaman ona iman eden yalnız Ebû Bekir ile Bilal vardı.)

'Öyleyse ben de sana tabi olacağım.' dedim.

'**Sen bunu bugün yapamazsın. Hâlimi ve insanların hâlini görmüyor musun? Şimdi ailene dön. Benim tam anlamıyla zuhur ettiğimi duyduğun zaman bana gelirsin.**' buyurdu. Ben de Medine'ye ailemin yanına döndüm"[16]

Demek ki onun (sav) zihninde zuhur edeceği, davetinin duyulacağı bir merhale ve o merhaleye dair düşünceleri vardır. Yine onun (sav) Taif'e yaptığı yolculuk, panayırlara gelen kavimlere gidip himaye talep etmesi, ashabını Habeşistan'a göndermesi; Medine'ye hicretin öyle bir gecede alınmış bir karar olmadığını, on yıla yayılan bir arayışın, bir sancının neticesi olduğunu gösterir. Onun bir hicret planı vardır ve bu planı uygulamak için onlarca deneme yapar. Bu süreçte kavimlerle yaptığı görüşmeler dahi, başlı başına bir ders, basiretli davet örneğidir. Şeybanoğullarıyla yaptığı görüşmeye yakından bakabiliriz. Şeybanoğulları, Allah Resûlü'nün (sav) davetini ilgiyle dinler; dahası, kalpleri onun davetine meyleder tarzda konuşurlar. Ancak iş onu ve davetini korumaya gelince, siyasi dengeleri gözeten politik bir cevap verirler:

"… Ardından, Musennâ ibni Hâris'i göstererek, 'Bu da bizim büyüğümüz ve savaş liderimiz olan Musennâ'dır.' dedi. Musennâ'nın da kendi görüşüne katılmasını ister gibi oldu. Bunun üzerine Musennâ, söze başlayıp şöyle dedi:

16. Müslim, 832

'Ey Kureyşli kardeş! Seni dinledim, sözünü güzel buldum ve hoşuma gitti. Benim sana cevabım. Hânî ibni Kabîsa'nın cevabıdır. Biliyorsun ki biz, iki büyük su arasında bulunuyoruz. Biri Yemâme, diğeri Semâve'dir.'

Bunun üzerine Allah Resûlü, 'İki büyük su olduğunu söylediğin Yemâme ile Semâve nelerdir?' buyurdu.

Musennâ bu soruya şöyle cevap verdi:

'Biri, Arapların arazisi olan karanın dağlık ve tepeleridir. Diğeri de Farsların arazisi ve Kisrâ'nın nehirleridir. Halbuki **Kisrâ, başına herhangi bir gaile çıkarmamak ve yeni bir iş peşinde bulunan herhangi bir kimseyi barındırmamak için bizden söz almıştır. Senin bizi davet ettiğin şey de tahmin ederim ki hükümdarların hoşuna gitmeyen bir şeydir**. Arapların, kendilerine karşı gaile çıkaranları mazur sayıp affetmeleri mümkündür. Fakat Farsların yumuşak davranmalarına imkân ve ihtimal yok. **Eğer seni yalnız Araplara karşı müdafaa etmemizi istiyorsan bunu üzerimize alırız.**'

Allah Resûlü (sav) **şöyle buyurdu:** 'Çok güzel cevap verdiniz ve doğru söylediniz. Zira her tarafından emin olmayan bir kimse, Allah'ın dinini savunmaya kalkışamaz. Çok geçmeden bir de bakarsınız ki Yüce Allah, size Farsların arazi ve mallarını verir ve kızlarını size cariye kılar. O zaman Allah'ı tesbih ve takdis edecek misiniz?' "[17]

Şimdi bu görüşmeyi dikkatle okuyalım. Musennâ ibni Hâris, Allah Resûlü'ne bir resim çiziyor. Biz diyor, sınırda yaşarız. Bir tarafımız Arap toprağıdır, bir tarafımız Fars toprağıdır. Arap topraklarında seni koruruz, ancak Fars topraklarında seni koruyamayız. Allah Resûlü (sav) bu daveti her yönden koruyamayacak insanların dine yardım edemeyeceğini söylüyor, oradan ayrılıyor… Bir soru soralım: Allah Resûlü sahabeyi Habeşistan'a gönderdi, Necaşi'nin durumu Şeybanoğullarından farklı değildi. O da mutlak iktidar sahibi değildi, sahabeyi gücü nisbetinde koruyordu. Allah Resûlü (sav) sahabeyi Habeşistan'a gönderirken kendisi hicret etmedi. Şeybanoğulları benzer bir söz verdi, onlara da hicret etmedi… Neden? Çünkü onun (sav) zihinnde net ve açık bir strateji vardı. O (sav), bu davetin merkeziydi. Herhangi bir yere değil, onu her yönden koruyacak bir yere hicret etmek ve devletleşmek is-

17. El-Bidâye ve'n Nihâye, 4/356-359

tiyordu. Bu nedenle kendisi ve ashabıyla ilgili öncelikler farklıydı. Ashabla ilgili öncelik, onları Mekke tağutlarının işkencesinden korumak, dinlerinde fitneye düşmeden Allah'a (cc) kulluk etmelerini sağlamaktı. Hâliyle onlara bu imkânı sunan her yer, hicret için uygundu. Allah Resûlü'nün önceliği ise davet için merkez olacak, onu her yönden kuşatacak bir karargâh bulmaktı. Bu sebeple Medine'ye hicret etti… Zihninde açık ve net bir strateji olduğundan adımlarını buna göre atıyordu.

Siyere ilgili biri şunu net olarak görür: Allah Resûlü'nün (sav) karargâhını (Medine) kurduktan sonraki tüm daâvi, siyasi ve askerî faaliyetleri iki hedefe odaklıydı: Kureyş'in ticaret yollarını kontrol altına almak ve Kâbe'nin kontrolünü ele geçirmek. Neden? Zira Kureyş Suresi'nde Allah (cc) Kureyş'in iki güç kaynağını müminlerin zihnine kazımıştı: Ticaret ve Kâbe! Allah Resûlü'nün hicret sonrası çıkardığı seriyyeler, kabilelerle yaptığı ittifaklar ve ısrarlı duaları dahi (kıblenin değişimi talebi) bu hedefe yönelikti.[18]

Üzülerek belirtmeliyiz ki Müslimler devletlerini yitirdiklerinden bu yana "Allah'ın yoluna davet etmeyi" sadece konuşmak sanıyorlar. Oysa Allah'ın yoluna davet, Allah Resûlü'nün hayatında bir bütündür. Onun insanlara çağrısı, kurduğu ittifaklar, yaptığı sözleşmeler; kısacası siyasi, askerî ve sosyal icraatlarının tümü Allah'a (cc) davetinin bir parçası; tebliğ ve tebyin vazifesinin gereğidir. Yoksa o (sav), davetinde Allah'ın emirlerine uyan, siyasetinde politik davranan bir nebi değildir. Basiret sahibi; planlı programlı hareket eden bir imamdır.

Hikmetli ve Basiretli Davet Nasıl Olur?

Yüce Allah'ın herhangi bir davet değil, hikmetli ve basiretli bir davet istediğini gördük. Tevhid yoluna yeni girmiş bir kardeşimiz sorabilir: Ne yaptığım takdirde hikmetli ve basiretli davet yapabilirim? Bu sorunun biri kısa, diğeri uzun iki cevabı vardır. Kısa cevabı yukarıda okuduğumuz Nahl Suresi'nin 125. ve Yûsuf Suresi'nin 108. ayetlerinden aldık. Hikmet ve basiret üzere davet için ilim ve hilm, bilgi ve ahlak lazım. Bunun için de sabır lazım. Sabredecek; dinini öğrenecek, ahlakını güzelleştirecek ve sonrasında davet yapacaksın. Uzun cevaba gelince, onu da Allah Resûlü'nden ve hida-

18. bk. İlkbahar, Wadah Khanfar, s. 237-248

yet öncüsü imamlardan öğreneceğiz. Zira Allah onlara Kitab'ı ve hikmeti verdi. Her birini basair (basiretli kılan ayetler) ile gönderdi. Onların söz ve davranışlarının tamamı basiret ve hikmettir. Namazımızda, orucumuzda, mücadelemizde… onlara uyduğumuz gibi davetimizde de onlara uyacak, basiret ve hikmet üzere davete muvaffak olacağız.[19]

a. Davette Öncelik Fıkhına Riayet Etmek

Davet imamı nebiler, davet yaparken öncelikler fıkhına dikkat etmişlerdir. Şirk toplumlarını önce Allah'a, tevhide, şirkten tevbe etmeye, tağutları reddetmeye davet etmişlerdir.

"Senden önce gönderdiğimiz her resûle: 'Şüphesiz ki benden başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. O hâlde yalnızca bana kulluk/ibadet edin.' diye vahyetmişizdir."[20]

"Andolsun ki biz her ümmet arasında: 'Allah'a ibadet/kulluk edin ve tağuttan kaçının.' (diye tebliğ etmesi için) resûl göndermişizdir. Allah içlerinden kimisine hidayet bahşetti, kimisine ise sapıklık hak oldu. Yeryüzünde gezip dolaşın ve yalanlayanların akıbetinin nasıl olduğuna bir bakın."[21]

Bu usulün zirvesini Peygamberimizde (sav) görüyoruz. O, bir kavme elçi gönderdiğinde öncelik fıkhına göre davet yapmasını isterdi.

İbni Abbâs'tan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:
"Allah Resûlü (sav) Muâz ibni Cebel'i Yemen'e gönderirken ona şöyle buyurdu: 'Sen, Ehl-i Kitap olan bir topluluğa gidiyorsun. Yanlarına varınca onları, 'Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in, O'nun resûlü olduğuna'

19. Bu bölümde davet, emr-i bil maruf ve nasihatin şartlarını bir bütün olarak ele almayacağız. Çünkü amacımız tevhid yoluna giren yeni insanların ihtiyaç duyduğu, çokça hata yapılan meselelere temas etmektir… Konuyla ilgili detaylı bilgi isteyenler, tevhidî çizgiye sahip yazarların kitaplarını okuyabilir, okumalıdır da. Önerebileceğim kitaplar şunlardır:
– İslam'a Davette 55 Esas, Uğur Pekcan, Menhec Yayınları
– Emr-i Bil Maruf ve Nehyi Anil Münker Hakkında 7 Kaide, Dr. Hammud b. Ahmed Ruhayli, Menhec Yayınları
– İslam Davetçisine Önemli Notlar, İbrâhîm Gadban, Neda Yayınları
Ayrıca, davet fıkhına dair tarafımızca hazırlanmış dersleri dinleyebilirsiniz. (Dersleri dinlemek için karekodu okutabilirsiniz.)

20. 21/Enbiyâ, 25
21. 16/Nahl, 36

şahitlikte bulunmaya davet et. Bu konuda sana itaat ederlerse onlara, Allah'ın günde beş vakit namaz kılmayı farz kıldığını haber ver. Bu konuda da sana itaat ederlerse onlara, Allah'ın zenginlerden alınıp fakirlere verilmek üzere zekâtı farz kıldığını haber ver. Eğer bu konuda da sana itaat ederlerse mallarının en değerli olanlarını almaktan sakın. Mazlumun, (aleyhindeki) duasından da kork. Çünkü mazlumun duası ile Allah arasında hiçbir perde yoktur.' "[22]

Önce tevhid... Şayet kabul ederlerse namaz... Onu da kabul ederlerse zekât... Muâz ibni Cebel (ra) Ehl-i Kitap bir kavme gidiyor. Kur'ân'dan öğrendiğimiz kadarıyla onlar tevhidi ikrar ediyor, namaz kılıyor, zekâtı veriyorlar... Ancak Allah'ın istediği şekilde değil. Dinlerini tahrif etmişler... Tevhidlerine şirk, amellerine gösteriş karıştırmışlar... Aynı bugünün insanı gibi... Allah Resûlü (sav), davetin öncelik sıralamasına göre yapılmasını istiyor. Önce tevhide çağrılmalarını emrediyor. Zira tevhid asıl. Tevhid varsa diğer amellerin anlamı var. Tevhid yoksa diğer amellerin hiçbirinin anlamı yok. Yapılsa dahi Allah kabul etmez... Bir amelin Allah katında kabulü için üç şart gereklidir. Bu şartların ikisi; tevhid ve ihlas, yani şirk ve riyadan uzak olmak, tevhidle ilgilidir. Amelin kabulü için üç şart şunlardır:

a. Ameli yapanın tevhid üzere, Allah'a (cc) şirk koşmayan bir muvahhid olması:

"Rablerine karşı kâfir olanların amellerinin durumu, fırtınalı bir günde rüzgârın savurduğu kül gibidir. Yaptıkları hiçbir şeyin (Allah katında bir karşılığı yoktur ve yaptıklarından) faydalanmazlar. (Hakka dönmesi çok) uzak bir sapıklık içinde olmak işte budur."[23]

"Kâfirlerin amellerinin (durumu), düz bir arazideki seraba benzer. Susuz kişi onu su zanneder. Sonunda oraya varınca hiçbir şey bulamaz. Orada Allah'ı bulur. Allah, yaptıklarının karşılığını eksiksiz verir. Allah, hesabı çabuk görendir."[24]

b. Amelin salih olması, yani şeriata, Peygamber'in sünnetine uygun olması:

"De ki: 'Eğer Allah'ı seviyorsanız bana tabi olun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir.'

22. Buhari, 1496; Müslim, 19
23. 14/İbrâhîm, 18
24. 24/Nûr, 39

De ki: 'Allah'a ve Resûl'e itaat edin.' Şayet yüz çevirirlerse şüphesiz ki Allah, kâfirleri sevmez."[25]

Âişe Annemizden (r.anha) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Kim bir amel yapar ve yaptığı amel sünnetimiz üzere olmazsa ameli reddedilir."[26]

c. İhlaslı olması: Yalnızca Allah rızası için amel yapmak, hiçbir gayeyi Allah rızasına ortak kılmamak.

Ebû Hureyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Yüce Allah, 'Ben ortaklığa hiçbir ihtiyacı olmayanım. Kim bir iş yapar da bu işe benden başkasını da ortak ederse o kimseyi ortağıyla (amelinin karşılığını kendisinden alması için) baş başa bırakırım.' buyurmuştur."[27] [28]

Bir diğer hikmet şudur: Bir insan tevhid üzere Allah'a teslim olursa dinin diğer meselelerini gönül genişliğiyle kabul edecektir. Zira tevhid; Allah'ın tek ilah, tek rabb, tek otorite, tek hükümran olduğunu kabul ve ikrar etmektir. Kalp tevhidi kabul edip Allah'a (cc) boyun eğdiğinde O'nun (cc) tüm emir, yasak ve tavsiyeleri insan için huzur ve saadet oluverir. O'na kulluk etmek, O'nu razı etmek, O'na yakın olmak için yanıp tutuşur. O'nun (cc) her ayeti ve Nebi'sinin sünneti kul için bir yasa, yönetmelik gibidir. Fakat tevhidle Allah'a teslim olmayan bir kalp için O'nun (cc) buyrukları herhangi bir buyruktan farksızdır. Kişi o buyruğu akıl, heva, menfaat terazisinde tartar; işine geleni kabul eder gelmeyeni kabul etmez. Çoğu zaman İlahi buyruklar insan nefsine ve müstekbir düzenlerin yasalarına uymadığından, kabul etmez. Yani şeriat bize davette öncelik fıkhını öğretmemiş olsaydı dahi, aklımızla şu sonuca ulaşabilirdik: Önce tevhide davet etmeli, şeriatın feri meselelerine davetle vakit kaybetmemeliyiz.

Şimdi basiret ve hikmet üzere davetin şartı olan öncelik fıkhına ara verip bugüne dönelim. Tevhid yoluna yeni giren birçok kardeşimiz, yakın çevre-

25. 3/Âl-i İmrân, 31-32
26. Buhari, 2697; Müslim, 1718
27. Müslim, 2985
28. bk. Tevhid Meali, s. 303, Kehf Suresi, 110. ayetin açıklaması

siyle gereksiz bir gerginlik yaşar. Bu gerginliğin bir kısmı tevhidi kabul ve tevhidî bir yaşamdan kaynaklanır. Allah'a hamdolsun bu gerginlik, yolun tüm yolcularının yaşadığı ve yolun tabiatından olan bir gerginliktir. Bir kısmı da öncelikler fıkhına riayet etmemekten kaynaklanan, gereksiz, gereksiz olduğu gibi yorucu ve yıpratıcı gerginliklerdir. Örneğin ev halkı TV izlemektedir. Kardeşimiz ev halkına müdahale eder; TV izlemenin zararlarına dair nutuk çeker. İyi de TV izlemeyince ne değişecek, daha mı iyi olacak? TV izlemenin nedeni tevhidden uzak olmaları değil midir? Bazısı bugün cuma kılınır mı kılınmaz mı meselesini tartışır! Müslimlerin dahi ittifak etmediği bir meseleyi tevhidi kabul etmeyen biriyle tartışmak, nasıl bir hikmetsizliktir? Muhatabınız gidip sizinle aynı söylemlere sahip başka bir davetçiden "cuma kılınmalı" dersi getirip önünüze koyarsa ne yapacaksınız? Birçok yeni Müslim, evde tesettürsüz birileri varsa büyük kriz yaşamaktadır. Hatta kız kardeşinin erkek arkadaşını dövmeye kalkanlar olmaktadır. İyi de niye? O kız kardeş Allah'a teslim olmamış, cahilî bir hayatı tercih etmiştir. Erkek arkadaş o hayatın bir gereğidir. Sizce tevhidle Allah'a teslim olsa böyle bir yanlış yapar mı? Bu ve benzeri gerginliklerin nedeni cahiliye hassasiyeti ile İslami hassasiyetlerin karıştırılmasıdır. İçinde yaşadığımız toplumun bizi kınamasından korkup İslam'ın emirlerini Müslim olmayan yakınlarımıza dayatmamızdır. Biraz mantıkla düşünsek çelişkimizin farkına varırız. Şirk koştuğu için yalnızca uyardığımız kardeşimizi, erkek/kız arkadaşı var diye dövüyorsak bir şeyler karışmış demektir. Şirk en büyük günah, yalnızca uyarıyoruz. Kız/Erkek arkadaş edinmek, şirke nispetle, küçük günah ama adam dövüyoruz. Burada bir ölçü sorunu yok mu?

Başımdan geçen bir olayı anlatayım:

Bir cezaevinde bir grup nöbetçi memur satranç oynuyor. İslami davadan bir mahkûm görüşe çıkarken, "Satranç haram, oynamayın." diyor. Oradan biri de, "Ben Halis Hoca'nın videosunu dinledim, öyle demiyor." diye karşılık veriyor. Daha sonra aynı memurlar bana satrancı sordu ve yaşanan olayı anlattı. Ben de, "Bir daha karşılaşırsanız o kardeşe deyin ki satranca sıra gelene dek bizim hayatımızda neler neler var!" diye cevap verdim. Birkaç saniye sessizlik oldu ve "Valla doğru diyon Hoca." diyerek devam ettiler... Bu olaydaki hatalar silsilesini görebiliyor muyuz? Satranç ihtilaflı

bir konu. Satranç oynayanların hayatındaki problemleri sıralasak satranç haram diyenler bile öncelik fıkhına göre satrancı son sıralara yerleştirir. Farz edelim satranç haram; bu insanlar satranç oynadığı için mi tevhidden uzak, tevhidden uzak oldukları için mi haramlara karşı hassasiyetleri yok? Kaldı ki senin haram dediğine hoca dediğin başka biri satrancın hükmü oynama şekline göre değişir diyor.[29] Yani sen daha kendi içinde birlik sağlamamışken insanları neye davet ediyorsun?

İlginç bir örnektir; yeni bir Müslim, dolaptaki kolaları lavaboya döküyor. Gerekçe, içinde alkol var. Tabii evde kıyamet kopuyor. Sanırsınız İbrâhîm (as) gibi put kırmış da ateşe atılmış, bir de kasılıyor. Herhâlde herkesin cihadını tebrik etmesini bekliyor... Kola içmenin ihtilaflı olması bir yana, farz edelim ki kesin yasak olsun... Beğenmiyorsan içildiği sofraya oturmazsın. Fakat sen hangi yetkiyle insanların malına zarar veriyorsun. Devlet oldun da İslam Devleti sana hisbe yetkisi mi verdi? Karşındakiler seninle aynı hassasiyetlere sahip insanlar da münkeri elinle mi değiştiriyorsun? Hiçbiri değilse ne yapıyorsun? Şöyle düşünün: Bir Müslim -Allah muhafaza- içki içiyor olsun. Biz de evindeki tüm içkileri lavaboya dökelim, ne olur? Yalnızca mahcup olur, başını önüne eğer, susar... Neden? Her ikinize göre o bir münker ve siz münkeri izale ettiniz... Fakat siz içkinin haram olduğuna inanılmayan ve otorite olmadığınız yerde münkeri izale ederseniz, yanlış içinde yanlış yapar ve gereksiz gerginliğe neden olursunuz.

b. Davet İçin Uygun Zamanı Seçmek

İnsanlar kulaklarıyla dinler kalpleriyle kabul ederler. Kalplerin ise farklı hâlleri vardır ve bu hâller sık sık değişir. Araplar kalbe, çokça evrildiği ve durumdan duruma geçtiği için evrilen/çevrilen anlamında kalp demiştir.[30] Davetçi, insanların kalp hâllerini gözetmeli, kalpler hakkı kabule uygunsa davetini yapmalıdır. Abdullah ibni Mes'ûd (ra) şöyle der:

"Kalplerin istekli ve yöneliş içinde olduğu, bir de isteksiz ve yüz çevirmiş olduğu hâlleri vardır. Kalplerin istek ve yönelişinden faydalanın. İsteksiz ve yüz çevirmiş hâllerini bırakın."[31]

29. Satranç meselesiyle ilgili detaylı bilgi için karekodu okutabilirsiniz.
30. bk. El-Mufredât, s. 681; Mu'cemu Mekâyîsi'l Luğa, 5/17; k-l-b maddeleri
31. El-Âdâbu'ş Şer'iyye libni Muflih, 2/100

Nebilerin davetine baktığımızda bunu net olarak görürüz. Onlar, muhataplarının hâlini gözetir, en uygun zamanda onları Allah'a davet ederdi. Yûsuf (as) örneğimiz olsun…

"Onunla beraber zindana iki genç daha girdi. Bunlardan biri: 'Rüyamda şarap sıktığımı gördüm.' dedi. Diğeriyse: 'Ben de başımın üstünde ekmek taşıdığımı ve kuşların ondan yediğini gördüm. Bize bu rüyanın yorumunu haber ver. Çünkü biz, seni iyilik yapanlardan biri olarak görüyoruz.' dedi. Dedi ki: 'Size rızık olarak yiyeceğiniz bir yemek gelmeden önce mutlaka yorumunu haber veririm. Bu, Rabbimin bana öğrettiği bilgidendir. Şüphesiz ki ben, Allah'a inanmayan ve ahireti inkâr eden bir topluluğun dinini terk ettim. Babalarım olan İbrâhîm, İshak ve Yakub'un dinine uydum. Bizim herhangi bir şeyi Allah'a ortak koşmamız söz konusu dahi olamaz. Bu hem bize hem de insanlara Allah'ın lütuf ve ihsanındandır. Fakat insanların çoğu şükretmezler. Ey zindan arkadaşlarım! (Hiç düşündünüz mü?) Birbirinden ayrı, darmadağınık rabler mi daha hayırlıdır, yoksa (zatında, fiillerinde ve sıfatlarında tek olan) El-Vâhid ve (her şeye boyun eğdirip hükmüne ram eyleyen) El-Kahhâr olan Allah mı? Sizin O'nu bırakıp da ibadet ettikleriniz, ancak sizin ve babalarınızın koyduğu, Allah'ın hakkında hiçbir delil indirmediği birtakım isimlerdir. Hüküm yalnızca Allah'ındır. O, kendisinden başkasına kulluk/ibadet etmemenizi emretmiştir. İşte dosdoğru din budur. Fakat insanların çoğu bilmezler. Ey zindan arkadaşlarım! (Rüyanıza gelince) ikinizden biri, efendisine şarap içirecek (özgür kalacak); diğeriniz ise asılacak ve kuşlar onun başından yiyecektir. Hakkında bilgi edinmek istediğiniz konu bitmiştir.' "[32]

Yûsuf'un (as) yanında iki genç var. Her peygamber gibi onlara tevhidi anlatmak istiyor. Yûsuf (as) ne zaman anlatıyor? Onlar bir rüyanın yorumunu sormak için Yûsuf'a (as) geliyorlar ve onun muhsinlerden, iyilik ehli olduğunu ikrar ediyorlar. Kalpler Yûsuf Peygamber'e yönelmiş, onu dinlemeye hazır, onun iyi bir insan olduğunu kabul etmiş hâlde… İşte Yûsuf (as) yöneliş içindeki bu kalplere önce tevhidi anlatıyor. Sonra rüyalarını yorumluyor.

Bir diğer örneğimiz Allah Resûlü (sav). O (sav) insanların hâllerini gözetir, en uygun zamanda onları İslam'a davet ederdi.

32. 12/Yûsuf, 36-41

Ebû Hureyre'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Nebi (sav) Necid taraflarına bir atlı birlik gönderdi. Bunlar Hanifeoğullarından Sumâme ibni Usâl diye anılan bir adam getirdiler. Onu mesciddeki direklerden bir direğe bağladılar. Nebi (sav) mescide onun yanına çıkarak, 'Ey Sumâme, ne hissediyorsun?' diye sordu.

Sumâme, 'Ey Muhammed, bende (senden yana) hayır (ümidi) vardır. Eğer beni öldürecek olursan kanlı bir caniyi öldürmüş olacaksın. Eğer bana nimet ve ihsanda bulunursan teşekkürle karşılık verecek birisine ihsanda bulunmuş olacaksın. Şayet isteğin mal ise ondan dilediğini iste.' diye cevap verdi.

Sumâme ertesi güne kadar bu hâlde bırakıldı. Sonra ona, 'Ey Sumâme, ne hissediyorsun?', diye sordu.

O da, 'Daha önce söylediğim gibi eğer sen (bana) nimet ve ihsanda bulunursan teşekkürle karşılık verecek bir kimseye nimet ve ihsanda bulunmuş olacaksın.' dedi.

Allah Resûlü (sav) yine onu (kendi hâline) bıraktı.

Ertesi gün yine, 'Ey Sumâme, ne hissediyorsun?' diye sordu.

Sumâme, 'Haberim daha önce söylediklerimden ibarettir.' dedi.

Allah Resûlü (sav), 'Sumâme'yi çözünüz.' diye buyurdu. Sumâme mescide yakın bir yerde bulunan suya gidip yıkanıverdi, sonra gelip mescide girerek şöyle dedi: 'Şahitlik ediyorum Allah'tan başka ilah yoktur. Yine şahitlik ediyorum Muhammed onun elçisidir. Ey Muhammed! Allah'a yemin ederim, yeryüzünde senin yüzünden daha çok buğzettiğim bir yüz yoktu. Artık senin yüzün en sevdiğim yüz oluverdi. Allah'a yemin ederim, senin dininden daha çok buğzettiğim bir din yoktu. Artık senin dinin benim en sevdiğim din oluverdi. Allah'a yemin ederim, senin şehrinden daha çok buğzettiğim bir şehir yoktu. Artık senin şehrin benim en sevdiğim şehir oldu. Ben umre yapmak isterken atlı birliğin beni yakaladı. Şimdi ne yapmamı önerirsin?'

Bunun Üzerine Allah Resûlü (sav) ona müjde verdi ve umre(sini) yapmasını emretti. Mekke'ye varınca birisi ona, 'Sen dininden mi döndün?' dedi. O, 'Allah'a yemin ederim ki hayır. Fakat ben Allah'ın Resûlü ile birlikte Müs-

lim oldum. Allah'a yemin ederim Nebi (sav) bu hususta izin vermedikçe size Yemâme'den bir buğday tanesi dahi gelmeyecektir.' dedi."[33]

Sumâme bir esir… Allah Resûlü onu hapsetmiyor, mescide bağlıyor. Müslimleri, onların arasındaki kardeşliği, Allah'ın huzurundaki o huşu ve sekineti görmesini istiyor… Putlara ibadet ile tek ve bir olan Allah'a ibadetin, cahiliye asabiyesi ile İslam kardeşliğinin, krallık ile peygamberliğin arasındaki farkı görmesini istiyor. Sumâme, kavminin lideri, akıllı bir insan. Bir bedeviye davet yaptığı gibi davet yapmıyor ona. Sumâme'nin kaybedeceği çok fazla şey var. İyice düşünmesi, tartması, ikna olması lazım… Sumâmeye üç gün üst üste aynı soruyu soruyor: "Ey Sumâme, ne hissediyorsun?"

Sumâme'nin cevabı her gün değişiyor.

Birinci gün cevabı: "Ey Muhammed, bende (senden yana) hayır (ümidi) vardır. Eğer beni öldürecek olursan kanlı bir caniyi öldürmüş olacaksın. Eğer bana nimet ve ihsanda bulunursan teşekkürle karşılık verecek birisine ihsanda bulunmuş olacaksın. Şayet isteğin mal ise ondan dilediğini iste."

İkinci gün cevabı: "Daha önce söylediğim gibi, eğer sen (bana) nimet ve ihsanda bulunursan teşekkürle karşılık verecek bir kimseye nimet ve ihsanda bulunmuş olacaksın."

Üçüncü gün cevabı: "Haberim daha önce söylediklerimden ibarettir."

Cevabın günden güne nasıl değiştiğini görüyor musunuz! Birinci gün üç seçenek sunuyor. İkinci gün seçenek teke düşüyor. Çünkü Allah Resûlü'nün derdinin insan öldürmek veya para kazanmak olmadığını anlıyor. Onun için yalnızca iyilik seçeneğini zikrediyor. Üçüncü gün cevap bile vermiyor "ne dediysem o" diyor… Ama Allah Resûlü (sav) onun suskunluğundaki o çığlığı duyuyor. Nedir o çığlık? Esir olarak değil hür olarak, kendi irademle inanmak istiyorum çığlığı. Onu serbest bırakın diyor… Ve gerçekten Sumâme iman ediyor. Ama kendi iradesi ve seçimiyle… Allah Resûlü (sav) onu dikkatle izledi, cevapların değişimini dikkatle okudu, satır aralarını yorumladı ve en uygun zamanda onu serbest bıraktı. İslam, Sumâme gibi bir kahramanı kazandı. Sumâme ibni Usal'ın hayatını okuyun. Allah Resûlü'nün Kureyş'e karşı psikolojik üstünlük sağlaması ve veren el konumuna geçmesindeki

33. Buhari, 4372; Müslim, 1764

rolünü görün. Doğru zamanlamanın İslam'a nasıl kahramanlar kazandırdığını anlayacaksınız.

Davet; meydan okuma, cedel, üstünlük sağlama ya da savaş değildir. Davet, insanların gönlünü fethetme, onları kazanma çabasıdır. Gaye kazanma olunca, en uygun zaman gözetilmek zorundadır. Yeni insanlar davetin amacını idrak edemeyince, daveti bir kavga, cedel, üstünlük aracına dönüştürebilmektedir. En olmadık zamanda insanları İslam'a davet edebilmekte, insanların nefretine neden olabilmektelerdir. Örneğin bir genç derbi maçı izleyen abisi ve arkadaşlarının yanına gidiyor. Bunlar fanatik taraftar, maç izlerken kendilerini kaybediyorlar. TV'yi kapatıp, bu boş şeyleri izlemeyin diyor ve Futbol Dini isimli belgeseli izlemelerini öneriyor. Sonucu tahmin edersiniz; bir kamyon dayak yiyor; ayrıca dine, tevhide küfrediyorlar. Çünkü zamanlama yanlış. Hem öncelik fıkhına riayet etmedi hem de uygun zamanı kullanmadı. Daha sonra başkaları o insanlara davet yapmak istediğinde, bu münasebetsiz davranışı zikredip dinlemek istemediklerini söylüyorlar.

Yeni kardeşimiz iman etmiş. İçi içine sığmıyor. Ancak ailesi korkuyor. Çünkü medyadan duydukları var. Coğrafyanın her yerinde bombalar patlıyor. Onunla benzer kavramları kullanan örgütler tavuk keser gibi insan kesiyor; düğün, dernek, taziye demeden buldukları her yeri havaya uçuruyor. Eh, hâliyle aile korkuyor. Haksızlar mı, değiller… Biz bunca yıldır tevhid davetiyle iç içeyiz bizler bile endişeliyiz bu manzaradan, aileler korkmasın da ne yapsın? Bizimki tevhidi anlatıyor, babası canlı bomba diyor. Bizimki tağut diyor, babası kafa kesme diyor. Bizimki sünnet diyor, babası Ezidiler diyor… İkisi bambaşka bir kalp hâliyle konuşuyor. Konuştukları dil bu kadar farklı olunca, bırakın davete icabeti, birbirlerini anlamıyorlar… Hele bir de yeni kardeşimiz duygularına hâkim olamıyor ve öfkeyle konuşuyorsa yakınlarının korkularını besliyor. Bu çocuk da falancalar gibi oldu diye düşünüyorlar. Onlar çocuklarını korumaya çalışıyor, bizimki dine düşmanlık ediyorlar sanıyor. Kalpler bu denli farklıyken konuşmamak en iyi seçenektir. Davetin gayesi insan kazanmaksa en uygun zamanı seçmek gerekir. Burada bir diğer önemli mesele şudur: Karşınızdaki insan yanlış yönlendirmeyle tevhidle farklı şeyler arasında bağ kurmuşsa sizin her anlattığınız ondaki yanlış inancı besler. Gayemiz kendimizi anlatmak ve muhatabı kazanmaksa daha farklı

yollar deneyebilir, tevhid davetimizi zamana yayabiliriz. Bizim yerimize bir başkasının anlatmasını sağlayabiliriz… Önce güzel ahlak sergileyip onların korktuğu insanlar gibi olmadığımızı gösterebiliriz. Gaye kazanmaksa ve davet bir ibadetse düşünecek, farklı yollar bulacağız. Biz elimizden geleni yapmakla mükellefiz; inanırlar veya inanmazlar. Gerisi onlara kalmış…

c. Davet Yapacak Uygun İnsanı Seçmek

Hikmet ve basiret üzere davet, kişiye veya topluma davet yapacak uygun insanın seçilmesiyle olur. Hidayet imamlarının davetlerinde buna dikkat ettiğini görüyoruz. İlk örneğimiz Mûsâ (as):

"Kardeşim Harun, benden daha iyi konuşur/dili daha fasihtir. Onu benimle beraber yardımcı olarak gönder, beni doğrulasın. Çünkü beni yalanlamalarından korkuyorum."[34]

Yüce Allah Mûsâ'yı (as) davetçi olarak Firavun'a yolladığında o (as), yardımcı olarak Hârûn'u (as) istedi. Gerekçesi şuydu: Hârûn'un dili daha fasihtir, daha iyi konuşur. Peki, neden Mûsâ (as) böyle bir talepte bulundu? Kur'ân'ı dikkatle okuduğumuzda bunun nedenlerinden ikisini buluyoruz:

– Firavun alçak tıynetli bir insan. Mûsâ'nın (as) dilinde var olan aksaklıkla dalga geçecek, onun iyi bir hatip olmamasını tiye alabilecek tıynette bir sefih; kardeşi tüm müstekbir tağutlar gibi!

"Firavun, kavmi içinde seslendi ve dedi ki: 'Ey kavmim! Mısır'ın mülkü/egemenliği ve şu altımdan akan nehirler bana ait değil mi? Görmüyor musunuz? Yoksa ben, şu basit insandan ve neredeyse kendini ifade edemeyenden daha hayırlı değil miyim?' "[35]

Mûsâ'nın (as) endişesinde haklı olduğunu görüyoruz. Zira Firavun, kendisini ifade edemeyişiyle dalga geçiyor, onu küçümsüyor. İşte bu nedenle Mûsâ (as), kendisine yardımcı olacak daha fasih bir yardımcı istiyor Allah'tan. Yani muhatabı hesaba katarak daha uygun birini istiyor.

– Mûsâ (as) Firavun'un sarayında, onun elinin altında büyüdü. Firavun, kardeşleri tüm müstekbir tağutlar gibi minnetçi… Muhtemelen; biz sana aş vermedik mi, iş vermedik mi, eğitmedik mi diye minnet ettirecek… Ki,

34. 28/Kasas, 34
35. 43/Zuhruf, 51-52

Mûsâ (as) yanılmıyor. Firavun tıynetine uygun olarak Mûsâ'dan (as) kendisine minnet duymasını istiyor:

"(Firavun) demişti ki: 'Seni çocukken biz yetiştirmedik mi? Ömrünün çoğu yılını bizim aramızda geçirmedin mi?' "[36]

İşte bu ve bilmediğimiz diğer sebeplerden Mûsâ (as) Allah'tan (cc) bir yardımcı istiyor. Bir peygamber olmasına rağmen yanına daha uygun birini istiyor; Yüce Allah da onun bu isteğine karşılık veriyor… Demek ki davet edilecek şahsa daha uygun biri davet yapacaksa onu bulmak lazım… Şimdi de Allah Resûlü'nün uygulamasına bakalım:

Medine'de ilk iman edenler ondan (sav) bir davetçi istedi. Allah Resûlü (sav) Mus'âb ibni Umeyr'i gönderdi. Ebû Bekir (ra), Ömer (ra), Osman (ra), Talha ibni Ubeydullah (ra), Sad ibni Ebi Vakkas gibi sahabenin yaşı olgun, tanınmış insanlarından birini değil, Mus'âb (ra) gibi genç bir sahabeyi yolladı. Hiç şüphesiz bu öylesine bir seçim değildi. Bu seçimin nedeni onun sabrı, hilmi ve göreni etkileyen masumiyetiydi.

"Sa'd ibni Muâz ile Usayd ibni Hudayr, Abduleşheloğullarından olan kavimlerinin liderleriydi. Kendileri de kavimleri gibi müşriklerdi. Mus'âb ibni Umeyr'in Medine'ye gelmesini ve İslam'a davet etme çalışmasını duydular.

Bunun üzerine Sa'd İbni Muâz, Usayd'a, 'Baban yok olsun! Zayıflarımızın kafalarını boş şeylerle doldurmak için evlerimizin içine kadar gelen o iki adama git, onları kov ve bir daha buralara gelmemelerini söyle. Es'ad İbni Zürare teyzemin oğludur. Eğer aramızda, senin de bildiğin gibi, akrabalık bağı olmasaydı, senin yerine kendim giderdim. Fakat onun üzerine yürümek için hiçbir yol bulamıyorum.' dedi. Usayd de mızrağını kapıp onlara doğru yürümeye başladı.

Onun geldiğini gören Es'ad ibni Zürare (ra), Mus'âb ibni Umeyr'e, 'Bu gelen, kavminin lideridir. Gördüğün gibi o yanımıza geliyor. Sen de Allahu Teâlâ'nın gönderdiği dinin doğru olduğunu ona ispat et.' dedi.

Mus'âb, 'Eğer oturursa onunla konuşurum.' dedi.

Usayd mızrağıyla başlarında dikilerek küfürler savurdu ve şöyle dedi: 'Sizi

36. 26/Şuarâ, 18

buraya getiren ne ki kalkıp zayıflarımızın kafalarını boş şeylerle dolduruyorsunuz? Eğer canınızı seviyorsanız buradan hemen çekip gidin!'

Bunun üzerine Mus'âb (ra), davasının müsamahakârlığına güvenen ve sakin bir müminin lisanıyla ona, 'Biraz oturup dinlemez misin? Eğer hoşuna giderse kabul edersin, hoşuna gitmezse kabul etmezsin ve hoşuna gitmeyen şeylerden sakınırız.' dedi.

Usayd, 'İnsaf ettin.' dedi. Sonra da mızrağını dikerek yanlarına oturdu. Mus'âb, ona İslam'ı anlattı ve Kur'ân-ı Kerim okudu.

Usayd, Kur'ân'ı dinledikten sonra, 'Bu ne güzel bir sözdür! Bu dine girmek istediğinizde ne gibi şeyler yapıyorsunuz?' dedi.

Mus'âb ile Es'ad (ra), 'Gusül alacaksın, abdest alacaksın, elbiseni temizleyeceksin, hak şehadetini getirip sonra da namaz kılacaksın.' dediler.

Usayd de kalktı, gusül aldı, elbiselerini temizledi, hak şehadetini getirdi, sonra kalkıp iki rekât namaz kıldı ve sonra da onlara şöyle dedi: 'Arkamda bir adam vardır. Eğer o size tabi olursa onun kavminden bir tek kişi geri kalmaz. O adam Sa'd ibni Muâz'dır. Şimdi gidip onu size gönderirim.' dedi.

Sonra mızrağını aldı ve Sa'd ile kavminin oturdukları meclise gitmek üzere oradan ayrıldı. Usayd onlara doğru gelirken Sa'd ona baktı ve şöyle dedi: 'Allahu Teâlâ'ya yemin olsun! Usayd ibni Hudayr sizin yanınızdan gittiği yüzle değil, başka bir yüzle gelmektedir!'

Usayd meclisin başında dikilip durunca Sa'd ona, 'Ne yaptın?' diye sordu.

O, 'Her iki adamla da konuştum. Allahu Teâlâ'ya yemin olsun! Onlarda herhangi bir aksilik görmedim. Sadece onları sakındırdım. Onlar da, 'İstediğini yaparız.' dediler. Yalnız şöyle bir durum konuşuluyor: Hariseoğulları Es'ad ibni Zürare'yi öldürmek için çıkmışlar. Sebebi de şudur: Onun, teyzenin oğlu olduğunu öğrenmişler, dolayısıyla seninle olan ahitlerini bozup hıyanet yapmak istiyorlar.' dedi.

Bunun üzerine Sa'd, Hariseoğullarının anlatılan durumundan korkarak öfkeli bir hâlde alelacele kalktı, mızrağını eline aldı ve 'Allahu Teâlâ'ya yemin olsun ki sen bir şey halledememişsin.' diyerek onlara doğru yürüdü.

Mus’âb ve Es’ad ibni Zürare’nin sakin bir şekilde oturduklarını gören Sa’d ibni Muâz, Usayd’ın, onlardan bir şey dinlemesini istediğini anladı. Başlarında dikilip küfürler savurdu ve Es’ad ibni Zürare’ye şöyle dedi: ‘Ey Ebû Umame! Allahu Teâlâ’ya yemin olsun ki eğer ikimizin arasında akrabalık bağı olmasaydı kesinlikle bunu bana yapamazdın. Hoşumuza gitmeyen şeylerle evlerimizin içlerine kadar geliyorsun!’

Sa’d yanlarına gelirken Es’ad, Mus’âb’a şöyle demişti: ‘Vallahi, gerisinde kalan kavminin lideri geldi, o size tabi olursa onun kavminden bir tek kişi geri kalmaz.’

Mus’âb (ra), Sa’d ibni Muâz’a, ‘Biraz oturup dinlemez misin? Eğer hoşuna giderse, razı kalırsan ve rağbet edersen kabul edersin, hoşuna gitmezse ve razı kalmazsan hoşuna gitmeyen şeylerden sakınır ve burayı terk ederiz.’ dedi.

Sa’d, ‘İnsaf ettin.’ dedi. Sonra da mızrağını dikerek yanlarına oturdu. Mus’âb ona İslam’ı anlattı ve Kur’ân-ı Kerim okudu.

Mûsâ ibni Ukbe şöyle söylemektedir: ‘Mus’âb, Zuhruf Suresi’nin başından itibaren okumaya başladı.’

Mus’âb ile Es’ad şöyle dediler: ‘Vallahi, Sa’d karşıdan çıkar çıkmaz daha hiç konuşmadan onun yüzünde İslam’ı gördük.’

Bu sözlerin aynısını ondan önce Müslim olan Usayd için de söylemişlerdi.

Sonra Sa’d ibni Muâz onlara, ‘Siz Müslim olmak ve bu dine girmek istediğinizde ne gibi şeyler yapıyorsunuz?’ dedi.

Şöyle dediler: ‘Gusül ve abdest alacaksın, elbiseni temizleyeceksin, hak şehadetini getirip iki rekât namaz kılacaksın.’

O da kalktı, gusül aldı, elbiselerini temizledi, hak şehadetini getirdi. Sonra da kalkıp iki rekât namaz kıldı. Daha sonra mızrağını aldı ve Usayd ibni Hudayr ile beraber kavminin bulunduğu meclise gitmek üzere oradan ayrıldı.

Kavmi, onun onlara doğru geldiğini görünce şöyle dedi: ‘Allahu Teâlâ’ya yemin olsun! Sizin yanınızdan ayrılıp gittiği yüzle değil, başka bir yüzle döndü!’

Sa'd ibni Muâz, kavminin oturduğu meclisin başında dikiliverdi ve şöyle dedi: 'Ey Abduleşheloğulları! Aranızdaki konumumu nasıl biliyorsunuz?'

Onlar, 'Efendimiz, liderimiz, görüş bakımından en iyi olanımız ve karakter, müşavere ve akıl bakımından en bereketlimiz olarak biliriz.' dediler.

Sa'd ibni Muâz (ra), 'Allahu Teâlâ'ya ve Resûl'üne iman etmedikçe erkeklerimizin ve kadınlarımızın konuşması bana haram olsun!' dedi. Allahu Teâlâ'ya yemin olsun! Abduleşheloğullarının bütün erkekleri ve kadınları Müslim oldular.

Es'ad ibni Zürare ile Mus'âb ibni Umeyr (ra), Es'ad ibni Zürare'nin evine geri döndüler. Mus'âb (ra) orada ikamet etti ve insanları İslam'a davet etmeye devam etti. Bu davet sonucunda Ensar'a ait bütün evlerde Müslim erkekler ve Müslim kadınlar oluştu."[37]

Allah Resûlü'nün (sav) Medine'ye öğretmen olarak Mus'âb'ı seçmesinin nedeni, Ensar için en uygun insan olmasındandı. Şöyle ki;

– Mus'âb seçkin bir ailenin çocuğuydu. Görgü ve zarafet sahibiydi. Dış görünüşüyle insanları etkileyen biriydi, zarif bir görüntüsü ve buna uygun zarif bir üslubu vardı.

– Her iki Habeşistan hicretine katılmış, hicret konusunda tecrübeli bir insandı.

– Zorluklarla sınanmış; varlığı bildiği gibi yokluğu da bilen bir insandı.

– Adanmış bir insandı… Medine görevinden dönüşte ailesine uğramadan Allah Resûlü'ne uğramış, görevine dair rapor vermişti. İslam yurdunun temellerini ancak bu adanmışlıkta biri atabilirdi.

– Davet konusunda Allah Resûlü tarafından eğitilmişti. Onun (ra) Medinelilere davetiyle Allah Resûlü'nün Utbe ibni Rebia'ya daveti neredeyse bire bir aynıdır. İşte tüm bu sebepler bu görev için Mus'âb'ın seçilmesini gerekli kılıyordu.[38]

37. Siyer-i Nebi, Sallâbî, 1/436-438

38. bk. Mus'ab ibni Umeyr'in Hayatı ve Kişiliği, Köksal Çoban, s. 50-71, 111-115; Mus'ab b. Umeyr'in Hayatı, Kişiliği ve İslam Tarihindeki Yeri, Mehmet Salih Gündüz, s. 34-51

Allah Resûlü'nden bir diğer örnek; Muâz ibni Cebel'in Yemen'e gönderilmesi. Rivayeti bir daha hatırlayalım:

İbni Abbâs'tan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü (sav) Muâz ibni Cebel'i Yemen'e gönderirken ona şöyle buyurdu: 'Sen, Ehl-i Kitap olan bir topluluğa gidiyorsun. Yanlarına varınca onları, 'Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in, O'nun resûlü olduğuna' şahitlikte bulunmaya davet et. Bu konuda sana itaat ederlerse onlara, Allah'ın günde beş vakit namaz kılmayı farz kıldığını haber ver. Bu konuda da sana itaat ederlerse onlara, Allah'ın zenginlerden alınıp fakirlere verilmek üzere zekâtı farz kıldığını haber ver. Eğer bu konuda da sana itaat ederlerse mallarının en değerli olanlarını almaktan sakın. Mazlumun, (aleyhindeki) duasından da kork. Çünkü mazlumun duası ile Allah arasında hiçbir perde yoktur.' "[39]

Muâz (ra) sahabenin âlimlerinden, helali haramı en iyi bilenlerinden.[40] Ehl-i Kitap da bilgili bir kavim; ellerinde bir kitap, uyguladıkları bir şeriat var. Allah Resûlü (sav) onlara, âlim bir sahabeyi yolluyor. Ayrıca o, Medineli. Ensar'dan. Doğduğundan beri Ehl-i Kitap Yahudilerle iç içe. Onları, âdetlerini, dillerini biliyor… Hâliyle o topluma gönderilecek en uygun kişi Muâz…

Nahl Suresi'nin 125. ayetini hatırlayacaksınız. Yüce Allah muhatabın durumuna göre daveti üç kısma ayırmıştı. Bazı insanlara hikmetle, bazı insanlara güzel öğütle davet yapacak; bazı insanlarla da en güzel şekilde tartışacak, mücadele edecektik. Davetimiz tevhid davetidir; ancak davetin üslubu muhatabın hâline göre değişmektedir. Bazı davetçiler bu üç üslubu da uygulayabilecek yetkinliktedir; bazı davetçiler bir kısmını yapabilir; bazı müminler hiçbirini… Önemli olan, davetin bir ibadet olduğunu bilmek, muhatabın durumuna göre en uygun insanı seçmektir.

Muhammed ibni Sîrîn'den (rh) şöyle rivayet edilmiştir:

"Enes ibni Mâlik'e Allah Resûlü'nün (sav) saç boyasından soruldu. Şu karşı-

39. Buhari, 1496; Müslim, 19

40. Enes ibni Mâlik'ten (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur: "Ümmetimin içerisinden ümmetime karşı en merhametlisi Ebû Bekir, Allah'ın emri konusunda en şiddetli olanı Ömer. Haya bakımından en doğrusu Osman, haram ve helal bilgisi bakımından en bilgili olanı Muâz ibni Cebel, Ferâizi en iyi bileni Zeyd ibni Sabit, en büyük kıraat âlimi Ubey ibni Ka'b'tır. Her ümmetin bir emini vardır; Bu ümmetin emini Ebû Ubeyde ibni Cerrâh'tır." (Tirmizi, 3790; İbni Mace, 154)

lığı verdi: 'Allah Resûlü'nün (sav) çok az saçı beyazlamıştı. Ancak Ebû Bekir ve Ömer ondan sonra kına ve çivit otu ile saçlarını boyarlardı. Ebû Bekir, babası Ebû Kuhâfe'yi taşıyarak Fetih Günü Allah Resûlü'ne (sav) geldi. Babası Allah Resûlü'nün önüne bırakıldı. Allah Resûlü (sav) Ebû Bekir'e, 'Şayet sen bu yaşlı adamı evinde bıraksaydın, Ebû Bekir'e hürmet olsun diye biz onun yanına gelirdik.' dedi. Ebû Bekir'in babası Müslim oldu."[41]

Ebû Bekir (ra) ne yaptı? Babasının elinden tutup Allah Resûlü'ne getirdi. Çünkü Ebû Bekir (ra) onun oğlu… Ne olursa olsun, babasının gözünde bir çocuk, hem de dünkü çocuk… Babasını kavmin liderine, Mekke'nin fatihine getirdi, ona İslam'ı arz etti, o da Müslim oldu. Ebû Bekir (ra), babası için en uygun insanı seçti. Allah Resûlü ise, İslam'ı arz etmeden muhatabın gönlünü fethetti. "Onu bana getirmek yerine haber verseydin, ben ona gelseydim." dedi. Bir yaşlı insanın istediği şey hürmet görmektir, hürmet gösterdi. Çocuğu yaşında insanların davetini kabul edecek insan, korkar. Kınanmaktan, çoluk çocuğa uydu denmesinden. Allah Resûlü gösterdiği saygıyla onun tüm korkularını izale etti…

Uygun insan seçmek önemlidir. Yaşlı birine yapılacak davetle genç birine yapılacak davet farklıdır. Bir ateiste yapılacak davetle bir muhafazakara yapılacak davet farklıdır. Sıradan bir insana yapılacak davetle inandığı batılın âlimine yapılacak davet farklıdır. Yeni insanlar daveti konuşmak zannediyor; konuşunca davet yapmış oluyorlar. Oysa öyle değildir. Bazen davet yapıyorum diye kendinizi ya da temsil ettiğiniz davayı küçük düşürebilir, gülünç bir hâle düşebilirsiniz. Sizin küçük düşmeniz önemli olmayabilir; ancak temsil ettiğiniz davetin küçük düşmesi vebaldir… Örneğin İslam'a davet ettiğiniz insan bir İslam düşmanıysa ve İslam'ı sizden daha iyi biliyorsa yaptığınız davet komediye dönüşebilir. Düşünün adam, "Okuduğun ayeti yanlış okuyorsun, ayetin doğrusu şu…" diyor.

Konuştuğunuz kişi bir sosyalist ve siz sosyalizmle sosyolojiyi, solculukla sağcılığı karıştırıyorsanız; tağut dediğiniz ABD'nin komünizm hakkındaki yalanlarını ezberlemişseniz o davet bir komediye dönüşebiliyor. Zira bir şeye inanan ve onun için mücadele edenle en güzel şekilde mücadele gerekir. Bunu

41. Ahmed, 12635

da ancak hem kendi dinini hem muhatabın dinini iyi bilen, tartışabilecek biri yapabilir. Bir konuşma ustasının karşısındaysanız ve kendinizi ifade etme sorununuz varsa sabırlı olun. Siz Mûsâ'dan (as) daha hayırlı değilsiniz. Ayrıca siz davete ondan daha istekli değilsiniz, olamazsınız. Yanınıza bir yardımcı alın, o (as) yanına Hârûn'u (as) aldı, siz de yaşadığınız şartlara uygun bir Hârûn bulun. Bir ilim adamına ilim adamı, kültürlü insana kültürlü, ideolojik alt yapısı olana o ideolojiyi bilen biri, anne babanıza sözünü dinleyecekleri biri davet yapsın.

d. Davet, Cedel/Tartışma Değildir

"Rabbinin yoluna hikmet ve güzel öğütle davet et! Onlarla en güzel şekilde mücadele et. Şüphesiz ki Rabbin, yolundan sapanları da hidayet ehli olanları da en iyi bilendir."[42]

Hatırlayacaksınız; Nahl Suresi'nin 125. ayetinde Yüce Allah davet ile cedeli/tartışmayı birbirinden ayırmış, her birini farklı fiillerle ifade etmişti. Davet; çağrıdır. Birini düğüne, yemeğe, geziye… davet eder gibi İslam'a davet edersiniz. Siz konuşursunuz o dinler. Bazen anlamak için sorular sorar. Sakin bir ortam vardır. Cedel ise tartışmadır. Siz ortaya bir delil koyarsınız, muhatabınız bir delil koyar. Davetten bazı farkları vardır:

– Davette kendi inandığınız ve davet ettiğiniz şeyi bilmeniz yeterlidir. Cedelde ise hem kendi inancınızı hem de muhatabınızın inancını bilmelisiniz.

– Davette konuşan ve dinleyen vardır. Cedelde ise tartışan iki insan. Allah'ın emri olan "en güzel şekilde mücadele" edebilmeniz için ahlaki olgunluğa ihtiyaç vardır. Zira tartışmada gerilmemek ve İslam ahlakına aykırı davranışlar sergilememek için, ahlaki olgunluk gerekir.

– Davette kendimizi ifade edebiliyor olmamız yeterliyken, tartışmada muhakeme ve hazır cevaplılığa ihtiyaç vardır. Zira tartışmada birinci öncelik muhatabı susturmak, delillerinin batıl olduğunu ortaya koymaktır.[43]

42. 16/Nahl, 125

43. İslam tarihinde tartışma ustası, muhatabı susturan ilginç âlimler olmuştur. Örneğin;
– Hristiyan din âlimiyle tartışmaya başlamadan, "Eşiniz, çocuklarınız nasıl?" diye hâl hatır soran Bakillânî'ye din âlimi öfkeyle cevap verir: "Bu bana hakarettir. Sen bizim kendimizi dine hizmete adayıp evlenmediğimizi bilmiyor musun?" der. Hoca cevap verir: "Aile ve çocuğu kendine yakıştırmayan sen, hangi akılla, 'İsa (as) Allah'ın oğludur.' diyorsun?" Tartışma başlamadan bitmiş olur. (bk. Tertîbu'l Medârik ve Takrîbu'l Mesâlik, 7/68

Diyelim ki biz birini İslam'a davet ediyoruz; karşımızdaki işi cedele dönüştürmeye çalışıyor. İster bilgili ister cahil olsun fark etmez; orada davetin bittiğini anlayacak, yeni bir sürecin başladığını bileceğiz. Artık davet yapmıyoruz, cedel aşamasına geçmiş bulunuyoruz. Önümüzde iki yol var:

• Şayet Allah'ın emrettiği gibi en güzel yolla mücadele edecek bilgi ve ahlaka sahipsek davetimize cedelle devam edeceğiz.

• Şayet biriyle tartışacak bilgi ve kışkırtmalara gelmeyecek ahlaki olgunluğa sahip değilsek önümüzde iki yol var:

– Daveti bitirecek, hiçbir şekilde tartışmaya girmeyeceğiz.

– O ne derse desin, biz vermek istediğimiz mesajı vererek konuşmayı sonlandıracağız.

Çokça karşılaşılan ve çokça yanıldığımız bir duruma dikkatini çekmek istiyorum: Sen aile veya arkadaş ortamında davet yapıyorsun. İnsanlar ilgiyle dinliyor. O ânda cinnî şeytanlar, ortamdaki en zayıf halkayı buluyor. Dostlarından olan insî şeytana vahyetmeye başlıyor.[44]

– Yine gaybı bildiğini iddia eden bir sahtekâr, hadis ehli bir âlimle tartışacak. Hoca, "Tartışmaya başlamadan bir şartım var, onu kabul ederseniz başlayalım." der. Sonra susar. Sahtekâr, "Ee, şartınız nedir?" deyince, "Ne yani insanların kalbinden geçeni bilen siz, benim aklımdaki şartı bilmiyor musunuz?" der.

– Kaderci bir zat, âlime gelir. "Madem her şey Allah'ın takdiriyle oluyor, o zaman çalışmak niye?" diye sorar, tembelliğini kadere fatura etmeye çalışır. Hoca cevap vermez. Adam niye cevap vermediğini sorunca, "Madem benim cevabım Allah'ın takdiriyle, o hâlde niye sen soru sorarak, ben de cevap vererek yorulalım?" der.

44. İnsanlar arasında şeytana dost olan, şeytandan vahiy alan, şeytana hizmet edenler vardır. Çoğu zaman şeytan onların dilinden konuşur.

"Allah'ın adının anılmadığı (hayvanlardan) yemeyin. (Çünkü) o kesin bir fısktır. Şüphesiz ki şeytanlar, sizinle tartışmaları için dostlarına (böylesi şüpheleri) vahyeder/fısıldar. Şayet onlara itaat edip (leş hayvanların helal olduğuna ve yenebileceğine inanırsanız) hiç şüphesiz müşriklerden olursunuz." (6/En'âm, 121)

"Böylece her peygambere insanların ve cinlerin şeytan olanlarını düşmanlar kıldık. Bazısı diğer bir kısmını aldatmak için sözün yaldızlısını vahyeder/fısıldar. Şayet Rabbin dileseydi bunu yapamazlardı. (Öyleyse) onları uydurdukları iftiralarıyla baş başa bırak." (6/En'âm, 112)

"Onların tamamını (diriltip) huzuruna toplayacağı o gün (onlara şöyle seslenecek): 'Ey cin topluluğu! Şüphesiz ki insanların çoğunu yoldan çıkarıp saptırdınız.' Onların insanlardan olan dostları diyecekler ki: 'Rabbimiz! Birbirimizden faydalandık ve bizim için belirlediğin süreye ulaştık.'(Allah) diyecek ki: 'Allah'ın dilemesi hariç, ateş sizin ebedî olarak barınacağınız yerdir.' Şüphesiz Rabbin (hüküm ve hikmet sahibi olan) Hakîm, (her şeyi bilen) Alîm'dir." (6/En'âm, 128)

O da İblis'ten aldığı işaretle size ilginç bir soru sorar, hakaret eder, kışkırtır… Amacı dinleyenlerin ilgisini dağıtmak veya sizi, hakaretlere cevap verdirmek suretiyle davetten saptırmaktır. Bu tip durumlarda imamlarımızdan Mûsâ (as) bize güzel bir örneklik sergilemiştir.

" 'İkiniz Firavun'a gidin; çünkü o azgınlaştı. Ona yumuşak bir söz söyleyin. Umulur ki öğüt alır ya da korkar.' Demişlerdi ki: 'Rabbimiz! Şüphesiz ki onun, bize karşı taşkınlığından ve azgınlaşmasından korkuyoruz.' Buyurmuştu ki: 'Korkmayın! Hiç kuşkusuz ben, sizinle beraberim; işitiyor ve görüyorum. Ona varın ve deyin ki: 'Şüphesiz ki biz, Rabbinin elçileriyiz. İsrailoğullarını bizimle beraber yolla, onlara azap etme! Muhakkak sana, Rabbinden ayetle/mucizeyle geldik. Selam, hidayete tabi olanların üzerine olsun.' Doğrusu bize şöyle vahyolundu: 'Azap, yalanlayan ve yüz çevirenlerin üzerinedir.' **(Firavun) demişti ki: 'Sizin Rabbiniz kimdir ey Musa? Rabbimiz, her şeye hilkatini (cinsine en uygun olanı) veren ve sonra da yol gösterendir.' demişti. (Firavun) demişti ki: 'Geçmişte olanlar ne olacak o hâlde?' Demişti ki: 'Onların bilgisi, Rabbimin yanında bir Kitap'tadır. Rabbim, şaşırmaz da unutmaz da.'** (O Rab ki) yeryüzünü sizin için (üzerinde yaşayıp istikrar bulduğunuz) bir döşek yapan, sizin için orada yollar açan ve gökyüzünden su indirendir. O (su) sayesinde çeşitli bitkilerden çift çift çıkarmışızdır. Yiyin ve hayvanlarınızı otlatın (diye)… Şüphesiz ki bunda, akıl sahipleri için (ibret alınacak) ayetler vardır. Sizi ondan (topraktan) yarattık, ona geri çeviririz, bir kere daha sizi ondan çıkarırız/diriltiriz."[45]

Mûsâ (as) Firavun'a gidiyor ve Allah'ın emri olan davet vazifesini yerine getiriyor. Firavun önce bir soru soruyor:

"(Firavun) demişti ki: 'Sizin Rabbiniz kimdir ey Musa?' "[46]

Mûsâ (as) bu soruya açık bir cevap veriyor. Çünkü sorunun cevabı, anlattığı konuyla uyumlu:

" 'Rabbimiz, her şeye hilkatini (cinsine en uygun olanı) veren ve sonra da yol gösterendir.' demişti."[47]

45. 20/Tâhâ, 43-55
46. 20/Tâhâ, 49
47. 20/Tâhâ, 50

Firavun tuzak soruyu soruyor:

"(Firavun) demişti ki: 'Geçmişte olanlar ne olacak o hâlde?' "[48]

İşte bu, tuzak soru: Babalarımız ne olacak? Benim hafız babam müşrik mi, seyda dedemiz ateşte mi? Genellikle insanların çok sevdiği, dindarlığıyla bilinen insanlar sorulur. Bazen de şanlı kabul edilen tarihin önemli şahsiyetleri. Kendisine kitap ve hikmet verilen Mûsâ (as) bu soruya ne cevap verdi:

"Demişti ki: 'Onların bilgisi, Rabbimin yanında bir Kitap'tadır. Rabbim, şaşırmaz da unutmaz da.' "[49]

Ne yalan söyledi (hâşâ) ne lafı eğip büktü ne de kışkırtmalara geldi. Tuzağa düşmedi. Firavun şunu bekliyor: Mûsâ (as), "Onlar da sizin gibi kâfir ve ateşteler." diyecek; Firavun da, "Bu, atalarımıza hakaret ediyor!" diye ortalığı velveleye verecek. Ne hikmetli bir cevap! Onların bilgisi, Rabbimin yanında, bir kitapta yazılı. Allah unutmaz, şaşırmaz. Kimseye zulmetmez. O'nun (cc) yanına iyilikle giden iyilik bulur. Kötülükle giden, hak ettiğini bulur. Firavun'un dahi itiraz edemeyeceği bir cevap. Sonra davetine kaldığı yerden devam etti… Her birimiz defalarca bu tuzağa çekiliyoruz. Daveti bırakıp şu ân Rabbine hesap veren insanların durumunu konuşuyoruz. Şeytan istediğini elde ediyor. Zira davet tartışmaya dönüyor. İnsanlar tevhidin ne olduğunu anlayamadan, anne babalarının durumunu tartışır buluyor kendilerini… Belki siz onu tevhide davet ederken sizi dinlemesinin nedeni, sizi dindar dedesine benzetmesi, onunla özdeşleştirmesiydi. Şimdi sizin o dedeye, ataya ilginç şeyler söylediğinizi duyuyor. Sözün özü tuzak sorulara dikkat etmeli, davetimize, vermek istediğimiz mesaja odaklanmalıyız.

"Firavun demişti ki: 'Âlemlerin Rabbi dediğin de nedir?' Demişti ki: 'Göklerin, yerin ve ikisi arasındakilerin Rabbidir. Şayet yakinen inanırsanız (böyledir).' (Firavun) çevresindekilere: 'İşitmiyor musunuz?' demişti.. (Musa) demişti ki: 'Sizin ve evvelki atalarınızın Rabbidir.' (Firavun) demişti ki: 'Size gönderilen bu Resûlünüz kesinlikle delidir.' (Musa) demişti ki: 'Doğunun, batının ve ikisi arasında olanların Rabbidir. Şayet aklederseniz.' "[50]

48. 20/Tâhâ, 51
49. 20/Tâhâ, 52
50. 26/Şuarâ, 23-28

Mûsâ (as) âlemlerin Rabbini anlatıyor. Firavun ise önce çevredekileri kışkırtıyor, "Ne dediğini duymuyor, işitmiyor musunuz?" diyor. İstediğini alamayınca, Mûsâ'ya (as) hakaret ediyor, deli diyor. Mûsâ'nın (as) cevaplarına dikkat edin. Yüce Allah'ı tanıtıyor. Aynı mesajı farklı cümlelerle ve aynı kararlılıkla anlatıyor. Şayet dönüp Firavun'a "deli sensin" dese, davet bitecek, kavga başlayacak. Demek ki davet esnasında şeytan, dostlarını bize saldırtır. Kişiliğimize, ahlakımıza, değerlerimize hakaret ettirir. Şayet davet yapıyorsak dikkatli olmalıyız. Kışkırtmalara gelmemeli, hakaretlerle ilgilenmemeliyiz.

Amelî Konuları Tartışma Yanlışı

"Biz, her ümmete bir ibadet yolu belirledik, o yol üzere ibadet etmektelerdir. **Sakın bu konuda seninle tartışmasınlar/tartışmalarına müsaade etme. Sen, Rabbine davet et!** Hiç şüphesiz sen, dosdoğru bir hidayet üzeresin. **Şayet seninle tartışmaya kalkarlarsa de ki: 'Allah, sizin yapmakta olduklarınızı en iyi bilendir.'** Allah, Kıyamet Günü, ihtilaf ettiğiniz konularda aranızda hükmedecektir."[51]

Hac şiarları muvahhidlerle müşrikler arasında ortak kabuller... Ancak müşrikler İbrâhîm (as) mirasını tahrif etmiş; tevhid sembolü olan Hacca şirk ve bidat karıştırmışlar... Yüce Allah, Resûl'üne, bu konuda onlarla tartışmamasını emrediyor. Yalnızca Rabbine davet et ve onlarla tartışma diyor. Niye? Zira bu tartışma faydasız, lüzumsuz bir tartışma. Şayet Allah Resûlü'nün peygamberliğini kabul etseler, Hac şiarlarıyla ilgili tartışma kendiliğinden sonlanacak. Peygamber'i (sav) kabul etmedikleri müddetçe ataların yoluna uyacak, hac şiarlarına bulaştırdıkları şirk ve bidatleri uygulamaya devam edecekler. Hâliyle böylesi bir tartışma vakit öldürmekten, kayıkçı kavgasından farklı olmayacak. Demek ki amelî konuları tartışmak, Yüce Allah'ın yasakladığı bir şeydir. Çünkü amel, itikadın semeresidir. Hatalı bir inanca sahip olan, dininin kaynağı Allah ve Resûl'ü değil de atalar/gelenek olan insana, "Namazı şöyle kıl, haccı şöyle yap, orucu şöyle tut..." demek ve bundan dolayı tartışmak faydasızdır. Böyle bir insanla konuşulması gereken şey Allah'a ve Resûl'üne teslimiyet göstermesi, dinî kaynaklarını düzeltmesidir. Aksi hâlde, bataklığı bırakıp bataklığın ürettiği sinekleri öldüren insan gibi oluruz.

51. 22/Hac, 67-69

"Bundan dolayı Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: 'O halde onlar, din hususunda seninle asla çekişmesinler.' Seni yalanlayanlar seninle çekişmesin, getirdiklerinin bir kısmına karşı bile olsa bozuk akılları ile itiraza kalkışmasınlar. Mesela yaptıkları yanlış kıyasla leşin yenilmesinin helal olması konusunda seninle tartışırken 'Kendi öldürdüklerinizi yersiniz de Allah'ın öldürdüğünü niye yemezsiniz?' demeye kalkışmasınlar. Yine 'Alışveriş de faiz gibidir.' şeklindeki itirazları da bu kabîldendir. Bunların tek tek cevaplandırılması gerekmez. Çünkü onlar, risaletin kaynağına itiraz etmektelerdir. Dolayısıyla bu gibi meselelerde tek tek tartışmak ve bunlar hakkında delil getirmek söz konusu değildir. Aksine her bir konuyla ilgili yapılacak açıklama ayrıdır. O nedenle Allah Rasûlü'nün risaletini inkâr eden bir kimse böyle bir itirazı ileri sürer de 'Ben doğru yolu bulmak için tartışıyorum.' derse ona şöyle denilir: Seninle tartışma konusu, risaletin kabul edilip edilmemesi meselesidir. Aksi takdirde sadece diğer konularda tartışmayı istemesi, işi yokuşa sürmek ve karşısındakini aciz bırakmak maksadında olduğunu gösterir."[52]

Güzel Bir Davet Örneği

"Cabir ibni Abdullah (ra) dedi ki: 'Kureyşliler bir gün toplanıp şöyle dediler: 'Aranızda büyüyü, kâhinliği ve şiiri en iyi bileni bulunuz. O da şu topluluğumuzu dağıtan, işimizi bölen, dinimizi ayıplayan adama gitsin, onunla konuşsun, kendisine nasıl bir cevap vereceğine bir baksın.'

Mecliste bulunanlar, 'Biz Utbe ibni Rebia dışında bunu yapabilecek kimseyi bilmiyoruz.' dediler.

Bunun üzerine, 'Haydi ey Ebu'l Velid, bu işi sen yap.' dediler.

Utbe de Allah Resûlü'nün (sav) yanına gitti ve şöyle dedi: 'Ey Muhammed, sen mi hayırlısın yoksa Abdullah mı?'

Allah Resûlü (sav) sustu.

Bu sefer, 'Sen mi hayırlısın, yoksa Abdulmuttalib mi?' dedi.

Allah Resûlü (sav) sustu.

Utbe tekrar şöyle dedi: 'Eğer bunların senden hayırlı olduğunu söylü-

52. Tefsîru's Sa'dî, 3/389-390, Hac Suresi 67. ayetin tefsiri

yorsan işte onlar da senin ayıpladığın bu ilahlara ibadet etmişlerdi. Eğer sen onlardan hayırlı olduğunu ileri sürüyorsan haydi konuş da senin ne konuştuğunu duyalım. Allah'a yemin ederiz ki biz, kavmine senden daha çok uğursuzluk getiren birini görmedik. Topluluğumuzu dağıttın, işimizi darmadağın ettin, dinimizi ayıpladın, Araplar arasında bizi rezil ettin. Hatta onlar arasında, 'Kureyşliler arasında bir büyücü var, Kureyşliler arasında bir kâhin var.' haberi uçarcasına yayıldı. Allah'a yemin ederim ki kılıçlarımızı çekip, birbirimizin üzerine yürüyüp, birbirimizi yok edinceye kadar çarpışmamıza hamilenin bir feryadı gibi bir işaretten başkasını beklemiyoruz. Ey adam, eğer bu işi ihtiyacından ötürü yapıyorsan senin için mal toplarız; öyle ki Kureyş'in en zengini sadece sen olursun. Şayet senin böyle hareket etmen evlenmek isteğinden dolayıysa Kureyş kadınlarından dilediğini seç, seni on tane kadınla evlendirelim.'

Allah Resûlü (sav), 'Söyleyeceklerin bitti mi?' dedi.

Utbe, 'Evet.' deyince Allah Resûlü (sav), 'Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.' dedi ve 'Hâ, Mîm. Rahmân ve Rahîm olan tarafından indirilmiştir.' buyruğundan 'Eğer yüz çevirirlerse sen de deki: 'Ben Ad ve Semud'a gelen yıldırım gibi bir yıldırımla sizi korkutup uyarırım.' '[53] buyruğuna kadar okudu.

Burada Utbe, 'Bu kadar yeter, bu kadar yeter! Söyleyecek başka bir şeyin yok mu?' dedi.

Allah Resûlü (sav), 'Hayır.' deyince o da Kureyş'in yanına geri döndü.

Ona, 'Bize ne haber getirdin?' dediler.

Şu cevabı verdi: 'Onunla konuşmak istediğiniz hiçbir şey bırakmadım (hepsini konuştum.)'

'Peki, sana cevap verdi mi?' dediler.

O, 'Hayır, semayı açıkça yükseltene yemin ederim ki, onun söylediklerinden hiçbir şey anlamadım. Şu kadarı var ki, o sizleri Ad ve Semud'un yıldırımı gibi bir yıldırımla korkuttu.' dedi.

Kureyşliler, 'Vay senin hâline! Adam seninle Arapça konuştuğu hâlde sen ne söylediğini anlayamadın öyle mi?' dediler.

53. 41/Fussilet, 1-13

Utbe, 'Evet, Allah'a yemin ederim ben yıldırımın söz konusu edilmesi dışında söylediklerinden hiçbir şey anlamadım.' dedi." [54]

Allah Resûlü'nün davetine bakalım

– "Sen mi daha hayırlısın Abdullah mı/Abdulmuttalib mi?" sorusuna cevap vermiyor. Peki, sorunun cevabı ne? Allah Resûlü Abdullah'tan da Abdulmuttalib'ten de daha hayırlı… Allah Resûlü sahabesiyle konuşurken babasının ateşte olduğunu söylüyor.

Enes ibni Mâlik'ten (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Bir adam Allah Resûlü'ne (sav) dedi ki: 'Ey Allah'ın Resûlü! Benim babam nerede?'

Allah Resûlü (sav), 'Ateştedir.' dedi.

Adam arkasını dönüp gidecekken Allah Resûlü (sav) dedi ki: 'Benim babam da senin baban da ateştedir.' " [55]

Ancak aynı soruyu Utbe sorunca, yalnızca susuyor. Bu, hakkı gizlemek midir? Hayır, hikmetle yapılan davettir. Gereksiz tartışmalarla daveti baltalamamaktır.

– Utbe, Allah Resûlü'ne hakaret ediyor. Uğursuz diyor, sihirbaz diyor, kâhin diyor. Allah Resûlü (sav) davasını mala, kadına, koltuğa satacak basit bir insanmış gibi (hâşâ) teklifler sunuyor. Allah Resûlü cevap vermiyor, sen ne demek istiyorsun demiyor, Müslim izzetlidir gibi beylik laflarla muhatabın seviyesine inmiyor… Sabırla dinliyor. Korkuyor mu? Hayır, korkmuyor. Korksa bütün dünyayı karşısına almazdı. Ne yapıyor? Hikmetle davet yapıyor! Bu iddialara cevap verse sonu gelmez bir tartışmanın içine girecek. Sihirbaz/Kâhin ile nebi arasındaki farkı anlatacak… Neye yarayacak? Hiçbir şeye… Aynı pencereden olaylara bakmayan iki insan, sihir ile nübüvvet farkını konuşsa ne olacak? "Ben satılık mıyım?" diyerek tekliflere cevap vermiyor. Sadece dinliyor.

– "Bitti mi?" diye soruyor. Müthiş bir iletişim tekniği bu. Öncelikle muhataba, "Seni dikkatle dinledim." mesajı veriyor. Sonra, "Seni dinlediğim

54. İbn-i Kesîr Tefsîri, 9/514-515, Fussilet Suresi, 1-5 ayetlerin tefsiri
55. Müslim, 203; Ebu Davud, 4718

gibi sen de beni dinlemelisin." mesajı veriyor. Aynı zamanda bir peygamber ahlakını gösteriyor. Birinin sözü bitmeden araya girmeyen, dinleme adabına riayet eden bir peygamber ahlakını bize öğretiyor.

– Sonra Utbe hiç konuşmamış, soru sormamış ve tekliflerde bulunmamış gibi kendi davetini anlatıyor. Tane tane, o içten sesiyle Fussilet Suresi'nin ayetlerini okuyor. Muhatabı yeter dediği ânda da susuyor.

Daha önce Mus'âb ibni Umeyr'in davetini okumuştuk. Nübüvvet medresesinde yetişen Mus'âb (ra), aynı üslupla davet yapıyordu. Kendisini tehdit eden kabile liderlerine "Anlattıklarımı dinlemez misin?" diyordu. Demek ki sahabe (r.anhum) davet konusunda onu (sav) izliyor, ondan öğrendikleri usulle davet yapıyorlardı.[56]

Bir davete zarar veren en tehlikeli şey, davetle cedelin birbirine karıştırılmasıdır. Davet ediyor gibi davranıp hakikatte kavga etmektir. Zira batıl ve muharref dinlerin, ideolojilerin, izm'lerin, siyasi anlayışların kavgasından bunalmış bir toplum var. Nereye baksa bir kavga, çekişme, tartışma görüyor insanlar... Siz de davetle cedeli karıştırdınız mı, sizi de onlarla aynı yere konumlandırıyor. Size baktığında neye çağırdığını bilen, aklı ve kalbi dingin bir insan görmüyor. Toplumu yorgun düşüren kavgalara yeni bir kavga eklendiğini düşünüyor. Size bakınca kalbinde sekinet ve güven duyguları oluşmuyor. Size bakınca, herhangi bir TV kanalında tartışanları izlerken hissettiği yorgunluğu hissediyor.

Davetçi bir gerçeği unutmamalıdır: Her davet faaliyetinin yanı başında bir İblis vardır; daveti baltalamak, yani cedele dönüştürmek için mücadele etmektedir. Bu sebeple davetçi tetikte olmalı, daveti cedele dönüştürme çabaları karşısında Allah'a çokça sığınmalıdır. Kur'ân'da şeytanın dürtülerinden Allah'a sığınmayı emreden iki ayetin de Allah'a davet siyakında gelmesi ne ilginçtir.

"Allah'ı bırakıp da kendilerine dua ettiğiniz varlıklar, sizin gibi (Allah'a) kuldurlar. Şayet doğruysanız, çağırın da çağrınıza karşılık versinler. Onların kendisiyle yürüdükleri ayakları, tutacak elleri, görecek gözleri, işitecek kulakları mı var ki

56. bk. s. 184, "Davet Yapacak Uygun İnsanı Seçmek"

(çağrınıza icabet etsinler)? De ki: 'Bütün ortaklarınızı çağırın. Sonra elinizden gelen tuzağı kurun ve bana göz açtırmayın.' 'Şüphesiz ki benim velim, Kitab'ı indiren Allah'tır. O, salihleri veli edinir.' O'nu bırakıp da dua ettikleriniz, size yardım etmeye de kendilerine yardıma da güç yetiremezler. Onları hidayete çağırsanız, sizi duymazlar. Onların sana baktığını görürsün, fakat onlar görmezler. (Bütün bunlara rağmen) sen af yolunu tut, iyi olanı emret ve cahillerden yüz çevir. Şeytandan sana bir dürtü/vesvese gelirse, Allah'a sığın. Şüphesiz ki O, (işiten ve dualara icabet eden) Semi', (her şeyi bilen) Alîm'dir."[57]

"Allah'a davet eden, salih amel işleyen ve: 'Ben Müslimlerdenim/şirki terk ederek tevhidle Allah'a yönelen kullardanım.' diyenden daha güzel sözlü kim olabilir? İyilikle kötülük eşit olmaz. Sen (kötülüğü) en güzel şekilde sav. (Bir de bakarsın ki) seninle arasında düşmanlık olan kimse, sıcak/samimi bir dost oluvermiş. Bu (ahlaka) sabredenlerden başkası eriştirilmez. Bu (ahlaka) ancak (hayırdan) büyük bir payı olandan başkası eriştirilmez. Şayet şeytandan sana bir dürtü/vesvese gelirse, Allah'a sığın. Şüphesiz ki O, (işiten ve dualara icabet eden) Es-Semi', (her şeyi bilen) El-Alîm'dir."[58]

Her iki ayet de Allah'a davet siyakında varid olmuştur. Allah'a davet eden Müslim, müşriklerden türlü eza ve cefayla karşılaşacaktır. Kur'ân'ın ifadesiyle cahillik ve kötülük görecektir. İşte bu durumda Yüce Allah af yolunu tutmayı, onlardan yüz çevirmeyi; dahası, onların kötülüğüne iyilikle karşılık vermeyi tavsiye etmektedir. Mümin bu öğüde kulak verdiğinde, mutlaka şeytandan bir dürtüye (nezğ) maruz kalır. Neden? Yüce Allah, şirk ehlinin cahilliğine iyilikle karşılık vermenin onların kalbini yumuşatacağını, düşmanlığı dostluğa çevireceğini haber verir. Şeytan ise kalplerin yumuşamasını istemez; zira, kalplerin yumuşayarak hakkı kabule elverişli hâle geldiğini bilir. Kalpleri yumuşatacak iyiliğe engel olmak için Müslim'e türlü vesveseler verir. Onların cahilliğine karşı sert olmasını, onların kabalığına benzer bir kabalıkla karşı koymasını ister. Yüce Allah, bu düşüncelere maruz kalan müminin Allah'a sığınmasını, O'nu (cc) anarak basiret kazanmasını emreder.[59]

57. 7/A'râf, 194-200
58. 41/Fussilet, 33-36
59. bk. Vahyin Rehberliğinde İbrâhîm ve Hicr Suresi Tefsiri, s. 547-548

Niçin Tartışıyoruz?

Davet cedele dönmemeli, demiştik… Yukarıda okuduklarımız neden daveti cedele dönüştürdüğümüze dair fikir verdi sanırım. İlk neden, İblis! O, davet cedele dönsün diye elinden geleni yapıyor. Davet cedele döndüğünde insanları İslam'dan uzaklaştırabileceğini biliyor. Eh, öyle böyle değil, milyonlarca yılın tecrübesine sahip ve milyarlarca insanı bu yolla saptırdı… Yüce Allah'ın emrettiği gibi davet esnasında sıkça şeytandan Allah'a sığınmamız gerekiyor.

İkinci neden, ahlaki olgunluktan yoksunluk. Şöyle ki; insan cedelci/polemikçi bir yapıya sahip. Yüce Allah onun için şöyle buyurur:

"İnsan her şeyden fazla tartışmacıdır."[60]

Tartışmak, insanları susturmak veya onlara üstün gelmek; nefislerde olan kibri besleyen, insana üstünlük hissi (uluv) veren bir ahlaktır. Nefisler arınmaz ve tevazuyla süslenmezse cedele meyleder. Zira insanın hamurunda cedelcilik vardır. Şayet davetimizi kendi nefsimizin şerrinden korumazsak, davetin cedele dönüşmesi kaçınılmaz olur. Bu da İslam ahlakının ve arınmanın önemini gösterir. Arınmayan nefisler, yıkanmayan kaplar gibidir. İçine ne kadar temiz su koyarsak koyalım fark etmez. İçine giren temiz suyu da kirletir; renk, tat ve kokusunu bozar. Kalplerimiz bir kap ise Kur'ân ve Sünnet de o kaba giren kaynak suyudur. Kirli kalpler, içine aldığı nasları bulandırır. Ahlaksızlığına izzet, cedelciliğine hakkı savunma, israfına cömertlik… der.[61]

Şeytanın rolü ve ahlaki eksikliğimize ek olarak, bir madde daha zikretmeliyiz. Bazılarımız her söylenene cevap vermek, her şüpheyi çürütmek, her saldırıya karşılık vermek gerektiğini zannediyor. Yukarıda Mûsâ'dan (as) ve Allah Resûlü'nden (sav) örnekler okuduk. Onlar davet esnasında gerek dine, gerek şahsiyetlerine yönelik saldırılara cevap vermezdi. Burada her söylenene cevap verme, her şüpheyi çürütme anlayışına yakından bakalım. Gerçekten biz, her söylenene cevap vermeli miyiz, İslam'ın bu konudaki yaklaşımı nedir?

60. 18/Kehf, 54

61. Arınmanın önemine dair bk. Kalp Katılığının Zararları, s. 22-41. İlgili içeriğe ulaşmak için karekodu okutabilirsiniz.

Kur'ân'ın Şüpheler Karşısındaki Tutumu

"… Şüphesiz ki şeytanlar, sizinle tartışmaları için dostlarına (böylesi şüpheleri) vahyeder/fısıldar. Şayet onlara itaat edip (leş hayvanların helal olduğuna ve yenebileceğine inanırsanız) hiç şüphesiz müşriklerden olursunuz."[62]

Müşrikler, iman edenlerin kafasını karıştırmak için zaman zaman ortaya şüpheler atardı. Bazen bu şüpheleri kendi akıllarıyla, bazen cinnî şeytanların yardımıyla, bazen de Ehl-i Kitab'ın akıl vermesiyle bulurlardı…

Kur'ân'ın bu şüpheler karşısındaki tutumunu tespit etmek istiyoruz. Çünkü şüphe atmak ve kafa karıştırmak bir çeşit savaştır ve bugün de devam etmektedir. Madem bu Kitap mufassal bir kitaptır ve madem Allah (cc) bu Kitap ile müminlere yol göstereceğini vahyetmiştir, öyleyse şüpheler karşısında mümince tavrın ne olduğunu Kitab'a sormak istiyoruz ve Kur'ân bütünlüğüne baktığımızda şüphelere karşı iki yol izlediğini görüyoruz:

Şüphelere cevap vermek ve şüpheleri kesin bir dille çürütmek

Müşrikler, çürümüş ve toprak olmuş bir insan cesedinin nasıl diriltileceğini sorduğunda Allah (cc) tafsilatlı bir cevap vermiştir:

"Kendi yaratılışını unutup bize örnek verdi ve: 'Çürümüş kemikleri kim diriltecek?' dedi. De ki: 'Onu ilk defa var eden diriltecektir. O her türlü yaratmayı bilir.' O (Allah) ki yeşil ağacı size ateş (yakıtı) kılmıştır. Siz de ondan yakıyorsunuz. Gökleri ve yeri yaratan kimse, onların benzerini yaratmaya kâdir olmaz mı? Elbette (kâdirdir). O, (çokça yaratan) El-Hallâk, (her şeyi bilen) El-Alîm'dir. Bir şey dilediğinde, emri ona: 'Ol!' demesidir. O da oluverir. Her şeyin otorite ve hükümranlığını elinde bulunduran (Allah), eksikliklerden münezzehtir. O'na döndürüleceksiniz."[63]

Bu cevapta şunları görmekteyiz:

- İlk defa yaratmaya kadir olan, yarattığı bozulunca onu ıslah edip bir araya toplayabilir.
- Gökleri ve yeri yaratan kudret, insanı rahatlıkla yaratıp diriltebilir.

62. 6/En'âm, 121
63. 36/Yâsîn, 78- 83

• Bir şeye "Ol!" demesi yeterli olan bir irade için; imkânsız veya zor diye bir şey yoktur.

Başka bir örnek:

"Şüphesiz ki sizler ve Allah'ı bırakıp da ibadet ettikleriniz, cehennemin odunusunuz. Sizler oraya gireceksiniz."[64]

Bu ayet inince bir müşrik şöyle dedi: "Şimdi Muhammed'i alt edeceğim. Hristiyanlar İsa'ya (as) tapıyor. Öyleyse, bir peygamber olan İsa da ateşe girecek!"[65]

Bu şüpheye Allah (cc) şöyle cevap verdi:

"Şüphesiz ki bizden kendileri için güzellik geçmiş bulunanlar; bunlar ondan uzaklaştırılacaklardır. Onun (ateşinin) çatırtısını (dahi) duymazlar. Canlarının istediği (nimetler) içerisinde ebedî kalacaklardır. En büyük korku (diriliş ve haşr esnasında yaşanan korku) onları üzmez. Onları melekler: 'Bu, size vadolunan gününüzdür.' diyerek karşılarlar."[66]

Böylece müşrikler salih bir zata taparsa; bunun o insana zarar vermeyeceği, yalnızca tapana zarar vereceği anlaşıldı.

Şüpheye cevap vermemek ve müminleri teslimiyete davet etmek

İlk örneğimiz, En'âm Suresi'nden:

"Allah'ın adının anılmadığı (hayvanlardan) yemeyin. (Çünkü) o kesin bir fısktır. Şüphesiz ki şeytanlar, sizinle tartışmaları için dostlarına (böylesi şüpheleri) vahyeder/fısıldar. Şayet onlara itaat edip (leş hayvanların helal olduğuna ve yenebileceğine inanırsanız) hiç şüphesiz müşriklerden olursunuz."[67]

Allah (cc) meyte/leş hayvan etini haram kılınca, müşrikler şöyle dedi: "Kendi elinizle kestiğiniz hayvanları yiyorsunuz. Allah'ın altın kılıcıyla kestiği hayvanları yemiyorsunuz. Oysa siz Allah'ın emirlerine uyduğunuzu iddia ediyor, O'nu (cc) razı etmek istediğinizi söylüyorsunuz. (Şöyle olmalı

64. 21/Enbiyâ, 98
65. Tefsîru't Taberî, 18/540, Enbiya Suresi, 101. ayetin tefsiri
66. 21/Enbiyâ, 101-103
67. 6/En'âm, 121

değil miydi?) Allah'ın (cc) sizin için kestiği (meyte) sizin kestiğinizden daha hayırlı olmalıydı!"[68]

Yüce Allah bu şüpheye bir cevap vermiyor. Yalnızca bunu haram kıldığını/yasakladığını, müşriklere itaat ettikleri takdirde onlar gibi müşrik olacaklarını bildiriyor. Hitap müminlere yönelik… Soru soran müşrikleri muhatap alıp cevap vermek yok.

İkinci örnek Ahzâb Suresi'nden… Allah Resûlü (sav) Zeyneb Annemizle (r.anha) evleneceği zaman, ciddi bir sarsıntı yaşanmıştı. Zira Zeyneb (r.anha), onun (sav) evlatlığının boşanmış hanımıydı. Yüzyıllardır süren geleneğe göre, kişi evlatlığının hanımıyla evlenemezdi. Fakat bu nikâhı Allah (cc) kıymıştı. Çünkü Allah (cc) bu cahiliye âdetini tamamen kaldırmak istiyordu. Ancak bu öyle büyük bir hadiseydi ki; Allah Resûlü (sav) dahi hükmü açıklamaktan endişe duymuştu. Bugün olduğu gibi o gün de münafık ve zındıklar boş durmamış, bundan bir aşk hikâyesi çıkarmaya çalışmışlardı. Toplumu bu denli çalkalayan bir olay hakkında Allah (cc) şu ayetleri indirdi:

"Allah ve Resûlü bir şeye hükmettiğinde, mümin erkek ve mümin kadının o işlerinde seçim hakları yoktur. Kim de Allah'a ve Resûlü'ne isyan ederse, muhakkak ki apaçık bir sapıklıkla sapmıştır."[69]

"Allah'ın kendisine farz kıldığı şeylerde, Nebi üzerine bir günah yoktur. (Bu,) daha önceki ümmetlerde de Allah'ın geçerli olan sünnetidir/yasasıdır. Allah'ın emri belirlenmiş bir kaderdir. O (nebiler ki), Allah'ın mesajlarını (insanlara) tebliğ eder, O'ndan korkar ve Allah'ın dışında hiç kimseden korkmazlar. Hesap görücü olarak Allah yeter. Muhammed, sizin erkeklerinizden kimsenin babası değildir. O, Allah'ın Resûlü ve nebilerin sonuncusudur. Allah, her şeyi bilendir."[70]

Burada dikkat ederseniz, tam bir teslimiyet çağrısı vardır. Allah ve Resûl'ünün hüküm vermesi durumunda, müminlere seçim hakkı olmadığı, Nebi'nin kendisine ineni uygulamakla mükellef olduğu bilgisi vardır.

68. bk. Ebu Davud, 2818; İbni Mace, 3173; Tefsîru't Taberî, 12/81; İbn-i Kesîr Tefsîri, 4/265-266, En'âm Suresi, 121. ayetin tefsirleri

69. 33/Ahzâb, 36

70. 33/Ahzâb, 38-40

Kur'ân'ın şüphelere karşı takındığı bu tutumdan şunu anlıyoruz:

Müslimler karşılaştıkları her şüpheye cevap vermez, cevap verme gayreti içine girmezler. Çünkü her şeye cevap yetiştiren bir dava adamı/davetçi, bir zaman sonra ne olduğunu değil, ne olmadığını anlatmaya başlar. Gündemini kendisi değil, düşmanları belirler. Sürekli savunma pozisyonunda kalır. Oysa hak, bu değildir. Hak, ne olduğunu ortaya koyar. Gündem belirler. Sürekli atak hâlindedir. O, batıldan delil ister. Batılın gündemini belirler, batılın peşinden sürüklenmez.

Şüphelere hangi konularda, ne oranda ve kimin cevap vereceği meselesi de bu nedenle hayati öneme sahiptir. Aksi hâlde, ölçü kaybolursa hak, haklıktan çıkar. Müşriklerin şüpheleriyle yatıp kalkan, edilgen bir hüviyete bürünür.

Kaldı ki; mutlak teslimiyet isteyen konular vardır. Ancak iman edenlerin, gayba inananların, hevalarını Allah'a ve Resûl'üne tabi kılmışların anlayabileceği şeyler… Bu tip konularda Müslim'e düşen, teslim olmaktır. Peki, teslimiyet isteyen konularda, "Biz böyle inanıyoruz." diyenler ve teslim olanlar, cevap vermedikleri için hata üzere mi olmuş olacaklar?

Her şüpheye cevap yetiştirmeye çalışanlar, zımnen böyle olduğunu kabul etmiş olurlar. Cevap veremedikleri veya ikna edici bir cevap bulamadıkları her konuda, kendi usulleri gereği; hata etmiş ve yanılmışlardır.

Şu unutulmamalıdır: Kur'ân/İslam hesap sorma ve delil isteme konumundadır. O, batıla musallat olur ve onu beyninden yakalar, paramparça eder:

"(Hayır, öyle değil!) Bilakis biz, hakkı batıla musallat ederiz de onu beyninden yakalayıp parçalar. (Bir de bakarsın ki) batıl yok oluvermiş. (Allah'a) yakıştırdığınız sıfatlardan ötürü yazıklar olsun size!"[71]

"İşte bunlar, bizim kavmimiz. (Tutup) Allah'ın dışında ilahlar edindiler. (Bu yaptıklarının doğruluğuna dair) apaçık bir delil getirmeleri gerekmez miydi? Allah'a yalan uydurup iftira edenden daha zalim kim vardır?"[72]

"De ki: 'Gördünüz mü, Allah'ın dışında dua ettiklerinizi? Gösterin bana yerde ne yaratmışlar, yoksa onların göklerde ortaklığı mı var? Şayet doğru sözlüler-

71. 21/Enbiyâ, 18
72. 18/Kehf, 15

den iseniz, bu (Kur'ân'dan) önceki bir kitap ya da ilimden geriye kalan bir eser getirin bana.' "[73]

Davetçi/Dava adamı hakkın bu konumunu bilerek konuşmalıdır. Aksi hâlde; (günümüzde olduğu gibi) İslam daveti şüphelere cevap vermekten ve reddiye kültürü oluşturmaktan öteye geçemez. Şehir merkezlerinde gündem belirleyen değil, belli başlı meselelere takılmış, kısır döngü içinde, kendi kendini zehirleyen bir süreç yaşar.[74]

e. Bireysel Davet ile Toplumsal Davet Farklıdır

Bireye yapılan davetle bir bütün olarak şirk toplumuna yapılan davet farklıdır. Bireye ve sizi dinleyen sayılı insana yapılan davette aslolan yumuşak sözlü olmak, onları kazanmaya gayret etmektir. Daveti kabul etmeseler bile, düşmanlık etmemelerini sağlamaktır. Bir bütün olarak şirk toplumuna yapılan davet ise, hakikatte meydan okumadır. Zira bu, onların tehditlerine, tekliflerine ve meydan okumalarına karşılık vermek, meydan okumada bulunmaktır. İmamlarımız olan enbiyanın davetinde bu ayrım apaçıktır.

İmamımız Nuh'un Örnekliği

Oğluna yaptığı davet:

"O (gemi), içindekilerle beraber, dağlar gibi (yüksek) dalgalar arasında yüzüyordu. Nuh, bir kenara çekilmiş oğluna seslendi: 'Ey oğulcuğum! Bizimle beraber (gemiye) bin. Sakın kâfirlerle beraber olma!' Dedi ki: 'Beni sudan koruyacak bir dağa sığınacağım.' Dedi ki: 'Bugün, Allah'ın rahmet ettikleri hariç, Allah'ın emrinden insanı koruyacak yoktur.' Aralarına dalga girdi ve boğulanlardan oldu."[75]

Bir bütün olarak şirk toplumuna yaptığı davet:

"Onlara Nuh'un haberini oku. Hani kavmine demişti ki: 'Ey Kavmim! Şayet benim konumum ve Allah'ın ayetleriyle öğüt verişim size ağır geliyorsa ben, Allah'a tevekkül ettim. Siz ve ortaklarınız bir araya gelin ve (benim hakkımdaki) kararınızı verin. (Benimle ilgili yapacaklarınız) size dert olmasın. Sonra da hiç bekletmeden hakkımdaki kararınızı uygulayın/bana göz açtırmayın.' "[76]

---

73. 46/Ahkâf, 4
74. bk. Vahyin Rehberliğinde En'âm Suresi Tefsiri, s. 334-338
75. 11/Hûd, 42-43
76. 10/Yûnus, 71

İmamımız İbrâhîm'in Örnekliği

Babasına yaptığı davet:

"Kitap'ta İbrâhîm'i de an! O, özü sözü bir/sıddık olan bir nebiydi. Hani babasına demişti: 'Babacığım! Niçin duymayan, görmeyen ve sana hiçbir faydası olmayacak şeylere ibadet ediyorsun? Babacığım! Şüphesiz ki bana, sana gelmemiş olan bir ilim geldi. Bana uy ki seni dosdoğru yola ileteyim. Babacığım! Şeytana ibadet/kulluk etme! Çünkü şeytan, Er-Rahmân'a başkaldırmıştır/asi olmuştur. Babacığım! Er-Rahmân'ın azabı sana dokunur ve şeytana dost olursun diye endişeleniyorum.' (Babası) demişti ki: 'İlahlarımdan yüz mü çeviriyorsun ey İbrâhîm? Şayet (bu hâline) son vermezsen seni taşlarım. Uzun süre benden uzaklaş.' Demişti ki: 'Selam olsun sana! Senin için Rabbimden bağışlanma dileyeceğim. Şüphesiz ki O, bana karşı (merhametli, lütufkâr ve benimle yakından ilgilenen) Hafiy'dir.' "[77]

Bir bütün olarak şirk toplumuna yaptığı davet:

"Sizin için İbrâhîm'de ve onunla birlikte olan (müminlerde/resûllerde) güzel bir örneklik vardır. Hani onlar, kavimlerine demişlerdi ki: 'Biz, sizden ve Allah'ın dışında ibadet ettiklerinizden berîyiz/uzağız. Sizi tekfir ettik (üzerinde bulunduğunuz yolu ve sizi reddettik). Bizimle sizin aranızda, tek olan Allah'a iman edinceye kadar, ebedî bir düşmanlık ve ebedî bir kin baş göstermiştir.' İbrâhîm'in babasına söylediği: 'Senin için Allah'tan bağışlanma dileyeceğim. (Ama) Allah'a karşı sana hiçbir faydam olmaz.' sözü müstesna. Rabbimiz! Yalnızca sana tevekkül ettik, yalnızca sana yöneldik ve dönüşümüz de yalnızca sanadır."[78]

İmamımız Mûsâ'nın Örnekliği

Firavun'a yaptığı davet:

" 'İkiniz Firavun'a gidin; çünkü o azgınlaştı. Ona yumuşak bir söz söyleyin. Umulur ki öğüt alır ya da korkar.' "[79]

"Firavun'a git. Çünkü o azgınlaşıp (tağutlaştı). Ona de ki: 'Temizlenmek/

77. 19/Meryem, 41-47
78. 60/Mümtehine, 4
79. 20/Tâhâ, 43-44

Arınmak istiyor musun? Seni Rabbine yönelteyim mi? Böylece (O'ndan) korkmuş olursun.' "[80]

Bir bütün olarak şirk toplumuna yaptığı davet:

"Andolsun ki Musa'ya, dokuz apaçık ayet/mucize verdik. Sor İsrailoğullarına! Hani (Musa) onlara geldiğinde Firavun ona: 'Ey Musa! Ben, senin kesinlikle büyülenmiş biri olduğuna inanıyorum.' demişti. (Musa) demişti ki: 'Andolsun ki bunları göklerin ve yerin Rabbinin, (insanları) basiretli kılıcı (ayetler) olarak indirdiğini biliyorsun. Ve ben senin kesinlikle helak olmuş biri olduğunu düşünüyorum ey Firavun!' "[81]

"Musa onlara demişti ki: 'Yazıklar olsun size! Allah'a yalan uydurarak iftira etmeyin. (Yoksa) bir azapla kökünüzü kurutur. Muhakkak ki iftira eden kaybetmiştir.' "[82]

İmamımız Muhammed'in Örnekliği

Bireye yaptığı davet:

"Cabir ibni Abdullah (ra) dedi ki: 'Kureyşliler bir gün toplanıp şöyle dediler: 'Aranızda büyüyü, kâhinliği ve şiiri en iyi bileni bulunuz. O da şu topluluğumuzu dağıtan, işimizi bölen, dinimizi ayıplayan adama gitsin, onunla konuşsun, kendisine nasıl bir cevap vereceğine bir baksın.'

Mecliste bulunanlar, 'Biz Utbe ibni Rebia dışında bunu yapabilecek kimseyi bilmiyoruz.' dediler.

Bunun üzerine, 'Haydi ey Ebu'l Velid, bu işi sen yap.' dediler.

Utbe de Allah Resûlü'nün (sav) yanına gitti ve şöyle dedi: 'Ey Muhammed, sen mi hayırlısın yoksa Abdullah mı?'

Allah Resûlü (sav) sustu.

Bu sefer, 'Sen mi hayırlısın, yoksa Abdulmuttalib mi?' dedi.

Allah Resûlü (sav) sustu.

80. 79/Nâziât, 17-19
81. 17/İsrâ, 101-102
82. 20/Tâhâ, 61

Utbe tekrar şöyle dedi: 'Eğer bunların senden hayırlı olduğunu söylüyorsan işte onlar da senin ayıpladığın bu ilahlara ibadet etmişlerdi. Eğer sen onlardan hayırlı olduğunu ileri sürüyorsan haydi konuş da senin ne konuştuğunu duyalım. Allah'a yemin ederiz ki biz, kavmine senden daha çok uğursuzluk getiren birini görmedik. Topluluğumuzu dağıttın, işimizi darmadağın ettin, dinimizi ayıpladın, Araplar arasında bizi rezil ettin. Hatta onlar arasında, 'Kureyşliler arasında bir büyücü var, Kureyşliler arasında bir kâhin var.' haberi uçarcasına yayıldı. Allah'a yemin ederim ki kılıçlarımızı çekip, birbirimizin üzerine yürüyüp, birbirimizi yok edinceye kadar çarpışmamıza hamilenin bir feryadı gibi bir işaretten başkasını beklemiyoruz. Ey adam, eğer bu işi ihtiyacından ötürü yapıyorsan senin için mal toplarız; öyle ki Kureyş'in en zengini sadece sen olursun. Şayet senin böyle hareket etmen evlenmek isteğinden dolayıysa Kureyş kadınlarından dilediğini seç, seni on tane kadınla evlendirelim.'

Allah Resûlü (sav), 'Söyleyeceklerin bitti mi?' dedi.

Utbe, 'Evet.' deyince Allah Resûlü (sav), 'Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.' dedi ve 'Hâ, Mîm. Rahmân ve Rahîm olan tarafından indirilmiştir.' buyruğundan 'Eğer yüz çevirirlerse sen de deki: 'Ben Ad ve Semud'a gelen yıldırım gibi bir yıldırımla sizi korkutup uyarırım.' '[83] buyruğuna kadar okudu.

Burada Utbe, 'Bu kadar yeter, bu kadar yeter! Söyleyecek başka bir şeyin yok mu?' dedi.

Allah Resûlü (sav), 'Hayır.' deyince o da Kureyş'in yanına geri döndü.

Ona, 'Bize ne haber getirdin?' dediler.

Şu cevabı verdi: 'Onunla konuşmak istediğiniz hiçbir şey bırakmadım, (hepsini konuştum).'

'Peki, sana cevap verdi mi?' dediler.

O, 'Hayır, semayı açıkça yükseltene yemin ederim ki, onun söylediklerinden hiçbir şey anlamadım. Şu kadarı var ki, o sizleri Ad ve Semud'un yıldırımı gibi bir yıldırımla korkuttu.' dedi.

83. 41/Fussilet, 1-13

Kureyşliler, ‘Vay senin hâline! Adam seninle Arapça konuştuğu hâlde sen ne söylediğini anlayamadın öyle mi?’ dediler.

Utbe, ‘Evet, Allah’a yemin ederim ben yıldırımın söz konusu edilmesi dışında söylediklerinden hiçbir şey anlamadım.’ dedi.” [84]

Ebû Hureyre’den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

“Nebi (sav) Necid taraflarına bir atlı birlik gönderdi. Bunlar Hanifeoğullarından Sumâme ibni Usâl diye anılan bir adam getirdiler. Onu mesciddeki direklerden bir direğe bağladılar. Nebi (sav) mescide onun yanına çıkarak, ‘Ey Sumâme, ne hissediyorsun?’ diye sordu.

Sumâme, ‘Ey Muhammed, bende (senden yana) hayır (ümidi) vardır. Eğer beni öldürecek olursan kanlı bir caniyi öldürmüş olacaksın. Eğer bana nimet ve ihsanda bulunursan teşekkürle karşılık verecek birisine ihsanda bulunmuş olacaksın. Şayet isteğin mal ise ondan dilediğini iste.’ diye cevap verdi.

Sumâme ertesi güne kadar bu hâlde bırakıldı. Sonra ona, ‘Ey Sumâme, ne hissediyorsun?’, diye sordu.

O da, ‘Daha önce söylediğim gibi eğer sen (bana) nimet ve ihsanda bulunursan teşekkürle karşılık verecek bir kimseye nimet ve ihsanda bulunmuş olacaksın.’ dedi.

Allah Resûlü (sav) yine onu (kendi hâline) bıraktı.

Ertesi gün yine, ‘Ey Sumâme, ne hissediyorsun?’ diye sordu.

Sumâme, ‘Haberim daha önce söylediklerimden ibarettir.’ dedi.

Allah Resûlü (sav), ‘Sumâme’yi çözünüz.’ diye buyurdu. Sumâme mescide yakın bir yerde bulunan suya gidip yıkanıverdi, sonra gelip mescide girerek şöyle dedi: ‘Şahitlik ediyorum Allah’tan başka ilah yoktur. Yine şahitlik ediyorum Muhammed onun elçisidir. Ey Muhammed! Allah’a yemin ederim, yeryüzünde senin yüzünden daha çok buğzettiğim bir yüz yoktu. Artık senin yüzün en sevdiğim yüz oluverdi. Allah’a yemin ederim, senin dininden daha çok buğzettiğim bir din yoktu. Artık senin dinin benim en sevdiğim din oluverdi. Allah’a yemin ederim, senin şehrinden daha çok buğzettiğim

84. İbn-i Kesîr Tefsîri, 9/514-515, Fussilet Suresi 1-5 ayetlerin tefsiri

bir şehir yoktu. Artık senin şehrin benim en sevdiğim şehir oldu. Ben umre yapmak isterken atlı birliğin beni yakaladı. Şimdi ne yapmamı önerirsin?'

Bunun Üzerine Allah Resûlü (sav) ona müjde verdi ve umre(sini) yapmasını emretti. Mekke'ye varınca birisi ona, 'Sen dininden mi döndün?' dedi. O, 'Allah'a yemin ederim ki hayır. Fakat ben Allah'ın Resûlü ile birlikte Müslim oldum. Allah'a yemin ederim Nebi (sav) bu hususta izin vermedikçe size Yemâme'den bir buğday tanesi dahi gelmeyecektir.' dedi."[85]

Adiy ibni Hâtim'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Mescidde oturmakta olan Allah Resûlü'nün (sav) yanına geldim. İnsanlar, 'Bu, Adiy ibni Hâtim'dir.' diyorlardı. Hiçbir kimsenin korumasına tabi olmadan gelmiştim. Kendisine takdim edildiğim zaman elimden tuttu. Ben de Allah'tan, onun elini elime tutuşturmasını istiyordum.

Benimle birlikte kalktı, tam o sırada yanında çocuğu bulunan bir kadın, Nebi'ye (sav), 'Sana arz edeceğimiz bir ihtiyacımız var.' dedi. Onların ihtiyacını görünceye kadar onlarla beraber ayakta kaldı.

Sonra elimden tuttu ve beni evine götürdü. Bir kız çocuğu minder verdi, Allah Resûlü (sav) onun üzerine oturdu. Ben de onun önüne oturdum. Allah'a hamd ve sena ettikten sonra şöyle buyurdu: ' 'La ilahe illallah' demekten seni alıkoyan nedir? Yoksa Allah'ın dışında bildiğin bir ilah mı var?'

Ben, 'Hayır.' diye cevap verdim. Sonra Allah Resûlü (sav) bir süre konuştu ve şöyle buyurdu: ' 'Allahu Ekber' demekten mi kaçıyor ve Allah'tan daha büyük bir ilah mı tanıyorsun?'

Ben de, 'Hayır.' dedim ve şöyle devam etti: 'Yahudiler, Allah'ın gazaplandığı kimselerdir. Hristiyanlar ise sapıktır.'

Ben de, 'Müslim oldum ve geldim.' dedim. Bunun üzerine yüzünün sevinçten değiştiğini gördüm. Sonra benim için emir verdi, Ensar'dan bir kimsenin evine yerleştirildim ve sabah akşam Allah Resûlü'nün (sav) yanına gidip gelmeye başladım."[86]

---

85. Buhari, 4372; Müslim, 1764
86. Tirmizi, 2953

Bir bütün olarak şirk toplumuna yaptığı davet:

"De ki: 'Ey Kâfirler! Ben, sizin ibadet ettiklerinize ibadet etmem. Siz de benim ibadet ettiğime ibadet edecek değilsiniz. Ben de sizin ibadet ettiklerinize ibadet edecek değilim. Siz de benim ibadet ettiğime ibadet edecek değilsiniz. Sizin dininiz size, benim dinim bana.' "[87]

Abdullah ibni Amr ibni As'tan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Bir gün müşriklerin Kâbe yanındaki hatimde bir araya geldiklerini gördüm. Allah Resûlü'nden (sav) bahsederek şöyle diyorlardı: 'Bu adama sabrettiğimiz kadar hiç kimseye sabretmedik. O, bize hakaret etti. Atalarımıza sövdü. Dinimizi kötüledi. Cemaatimizi dağıttı. İlahlarımıza küfretti.'

Bu sırada Allah Resûlü (sav) çıkageldi. Kâbe'yi tavaf ederek yanlarından geçti. Bazı müşrikler, Resûl'e (sav) laf attılar. Bu lafları duyduğu ve rahatsız olduğu, Allah Resûlü'nün (sav) yüzünden anlaşıldı. Geçip gitti. İkinci defa yanlarından geçtiğinde yine aynı sözlerle karşılaştı. Rahatsız olduğu yine yüzünden anlaşıldı. Üçüncü kez yanlarından geçerken, aynı şekilde kendisine laf attılar. Bunun üzerine Allah Resûlü (sav), onlara şöyle dedi: 'Beni duyuyor musunuz, ey Kureyşliler? Ben sadece sizi kesmekle gönderildim!'

Orada bulunanlar, bu sözü işittiler, sükûtla dinlediler. O kadar sessizleştiler ki, sanki her birinin başının üzerinde bir kuş vardı da o kuşu ürkütüp uçurmamak için seslerini çıkarmıyor ve hareket etmiyorlardı. Hatta orada bulunan müşriklerin en şiddetli olanları bile şöyle diyordu: 'Ey Ebu Kasım, doğruca yoluna git, sen cahil bir kimse değilsin.' "[88]

Bu örneklerin her birini dikkatle okuyalım, ne görüyoruz? Bireye veya daveti dinleyen sayılı insana konuşurken nebilerin sözü yumuşak, muhataba karşı saygılı, kelimeler özenle seçilmiş oluyor. Muhatabın Azer gibi bir put yontucusu, Firavun gibi bir tağut, Utbe ibni Rebia gibi mele sınıfından bir aristokrat, Sumâme gibi bir İslam düşmanı veya Adiy ibni Hâtim gibi Allah Resûlü'yle savaşmış bir Hristiyan âlim olması fark etmiyor. Yeryüzünün en şerli insanları dahi olsalar nebilerin üslubu nahif, yumuşak, saygılı. Öncelikli hedef onları kazanmak. İnanmazlarsa ikinci olarak Ebû Talib gibi bir destekçi

87. 109/Kafirûn, 1-6
88. Ahmed, 7036

olmalarını sağlamak. Destekçi olmazlarsa üçüncü hedef, onları davete karşı nötr pozisyonda tutup düşmanlık etmelerine engel olmak. Hedefler böyle olunca üslup da ona göre şekilleniyor.

Aynı peygamberler bir bütün olarak şirk toplumunu karşılarına aldıklarında üslup değişiyor; kelimeler sertleşiyor, tehditlere tehditle karşılık veriliyor, meydan okunuyor... Neden? Çünkü burada hedef ikna etmek veya anlaşmak değil; hedef tehditlerden korkmadığını, tekliflere aldırmadığını göstermek ve beraat ilan etmek. Hedefler böyle olunca üslup da ona göre şekilleniyor.

Günümüze dönecek olursak, zannımca çoğu yeni insan bu iki davet metodunu birbirine karıştırıyor. Babasına, amcasına, çocukluk arkadaşına, meslektaşına Mümtehine Suresi'nin 4. ayetini veya Kâfirun Suresi'ni okuyor. Sorsanız İbrâhîm de (as) böyle yaptı diyor, Allah Resûlü'nün davranışını şahit gösteriyor. Oysa her iki peygamberin iki farklı davet metodu var. Hikmet neydi? Yerli yerinde hareket etmekti. Düğünde gülmek, cenazede ağlamaktı... Davette hikmet ise yerli yerinde hareket etmek; bireysel davetin üslubu ile şirk toplumuna meydan okumayı birbirine karıştırmamaktır.

f. Amelî Daveti Önemsememek

Yeni veya eski, hoca veya öğrenci, Müslimler olarak en ciddi sorunlarımızdan biri; daveti konuşmak sanmamızdır. Oysa konuşmak, davetin bir çeşididir. Açıkça söylemek gerekirse etkisi en az olan davet aracıdır. Bir de amelî davet vardır ki en zor, fakat en etkili davet metodudur. Amelî davet nedir? İnancımızın gerektirdiği ahlakla ahlaklanmak; düşünce, söz ve davranışlarımızın iyilikle harmanlanması, ebrarlardan olmaktır. İnsanların elimizden ve dilimizden emin olması; iyi bir evlat, iyi bir komşu, iyi bir akraba, iyi bir meslek erbabı... olmaktır. İnsanların bize bakıp, "Bunlar ne güzel insanlar." diyebilmesidir. Birçok insan, Allah Resûlü'nün (sav) ve ashabının ahlakından etkilenerek İslam oldular. Ahlak, amelî davettir. Güzel ahlaka şahit olan insanlar, o ahlak güzelliğinin kaynağını sorgular. Sizi güzel ahlaka sevk edenin inancınız olduğunu gördüklerinde inancınızı da kabul ederler.

Sumâme (ra) hadisini tekrar hatırlayalım.[89] Hanifeoğullarının lideri Sumâme ibni Usâl... Mescide bağlanmış bir esir... Kimse ona İslam'ı anlatmıyor.

89. bk. Buhari, 4372; Müslim, 1764

Neyle iman ediyor? Allah Resûlü'nün ve sahabenin ahlakına bakıyor. Aralarındaki sevgi ve saygıya bakıyor. Gördükleri onun iman etmesine vesile oluyor. İşte bu, amelî davettir.

İmrân ibni Husayn'dan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü (sav) ile birlikte bir seferdeydik. Geceleyin ilerlemeye devam ettik. Gecenin sonlarına geldiğimiz zaman düşüp uyuduk. Bir yolcu için bundan daha tatlı bir uyku olamazdı. Sabahleyin ancak güneşin sıcağı bastırınca uyanabildik. İlk önce falanca, sonra filanca, daha sonra ise öteki falanca uyandı. (Ebû'r Recâ' uyanan ilk üç kişinin isimlerini zikretmiştir. Ancak Avf unutmuştur.) Dördüncü olarak ise Ömer uyandı.

Allah Resûlü (sav) uyuduğu zaman uyandırılmazdı. Çünkü uyuduğu esnada ne olduğunu (vahyin gelip gelmediğini) bilmiyorduk. Ancak Ömer (ra) uyanınca insanların başına gelen durumu anladı. Kendisi sert tabiatlı biriydi. Bu yüzden tekbir getirdi. Tekbir getirirken sesini yükseltti. Yüksek sesle tekbir getirmeyi sürdürdü. Nihayet Ömer'in tekbir seslerini duyan Allah Resûlü (sav) uyandı. Allah Resûlü (sav) uyanınca Ömer ona gidip insanların başına gelen durumu anlattı.

Allah Resûlü (sav), 'Hiçbir zararı yok.' veya 'Bir şey olmaz, haydi yola koyulun.' dedi.

Bunun üzerine insanlar yola çıktı. Biraz yürüdükten sonra, Allah Resûlü (sav) konakladı ve abdest suyu istedi. Sonra abdest aldı. Namaz için ezan okundu. Daha sonra Allah Resûlü insanlara namaz kıldırdı. Namazı bitirip yönünü çevirince toplulukla birlikte namaz kılmayan bir adamın insanlardan ayrı durduğunu fark etti.

Ona, 'Ey falanca! Neden cemaatle birlikte namaz kılmadın?' diye sordu.

Adam, 'Cünüp oldum, yanımda da su yok.' diye cevap verdi.

Bunun üzerine Allah Resûlü (sav), 'Toprakla teyemmüm al! Bu sana yeter.' buyurdu.

Daha sonra Allah Resûlü (sav) ilerlemeye devam etti. İnsanlar ona gelip bu defa susuzluktan yakındı. Peygamber yine konakladı ve falancayı (Ebû'r

Recâ' bu kişinin adını zikretmişti, ama Avf unutmuştur.) ve Alî'yi (ra) yanına çağırdı.

Onlara, 'Gidip su arayın.' dedi.

Onlar da yola çıktılar. Derken devesi üzerinde su dolu iki büyük kırba arasına oturmuş bir kadına rastladılar.

Ona, 'Suyu nerede buldun?' diye sordular.

Kadın, 'Dün bu vakitler su dolduruyordum. Adamlarımızı suyun başında bıraktık.' diye cevap verdi.

Bunun üzerine ona, 'Haydi yürü bakalım.' dediler.

Kadın, 'Nereye?' diye sorunca, 'Allah Resûlü'nün yanına.' diyerek karşılık verdiler.

Bunun üzerine kadın, 'Şu kendisine sabiî denen adama mı?' diye sordu.

'Evet, işte o kastettiğin kişiye doğru gidiyorsun, haydi kımılda.' şeklinde karşılık verdiler.

Nihayet kadını Allah Resûlü'nün (sav) yanına getirdiler ve aralarında geçen konuşmayı anlattılar.

Bunun üzerine Allah Resûlü, 'Onu devesinden indirin.' buyurdu.

Sonra bir kap isteyip getirilen kaba, kırbaların ağzından su boşalttı. Sonra kırbaların ağzını bağladı.

Daha sonra kırbaların altında bulunan kapakları açıp insanlara şöyle seslendi: 'Haydi, hem siz için hem de (hayvanlarınızı) sulayın.'

Bunun üzerine dileyenler su içti, dileyenler hayvanını suvardı.

Sonunda, cünüp olan adama bir kap su verildi ve Allah Resûlü (sav) ona, 'Git ve bu suyu başından aşağı dök.' dedi.

Bu esnada kadın, ayakta durarak suyunun başına gelenleri izliyordu. Allah'a andolsun ki kırbalardan su alma bitti. Yine de kırbalar bize, su alma işlemine başlamadan önceki hâlinden daha dolu görünüyordu.

Allah Resûlü (sav), 'Onun için bir şeyler toplayın.' buyurdu.

Bunun üzerine Ashab-ı Kiram, biraz has hurma, biraz un ve biraz da kavut topladılar. Sonra bunları bir çıkına koydular. Daha sonra kadını devesine bindirip çıkını da kadına verdiler.

Allah Resûlü de (sav) ona, 'Gördüğün gibi senin suyundan bir şey eksiltmedik. Zira Allah (cc), bizi suya kandırdı.' dedi.

Nihayetinde, kadın gecikmiş olarak ailesinin yanına vardı.

Ona, 'Neden geciktin?' diye sordular.

O da şöyle cevap verdi: 'Şaşılacak bir şey oldu. İki adam karşıma çıktı. Beni kendisine sabiî denilen adamın yanına götürdüler. Şöyle şöyle oldu. Allah'a andolsun ki, bu adam ya şununla bunun arasındaki (bu esnada orta parmağı ile şehadet parmağını göğe doğru kaldırmıştı. Bununla gök ile yeri kastediyordu) en büyük sihirbazdır ya da gerçekten Allah'ın elçisidir.'

Bu olaydan sonra Müslimler, o kadının kabilesinin etrafında bulunan müşriklere baskın düzenliyor; fakat onun kabilesine ilişmiyorlardı.

Kadın bir gün kavmine, 'Eminim ki onlar, size bilinçli bir şekilde ilişmiyorlar. Müslim olmak istemez misiniz?' diyerek onları İslam'a davet etti. Onlar da bu çağrısına uydular ve hep birden Müslim oldular."[90]

Bir kadın… Müşrik… Allah Resûlü'ne ve ashabına suyundan veriyor… Sahabe o bölgeye sefer düzenledi mi kadına ve kabilesine dokunmuyor. Kadın bunun vefadan kaynaklandığını anlıyor. Evet, bir kırba suyun kırk yıl hatırını gözetiyorlar. Bir kadının iyiliğini, tüm kavminin iyiliği sayıyorlar. İşte bu, kadının dikkatini çekiyor ve bir kavmin topluca İslam'ına vesile oluyor. Kadının konuşmalarına dikkat ettiniz mi? Allah Resûlü'nü tanıyor, davetini duymuş, onun (sav) yeni bir dine davet ettiğini biliyor. Ancak duyduğu davet değil, gördüğü vefa gönlünü İslam'a açıyor. Açmakla da kalmıyor, koca bir kabilenin hidayet imamı oluyor.

Bugüne gelecek olursak şöyle söyleyebiliriz: Yeni iman eden bir Müslim, güzel ahlakıyla çevresinin dikkatini çekebilir. İlla inancını anlatma zorunluluğu yoktur. Örneğin İslam olduktan sonra ebeveyn hakkına daha çok riayet eden birçok genç, ebeveyninin tevhidi kabul etmesine, hiç olmadı destekçi

90. Buhari, 344; Müslim, 682

olmasına vesile olmuştur. İnsanların iyiye, güzele fıtri olarak meyli vardır. Daha önce akrabalarını sormayan bir insan, tevhidle birlikte sılayırahim bağlarını gözetmeye başlarsa insanlar bunun inancından kaynaklandığını bilecektir. Gidip onlara tevhidi anlatmak yerine hastalarını ziyaret etse, borçlularına yardımcı olsa, derdi olanın yanında bulunsa… çok daha etkili bir davet yapmış olacaktır. Derdi başından aşkın bir insanın sizin anlattıklarınızdan ziyade omzuna konacak bir ele, cebindekileri paylaşan bir dosta ihtiyacı vardır. Borç hukukuna dikkat etmeyen bir esnaf İslam'ı kabul ettikten sonra; ayağını yorganına göre uzatır, ticaretini düzenler ve borçlarında titiz davranırsa bu çok daha etkili bir davet olacaktır. Bizi olumlu anlamda değiştiren her şey toplumun dikkatini çeker. Kabul ederler veya etmezler, bundan bağımsız olarak davetimizle ilgilenirler. İman etmeyen Ebû Talib gibi destekçi olur veya davetimize karşı nötr bir tavır takınır, düşmanlık etmezler. Bazı bölgelerde Müslimlerin titiz davranışları nedeniyle insanlar, "Bu gençlerden zarar gelmez." diyebiliyor. Bu, o kardeşlerimiz için büyük bir şeref. Bazı yerlerde ise kötü örneklik nedeniyle insanlar daveti duymak dahi istemiyor. Bir şeyi hiç unutmamak gerekiyor: Güzel ahlakımızla insanların hidayetine vesile olmak nasıl ecirse, kötü ahlakımız nedeniyle insanları İslam'dan soğutmak da vebaldir.

Evet, ne yazık ki insan, bazen kötü ahlakı, kötü komşuluğu, kötü ticareti, kötü siyaseti… nedeniyle insanları dinden soğutup uzaklaştırabiliyor. İnsanlar ondan gördüğü kötülüğü onun dinine mal ediyor, tüm kötülüğün faturası dine kesiliyor.

Tabiinden Mucâhid (rh) bir cahiliye ahlakını bize nakleder: İnsanlar bir toplulukla antlaşma yapıp sözleşirler. Daha güçlü bir topluluk bulduklarında ise antlaşmayı bozar ve daha güçlü olan o toplulukla antlaşma yaparlar. Allah (cc) bu ahlakın sebep olacağı sonucu şöyle izah eder: [91]

"Yeminlerinizi tuzak ve bozgunculuğa alet edinmeyin. Yoksa (istikamet üzere) yere sağlam basmasından sonra ayak kayar ve Allah'ın yolundan alıkoyduğunuz için kötülüğü (azabı) tadarsınız. Ve sizin için büyük bir azap olur." [92]

91. bk. Mevsûatu't Tefsîri'l Me'sûr, 12/663, 41993 No.lu rivayet
92. 16/Nahl, 94

İnsan bu -söz bozma- fiiliyle Allah'ın dininden nasıl alıkoyar? Kötü örnek ve olumsuz temsiliyetle! Zira hiç kimse söz ahlakından yoksun, antlaşmalarına bağlı olmayan, güce göre renk değiştiren bir topluluğun dinine girmez. Allah (cc), kötü ahlakıyla insanları dinden uzaklaştıranların ayaklarının kayacağını ve azabı tadacaklarını hatırlatır. Yani amellerinin cinsiyle cezalandırılırlar. Başkalarının ayaklarını kaydırıp onların ebedî azaba düçar olmasına vesile oldukları gibi kendileri de ayak kayması ve azapla cezalandırılır.[93]

g. Davetin Bir Programı Olmalıdır

"De ki: 'İşte bu, benim (biricik) yolumdur. Ben ve bana tabi olanlar (neye, niçin ve nasıl olacağını bilerek, programlı ve düzen içinde) basiret üzere Allah'a davet ediyorum/ediyoruz. Allah'ı tenzih ederim. Ben müşriklerden değilim.' "[94]

93. Burada iki noktanın altını çizmekte yarar görüyorum:

a. Bazı âlimlerimiz/müfessirlerimiz söz bozma ile insanları Allah'ın dininden alıkoymak arasında bağ kuramadığından yukarıda okuduğumuz Mücahid tefsirini reddetmiş; bunun yerine, "Allah Resûlü'ne biatinizi bozup İslam'dan dönmeyin, yoksa ayağınız kayar ve azaba düçar olursunuz." şeklindeki Mezide ibni Cabir açıklamasını tercih etmişlerdir. (bk. Tefsîru't Taberî, 17/288, Nahl Suresi, 94. ayetin tefsiri). Açıkçası bu ayetler dinden dönenleri değil, söz bozma ahlakı nedeniyle insanları dinden alıkoyanları anlatmaktadır. Kötü temsiliyet ile insanları Allah'ın dininden alıkoymak arasındaki bağ açıktır. Bugün hepimizin şahit olduğu üzere kendisini dine nispet edenlerin sergilediği vahşilikler, zulümler, ilkesiz ve ölçüsüz ittifaklar, yolsuzluklar… nesillerin ateizme veya deizme kaymasına neden oluyor. Kendisini tevhide nispet edenlerin sergilediği ganimet adı altındaki hırsızlık, cihad adı altındaki yeryüzünü ifsad etme ve haddi aşma eylemleri; insanları tevhidden soğutuyor, alıkoyuyor. Bu zaviyeden baktığımızda ayet her birimize sorumluluk yüklüyor, inandığımız ve kimlik kabul ettiğimiz İslam'ı doğru temsil etmeyi zorunlu kılıyor.

b. Kâfirler bazen İslam'ın emirlerini bahane ederek, dine bu nedenle girmediklerini iddia ederler. Örneğin, Allah Resûlü'nün davetini, "İlahlarımıza sövdü, akıllarımızı küçümsedi, babalarımızı tekfir etti, (onlara) sapık dedi, birliğimizi bozdu." vb. gerekçelerle reddettiler (bk. Ahmed, 7036; İmtâu'l Esmâ, 6/235; A'lâmu'n Nubuvve, s. 98). Şuayb'ın (as) davetini şu gerekçelerle reddettiler:

"Demişlerdi ki: 'Ey Şuayb! Atalarımızın ibadet ettiği (putları) ve mallarımızda dilediğimiz gibi tasarruf etmeyi bırakmayı, namazın mı sana emrediyor? Şüphesiz ki sen, yumuşak huylu ve olgun/aklı başında bir adamsın.' " (11/Hûd, 87)

Hud'un (as) davetini ise şu gerekçeyle reddetmişlerdi:

"Demişlerdi ki: 'Bir tek Allah'a ibadet edelim ve babalarımızın ibadet ettiği (ilahları) bırakalım diye mi bize geldin? Şayet doğru sözlüysen vadettiğin (azabı) getir (bakalım)!' " (7/A'râf, 70)

Günümüzde de kimisi "Egemenlik kayıtsız şartsız Allah'ındır!" ilkesini; kimisi İslam'ın eşcinselliği reddetmesini; kimisi İslam'da var olan cihad, el kesme cezası, tesettür gibi ahkâmları… öne sürerek İslam davetini reddediyor. Yüce Allah'ın buyruklarını bahane ederek İslam davetinden yüz çevirmek, okuduğumuz ayetlerin kapsamında değildir. Müslimlerin vazifesi, Allah'ın (cc) emirlerini tebliğ etmektir. Dileyen inanır, dileyen inkâr eder.

94. 12/Yûsuf, 108

Daha önce altını çizmiştik, "Davet olsun da nasıl olursa olsun!" mantığı yanlıştır. Yüce Allah her daveti değil, basiret ve hikmet üzere daveti emretmiştir. Basiret üzere davetin anlamına ve örneklerine işaret etmiştik.[95] O bölüme dayanarak şunu söyleyebiliriz: Davetçi, âlemlere rahmet olarak gönderilen bir peygamberin ümmetidir. Onun davetinde basiret, plan ve program olmalıdır. Bir insana davet yapmak istiyorsa bir strateji oluşturmalı, daveti zamana yaymalı, onu adım adım İslam'a davet etmelidir. Benim tecrübeye dayanarak bazı tavsiyelerim olacak. İnanıyorum ki bu tavsiyeler, yeni kardeşlerimizin yaptığı ve daha sonra pişmanlık duyduğu çoğu hataya engel olacaktır.

– Öncelikle Allah Resûlü'nün yaptığı gibi işe koyulmalı, yolun başında herkese değil, nitelikli insanlara davet yapmalıdır. Allah Resûlü ilk üç yılında Mekke'nin en nitelikli insanlarını İslam'a davet etmiştir. Ömer'i (ra) hariç tutarsak, Muhacir öncülerinin tamamı bu dönemde iman etmiştir. İslam davetine temel olacak öncü kadronun neredeyse tamamı bu dönemde kazanılmıştır.[96]

Davetçi de imamı olan Nebi'ye (sav) uymalı; Allah Resûlü'nün yaptığı gibi toplumun nitelikli, ahlaklı, değerli insanlarına davet götürmelidir. Kabul etsinler veya etmesinler; çirkefleşmeyecek, toplumu ehli tevhide karşı kışkırtmayacak insanlara gitmelidir. Kitlesel davete geçildiğinde başlayacak imtihanları göğüsleyecek, yeni Müslimlere örnek olacak "cahiliyede dahi hayırlı" sayılan insanları seçmelidir. Unutmamalıdır; insanın bir kumaşı vardır. Nitelikli insan cahiliyede de İslam'da da niteliklidir. Niteliksiz insan cahiliyede de İslam'da da niteliksizdir.

Ebû Hureyre'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü'ne (sav), 'Ey Allah'ın Resûlü, insanların en kerimi kimdir?' diye soruldu.

'En takvalı olanlarıdır.' şeklinde cevap verdi.

95. bk. s. 174, "Hikmetli ve Basiretli Davet Nasıl Olur?"

96. İlk üç yılda Allah Resûlü'nün davetine muhatap olan sahabiler için bk. Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi ve Hz. Peygamberin Hayatı, s. 598-602; Hz. Muhammed'in Hayatı ve İslam Daveti, 1/203-204

'Bizim sana sorduğumuz bu değildir.' dediler.

'O hâlde Allah'ın Halil'inin oğlu, Allah'ın Nebisi'nin oğlu Yûsuf'tur.' **buyurdu.**

'Bizim sana sorduğumuz bu da değildir.' dediler.

Bu sefer, 'Siz bana Arapların madenleri hakkında mı soruyorsunuz? Onların Cahiliye Dönemi'nde hayırlı olanları, fıkhetmeleri şartıyla İslam'ın da hayırlı olanlarıdır, buyurdu.' "[97]

Abdullah ibni Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"İnsanlar yüz devenin olduğu bir topluluk gibidir. Neredeyse içlerinden işe yarar bir binek bulamazsın."[98]

İnsanlar maden gibidir, nasıl ki madenlerin değerlisi ve değersizi varsa, insanın da değerlisi ve değersizi vardır. Yüz deve arasından nasıl ki yalnızca birkaç tanesi uzun yola uygunsa, aynı şekilde insanlar arasında da uzun ve meşakkatli tevhid davasına uygun olanların sayısı oldukça azdır. Mühim olan, daveti bu insanlara götürmek, vahiyle onları eğitmek, fıtri kalitelerini şeriatın insana değer katan naslarıyla buluşturmaktır.[99]

– Davet yapacağı insanları şirk, bidat ve masiyete düşüren sebebi tespit etmeye çalışmalıdır. Kimisi taklitle, kimisi dünya sevgisiyle, kimisi çevre etkisiyle, kimisi de ideolojik nedenlerle fıtratına yabancılaşmıştır. O sebep izale edildiğinde kalplerin kilidi açılacak, İslam'ı kabule uygun hâle gelecektir. Tevhid inancını arz etmeden önce, onu tevhidden alıkoyan prangayı kırmak davetin kalbe yol bulmasına vesile olacaktır.

– O kişinin dilinden anlayacak, dinleyebileceği en uygun insanı seçmek. Şayet bizden daha uygun biri varsa davetin muhatabı ile onu bir araya getirmek ve sohbet etmelerini sağlamak.[100]

– Bugün iletişim imkânları çok, hamdolsun. İnsanları tevhidden alıkoyan prangaları kıracak videoları paylaşabilir; tevhid davetine muhatap olmadan

97. Buhari, 3383; Müslim, 2378
98. Buhari, 6498; Müslim, 2547
99. bk. Vahyin Rehberliğinde İbrâhîm ve Hicr Suresi Tefsiri, s. 690-691
100. bk. s. 184, "Davet Yapacak Uygun İnsanı Seçmek"

önce, alıkoyucu engellerden kurtulmalarını sağlayabiliriz. Bunun bir diğer faydası şudur: Çoğu insan kendine eşit gördüğü birinden daveti kabul etmek istemez. Yabancı birinin anlattıklarını daha rahat kabul eder.

– Her çevrede lider ruhlu, içinde bulunduğu grubu çekip çeviren insanlar vardır. Onları kazanmak, onların çevre üzerindeki etkisini kazanmak anlamına gelir.

– Tevhid daveti hakkında var olan kara propagandadan haberdar olmak ve davet esnasında dikkatli bir dil kullanmak. Bazen özensiz dil kullanımı, tevhid düşmanlarının işine yarar, onların değirmenine su taşır. İki anlama gelebilecek söylemlerden sakınmak gerekir. Allah (cc) sahabeyi bu konuda özellikle eğitir.

"Ey iman edenler! (Hem 'Bizi gözet.' anlamına hem de İbranice'de hakaret anlamına gelen) 'Râina' demeyin. Onun yerine ('Bize bak, bizi dinle.' anlamına gelen) 'Unzurna' deyin. Ve söz dinleyin. Kâfirler için can yakıcı bir azap vardır."[101]

"Râina" kelimesi çift anlamlıdır. Hem bize bak/bizi gözet anlamına hem de hakaret anlamına gelir. Yahudiler Allah Resûlü'ne (sav) böyle hitap etmekte, ona hakaret etmektedir. Müminler aynı kelimeyi olumlu anlamıyla kullandığında kendi aralarında gülüşerek eğlenmektelerdir.

"Yahudiler ne zaman Peygamber'i (sav) görmeye gelseler dış görünüşte O'na her tür saygıyı gösteriyorlar; fakat, O'na gizlice zarar vermek ve safdışı bırakmak için ellerinden geleni de yapıyorlardı. Kaypak sözler kullanıyorlar veya sözü hakaret anlamı taşıyacak şekilde yanlış telaffuz ederek anlamını değiştiriyorlardı. Örneğin O'nun dikkatini bir şeye çekmek istediklerinde 'Lütfen bir dakika bakar mısın?' anlamına gelen, fakat başka anlamlara da gelebilen 'Ra-ina' kelimesini kullanırlardı. İbranice'de buna benzer 'Dinle, işitmez olasıca!' anlamına gelen bir kelime vardır. Ayrıca Arapçada aynı kelime 'kibirli ve cahil insan' anlamına geliyordu. Bundan başka, konuşma dilinde 'Sen bizi dinlersen, biz de seni dinleriz.' anlamına da gelebiliyordu. Yine ufak bir dil sürçmesi ile 'Bizim çobanımız' anlamına gelen 'Ra'ine'na'ya da dönüştürülebiliyordu. Övme niteliğinde olan; fakat, bazı insanlar tara-

101. 2/Bakara, 104

fından kötü anlamlara çekilebilen kaypak kelimeleri kullanmamaları için, müminlere, 'Bize bak' anlanıma gelen ve 'ra-ina' gibi ikinci ve kötü bir anlama sahip olmayan 'unzurna' kelimesini kullanmaları tavsiye ediliyor. Aynı zamanda onlara Peygamber'i (sav) dikkatle dinlemeleri ve bu şekilde O'nun dikkatini bir tarafa çekmeye gerek duymamaları öğütleniyor."[102] [103]

Buradan şunu anlıyoruz: Şirk ehli ve kitap ehli arasında yaşayan müminler, dikkat etmelidir. Çift anlamlı kelimelerden, imalı davranışlardan, müminleri gülünç duruma düşürecek tuzaklardan sakınmalılardır. Allah Resûlü (sav) bu ayetten sonra, Yahudilerin benzer girişimlerine karşı teyakkuzda olmuştur. Hem Yüce Allah'ın "sabredin" emrini yerine getirmiş hem de onların sözlü saldırılarını hikmetle defetmiştir.

Âişe Annemizden (r.anha) şöyle rivayet edilmiştir:

"Yahudilerden bir topluluk Allah Resûlü'nün (sav) huzuruna girerek, 'Es-Sâmu Aleykum/Ölüm üzerine olsun.' dediler. Ben onların ne dediklerini anladım ve 'Es-Sâmu Aleykum ve'l La'netu/Ölüm ve lanet üzerinize olsun.' dedim. Bunun üzerine Allah Resûlü (sav): 'Yavaş ol ey Âişe! Şüphesiz Allah bütün işlerde rıfkı/yumuşaklığı sever.' buyurdu. Ben: 'Ey Allah'ın Resûlü ne söylediklerini işitmedin mi?' dedim. Allah Resûlü: 'Ve Aleykum/Sizin de üzerinize olsun.' dedim ya!' buyurdu."[104]

Yahudiler "Selamun aleykum" demek yerine "Es-Samu aleykum" demektedir. Anlamı, "ölüm/zehir üstünüze" olan bu beddua, alay kastıyla yapılmaktadır. Âişe annemiz ne dediklerini anlayınca öfkelenmiştir. Allah Resûlü (sav) onu uyarmış ve "aleykum" demenin yeterli olduğunu söylemiştir. Yani, bize ne diliyorsanız aynısı size olsun demiştir. Bu, onun (sav) hikmet örneklerindendir. [105]

Bugün medyanın kara propagandası nedeniyle birçok kavramın iki ayrı anlamı vardır. Biri vahyin yüklediği arı duru anlam, diğeri medyanın yük-

102. Tefhîmu'l Kur'ân, 1/102, Bakara Suresi, 104. ayetin tefsiri

103. Ayette geçen "Râina" kelimesinin detaylı tahlili için bk. Hak Dini Kur'ân Dili, 1/374-377, 2/ Bakara Suresi, 104. ayetin tefsiri

104. Buhari, 6024; Müslim, 2165

105. bk. Vahyin Rehberliğinde İbrâhîm ve Hicr Suresi Tefsiri, s.443-444

lediği habis anlam… Davete muhatap toplum ikinci anlamı bilir, ona göre düşünür. Kullanacağınız yanlış kavramlar, muhatabı sizden uzaklaştırabilir. Örneğin siz Dâru'l Küfür kavramını "İslam şeriatıyla yönetilmeyen toprak" anlamında kullanıyorsunuz. Muhatabınız ise bu kavramı vatanı bölmek, dış güçlere peşkeş çekmek, orada yaşayanların malını, canını, namusunu kendine helal görmek olarak algılıyor. Böyle olmasında hem tağutların kara propagandası hem de bu kavramların arkasına gizlenip ahlaksızlık yapanların rolü var. Siz şu ân muhatabınızı İslam'a davet ediyorsunuz. Dâru'l Küfür kavramını tashih etmek değil önceliğiniz. O kavram olmasa da olur. Öyleyse yanlış patikalarda gezmeyecek, yanlış bilinen kavramlarla konuşmayacaksınız.

Yaşadığım bir örnekle durumu izah edeyim: Tevhidle tanıştığımız zamanlarda Abdullah Azzam'ın bir konuşmasını dinlemiştik. Enfâl Suresi'nin 60. ayetine dayanarak şöyle diyordu: "Biz irhabiyiz/korkutanız ve irhab/korkutmak Allah'ın dininde farzdır."

"Onlara karşı gücünüz yettiği kadar kuvvet ve (cihad için tahsis edilmiş) besili atlar hazırlayın. Onunla Allah düşmanlarını, kendi düşmanlarınızı ve sizin bilmediğiniz Allah'ın bildiği (gizli düşmanlarınızı) korkutursunuz. Allah yolunda infak ettiğiniz her ne varsa, size eksiksiz ödenir ve siz zulme de uğramazsınız." [106]

Ayette geçen "turhibune" lafzı, Yüce Allah'ın, müminlere emridir. Kelimenin kök anlamı; korkutmak, ürkütmek, caydırıcı güç sahibi olmaktır. Günümüz modern Arapçasında terör için irhab, terörist için irhabi kelimesi kullanılıyor. Abdullah Azzam'ın kastettiği mana, ayette geçtiği gibi Allah düşmanlarını korkutacak, onları zulüm ve sömürüden alıkoyacak caydırıcı güce sahip olmak… Fakat yeryüzünde yaşayan sekiz milyar insanın %99'u bu kelimeden aynı şeyi anlamıyor. %99 için irhabi; sivilleri katleden, toplu taşıma araçlarına patlayıcı yerleştiren, insanların canına, malına ve namusuna kasteden vahşi insan demek… Hâliyle Abdullah Azzam'ın ve bu cümleyi ondan alarak sloganlaştıran binlerce insanın kastettiği ile dünyanın geri kalanının anladığı tamamen farklı. Peki bu %99, davetin muhatabıysa ve bizden böyle bir cümle duyarsa ne olur? Örneğe gelince; bir genç, ailesiyle

106. 8/Enfâl, 60

konuşuyor. Aile tevhid davetini ilgiyle dinliyor. Mevzu dünyada yaşanan işgallere, sömürüye, tuğyana geliyor. Genç de Abdullah Azzam'ın meşhur konuşmasını yapıyor. Sonuç? Aile oğullarını şikâyet ediyor. Gözaltına alınınca şikâyet edenin aile olduğu anlaşılıyor. Çocuklarının yanlış bir şey yapacağını, insanlara zarar vereceğini, kendini patlatacağını düşünüyorlar. O arkadaşın dahi karşı olduğu, tasvip etmediği bir şeyle onu suçluyorlar. Çünkü o kelimeden onun ve ailesinin anladığı şey, sera ile süreyya kadar farklı.

Bu duruma düşmemek için davetçi, diğer davetçi Müslimlerle istişare hâlinde olmalı; davete zarar verecek söylemleri tespit etmelidir.

h. Kötülüğe Müdahale Etmek, Daha Büyük Kötülüğe Neden Olmamalıdır

Şer'i bir kaideyle başlayalım: İslam, münkerin izale edilmesini ister. Ancak münkerin izale edilmesinin daha büyük bir münkere sebebiyet vermesini istemez. Yani, "Münkeri izale edin de nasıl ederseniz edin." demez. Münkeri izale ederken, "Hikmet ve basiret üzere olun, ne yaptığınızı bilerek hareket edin, planlı ve programlı olun." der. Bu İslami ilke üzerinde biraz duracağız. Zira bu kaide yalnızca daveti ilgilendirmez, bir bütün olarak tüm İslami faaliyetlerimizi ilgilendirir. Önce kaidenin delillerini okuyacak, kaidemizi iyice anlayacağız. Sonra davetle ilgisine geleceğiz.

- "Allah'ı bırakıp da dua ettikleri (kutsallarına) sövmeyin. Onlar da (sövmenize karşılık) bilgisizce ve haddi aşarak Allah'a sövebilirler. İşte böyle, her ümmete (kötü) amelini süslü gösterdik. Sonra dönüşleri Rablerinedir. Ve (Allah,) yaptıklarını onlara haber verecektir." [107]

Bir şey meşru olsa dahi, yapıldığında şeriatın hoş görmediği bir netice ortaya çıkıyorsa onu terk etmek gerekir. Bu kaideyi ayet bağlamında örneklendirecek olursak, putların hakikatini ortaya koymak güzeldir. Bu, tevhide davetin kısımlarındandır. Ancak putlar hakkında ileri geri konuşmak, ona bağlı olanları galeyana getirerek Allah'a (cc) dil uzatılmasına sebep olacaksa normalde güzel olan fiil bu durumda terk edilir. Zira mealen/sonuç itibarıyla güzel olmayan bir neticeye sebep olmuştur.

107. 6/En'âm, 108

• Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Kadınlarınızı mescidlere gelmekten alıkoymayınız."[108]

Âişe Annemiz (r.anha), Allah Resûlü'nün (sav) vefatından sonra şöyle dedi:

"Şayet Allah Resûlü (sav) kadınların çıkardığı yenilikleri görseydi, İsrailoğulları kadınlarının mescidlerden alıkonulduğu gibi (bugünkü) kadınları da mescidlerden alıkoyardı."[109]

Allah Resûlü kadınların mescidlerden alıkonulmasını yasaklamıştı. Çünkü onların mescide gelmesini, mescidde bulunan hayırlardan istifade etmelerini ve manevi olarak gelişmelerini istemişti. Ancak bazı kadınlar bu hikmetleri yok sayarak mescid ziyaretini kadınlar matinesine çevirmişlerdi. Güzel kokular sürünmüş, süslenmiş, İslam'ın bu konudaki ölçülerini çiğnemişlerdi… Âişe Annemiz (r.anha), bu manzarayı görünce yukarıda zikredilen sözü söylemişti. Çünkü mescid ziyaretleri meşru ve güzel bir amel olsa da yanlış uygulamalarla asli mecrasından sapmıştı. Demek ki meşru bir amel, insanlardan veya vakadan kaynaklı sebeplerle, İslam'ın hoş görmediği sonuçlar doğuruyorsa onu terk etmek gerekir.

• Câbir ibni Abdullah'ın (ra) şöyle söylediği rivayet edilmiştir:

"Bir gazvede/orduda idik. Muhacirlerden biri Ensar'dan birine bir tekme attı.

Ensar'dan olan sahabi, 'Yetiş, ey Ensar!' diye, Muhacir olan sahabi ise, 'Yetişin, ey Muhacirler!' diye bağırdı.

Allah Resûlü (sav) işitti ve 'Bu cahiliye davası nereden çıktı? Bu dava elbette kokuşmuş bir davadır.' dedi.

Bu olayı Abdullah ibni Ubeyy işitti ve 'Bunu da mı yaptılar? Andolsun Medine'ye döndüğümüz zaman, güçlü ve aziz olan, zayıf ve zelil olanı oradan çıkartacaktır.' dedi.

Bu sözler Nebi'ye (sav) ulaşır ulaşmaz Ömer, 'Ey Allah'ın elçisi! Müsaade et, şu münafıkın boynunu vurayım!' dedi.

108. Buhari, 900; Müslim, 442
109. Buhari, 869; Müslim, 445

Allah Resûlü (sav), 'Ona ilişme! İnsanlar Muhammed kendi ashabını öldürüyor, demesinler.' dedi.

Müslimler Medine'ye geldiklerinde Ensar'ın nüfusu Muhacirlerin nüfusundan daha fazla idi. Daha sonra Muhacirlerin sayısı artmıştı."[110]

Münafıklar Allah Resûlü'ne (sav) zelil/alçak demiştir. Yahudi ve müşriklerle işbirliği yapıp Medine'nin kuşatılmasına yardımcı olmuşlardır. Tebuk Gazvesi'nde Allah Resûlü'ne suikast düzenlemişlerdir. Buldukları her fırsatta İslam toplumunda kaosa neden olmuşlardır. Sözün özü; şeriata göre öldürülmelerini gerektiren itikadi, amelî ve siyasi her suçu işlemişlerdir. Ancak Allah Resûlü onları öldürmemiştir. Öldürülmeyi hak etmediklerinden değil, daha farklı bir sebepten: "Muhammed, ashabını öldürüyor demesinler" diye… Ne demek bu? Münafıkların işlediği suçu Nebi ve müminler biliyor. Ancak Medine'nin çevresinde yaşayan davetin muhatapları ve siyasi olaylara bigâne avam, onların yaptıklarını bilmiyor. Dışarıdan bakan için onlar da mescidde Nebi (sav) ile saf tutuyor, beraber savaşa çıkıyor, çarşıda esnaflık yapıyor… Yani İslam ümmetinin bir parçası gibi görünüyorlar. Nebi (sav) onları öldürecek olsa şöyle düşünecekler: "Muhammed, yanındaki insanları dahi öldürüyor, acaba biz yabancılara neler yapar?" Münafıklar İslam toplumunda bir münker, izale edilmeleri gerekiyor. Ancak onları izale etse daha büyük bir münkere neden olacak, insanlar İslam davetine şüpheyle yaklaşacaklar. Davetin selameti için münafıkları kendi hâline bırakıyor. Onları uzaktan kontrol ederek idare ediyor.

- Âişe Annemizden (r.anha) şöyle rivayet edilmiştir:

"Kâbe'nin önündeki duvarın (Hicr'in) Kâbe'ye dâhil olup olmadığını Allah Resûlü'ne (sav) sordum, 'Evet, Kâbe'ye dâhildir.' buyurdu.

'Peki niçin Kâbe'nin içerisine almadılar?' dedim.

'Kavmimin (o dönem, yıkılan Kâbe'yi yeniden yaparken) imkânları yetmedi.' buyurdu.

'Kapısı niye böyle yüksek?' dedim.

110. Buhari, 4905; Müslim, 2584

'Kavmim, Kâbe'ye dilediği kimseleri sokuyor, dilemediklerini ise sokmuyordu. Eğer cahiliyeden yeni çıkmış olmasalardı ve bundan dolayı inkâra kalkışacaklarından endişe etmeseydim muhakkak ki Hicr duvarını Kâbe'nin içine alır, kapısını da yer seviyesine indirirdim.' **buyurdu."**[111]

Doğal afetlerden zarar gören Kâbe'yi müşrikler restore ediyordu. Kâbe'yi helal parayla restore etmek isteyince bu miktar yeterli gelmemiş ve Kâbe'nin binasını küçültmek suretiyle değiştirmişlerdi.[112] Allah Resûlü (sav) Mekke'yi fethetmesine rağmen Kâbe'yi aslı, yani İbrâhîm temelleri üzere inşa etmedi. Neden? Çünkü müşrikler henüz Müslim olmuştu. Gözleri önünde Kâbe'yi yıkıp yeniden inşa etmek, onları İslam'dan soğutabilirdi. İşte bu gerekçeyle Allah Resûlü (sav) Kâbe'nin yapımını erteledi. Bir yanlışın izalesi daha büyük bir yanlışa sebep olmasın diye…

Okuduğumuz üç örnekten ilki itikadi, ikincisi siyasi, üçüncüsü amelî münkere örnekti. Allah Resûlü (sav) hangi alanda olursa olsun; bir münkeri izale ederken daha büyük bir münkere sebebiyet vermemeye dikkat eder, sözlü ve amelî davetinde bu ilkeyi gözetirdi. Okuduğumuz ilkenin aynısı, marufu emretmek hususunda da geçerlidir. İnsanlara bir iyilik öğreteceğimiz zaman o iyilik şerre sebebiyet vermemeli, zararı faydasından çok olmamalıdır.

- Abdullah ibni Mes'ûd'dan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Nebi (sav) bizlerin sıkılmaması adına vaaz veya nasihat edeceği sıra en uygun vakti kollardı."[113]

Allah Resûlü (sav) yirmi dört saat aralıksız konuşsa ağzından hayır ve maruftan başkası çıkmaz. Ancak o her ortamda, her fırsatta konuşmazdı. Ara ara, bıktırmayacak şekilde, çoğunlukla haftada bir veya iki defa ashabına vazeder, onlara hatırlatırdı. Bu davranışın gerekçesini nübüvvet medresesi

111. Buhari, 1584; Müslim, 1333

112. "Ficar savaşlarından on beş sene sonraydı. Allah Resûlü de (sav), o zaman otuz beş yaşındaydı. Kureyş, Kâbe'nin yıkılıp yeniden yapılmasına kesin karar verdiği zaman, Ebû Vehb ayağa kalktı; Kâbe'den Haceru'l Esved'i aldı fakat taş onun elinden düştü ve yerine döndü gitti. Rivayet ettiklerine göre o, şöyle dedi: 'Ey Kureyş halkı! Kabe'nin yapımına ancak temiz kazancınızı sokun, onu harcayın. Haksız para, faiz kazancı ya da insanların birinden haksızlık yoluyla sağladığınız parayı sokmayın.' "(Siyer, Muhammed ibn İshak, s. 157)

113. Buhari, 68; Müslim, 2821

fakihlerinden İbni Mes'ûd şöyle açıklıyor: Bizi bıktırmamak, usandırmamak için… Demek ki konuşan Nebi dahi olsa, insanlar bir yerden sonra usanabilir. Bu sebeple davet yapıyorum, nasihat ediyorum diye sürekli konuşmamak gerekir. Zira hayrı konuşmak bir iyiliktir, ne ki insanları hayırdan usandırma tehlikesi vardır. Şayet çok konuşmak insanları hayırdan uzaklaştıracak, onları bıktıracaksa "az hayır konuşmak" daha evladır.

- Enes ibni Mâlik'ten (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Nebi (sav) Muâz'a deve üstünde Nebi'nin (sav) terkisinde iken, 'Ey Muâz ibni Cebel.' **dedi.**

Muâz, 'Emret, ey Allah'ın Resûlü.' dedi.

Allah Resûlü (sav) tekrar, 'Ey Muâz.' **dedi.**

Muâz, 'Emret, ey Allah'ın Resûlü.' dedi. Bu üç kere tekrarlandı.

Allah Resûlü (sav) şöyle buyurdu: 'Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in O'nun Resûlü olduğuna samimi kalple şahitlik eden herkese Allah ateşi haram kılar.'

Muâz, 'Ey Allah'ın Resûlü! Bunu insanlara haber vermeyeyim mi sevinsinler?' dedi.

Allah Resûlü (sav), 'Hayır. O zaman insanlar buna güvenirler (ameli terk ederler).' **buyurdu."**[114]

Kalbinden **sadakatle** Kelime-i Şehadeti ikrar eden insana, Allah (cc) ateşi haram kılacaktır. Bu, Nebevi bir öğreti, hakkın ta kendisi. Muâz (ra) bu müjdeyi toplumla paylaşmak istiyor. Ne beklersiniz? "Benden bir ayet de olsa insanlara ulaştırın." veya "Beni duyanlar, duymayanlara iletsin." diyen Nebi (sav), izin verecek. Ancak öyle olmuyor. Bu bilgiyi Medine toplumuna ulaştırmasına müsaade etmiyor. Gerekçe şu: Bu bilgiye güvenerek ameli terk edebilir, gevşekliğe kapılabilirler. Demek ki bilginin doğru olması onu insanlara iletmek için yeterli değildir. Bilginin oluşturacağı etki de önemlidir, mümin bunu gözetmelidir.

114. Buhari, 128; Müslim, 32

Bir kardeşimiz akrabalarıyla konuşurken davette öncelik fıkhına riayet etmeyip ikindi namazının sünneti üzerine konuşuyor. Kardeşimizin niyeti onlarda sünnet bilinci oluşturmak. Akrabalar ikindi öncesinde kılınan sünnetin delillerinin güçlü olmadığını öğrenince, ilk etapta tepki gösteriyor. Birkaç gün sonra bir akraba arkadaşa şöyle diyor: Şu yatsıya da bir baksan, acaba onun sünnetiyle ilgili bir şey yok mu? Zaten Allah'a (cc) isteksiz kulluk eden ve tevhid üzere olmadığı için kulluk şevki olmayan insanlar, öğrendikleri bu yeni bilgiyle sünnet hassasiyeti edinmiyor. Sünneti kırpma hassasiyeti ediniyor…

- İbni Abbâs'tan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Muhacirlerden birtakım kimselere Kur'ân okutuyordum. Bunlardan biri Abdurrahman ibni Avf idi. Ömer'in yaptığı son hac zamanında Mina'da Abdurrahman ibni Avf'ın evinde bulunduğum sırada Abdurrahman, Ömer'in yanındaymış. Oradan evine, benim yanıma döndü ve şöyle dedi:

'Bugün Müminlerin Emîri'nin yanına gelen adamı keşke görseydin! Adam şöyle dedi: 'Ey Müminlerin Emîri! Şöyle diyen adam hakkında ne düşünüyorsun: 'Eğer Ömer ölürse ben muhakkak filan kimseye biat ederim. Vallahi Ebû Bekir'e yapılan biat, ânsızın yapılıp tamam oldu!'

Ömer bu söze çok öfkelendi, sonra şöyle dedi: 'İnşallah, akşamüstü cemaate bir konuşma yapacağım ve milletin mukadderatını gasbetmek isteyenlere karşı onları sakındıracağım.'

Ben, 'Ey Müminlerin Emîri! Böyle yapma! Çünkü hac mevsimi, şerde hızlı ve ayaktakımı kimseleri bir araya toplar. Cemaate konuşma yapmak üzere ayağa kalktığında bu kimseler sana yakın bir yerde çoğunluğu ele geçirirler. Ben senin kalkıp bu konuda bir konuşma yapmandan ve bunu laf taşıyanların senden alıp etrafa uçurmasından, duyanların da onu belleyememeleri ve manasını anlamamalarından, böylece de o konuşmayı yakışmayacak birtakım manalara çekmelerinden endişe ederim. Onun için acele etme, Medine'ye dönünceye kadar sabret. Çünkü Medine hicret ve sünnet yurdudur. Orada fakihlerle ve insanların ileri gelenleriyle bir araya gelip söylemek istediğin

şeyleri o topluluğa sağlam olarak söylersin, ilim ehli olanlar senin konuşmanı iyi belleyip kavrarlar ve onu gerektiği şekilde anlarlar.' dedim.

Bunun üzerine Ömer şöyle dedi: 'Allah'a yemin olsun ki O'nun (cc) izniyle Medine'ye varıp, yapacağım ilk konuşmada mutlaka bu meseleyi ele alacağım!' ' "[115]

Ömer (ra) yönetim fıkhıyla ilgili bir hutbe vermek ve "istişare olmaksızın yöneticilik koltuğunu gasbedenin ölümü hak ettiğini" insanlara öğretmek istiyor. Abdurrahman ibni Avf, bu hutbeyi hac mevsiminde değil, Medine'de vermesini tavsiye ediyor. Zira hacca her türlü insan gelir. Abdurrahman ibni Avf'ın ifadesiyle ayak takımı ve şerde hızlı, anlayışsız insanlar çoğunlukta olur. Anlayış sahibi olmadıkları için Ömer'in (ra) sözünü yanlış anlayıp farklı aktarabilir; toplumda kaosa neden olabilirler. Medine ise hicret ve sünnet yurdudur. İnsanlar nübüvvet medresesinde yetişmiş, fıkıh ve hikmet ehlidir. Ömer'in (ra) sözünü en iyi anlayacak olanlar onlardır. Ömer (ra), bu hikmetli tavsiyeye kulak verir ve hutbesini Medine'de irad eder.

Ömer'in ve Abdurrahman ibni Avf'ın (r.anhuma) bu hassasiyeti diğer sahabilerde de vardır. Nebi'nin (sav) öğrencileri olarak, söylenen sözün muhatabın seviyesine uygun olmasına ve kaş yapayım derken göz çıkarmamaya dikkat ederler.

Alî'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"İnsanlara, onların anlayabilecekleri şekilde konuşun. Allah ve Resûl'ünün yalanlanmasını hiç ister misiniz?"[116]

Abdullah ibni Mes'ûd'dan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Bir topluluğa akledemedikleri şeyler söylersen, mutlaka bir kısmına fitne olur."[117]

İbni Kayyim (rh) şöyle der:

"Kötülüklere karşı çıkmanın dört sonucu şudur:

115. Buhari, 6830
116. Buhari, Kitâbu'l İlm, 49. Bab başlığı muallak olarak
117. Müslim, Mukkadime, 5

– Kötülüğün ortadan kalkması ve yerine bir iyiliğin gelmesi.

– Bütünüyle ortadan kalkmasa da kötülüğün azalması.

– Ortadan kalkan kötülükle eşdeğer başka bir şeyin meydana gelmesi.

– Ortadan kalkan kötülükten daha büyük bir kötülüğün meydana gelmesi.

Bunlardan ilk iki durumda kötülüğü engellemeye çalışmak meşrudur. Üçüncü durumu iyi yorumlamak gerekirken, dördüncü durumda müdahale ise haramdır. Örneğin günahkâr kimselerin satranç oynadığını gördüğün zaman, onlara müdahele etmen senin fıkıh ve basiretinin kıtlığını gösterir. Ancak onları ok atmak ve ata binmek gibi Allah ve Resûl'üne daha sevimli olan başka bir işe yönlendirebilirsen o başka. Fasıkların oyun, eğlence ya da el çırpma, ıslık çalma eğlenceleri için toplandıklarını gördüğün zaman; eğer onları Allah'a itaate yönlendirebileceksen müdahale etmen yerinde olacaktır. Yoksa onları, daha büyük kötülüklere düşmelerine sebep olacaksa, o zaman halleri üzerine bırakmak daha hayırlı bir davranış olur. Zira bu halleri, onları daha büyük günahlara düşmekten engellemiş olacaktır. Aynı şekilde güldürü tarzı kitapları okuyan bir kişiyi gördüğünde, engellenmesi halinde bid'at, dalâlet, sihir, büyü gibi kitaplara yönelecekse, onun güldürü kitapları ile baş başa kalması daha hayırlı olacaktır. Bu oldukça geniş bir konudur.

İbni Teymiyye'yi (rh) şöyle derken işitmiştim: 'Tatarların zamanında, arkadaşlarla birlikte bir yere gittik. Bir grup tatarın içki içtiğini gördük. Yanımdakiler engel olmak istediler. Ben izin vermedim ve 'Allah içkiyi insanları Allah'ı anmak ve namaz kılmaktan alıkoyduğu için yasaklamıştır. Burada ise içki, bunların insanları öldürmelerini, çoluk çocuğu esir etmelerini ve malları yağmalamalarını engelliyor.' dedim.' "[118]

Buraya kadar Kur'ân, Sünnet ve sahabe fıkhından öğrendiklerimiz bize şunu gösterdi: Davet; salt konuşmak, bildiğimiz her şeyi muhatabımıza boca etmek değildir. İster bir müşriki İslam'a davet ederken olsun, ister bir Müslim'in hatasını ıslah ederken fark etmez; düşünmek, en uygun yolu seçmek ve bilinçli/programlı bir davet, ancak öyle bir davet, İslam davetidir.

118. İ'lâmu'l Muvakkiîn, 3/38

Tevhid yoluna girdiğimizde her birimizin çokça hata yaptığı şeylerden biri; söylediğimiz sözün neticesini düşünmeden konuşmaktır. Söylediğimizin doğru olmasıyla yetinmek, ötesini düşünmemektir. Oysa İslam davetine muhatap insanlar sınıf sınıftır:

• Müstekbir tağutlarla aynı safta yer alan, Kur'ân'ın mele (aristokrat), mutref (sosyete), Karun (sermaye sahibi), Haman (bürokrat) dediği insanlar... Bunlar davetin düşmanı, davetçiyi engellemek için her yola başvuranlardır.

• Mustazaflar: Müstekbir tağutların siyasi ve ekonomik yönden sömürdüğü, zayıf bırakılmış, aldatılmış insanlar. Kışlada asker, fabrikada işçi, camide cemaat... İmtiyazlı gruplara hizmetçilik etmesi istenenler... Halk yığınları...

Bu ikinci sınıf da grup gruptur:

– Müstekbir tağutların yanında yer alan ve davete bilinçli düşmanlık edenler.

– Davet karşında nötr bir pozisyon alan, tarafsız insanlar.

– Ebû Tâlib gibi, davete icabet etmese de canla başla bu davaya yardım edenler.

– İman edip müminlerle aynı safta yer alanlar.

Öncelikli amacımız onları kazanmak olmalıdır. Olmuyorsa bu dine destekçi olmalarını sağlamak, akrabalık bağlarını gözetmelerini istemek, Allah Resûlü'nün (sav) himaye talep ettiği gibi daveti himaye etmelerini talep etmektir. O da olmuyorsa tarafsız kalmalarını sağlayacak bir dil kullanmaktır. Tüm bunlar için bilinçli, programlı bir davet yapmak gerekir.

Büyük Sünnet İçin Küçük Sünnet Terk Edilebilir

İslam âlimleri yukarıda okuduğumuz nasların bütününü gözeterek şu sonuca varmışlardır: Kalpleri kaynaştırmak için sünneti terk etmek de sünnettir.[119] Şöyle ki; Allah Resûlü'nün sünnetleri mertebe mertebe, derece derecedir. Daha büyük sünnetin gerçekleşmesi için bazen küçük sünnet terk edilebilir, uygun zaman oluşuncaya dek ertelenebilir. Allah Resûlü'nün (sav) sünnetleri içinde en büyük olanı kalpleri kaynaştırmak, insanları kazanmaktır. Yukarıda okuduğumuz nasların neredeyse tamamı onun (sav) bu sünnetine işaret

119. El-Kavâidu'n Nûrâniyye, s. 46; Mecmûu'l Fetâvâ, 22/407

eder. Bunun yanında onun sözlü ya da amelî olarak çeşitli sünnetleri vardır. Şayet insanların kalbini kazanmak veya kalbi kazanılmış insanları İslam'a ısındırmak söz konusuysa bazı sünnetler terk edilebilir. Burada sünneti terk etmek, onun (sav) sünnetinden yüz çevirmek değildir. İki sünnet arasından vakıaya en uygun olanla amel etmektir.

Bugün İslam'a mensup toplumlar tevhid ve sünnetten olabildiğince uzaklaşmış; şirki tevhid, bidati sünnet sanacak hâle gelmiştir. İslam'a mensup toplumların en belirgin özelliği cehalet olmuştur. Çoğu insan mezhebe tabi olmak ile bir dine tabi olmayı birbirine karıştırır hâle gelmiştir. Örneğin bazı toplumlar sünnetin yabancısıdır. Namazda el bağlamak, el kaldırmak vb. sünnetleri, yeni bir din gibi algılamaktadır. Biz bu insanları İslam'a davet imkânı bulduğumuzda sizce elleri kaldırma sünnetiyle onları meşgul edip bu konuyu mu konuşmalıyız, yoksa bu sünneti **bir süreliğine** erteleyip onları İslam'a davet etmeli ve yalnızca tevhidi mi konuşmalıyız? Sorumuzu bir de şöyle soralım: Kâbe'yi İbrâhîm temelleri üzere yükseltmek mi daha önemlidir, namazda elleri kaldırmak mı? Hiç şüphesiz Kâbe'nin İbrâhîm temelleri üzerine yükseltilmesi daha önemlidir! Allah Resûlü (sav) bu sorumluluğu, kalpleri İslam'a ısındırmak için terk etmiştir. Bu sünnetin ihyası onun (sav) vefatından yarım asır sonra Abdullah ibni Zubeyr'e (ra) nasip olmuştur.[120]

Bir şeyi unutmamak lazım: Davetimize muhatap toplumlar ile bizim aramızda amelî olarak ortak noktalar var. Şayet amelî farklılıklara gösterilen tepki, tevhid davetinin önüne geçiyor veya amelî farklılıklara dair sorular tevhid mesajını gölgede bırakıyorsa bir daha düşünmeliyiz. Davet yaptığımız ortamlarda amelî sünnetleri **bir süreliğine** erteleyebilmeliyiz… Bizler Allah Resûlü'nden daha hassas, davanın selametini daha fazla düşünüyor olamayız. Bu nedenle içinde bulunduğumuz vakıayı doğru tespit etmeli, âlimlerle istişare etmeli, Tevhid ve Sünnet daveti için en selametli yolu izlemeliyiz. Şayet bir toplumda amelî bazı sünnetler tevhid mesajını gölgede bırakıyorsa o amelî sünnetler ehil âlimlerin tavsiyesiyle **bir süreliğine** ertelenmelidir.

120. bk. Buhari, 1586; Müslim, 1333

Hatırlatma

Gayemiz Kitab'a, Sünnete ve hidayet imamlarına uymak; Yüce Allah'ın istediği şekilde basiret ve hikmet üzere davet yapmaktır. Biz kılı kırk yararak davet yapsak da bazı insanlar tevhid mesajını hakaret olarak algılayacak, bu daveti millî birlik ve bütünlük -hakikatte kendi çıkarları- için tehlike görecek, en ağır suçlamaları davetçiye yöneltecеklerdir. Bu, Yüce Allah'ın değişmez sünnetlerindendir. Yeryüzünün en hikmetli, basiretli ve mütevazı davetçisi Allah Resûlü'ydü. Ona (sav) yalancı, sihirbaz, kâhin dediler. Onu toplumu bölmek, aileleri birbirine düşürmek, ilahlarına sövmekle suçladılar. O (sav) putlar için, "Bunlar birer taş; duymuyor, görmüyorlar. Kendilerine gelen zararı defedemiyorlar. Bunlar ilah olamaz." dedi. Onlar bunu ilahlarına hakaret saydılar. O (sav) onları kurtuluşa davet etti, onlar bunu bozgunculuk kabul ettiler… Onların bu tavrı Allah Resûlü'nü (sav) İlahi emirler doğrultusunda davet yapmaktan alıkoymadı. Zira İslam ümmeti semanın, vahyin, nübüvvetin öğrencisidir. Biz, terbiye eden Rabbin ve muallimlikle görevlendirilmiş Nebi'nin talebeleriyiz. Düşmanımız, öğretmenimiz değildir ki onun azgınlığı bizi taşkınlığa sevk etsin. Biz daveti ibadet görmeli ve vahyin belirlediği usule göre davet yapmalıyız. Dileyen delil üzere hayat bulur, dileyen delil üzere helak olur. Yüce Allah onları azgınlıklarından hesaba çekecek, bizleri de davetimizde İslami öğretilere uyup uymadığımızdan… Çaba bizden başarı Allah'tandır. Hidayet de dalalet de Allah'tandır. O'na (cc) hamdolsun.

İNTERNET KULLANMA ADABI

Yaşadığımız şu çağda internet hayatın bir parçası ve her birimiz bir şekilde interneti kullanıyoruz. Tevhid yoluna giren kardeşimiz çoğunlukla internet aracılığıyla daveti duyuyor ve gönül veriyor. Hidayetine vesile olduğu için de internete dört elle sarılıyor. Yeni kardeşimizin bir şeyi unutmaması gerekiyor: İnternet, onun ve onun gibi sayısı az insanın hidayetine vesile olurken milyarların dalaletine vesile oluyor. Şayet yerinde ve İslami ölçüler gözetilerek kullanılmazsa ifsad potansiyeli ıslah potansiyelinden çok daha fazla… Öyleyse interneti kullanırken gözetmemiz gereken bir edep olmalı. İnternet kullanma adabına dair bazı tavsiyelerim şunlardır:

Vakıada Yapılması Yasak Olan Şeyler, Sanal Dünyada da Yasaktır

Şeytanın internet kullananlara kurduğu tuzaklardan ilki, kullanım esnasında şeriat kurallarından azade gibi davranmalarını sağlamaktır. "Allah'ın ahkâmı sadece gerçek hayatta geçerli, internet ortamında geçerli değilmiş gibi davrananlar" bu nimeti kendi aleyhlerinde nikmete çevirenlerdir.

Örneğin, normal bir zamanda "fasıkın getirdiği haber"e araştırmadan inanmak ya da bu habere zan bina etmek, Müslümanlara haram kılınmıştır:

"Ey iman edenler! Fasık biri size bir haber getirdiğinde, onu (iyice araştırıp doğru olup olmadığını) açıklığa kavuşturun. Ta ki bilmeden bir topluluğa zarar verip yaptığınıza pişman olmayasınız." [1]

1. 49/Hucurât, 6

Rabbimiz, İslam toplumunu sosyal afetlerden koruyacak hükümleri indirdiği Hucurât Suresi'nde bu ayeti zikretmiştir. Bunu yasaklamasını da bir illete/sebebe bağlamıştır: Yanlış veya kasten yayılmış kötü bir habere binaen Müslümanlara karşı suizanda bulunmak veya İslam ahlakına uygun olmayan şekilde davranmak… Gerçek hayatta daha hassas davrandığımız bu konuda, sanal ortamda hassasiyetimizi yitirdiğimiz, çoğumuzun olaylara bu esası göz ardı ederek yaklaştığı söylenebilir. Ne yazık ki fert ve cemaat anlamında birçok yapı, farklı camialar hakkında interneti bilgi edinme kaynağı veya tanıma aracı kılıyorlar. Bu da aslında kardeş olan veya bire bir tanıştıkları takdirde kardeşlik tesis edebilecek insanları birbirlerine düşman ediyor. Bu açığın farkında olan İslam düşmanları, bir camiaya yakınmış gibi davranıp paylaşımlarda bulunuyor, birilerine hakaret ediyor veya o camianın asla razı olmayacağı şeyleri yayıyorlar. Böylece birbirinden uzak olan birçok yapıyı, iyice uzaklaştırıyorlar.

Müslümanların resmî olmayan açıklamalara kulak vermemeleri, ne idüğü belirsiz insanların yaydıklarına kulak asmamaları gerekir. Dünya müstekbirlerinin Müslimleri birbirlerinden uzaklaştırmak için kullandıkları bu habis tuzağa düşmemeye gayret göstermek gerekir. Bizler farklı İslami camialardan internet aracılığıyla haberdar olmalı, ancak onları tanımak için bire bir diyalog kurma yolunu seçmeliyiz ki internet, tanışmalarda hayra vesile olan bir nimet olsun.

Yine verilebilecek örneklerden biri sanal dedikodudur. Dedikodu/Gıybet, Rabbimizin İslam toplumunu sosyal afetlerden korumak için haram kıldığı, Müslüman'ın Müslüman üzerindeki haklarından olan "şahsiyete saygı" ilkesiyle çelişen bir hastalıktır. Gerçek hayatta gıybet haram olduğu gibi, sanal ortamda da gıybet haramdır. Ferde ve topluma, maddi ve manevi olarak verdiği zarar, gerçek hayattakinden daha az olmadığı gibi kimi yerde daha fazladır:

"Birbirinizin gıybetini yapmayın/arkasından konuşmayın. Sizden biri, ölü kardeşinin etini yemeyi ister mi? (Nasıl da) tiksindiniz! Allah'tan korkup sakının. Şüphesiz ki Allah, (tevbeye muvaffak kılan ve tevbeleri çokça kabul eden) Tevvâb, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir."[2]

2. bk. 49/Hucurât, 12

Yüce Allah, gıybeti kişinin kardeşinin etini diri diri yemeğe benzetmiştir. Neden? Çünkü müminlerin bu çirkin ahlaktan tiksinmelerini istemiştir. Sanal ortamda haberleşen veya diyalog içinde olan Müslümanların ortamda bulunmayan üçüncü şahıslar hakkında yaptıkları konuşma ve yazışmalar, bu hükmün dışında değildir. Hatta toplum içinde bundan kaçınan, sanal ortamda rahatlıkla yapanlar daha büyük bir tehlikeyle karşı karşıyalardır.

Sevbân'dan (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Ben öyle kavimler biliyorum ki Kıyamet Günü'nde Tıhame Dağı kadar ecirle gelirler. Allah onların hasenatlarını toz bulutuna çevirir.

Biz, 'Onlar kimdir, ey Allah'ın Resûlü? Bize onları vasfet.' dedik.

'Onlar sizin kardeşlerinizdir, gece sizler gibi kalkıp ibadet eden insanlardır. Fakat Allah'ın yasak kıldığı şeylerle baş başa kaldıklarında onları çiğnerler.' **buyurdu."**[3]

Başta gıybet olmak üzere İslam'ın yasakladığı tüm konularda, internet kullanıcıları bu hadisi serlevha edinmeli; Allah Resûlü'nün bu uyarısını ekranlarının en görünür yerine iliştirmelilerdir. İnsanlardan hayâ ettikleri için kaçındıkları davranışları, nefisleriyle baş başa kaldıklarında rahatlıkla yapıyor, hatta bunu tevbe etmedikleri ısrarlı davranışlarından kılıyorlarsa Allah'tan (cc) korkmalılardır.

Bunun gibi, meclislerin emanet olması, kişiye her duyduğunu aktarmasının yalan olması da bu kapsamdadır. Müslümanların sırlarını yayanlar Kur'ân nassıyla ihanetle suçlandıkları gibi, sanal ortamda konuşulmaması gerekenleri konuşarak bu sırları paylaşanlar da Allah'a, Resûl'üne ve bile bile emanetlerine hıyanet eden insanlardan olurlar.[4]

3. İbni Mace, 4245

4. "Ey iman edenler, Allah'a ve Resûlü'ne ihanet etmeyin, bile bile emanetlerinize de ihanet etmeyin." (8/Enfal, 27)

Ayet şu olay hakkında inmiştir:

"Zührî'nin, 'Allah'a ve Peygamber'e hainlik etmeyin; (sonra) bile bile kendi emanetlerinize hainlik etmiş olursunuz.' âyeti hakkında şöyle dediği rivayet edilmiştir: 'Bu âyet, Ebû Lübâbe hakkında nazil olmuştur. Rasulullah (sav), onu Kurayzaoğullarına gönderince Yahudilere kesileceklerini haber verir gibi boğazına işaret etmişti. Zührî dedi ki: Bunun üzerine Ebû Lübâbe 'Allah'a yemin olsun ki, ölünceye veya Allah benim tevbemi kabul edinceye kadar ne bir şey tadacağım ne de bir şey içeceğim.' dedi. Ardından yedi gün boyunca herhangi bir şey yemeden ve içmeden kaldı. Nihayet bayıldı. Sonra Allah onun tevbesini kabul etti. 'Ey Ebû Lübâbe, tevben kabul

Gözleri Harama Karşı Kısmanın Zorunluluğu

"Mümin erkeklere: 'Gözlerini (haramdan) kısmalarını ve iffetlerini korumalarını' söyle. Bu, onlar için en hayırlı/temiz olandır. Şüphesiz ki Allah, yaptıklarınızdan haberdardır. Mümin kadınlara da: 'Gözlerini (haramdan) kısmalarını ve iffetlerini muhafaza etmelerini' söyle ..."[5]

İslam toplumu, iffet toplumudur. İffetin başlangıç noktası da gözdür. Gözünde iffetli olmayanlar, gözlerinde Allah'ın hududunu korumayanlar, iffetsizliğin zirvesi olan zinadan da korunamazlar. Yaratan Allah (cc) olduğu gibi, şeriat ve emir sahibi de Allah'tır. Kulları için koyduğu temel yasaklara götüren yolları en iyi bilen O'dur. Zinanın had cezasıyla başlayıp, iffetli kadınlara iftiranın çirkinliğiyle devam eden; umumen aile, hususen kadın erkek ilişkilerini düzenlediği Nûr Suresi'nde bu ayetlerin indirilmesi, Nûr Suresi'yle yerleştirilmek istenen iffetin gözlerde başladığını anlamamızı sağlıyor.

Gözlerin kısılmasını iki taraflı emreden İslam bununla yetinmemiş, kadın ve erkeği iffetsizliğe götüren yolların tümünü yasaklamıştır. Kadınların konuşurken cilveli olmaları, kadın ile erkeğin baş başa kalması, akraba olan kadınlarla halvetin ölümle eş değer tutulması bu hükümlerden bazısıdır.

Müslüman, normal hayatta bunlara dikkat ettiği gibi internet ortamında da dikkat etmelidir. Nasıl ki zikredilen hükümler, zinanın kendisi değildir, ama ona götüren yollardır ve nasıl ki bunlardan kaçınmak, insanı iffetli kılmaya yarayan yardımcılardır; aynısı sanal âlem için de geçerlidir. Yolda yürüyen ve bize helal olmayan bir kadına bakmak yasaklandığı gibi bize helal olmayan görüntülere sanal ortamda bakmanın hükmü de aynıdır. Bir evde bir kadınla baş başa kalmak ölümle eş değer olduğu gibi sanal ortamda bir kadınla sabahlara kadar sohbet etmek de ölümle eş değer, iffetsizlik yolunun ilk adımı olan yasaklardandır.

---

edildi.' denildi. Ebû Lubabe 'Allah'a yemin olsun ki, Rasûlullah'ın (sav) kendisi olmadıkça ben kendi iplerimi çözmeyeceğim.' dedi. Ardından Allah Resûlü (sav) gelip onu çözdü. Sonra Ebû Lübâbe tevbemin tam kabul olması için günaha bulaştığım kavmimin yurdunu terk edeceğim, malımdan mülkümden de sıyrılıp çıkacağım, dedi. Rasulullah (sav), 'Malının üçte birini tasadduk etmen senin için yeterlidir' buyurdu.' " (Esbâb-ı Nüzûl, 2/338-339, Enfâl Suresi, 27-28. ayetler)

5. 24/Nûr, 30-31

Şeytan bizleri Allah (cc) ile aldatmamalı, İslam'a davet adı altında bu münkerleri işletmemelidir. Şer'i kurallara dikkat edilmediği için, iyi niyetlerle başlayan konuşmaların uygunsuz sohbetlere, sohbetlerin buluşmalara ve buluşmaların iffetsizliklere sebebiyet verdiğine dair yüzlerce örnek biliyoruz.

İnternetin bu tip sorunlara sebebiyet vermemesi için şu tavsiyelerde bulunabiliriz:

– Yalnız olunan ortamlarda internete girmemeye gayret etmek: Allah Resûlü (sav) Müslüman'ı yalnız başına yolculuktan men etmiş ve bunu, "Tek kişi şeytandır."[6] şeklinde ifade etmiştir. Burada anlatılmak istenen, yalnız kalanın şeytanın yoğun vesveselerine maruz kalacağıdır. Bu vesveseler o denli yoğun ve insan üzerinde etkilidir ki insanı şeytanın kontrolüne sokar ve kendisine "şeytan" denecek kadar kötülük işletir. Şer'i olan bu hükmü, insan olarak her Müslüman yaşamaktadır. İşlenen günahların ve zayi edilen vaciplerin çoğu, insanın yalnız olduğu vakitlerde gerçekleşir.

– Koruyucu tedbirler almak: Kişi nefsinin ve şehvetlerinin karşısında yenik düşse dahi koruyucu birtakım tedbirlerle bu mefsedetten korunabilir. İnternete kendisiyle bağlanılan aletler, şer'an yasaklı olan içeriklere karşı muhafaza görevi gören filtrelerle korunabilir.

– İnternet kullanımı yapılan ortamlara hatırlatıcı ve uyarıcı ayet ve hadisler asmak.

İnternetin Vakti Öldürmesine Müsaade Etmemek

Allah'ın (cc) insan üzerindeki nimetlerinden biri de vakittir. Bu, o kadar büyük bir nimettir ki Asr Suresi'nde Rabbimiz ona yemin etmiştir. Ayetin siyakı "insanın hüsranı" olduğundan çoğu insanın, vakitte Allah'ın sınırını gözetmediğinden dolayı hüsrana uğradıkları ima yoluyla ifade edilmiştir.

Allah Resûlü (sav) vaktin nimet olduğunu ve çoğu insanın bundan gafil olduğunu belirtmiştir.

İbni Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Nebi (sav) şöyle buyurmuştur:

"İki nimet vardır ki insanların çoğu o ikisi hususunda aldanmıştır. Bunlar, sağlık ve boş vakittir."[7]

6. El-Mustedrek, 2496
7. Buhari, 6412

Allah Resûlü'nün (sav), boş vaktin nimet olduğunu belirtmesi, ondan hesaba çekileceğimiz anlamına gelir. Bu durum her ne kadar nefse ağır gelse de insanın vakitten hesaba çekileceği, Kur'ân ve Sünnet ile sabit olan bir durumdur.

"Sonra da o gün, (size verilmiş) nimetlerden sorguya çekileceksiniz."[8]

Abdullah ibni Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Kıyamet Günü'nde kişi beş şeyin hesabını vermedikçe hiçbir yere adım atamaz: Ömrünü/Vaktini nerede geçirdiği, gençliğini nasıl eskittiği, malını nereden kazandığı, kazandığını nereye harcadığı ve ilmiyle ne kadar amel ettiği."[9]

Bu sebeple kişinin boş olarak geçirdiği, içinde Rabbinin olmadığı her vakit, Kıyamet Günü'nde bir pişmanlık vesilesi olacaktır.

Ebû Hureyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"İnsanların oturup Allah'ı anmadıkları, Resûl'üne salât getirmedikleri hiçbir vakit yoktur ki mutlaka o meclis Kıyamet Günü'nde pişmanlık vesilesi olacaktır."[10]

Müslüman, vakit konusunda hassas olmalıdır. Her şeyde olduğu gibi vakit konusunda da Allah'a kul olduğunu bilmelidir. Daha doğrusu, vaktini Allah'a kul kılamayanın, Allah'a hakkıyla kulluk edemeyeceğini bilmelidir. Vaktini düzenlemeli ve programlı yaşamaya gayret etmelidir. Çünkü uğruna yaşanılan cennet ve rıza-i İlahi, kendisinden kaçtığımız cehennem ve Allah'ın gazabı, vaktin nasıl kullanıldığıyla belirlenecektir.

Bu anlamda vakti ihya eden şeyleri nimet olarak görmeli, vakti öldüren tüm unsurlara fitne gözüyle bakmalıdır. Sözlü olarak Allah'a sığındığı gibi amelî ve iradi olarak da ondan kaçınmaya gayret göstermelidir.

İnternetin genel olarak vakti öldürdüğü, izahtan vareste bir durumdur. Kullanıcılarının en fazla şikâyet ettiği şey, insanın vaktini öldürdüğü ve saatlerin nasıl geçtiğinin bilinmediğidir. Bu olumsuzluğun önüne geçmek için şunları tavsiye edebiliriz:

8. 102/Tekasûr, 8
9. Tirmizi, 2416
10. Ebu Davud, 4855

– İnternet kullanım amacı netleştirilmelidir: Böylece “şöyle bir gezineyim” gafletiyle saatlerin zayi edilmesinin önüne geçilmiş olur. Kişinin ne için internete girdiğini kendine hatırlatması veya odanın görünür bir yerine bununla ilgili bir not iliştirmesi ona faydalı olacaktır.

– İnternete giriş vakitleri belirlenmeli ve vaktin sonunda bir uyarıcı vesilesiyle vaktin bittiği hatırlatılmalıdır. Böylece hem irade güçlendirilmiş hem de vaktin zayi edilmesine engel olunmuş olur.

– İnternette bulunduğu zamanı “sanal meclis” olarak kabul etmeli, her seferinde nefsine sormalıdır: Bu meclis, Kıyamet Günü’nde yüzümü aydınlatacak mı karartacak mı? Sevinç sebebi mi olacak pişmanlık sebebi mi? Allah Resûlü (sav) bazı meclislerin pişmanlık vesilesi olacağını haber vermiştir.

Ebû Hureyre’den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

“İnsanların oturup Allah’ı anmadıkları, Resûl’üne salât getirmedikleri hiçbir vakit yoktur ki mutlaka o meclis Kıyamet Günü’nde pişmanlık vesilesi olacaktır.”[11]

– Özellikle ne tür faaliyetlerin vakti öldürdüğü ve insanın zaaf noktası olduğu tespit edilmeli, o alana hiç girmemeye özen gösterilmelidir. Çünkü bir şeyden başlangıç olarak kaçmak, başladıktan sonra nefsi ondan alıkoymaktan çok daha kolaydır.

İnternet Öğretim Aracı Olabilir, Eğitim Aracı Olamaz

Uzun uğraşlar neticesinde derlenebilecek bilgileri, internetin bir tuş mesafesine getirdiği, hepimizin malumudur. Hususen hayatın bizim isteğimiz dışında bu kadar hızlı aktığı ve sorumlulukların ciddi anlamda arttığı böyle bir zamanda bilginin kolay elde ediliyor oluşu, ilim talebeleri başta olmak üzere insanlar için büyük bir nimettir.

Bugün birçok ilim talebesi, uzak diyarlarda yaşayan âlimleri internet üzerinden takip edebilmekte, onların ilminden istifade edebilmektedir. Gündüz çalışmak zorunda olanlarımız dahi günün belli saatlerini harcayarak ilme ulaşabilmektedir.

11. Ebu Davud, 4855

Başlangıç olarak büyük bir nimet kabul edilen bu durumun; zamanın ilerlemesi, bu yolla ilim talep edenlerin sayısının artması ve neticelerin ortaya çıkmasıyla musibet olduğu anlaşıldı. Çünkü ilim öğrenen ama edep öğrenmemiş, öğretilmiş ama eğitilmemiş insanlar ortaya çıktı.

İlmin özü edeptir. Sahih bilgi, sünnete uygun edeple birleştiğinde ortaya faydalı ilim çıkar. Doğru bilgi, edepten yoksun ve eğitilmemiş insanlarda domuzun boynuna takılmış ve değerli taşlarla süslenmiş bir ziynet eşyası gibidir.

Enes ibni Mâlik'ten (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"İlim talep etmek, her Müslim erkeğin ve kadının üzerine farzdır. İlmi, ehli olmayana veren, domuzun boynuna pahalı gerdanlık bağlamış gibi olur." [12]

Bundan ötürü Allah (cc) insanlığa sadece bilgi indirmemiş, onlara örnek Resûl göndererek onları eğitmiştir. Allah (cc) Peygamberimizin ümmete karşı sorumluluklarını anlatırken şöyle buyurmaktadır:

"Andolsun ki Allah müminlerin içinde, kendilerinden olan bir Resûl göndermekle onlara iyilikte bulunmuştur. Onlara O'nun ayetlerini okur, onları arındırır ve onlara Kitab'ı ve hikmeti öğretir. Hiç şüphesiz, (Resûl gelmeden) önce apaçık bir sapıklık içindeydiler." [13]

Resûl, bizlere sadece Allah'ın ayetlerini okuyup Kitab'ı ve hikmeti öğretmemiş, aynı zamanda bizleri eğitmiştir. Bundan dolayı bilgi edinmenin yanında, o bilginin kendisinde hayat bulduğu Rabbani eğiticilere ihtiyaç vardır. Selef imamlarından biri, oğluna şöyle nasihatte bulunmuştur:

"Senin edepten bir konu öğrenmen, ilimden yetmiş mesele öğrenmenden daha sevimlidir." [14]

Yine o dönem insanını vasfederken Muhammed ibni Sîrîn (rh) şöyle der:

12. İbni Mace, 224
Hadisin birinci kısmı sahihtir. İkinci kısmında ise hadisçiler ihtilaf etmiştir. Kimisi Allah Resûlü'nün sözü olduğunu, kimi de selef âlimlerinden birinin sözü olduğunu kabul etmiştir.
13. 3/Âl-i İmrân, 164
14. Tezkîretu's Sâmi' ve'l Mutekellim, s. 2-3

"Onlar ilim talep edip onu öğrendikleri gibi edep öğrenmeye gayret ederlerdi."[15]

Öyleyse interneti bilgi aracı olarak kullananlarımız, bunun bir eğiticiye duyulan ihtiyacı unutturmamasına dikkat etmeli; ilmi asıl olarak meclislerinde talep etmeye özen göstermeli, internete bilginin pekiştirilip zenginleştirildiği bir araç olmaktan öte bir anlam yüklememelilerdir.[16]

İslam, Aşırılığın ve Bağımlılığın Her Türlüsüne Karşı Çıkar

İslam vasat ve itidal dinidir. Aşırılığın her türünden sakındırdığı gibi, gevşeklikten de sakındırmış ve insanları mutedil olmaya davet etmiştir. İnternet kullanımı da buna dâhildir. Özellikle son zamanlarda interneti hayatın olmazsa olmazı gören insanların varlığına şahit oluyoruz. Hatta bu öyle bir hâl aldı ki; internet bağımlılığı, bir hastalık çeşidi kabul edilip özel tedavi yöntemleri geliştiriliyor. Başta Çin olmak üzere dünyanın birçok yerinde, bağımlılar için özel rehabilitasyon merkezlerinin kurulduğu biliniyor.

Müslüman'ın hayatında olmazsa olmaz olan tek şey, Rabbidir. Bunun dışındaki tüm olmazsa olmazlar; masiyetle başlayan, sonu şirke varabilen bir tehlike barındırır. Allah Resûlü'nün (sav) içki bağımlısını puta kul olana benzetmesi, bu anlamda iyi düşünülmelidir.

Ebû Hureyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"İçki içmeye devam eden kimse, puta tapan (âbidu'l vesen) kimse gibidir."[17]

Yine dünya malına, "olduğunda sevinen, kaybettiğinde öfkelenen" şeklinde bağlı olanları "dinarın ve dirhemin kulu" diye isimlendirmesi de üzerinde düşünmeyi hak eden hususlardandır.

Ebû Hureyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Dinarın kulu helak olsun/oldu, dirhemin kulu helak olsun, kadifenin kulu

15. El-Câmiu li Ahlâki'r Râvî ve Âdâbi's Sâmi', 9
16. Ayrıca bk. s. 82, "Kimlerden İlim Almalıyız?"
17. İbni Mace, 3375

helak olsun. Helak olsun ve yüzüstü sürünsün. Ona bir diken batsın da onu çıkaran bulunmasın. Kendisine ondan verilince razı olur, verilmediğinde kızar."[18]

Hayatını bilgisayar başında geçiren, sanal bir çevreyle sosyalleşen, internet kesintilerinde öfkelenen veya daha ileri gidip öfke krizi geçirenler, yukarıda zikredilen hadislerin kapsamındadır ve tehditlere muhataplardır.

Uzmanların yaptıkları araştırmalar neticesinde, internet bağımlılığının alametleri şunlardır:

1. **İnternet ile ilgili yoğun zihinsel meşguliyet:** Yani internet başında olmadığı zamanlarda dahi zihinsel olarak internette yaptıklarını düşünmek, internet başına geçtiğinde yapacaklarını planlamak.
2. **Doyum sağlamak için internet başında geçirilen sürenin giderek artması:** Uyuşturucu madde misali geçirilen vaktin yetersiz kalması ve her geçen gün daha fazla vakit geçirme ihtiyacı.
3. **İnternete ulaşamadığında sinirli ve mutsuz olmak:** Bağımlılığın dinî ölçüsü olarak da kabul edilen bu madde, yukarıda okuduğumuz hadiste geçmişti.
4. **Kurtulmak için çabaların yetersiz olması:** Kişinin kendine sözler verip planlar yapmasına rağmen, her seferinde sözünü bozup yeniden internetle ilgilenmesi, bağımlı olduğunu gösterir.
5. **Sorumlulukları ihmal etmek:** İster dinî ister dünyevi olsun, kişi internet kullanımı dolayısıyla sorumluluklarında gevşek davranıyor veya bunları ihmal ediyorsa bu, onun internete bağımlı olduğunu gösterir. Özellikle namazların geciktirilmesi veya kaçırılması durumu söz konusuysa Müslüman'ın Allah'tan (cc) korkması ve tevbe edilecek bir durumda olduğunu bilmesi gerekir.
6. **Yalana başvurmak:** Herhangi bir konuda kişi yalan söylemeye başlamışsa bu, onun karakterinin bozulduğunu, İslami şahsiyetten uzaklaştığını ve nifak ahlakıyla hareket ettiğini gösterir.
7. **Sorunlardan kurtulmak için internete sığınmak:** Tüm bağımlılık çeşitlerinin ortak yönü budur. Hayatın gerçekleri ve sorunlarla uğraşmak

18. Buhari, 2886

yerine kişi, Allah (cc) dışında bir şeye sığınıyor ve onunla sıkıntılarından sıyrılıp ferahlıyorsa bu, ona kalben bağımlı olduğunun belirtisidir.

Kendinde bu belirtileri görenlere tavsiyemiz şudur:

Hayatında internet bu denli problem hâline gelenler, Allah'tan korkmalı ve ciddiyetle işe koyulmalılardır. Özellikle interneti Allah'ın yerine kendine sığınılan ve böylece sorunlardan kurtulma vesilesi görenler, internet sebebiyle başta namazlar olmak üzere Allah'a ve Müslümanlara karşı sorumluluklarını aksatanlar, itikadi ve ahlaki bir tehlikeyle karşı karşıya olduklarını bilmelilerdir. Onlar Süleyman'ı (as) örnek alıp, onları Rabblerine karşı lakaytlaştıran şeyi hayatlarından çıkarmalılardır. Zira Süleyman (as) Allah yolunda kullanmak için beslediği atları izlediği bir gün, atlar onu Rabbini anmaktan alıkoyunca onları kesmek suretiyle hayatından çıkardı.[19] Alınan kararlar, yapılan programlar sonuç vermiyorsa her seferinde verilen sözler bozuluyorsa en gerçekçi olanı bu illeti hayatımızdan çıkarmak, şeytana kendi aleyhimizde yol vermemektir. Şüphesiz ki kolay, Allah'ın kolay kıldığıdır.

Sonuç olarak;

Müslüman birey; Rabbine, Müslüman kardeşlerine ve İslam davasına karşı sorumluluklarının farkında olmalıdır. Onu kulluktan, gerçek hayattan ve mücadele sahasından koparan her türlü araçla arasına mesafe koymayı bilmelidir.

Bizler sanal ortamda yazdığımız güzel sözler, sloganvari paylaşımlar ve genel faaliyetlerimizle ne muttaki bir kul ne de Allah yolunda cihad eden bir mücahid oluruz. Evet, sanal ortamın gayrihakiki havası bazı duyguları tatmin edebilir, kişiye kendini öyle hissettirebilir. Ancak bunun bir kulluk afeti, kalp hastalığı olduğunu bilmeliyiz. Zira yapmadığımız bir amelin hissiyatına sahip olmak, şeytanın bizi Allah (cc) ile aldattığını gösterir.

Sanal ortamda kurulan arkadaşlıklar veya tanışmalar, Müslüman'ı cahiliye-

19. "Davud'a, Süleyman'ı ihsan ettik. Ne güzel bir kuldur o. Çünkü o, çokça (Allah'a) yönelirdi. Hani ona, akşamüstü, ayakta duran iyi cins atlar gösterilmişti. Demişti ki: 'Benim hayra (atlara) olan sevgim, beni Rabbimi zikretmekten alıkoydu.' Nihayet o da perdenin arkasına gizlendi. (Güneş battı, ibadet vakti çıktı.) 'Onları bana geri çevirin.' Atların ayaklarını ve boyunlarını sıvazlamaya başladı. (Onu Allah'ı zikretmekten alıkoydukları için onları kesip, hayatından çıkardı.)" (38/Sâd, 30-33) ayetlerini Katade ve Hasan El-Basri bu şekilde tefsir etmiştir. (bk. Tefsîru't Taberî, 21/195-196; Zâdu'l Mesîr, 5/265; Sâd Suresi 33. ayetin tefsiri)

den koruyan İslam cemaati görevi görmez. Çoğu zaman yalan üzere kurulu, insanların olmadıkları sıfatlarla birbirlerine tezahür ettikleri tanışıklıklar, sadece günah arkadaşlığı tesis eder. Müslüman, internet cemaatinden olamaz, olmamalı ve olmak için de çaba harcamamalıdır. Sahada mücadele eden insanların içerisinde ve gerçek kardeşlik ortamında vazifesini bilmeli, ümmetin cahiliye ve Tih'ten çıkış mücadelesinde payına düşen sorumluluğu en güzel şekilde yerine getirmelidir.

Fiziki olarak yerine getirmemiz gereken sorumluluklarımız vardır. Cemaatle namaz kılmak, ilim meclislerinde bulunmak, Müslimlerin dertleriyle dertlenmek, şehit ve tutuklu aileleriyle ilgilenmek, mazlumların ihtiyaçlarını gidermek; söz, mal ve bedenen cihad etmek; takva mescidlerini imar etmek… Şayet internette vakit geçirmek bizi bu sorumluluklardan alıkoyuyorsa ve sanal faaliyetlerle tatmin oluyorsak internet, kulluk tuzağına dönüşmüş demektir.

Bu bağlamda değinmemiz gereken hususi bir konu var: Sosyal medya kullanımı! Zira çoğu insan "internet" kavramını çoğunlukla "sosyal medya" olarak anlıyor ve fiilî olarak da çoğunluk sosyal medya mecralarını kullanıyor, öyleyse bu mecralara dair bir bilincimiz olmalı.

Biz mi Sosyal Medyayı Kullanıyoruz, Yoksa Sosyal Medya mı Bizi?

Önce bir hatırlatma yapalım, sonra başlıktaki soruya cevap verelim: Allah Resûlü (sav) risaletle görevlendirildiğinde toplumun en etkili iletişim ve etkileşim aracı şiirdi. Tarih şiirle kayıt altına alınır, soy/neseb şiirle bir sonraki nesle aktarılır, değerler ve örf şiirle yaşar ve propagandalar da şiirle yapılırdı. Allah Resûlü o günkü iletişim ve etkileşim aracını kullandı ve müminleri de kullanmaya teşvik etti:

Cundeb ibni Sufyan'dan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Savaşların birinde Allah Resûlü'nün (sav) parmaklarından biri yaralanmış ve şöyle demişti:

'Sen kanayan bir parmak değil misin?

Karşılaştığım bu musibet, Allah uğrunadır.' "[20]

Eş-Şerid ibni Suved Es-Sekafi'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü (sav), beni bineğinin arkasına bindirdi.

Bir ara bana, 'Umeyye ibni Ebi Salt'ın şiirlerinden biliyor musun?' diye sordu.

'Evet.' dediğimde, 'O zaman oku.' dedi.

Ben de kendisine bir beyit okudum.

Bunun üzerine, 'Daha fazla oku.' buyurunca bir beyit daha okudum.

Bu şekilde kendisine yüz beyit okudum."[21]

Şureyh ibni Hâni (rh) şöyle rivayet etmiştir:

"Âişe'ye, 'Allah Resûlü (sav) şiirden herhangi bir şey söyler miydi?' diye soruldu.

O da şöyle söyledi: 'İbni Revâha'nın şu şiirini söylerdi:

'Senin kendisine azık vermediklerin, sana haberlerle gelecekler…' ' "[22]

Âişe Annemizden (r.anha) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

" 'Kureyşlileri şiirlerinizle yerin! Zira bu, onlar için ok atışlarından daha fazla tesir eder.'

Bundan dolayıdır ki Abdullah ibni Revâha'ya, 'Onları hicvet!' diye haber yolladı.

Abdullah onları hicvetti, ancak Allah Resûlü (sav) onun bu hicvini pek yeterli bulmadı. Sonra Allah Resûlü (sav) bunun için Ka'b ibni Mâlik'e, daha sonra da Hasan ibni Sâbit'e haber yolladı.

Hasan, Allah Resûlü'nün (sav) yanına girince, 'Kuyruğuyla bile çarpıp deviren bu aslana bundan dolayı haber gönderme zamanı gelmişti.' dedi.

Sonra Hasan diline işaret edip onu oynatmaya başladı ve Allah Resûlü'ne (sav)

20. Buhari, 2802; Müslim, 1796
21. Müslim, 2255
22. Tirmizi, 2848

şöyle dedi: 'Seni hak ile gönderene yemin olsun ki şu dilimle onları deri doğrar gibi doğrayıp parçalayacağım!'

Allah Resûlü (sav) ona, 'Acele etme! Kureyş'in soyunu en iyi Ebû Bekir biliyor. Onların içinde benim de akrabalarım var. Ebû Bekir akrabalarımı sana bildirene kadar bekle!' buyurdu.

Hasan, Ebû Bekir'in yanına gitti, sonra Allah Resûlü'nün (sav) yanına gelip dedi ki: 'Ey Allah'ın Resûlü! Ebû Bekir, akrabalarını bana söyledi. Seni hak ile gönderene yemin olsun ki seni onların içinden hamurdan kıl çeker gibi çekip çıkaracağım!'

(Âişe şöyle devam ediyor:) 'Allah Resûlü'nün (sav) Hasan'a, 'Yüce Allah ve Resûl'ünü savunduğun sürece Ruhu'l Kudüs de seni destekleyecektir!' buyurduğunu işittim.

Yine Allah Resûlü'nün (sav) şöyle buyurduğunu işittim: 'Hasan onları hicvetti. Hem kendi rahatladı hem de bizi rahatlattı.' ... "[23]

Ka'b ibni Mâlik'ten (rh) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü'ne (sav), 'Yüce Allah şiir hakkında bir şeyler indirmiş. Ne indirdi?' dedim.

Bunun üzerine bana, 'Şüphesiz ki müminler kılıçları ve dilleriyle cihad ederler. Nefsimi elinde bulunduran Allah'a yemin ederim ki sizin (dilinizle mücadeleniz) tıpkı onlara attığınız ok atışları gibidir.' dedi."[24]

Yukarıda onun (sav) şiir okuduğu, şiir dinlediği ve müminleri şiir söylemeye teşvik ettiğine dair örnekler okuduk. Okuduğumuz örneklere dair şunları ekleyebiliriz:

Allah Resûlü (sav) cahiliyenin kullandığı iletişim/etkileşim aracını, onlardan farklı kullandı. Yüce Allah'ın koyduğu dört ayrı ölçüyü esas aldı ve İslam şiirini oluşturdu:

"Şairlere ise azgınlar uymaktadır. Onların her vadide şuursuzca dolandığını görmedin mi? Ve onlar, yapmadıkları şeyleri (yapmış gibi) söylüyorlar. İman eden, salih amel işleyen, Allah'ı çokça zikreden, zulme uğradıktan sonra öçlerini

23. Müslim, 2490
24. Ahmed, 27174

alan (şairler) müstesna. Zulmedenler çok yakında nasıl bir inkılapla devrileceklerini bilecekler."[25]

İslam şiiri; iman, salih amel, Allah'ı çokça zikretmek, Müslimlere yönelik zulme cevap vermek ve intikam içerikli bir şiirdir. Cahiliye şiiri gibi eğlence, vakit öldürme, hakaret, gıybet, laf taşıma, asılsız haber yayma … şiiri değildir.

Şimdi başlıktaki soruya dönelim: Sosyal medya günümüzün iletişim/etkileşim aracıdır. Bu çağın insanı olarak bizler de sosyal medyayı kullanıyoruz, kullanacağız. Ancak bizim sosyal medya kullanmamız ile cahiliye insanının kullanımı arasında fark olmalı. Bizim sosyal medya kullanımımız imana, salih amele, Allah'ı (cc) zikre vesile olan ve müminlere yapılan zulme cevap üreten bir kullanım olmalı. Aksi hâlde biz sosyal medyayı değil, sosyal medya bizi kullanır. Bir araç olan sosyal medya ilkesiz kullanıldığında diğer tüm araçlar gibi ahlak ve değerler sistemi transferi yapar. Biz onu kullandıkça o da bizi dönüştürür. O mecrayı var eden dünya görüşünü ve ahlak anlayışını bize nakleder. Peki, sosyal medyayı var eden dünya görüşü ve ahlak anlayışı nedir?

Teşhircilik: İslam bir mahremiyet medeniyetidir. Cahiliye ise teşhircidir. Yediğini, içtiğini, giydiğini, bedenini, kısaca her şeyini teşhir eder. Cahiliye görgüsüzdür. Sergilediği yapay nezaketin ardında tam bir ilkellik saklar. Hayâyı utangaçlık, mahremiyeti gericilik diye mahkûm eder, hayatın dışına iter. Onun görgüden anladığı çatal, bıçak ve peçete nezaketidir; gösterişe dayanır. Şayet sosyal medya İslam'ın belirlediği bu dört ilke gözetilmeden kullanılırsa, bizi birer teşhirciye dönüştürür. Çocuğumuzu, evimizi, aldığımız ürünleri, soframızı kamuya açarız. Aldığı yeni bir ürün fark edilsin diye gayriinsani hareketler yapan bir görgüsüz gibi önce paylaşır, sonra insanlar görsün diye tepiniriz. Vücudunu teşhir ediyor diye eleştirdiğimiz insanları, farklı bir formda yeniden ürettiğimizin farkına dahi varmayız. Unutmamak gerekir; bacak teşhir etmekle araba teşhir etmek şer'i hüküm açısından aynı olmasa da iki eylemin müessiri aynıdır: Teşhircilik!

Gözetlemek/Röntgencilik: İslami namus/iffet anlayışı dil ve gözden başlar. İffet/Namus öğretileri içeren Nûr Suresi de bu nedenle dile ve göze bu

25. 26/Şuarâ, 224-227

bağlamda sınır koyar. İslami öğretide göz, her gördüğüne bakamaz; gözlerin kısılması bir zorunluluktur:

"Mümin erkeklere: 'Gözlerini (haramdan) kısmalarını ve iffetlerini korumalarını' söyle. Bu, onlar için en hayırlı/temiz olandır. Şüphesiz ki Allah, yaptıklarınızdan haberdardır. Mümin kadınlara da: 'Gözlerini (haramdan) kısmalarını ve iffetlerini muhafaza etmelerini' söyle ..."[26]

Sosyal medyayı üreten zihniyet ise gözü ve dili/klavyeyi tüm sınırlardan azade kılan, kışkırtıcı ve davetkâr bir anlayışa sahiptir. Teşhircilik ahlakıyla genele arz ettiği mahremiyete bizi müşteri kılar. Böylece bizi insanların evine, özeline, hatta yatak odasına dâhil eder; "Buyurun, izleyin!" der. Teşhircilik ile röntgencilik birbirini besler. Her insan aynı ânda hem teşhirci hem de izleyicidir. Bir bütün olarak toplum -ödünç bir ifadeyle- seyir ve gösteri toplumudur. Âdeta ekran, İlahi sınırları silikleştiren bir meşrulaştırıcı görevi görür. Misafirliğe gittiğimizde bakmaktan hayâ ettiğimiz şeylere ekran karşısında rahatlıkla bakarız. Dahası beğendiğimizi belli ederek röntgenciliğimizi de teşhir ederiz.

Vakit öldürmek: İslam'da vakit; emanet, kulluk sermayesi ve hepsinden öte bir nimettir. Beş vakit namazla disiplin altına alınmış, kulluk sorumluluğuyla tahkim edilmiştir. İslam'da vakit öldürme kavramı yoktur. Zira İslam ahlakının temel ilkelerinden biri de malayani ve boş/lağv cinsi şeylerden yüz çevirmektir. İslam'da -uyku dışındaki- dinlenme dahi, eylemle/işle yapılır. Bir işten yorulunca başka bir işe koşularak vücut/zihin dinlendirilir:

"(Öyleyse) boş kaldığında hemen (ibadet ve taate koyul ve) yorul. Ve yalnızca Rabbine rağbet et/yönel."[27]

Sosyal medya ise vakit öldürmek içindir. Özel tekniklerle insanı ayartır, oradan oraya sürükler... O kadar fazla şeye maruz bırakır ki günün sonunda insanın aklında hiçbir şey kalmaz. Şöyle bir kitle oluşturmayı hedefler: Her şeyden haberdar ama hiçbir şeyin hakikatine nüfuz edemeyen, her şeye dair fikri olan ama hiçbir şeyi dört başı mamur, kuşatıcı bir bilgiyle idrak

26. 24/Nûr, 30-31
27. 94/İnşirâh, 7-8

etmeyen insan topluluğu. Yani fikirleri bilgiye ve amele dönüşmeyen, her sesin ardından sürüklenen fertlerden oluşan bir toplum…

Özgürlük(!): İslam'da insan, kuldur; Yüce Allah'ın şer'i ve kevnî iradesine (şeriat ve kaderine) boyun eğmiştir. Yüce Allah ona isimler öğretmiş ve sınırlar çizmiştir. Böylece onu, tabiatında var olan cehalet ve zulümden korumuştur. İlk insandan bu yana kulluk, Yüce Allah'ın öğrettiği isimler ve çizdiği sınırlara bağlıdır. Sosyal medyayı var eden zihniyet ise tüm sınırları reddeden hastalıklı bir özgürlük anlayışına sahiptir. Kulluğu reddeden özgürlük, insanın özünü/fıtratını gürleştirmez; tam aksine budar. Örneğin Allah'a kul olan bir insan; bir başkasına suç isnat edemez, onunla ilgili duyduğu her bilgiyi yayamaz, onun hoşnut olmadığı bir şeyi başkalarına aktaramaz. Zira birincisi iftira, ikincisi yalan, üçüncüsü gıybettir. Her biri Allah'ın sınırlarını çiğnemek ve kul hakkına girmek demektir, ki hepsi büyük günahlardandır. Sosyal medyada kişilere ait bilgilerin çoğunluğu iftira, yalan ve gıybet cinsindendir. Zinada dört, diğer suçlarda iki adil şahidin şahitlik etmediği hiçbir suç sabit olmaz; iddia sahibini şer'i cezaya müstehak bir müfteri yapar. Karşımızdaki azılı bir kâfir, hatta tağut dahi olsa sonuç değişmez. İslam'ın vazettiği suç ve ceza ilkeleri tüm insanlık için geçerlidir. Ve insanın en çok dikkat etmesi gereken topluluk, düşman oldukları zümre, yani zalim müstekbirlerdir. Zira adil şahitliğin en zoru, düşmanlara karşı olanıdır:

"Ey iman edenler! Allah için hakkı ayakta tutan adaletli şahitler olun. Bir kavme olan öfkeniz/kininiz, sizi adaletsizlik yapmaya sevk etmesin. Adaletli olun! O, takvaya daha yakındır. Allah'tan korkup sakının. Şüphesiz ki Allah, yaptıklarınızdan haberdardır."[28]

Tüm bunlardan sonra sorumuzu bir daha soralım: Sosyal medya mı bizi kullanıyor, biz mi sosyal medyayı? Eğer sosyal medyayı imanımızı arttırmak, salih amel işlemek, Allah'ı (cc) zikretmek ve zulme uğrayanlara destek olmak için kullanıyorsak biz sosyal medyayı kullanıyoruz demektir. Şayet sosyal medyada bir şeyleri teşhir ediyor, teşhir edilenleri izliyor, vakit öldürüyor ve şer'i ilkelerden uzak linç kültürüne iştirak ediyorsak sosyal medya bizi kullanıyor demektir. Yani? Yanisi şu: Yüce Allah bizi cahiliyeden kurtar-

28. 5/Mâide, 8

dıktan sonra biz, nimete nankörlük etmiş, yeniden cahiliyeyi hayatımıza sokmuşuz demektir. Cahiliyenin gönüllü davet edildiği bir kalbe kulluk, iman ve salih amel ağır gelir. Zira kalbin iklimi, sayılanlara uygun değildir. Teşhircilik, röntgencilik, vakit öldürme ve kul hakkıyla kirlenen bir kalp; kulluk ikliminden uzaklaşır. Böyle bir kalp katılaşmaya, gaflete, Rabbinden uzaklaşmaya müsaittir. Biraz daha açık, kitabın ortasından konuşalım: Gün boyu sosyal medyada teşhircilik/röntgencilik yapıp akşamına da o kirli gözlerle Usayd ibni Hudeyr (ra) gibi Kur'ân okuyamayız.[29] Gün boyu o site senin, bu site benim vakit öldürüp akşamına da o kalple Ebû Bekir (ra) gibi namaz kılamayız.[30]

29. Muhammed ibni İbrâhîm (rh), Usayd ibni Hudayr'dan (ra) şöyle rivayet etmiştir:

"Usayd ibni Hudayr, bir gece Bakara Suresi'ni okudu. Atı da yanında bağlıydı. Derken at huysuzlandı. Hudayr susunca at da sakinleşti. Tekrar okumaya başlayınca at da huysuzlanmaya başladı. Tekrar susunca at da sustu. Sonra yeniden okumaya başladı. At yine huysuzlandı. Usayd da okumayı bıraktı. Çünkü oğlu Yahya, atın yakınındaydı. Hayvanın ona zarar vermesinden korktu. Oğlunu, bulunduğu yere doğru götürürken başını kaldırıp semaya baktı, ama gökyüzünü göremeyecek kadar her tarafın kaplandığını gördü. Sabah olunca Allah Resûlü'ne (sav) gidip durumu anlattı.

Bunun üzerine Allah Resûlü (sav) ona, 'Oku, ey Hudayr'ın oğlu! Oku, Ey Hudayr'ın oğlu!' dedi.

O da şöyle cevap verdi: 'Ey Allah'ın Elçisi! Atın, oğlum Yahya'yı tepmesinden korktum. Çünkü ona yakın bir yerdeydi. Başımı Mushaf'tan kaldırıp onun yanına gittim. Bu esnada başımı göğe çevirdim. Orada buluta benzer bir şey vardı. İçinde lambaları andıran parıltılar gördüm. Çıktım, ama onları göremedim.'

Allah Resûlü (sav) ona, 'Onların ne olduğunu biliyor musun?' diye sordu.

O, 'Hayır.' cevabını verince şöyle buyurdu: 'Onlar meleklerdi. Senin sesini duymak için yaklaşmışlardı. Eğer okumaya devam etseydin sabaha kadar orada olurlardı. Herkes de onlara bakar ve onları görürdü. Zira melekler böylesi durumlarda insanlardan uzaklaşmazlar.' " (Buhari, 5018; Müslim, 796)

30. Âişe Annemizden (r.anha) şöyle rivayet edilmiştir:

"…Müslimler belalara maruz kalınca Ebû Bekir, Habeşistan topraklarına doğru hicret etmek üzere yola çıktı. Nihayet Berk El-Ğimâd denilen yere ulaşınca Kâre Kabilesi'nin efendisi olan İbni Dağine onunla karşılaştı. Ona, 'Ey Ebû Bekir, nereye gitmek istiyorsun? diye sordu.

Ebû Bekir ona dedi ki: 'Kavmim beni dışarı çıkardı. Bu nedenle ben de yeryüzünde dolaşmak ve Rabbime ibadet etmek istiyorum.'

İbni Dağine dedi ki: 'Ey Ebû Bekir, senin gibi birisi ne çıkar ne de çıkartılır. Çünkü sen hiçbir şeye sahip olmayana mal verirsin. Akrabalık bağını gözetirsin, çaresiz kalmış kimselerin yükünü kaldırmasına yardım edersin. Misafire ikram edersin. Haklı olunan hâllerde, musibetlerle karşı karşıya kalındığı takdirde de yardımcı olursun. Ben seni himayeme alıyorum. Geri dön ve kendi şehrinde Rabbine ibadet et.'

Ebû Bekir geri döndü, İbni Dağine de onunla beraber bineğine binerek gitti.

İbni Dağine akşama doğru Kureyş eşrafını dolaşarak onlara dedi ki: 'Şüphesiz Ebû Bekir gibi bir kimse ne yurdundan çıkar ne de çıkartılır. Sizler hiçbir şeyi olmayana bir şeyler veren, akrabalık bağını gözeten, yükünü kaldıramayan kimsenin yükünü taşımasına yardımcı olan, misafire ikram

Gençlerimizin Sosyal Medya Kullanımına Dair Bir Hatırlatma

Tevhidden Sonraki En Önemli Sermayemiz, İffettir!

Bir durum tespiti yaparak başlayalım: Yüce Allah'a hamdolsun, tevhid daveti dalga dalga yayılıyor. Bu kutlu çağrıya genç kızlarımız, özellikle okuyan ve kültürlü genç kızlarımız daha çok icabet ediyor. Yaratılışlarından gelen fıtri nahiflik ve incelik; fıtratın sesi olan, merhamet ve adaletin kaynağı tevhidle karşılaşınca hakka teslim oluyorlar. Sonra bir arayış başlıyor… Birçoğu umdukları karşılığı çevrelerinde bulamıyor. Dahası, tam bir ilgisizlik veya aşırı bir düşmanlık görüyor… Birçoğu ailesi tarafından hakarete, baskıya, şiddete maruz kalıyor… İnsan bu, "unutmak" veya "ünsiyet" kökünden kendisine insan denmiş. Ünsiyet kuracağı, anlayacağı ve anlaşılacağı birilerini arıyor. Yakın çevresinde sesine ses veren olmayınca her sesin bir karşılık

---

edip ağırlayan, haklı olunan hâllerde, musibetlerle karşı karşıya kalındığı takdirde yardımcı olan birisini mi şehrinizin dışına çıkartacaksınız?'

Kureyş, İbni Dağine'nin onu himayesine almasına karşı çıkmadı, ancak İbni Dağine'ye dediler ki: '**O hâlde Ebû Bekir'e söyle de Rabbine evinde ibadet etsin, orada namazını kılsın ve orada dilediği kadar (Kur'ân) okusun. Bunları yaparak bizleri rahatsız etmesin ve bu işini açık bir şekilde yapmasın. Çünkü bizler kadınlarımızın ve çocuklarımızın fitneye maruz kalmalarından (dinleri hakkında tereddüte düşmelerinden) korkuyoruz.**'

İbni Dağine bunları Ebû Bekir'e söyledi. Ebû Bekir bir süre böyle devam etti. Evinde Rabbine ibadet ediyor, namazını açıktan kılmıyor, evinin dışında bir yerde Kur'ân okumuyordu. Daha sonra Ebû Bekir'in hatırına bir başka fikir geldi. Evinin avlusuna bir mescid bina etti. Artık orada namaz kılıyor, Kur'ân okuyordu. Bunun akabinde müşriklerin kadınları ve çocukları onun etrafında toplanmaya başladı. Onun bu hâline hayret ediyor ve onu seyrediyorlardı.

Ebû Bekir, Kur'ân okuduğu vakit gözlerine hâkim olamayarak çokça ağlayan bir adamdı. Bu hâl Kureyş'in müşrik eşrafını korkutmaya başladı.

Bu nedenle İbni Dağine'ye haber gönderdiler ve yanlarına gelince dediler ki: 'Biz senin Ebû Bekir'i himaye etmeni kabul etmiştik. Ancak Rabbine kendi evinde ibadet etmesi şartıyla buna razı olmuştuk. O, bu şartı çiğneyerek evinin avlusunda bir mescid bina etti, açıkça namaz kılmaya ve orada Kur'ân okumaya başladı. Bizler de hanımlarımızı ve çocuklarımızı dinleri hususunda tereddüte düşürmesinden korktuk. Ona bu işten vazgeçmesini söyle. Şayet yalnızca kendi evi içinde Rabbine ibadet etmekle yetinmeyi arzu ederse yapsın. Şayet bunu açıkça yapmaktan başka bir teklifi kabul etmezse ondan, himayeni sana iade etmesini söyle. Çünkü biz senin himayeni bozmak istemedik. Fakat bizler Ebû Bekir'in açıkça ibadet etmesini de kabul etmiyoruz.'

(Âişe şöyle devam etti:) Bunun üzerine İbni Dağine, Ebû Bekir'e gelerek dedi ki: 'Benim senin için nasıl akitleştiğimi biliyorsun. Ya bu akdin hududu içinde kalırsın yahut da bana himayemi geri verirsin. Çünkü ben Arapların, kendisine himaye verdiğim bir kimseye karşı bu ahdimi bozduğumu işitmesini istemiyorum.'

Bunun üzerine Ebû Bekir, 'Ben de himayeni, sana iade ediyorum. Buna karşılık Yüce Allah'ın himayesine razıyım.' dedi." (Buhari, 3905) ("Biz mi Sosyal Medyayı Kullanıyoruz Sosyal Medya mı Bizi?" konulu yazının tamamı için bk. Tevhid Dergisi, S 108, s. 7-10. İlgili içeriğe ulaşmak için karekodu okutabilirsiniz.)

bulduğu ağ toplumuna, sanal cemaate, yani internete giriyor… Mesele tam da burada başlıyor.

İnternet ortamında bu durumdaki gençlerden haberdar bir grup avcı var. Tevhidî paylaşımlara yazdıkları yorumlar ve profil bilgileri karşılaştırılınca bu gençlerin arayış içinde, yeni insanlar olduğu anlaşılıyor. Bu noktada avcı grup devreye giriyor. Genç kızımıza ailesini terk etmenin gerekliliğini, Müslim'in müşrikle bir arada yaşayamayacağını, böyle devam ederse dininde fitneye düşeceğini anlatıyor. Genç kızımızı Allah (cc) ile, din ile, tevhidî hassasiyetle aldatıyor. Aldatıyor, diyorum; zira bu ekibin tevhid/din gibi bir derdi yok. Haftalık/Aylık eğlence arkadaşı arıyorlar. O denli yüzsüz/ahlaksız insanlar ki kardeşimiz hangi hocayı dinliyor veya hangi camianın davet çalışmasından etkileniyorsa o camianın paylaşımlarını yapıyor, hatta gidip o camianın merkezlerinden profil fotoğrafları paylaşıyorlar. Âdeta profesyonel dolandırıcılar gibi çalışıyorlar.

Üç aşağı beş yukarı, çark şöyle işliyor: Genç kardeşimiz evini terk edecek, bu da evlilik yoluyla gerçekleşecek… İffet avcısı devreye giriyor; genç kızımız hangi camiayı takip ediyorsa o camia adına konuşuyor. Yapılan istişareler sonucu nikâh kıyılması gerektiğini söylüyor. Dahası, ilahını da -yazım hatası yoktur, bizlerin inandığı İlah ile bunların inandığı ilah aynı değildir- şahit tutarak, tamamen o bacının hicreti için bu işe gönüllü olduğunu ifade edip genç kızımıza talip oluyor. Sonra? Evet, sonra… Rezalet, o "sonra"dan itibaren başlıyor. Kardeşimiz kaçıyor; karşısında üç beş kişilik bir arkadaş grubu var. Adına konuşulan camia hak getire… Bir hafta, bazen bir ay… Beyimiz hevesini aldıktan sonra ayrılmak istiyor. Çoğu zaman da gelin hanım gördüğü muameleye tahammül edemiyor. Zira bir eşten ziyade -okuyucularımızdan helallik istiyorum- kapatma muamelesi görüyor. Hiç olmadı, kendisine eğlence ararken kullandığı ilahını/dinini devreye sokuyor. Bir vesileyle kızı tekfir ediyor, dolayısıyla boşuyor, yeni maceralara yöneliyor…

Dışarıdayken bu konuyla ilgili çok konuştum, gençleri uyardım. Yüce Allah'ın "Hatırlat!" emrine uyarak bir daha, yeniden hatırlatmak istiyorum:

İslam düşmanı dahi olsalar ebeveyniniz; hiç tanımadığınız, iddia ve vaatten ibaret insanlardan daha hayırlıdır. Anne babanız en fazla size eziyet eder.

Bu durumda Yüce Allah'a yönelir, Firavun'un eşinin yaptığı gibi O'ndan (cc) yardım istersiniz:

"Allah, iman edenlere de Firavun'un hanımını örnek verdi. Hani o demişti ki: 'Rabbim! Bana kendi katında, cennette bir ev yap. Beni Firavun'dan, amelinden ve zalimler topluluğundan kurtar.' "[31]

Sanal koca adayı sizi kullanabilir, kurtulmak istediğiniz evden çok daha beter bir hayata sürükleyebilir, iffetinizi lekeleyebilir… Gençlikte yaptığınız bir hata, dininizi ve dünyanızı berbat eden bir musibete dönüşebilir. Kendinizi ucuz bir Yeşilçam Melodramı içinde bulabilirsiniz, ki mebzul miktarda örneği var.

İslami camiada yer alan bir birey, sizi kimsenin haberdar olmadığı bir maceraya davet etmez. Ailenizden isteme seçeneğini denemeden kaçmayı önermez. Zira bu camiaların bir davet çalışması, örneklik sorumluluğu vardır. İslam ile çatışmadığı sürece örfe dikkat ederler. Evlilik, İslam toplumu ile cahiliye toplumu arasında ortak hassasiyetlerden olduğundan evliliklerin örfe uygun olmasını isterler.

İslami çalışma yapan camialarda kadınlarla kadınlar ilgilenir. Bir erkek sizinle ilgileniyorsa bu, onun gayrimeşru bir iş yaptığı için camiasıyla paylaşamadığını veya bir camiadan olmadığını gösterir. Birincisinde mensubu olduğu camiayı, ikincisinde sizi aldatıyordur. Unutmayın: Aldatan bizden değildir!

Birisi kendini bir camiaya nispet ederek sizinle iletişim kuruyorsa mutlaka o camiayla irtibata geçin. Elinizdeki bilgileri paylaşın, teyit alın.

Bir insanın yakın çevresini, beraber oturup kalktığı sosyal ortamını ve kendisini nispet ettiği camiayı görmeden, o camiadaki insanlarla zaman geçirmeden evlilik taleplerini kabul etmeyin.

Baskı altındaki insan duygusaldır, dolayısıyla verdiği kararlar mantıktan uzaktır. Aile baskısından kurtulmak için her teklifi bir umut olarak görür. Ancak umut ve gerçeklik birbirinden farklı kavramlardır. Baskıdan kurtulmak için ihtiyacımız olan şey umut değil, gerçekliktir. Baskı altında karar vermeyin, adım atmayın. Zulümden kurtulmanın tek yolu evlilik değildir.

31. 66/Tahrîm, 11

İş işten geçtikten sonra -ba'de xarabi'l Basra-[32] birilerinden yardım isteseniz de sonuç değişmiyor. Zira, "Türkiye'de her şey olursunuz, ama rezil olmazsınız!" diyeni doğru çıkartıcasına bu adamlar irşad(!) faaliyetlerine devam ediyorlar. Çok sıkışırlarsa, "Tevbe ettim." diyerek çıkıyorlar işin içinden. Siz de başınıza gelen felaketle ortada kalıyorsunuz.[33]

Dijital Alanda Bilgi Sahibi Olanlara Tavsiye

İslam davetinin ana mesajı, hedefi ve metodu Rabbanidir. Tüm resûller aynı şeye, aynı hedefi gözeterek ve aynı metodla davet etmişlerdir. Davetin ana mesajı tevhid, yani insanların kula kulluktan kurtulup Allah'a (cc) tevhid üzere kulluk etmesidir:

"De ki: 'Ey Ehl-i Kitap! Gelin, sizinle bizim aramızda ortak bir kelimede buluşalım: Yalnızca Allah'a ibadet edelim, hiçbir şeyi O'na ortak koşmayalım, (Allah'ı bırakıp da) birbirimizi Allah'ın dışında rabler edinmeyelim.' Şayet yüz çevirirlerse deyin ki: 'Şahit olun ki biz Müslimlerdeniz/şirki terk ederek tevhidle Allah'a yönelen kullardanız.' "[34]

"Andolsun ki biz her ümmet arasında: 'Allah'a ibadet/kulluk edin ve tağuttan kaçının.' (diye tebliğ etmesi için) resûl göndermişizdir. Allah içlerinden kimisine hidayet bahşetti, kimisine ise sapıklık hak oldu. Yeryüzünde gezip dolaşın ve yalanlayanların akıbetinin nasıl olduğuna bir bakın."[35]

Davetin hedefi; yeryüzünde dini ikame eden ve ayrılığa düşmeyen bir topluluk oluşturmak, Allah'ın kelimesini birlik içinde yüceltmektir. Yani her şart ve ahvalde insanın bir şekilde oluşturduğu sosyal yapıyı, İslami esaslara göre inşa etmektir. Bunun adı, "İslam ümmeti"dir:

" 'Dini (tevhidle) ayakta tutun ve onda ayrılığa düşmeyin.' diye Nuh'a emrettiğini, sana vahyettiğimizi, İbrâhîm, Musa ve İsa'ya emrettiğimizi sizin için dinde şeriat kıldık. Müşrikleri kendisine davet ettiğin (tevhid) onlara ağır geldi. Allah dilediği kulunu (tevhid ve ayrılıksız din için) seçer ve O'na yönelenleri hidayete erdirir."[36]

32. Arapçada "iş işten geçtikten sonra" manasında bir deyim, "Basra harap olduktan sonra"
33. bk. Tevhid Dergisi, S 108, s. 4-5
34. 3/Âl-i İmrân, 64
35. 16/Nahl, 36
36. 42/Şûrâ, 13

"Onlar ki; büyük günahlardan ve fuhşiyattan kaçınır, kızdıkları zaman da bağışlarlar. Onlar Rablerinin (iman ve salih amel) çağrısına icabet eder, namazı dosdoğru kılarlar. İşleri, aralarında istişare iledir. Kendilerine verdiğimiz rızıktan infak ederler. Onlar ki; başlarına bir haksızlık geldiğinde yardımlaşırlar." [37]

"Hiç kuşkusuz sizin bu ümmetiniz, tek (olan İslam) ümmetidir. Ben de sizin Rabbinizim. (Öyleyse) benden korkup sakının." [38]

"Allah yolunda hakkıyla/Allah'ın şanına yakışır şekilde cihad edin. O sizi seçti. Dinde size bir darlık/güçlük yüklemedi. Atanız İbrâhîm'in milletine (uyunuz)! O (Allah) sizleri bundan önce de bunda da Müslimler/şirki terk ederek tevhidle Allah'a yönelen kullar diye isimlendirdi ki, Resûl size, siz de insanlara şahitlik edesiniz. Namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin, Allah'a tutunun. O, sizin Mevlanızdır. Ne güzel bir dost ve ne güzel bir yardımcı!" [39]

Davetin metodu ise apaçık, net, yediden yetmişe her insanın anlayacağı bir üslupla; sözü müstakim kılarak; eğmeden bükmeden tebliğ etmektir:

"Biz, her peygamberi kendi kavminin diliyle yolladık ki, onlara açıklasın. Allah dilediğini saptırır, dilediğini hidayet eder. O, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi olan) El-Hakîm'dir." [40]

"Emrolunduğun (tevhidi) açıkça ortaya koy ve müşriklerden yüz çevir." [41]

"(Hatırlayın!) Hani Allah: '(Vahyi) insanlara mutlaka açıklayacak ve asla onu gizlemeyeceksiniz.' diye kendilerine Kitap verilenlerden söz almıştı ..." [42]

Ana mesaj, hedef ve metod bir olsa da enbiyanın kullandığı araçlar farklılık göstermiştir. Her nebi, yaşadığı çağın yaygın ve meşru araçlarıyla kavmini davet etmiş, nebilere verilen ayetler/mucizeler toplumun dikkatini çekecek mahiyette olmuştur.

Örneğin, sihrin yaygın olduğu bir toplumda Mûsâ'ya (as) verilen ayet/mucize vücut azalarının ve nesnelerin şekil değiştirmesidir:

37. 42/Şûrâ, 37-39
38. 23/Mü'minûn, 52
39. 22/Hac, 78
40. 14/İbrâhîm, 4
41. 15/Hicr, 94
42. 3/Âl-i İmrân, 187

"(Firavun:) 'Eğer sen bir ayet/mucize ile gelmişsen ve sözünde de doğruysan hadi getir onu da (görelim).' demişti. (Bunun üzerine) Musa asasını attı. (Bir de ne görsün!) O apaçık bir yılan oluvermiş. Elini (koynundan) çekti. (Bir de ne görsün!) Bakanların (gözünü alacak kadar) bembeyaz (bir ele dönüşüvermiş)."[43]

Tıbbın/Şifacılığın yaygın olduğu bir ortamda ise İsa (as), hastalıklara şifa olacak ayetlerle/mucizelerle gelmiştir:

"(O zaman) Allah diyecek ki: 'Ey Meryem oğlu İsa! Senin ve annenin üzerindeki nimetlerimi hatırla. Hani seni Ruhu'l Kudüs (Cibril) ile desteklemiştim. Hem beşikte hem de yaşlılıkta insanlarla konuşuyordun. Hani sana Kitab'ı, hikmeti, Tevrat'ı ve İncil'i öğretmiştim. İznimle çamurdan kuş suretinde bir şey yapıyordun, sonra ona üflüyordun. O da benim izin vermemle (canlı) bir kuş oluyordu. İznimle kör ve alaca hastasını iyileştiriyordun. İznimle ölüleri (kabirlerinden diri olarak) çıkarıyordun. İsrailoğullarına apaçık delillerle geldiğinde, onlardan kâfir olanlar: 'Bu apaçık bir sihirdir.' demişlerdi de onları senden engelleyerek (seni korumuştum)."[44]

Allah Resûlü (sav) belagatın revaçta olduğu bir "söz toplumuna" Kur'ân ile gelmiştir. Beşeri aciz bırakan, sözü en kısa ve en etkili tarzda sunan bir kitapla… Ki; onu inkâr etmelerine rağmen belagatı karşısında büyülenmiş, Kur'ân'ın ısrarlı meydan okumalarına rağmen benzer bir söz söyleme cesaretinde bulunamamışlardır:

"Rabbinin kelimesi (Kur'ân), doğruluk ve adalet bakımından tamamlanmıştır. Onun kelimelerini değiştirebilecek yoktur. O, (işiten ve dualara icabet eden) Es-Semi' ve (her şeyi bilen) El-Alîm'dir."[45]

"De ki: 'Tam/apaçık/en üstün/en etkili hüccet Allah'a aittir. Şayet dileseydi hepinizi hidayet ederdi.' "[46]

"Yoksa (Peygamber'in) o (Kur'ân'ı) uydurduğunu mu söylüyorlar? De ki: 'Şayet doğrulardansanız onun benzeri bir sure getirin ve Allah'ın dışında (size yardım etmesi için) kimi çağırabiliyorsanız çağırın (bakalım).' "[47]

43. 7/A'râf, 106-108
44. 5/Mâide, 110
45. 6/En'âm, 115
46. 6/En'âm, 149
47. 10/Yûnus, 38

Evet, şimdi sadede gelelim: Bugün bizlerin davette ana mesajı, hedefi ve metodu öncülerimizle aynı olmak zorundadır. Hamdolsun, Yüce Allah'ın bizleri buna muvaffak kıldığına inanıyor, ayaklarımızı sabit kılmasını diliyoruz. Peki, davetin araçları? İşte burada biraz durup düşünmek, muhasebe yapmak durumundayız. Şöyle bir gündemimiz olmalı: Bugünün meşru araçları nelerdir, bunları bireysel ve toplumsal anlamda nasıl daha etkin kullanabiliriz? Ben, birey olarak boş zamanlarımda bu araçları daha etkin şekilde kullanmak için nasıl kendimi yetiştirebilirim?

Ben özellikle güncel meşru araçlardan biri üzerinde durmak istiyorum: Yapay zekâ! Bildiğiniz gibi dünya hakiki anlamda sefihleşse de mekanik/teknik anlamda akıllanıyor. Neredeyse hayata temas eden tüm aletler, yapay zekâ aracılığıyla yönetilebiliyor ve alet/edevat, insan olmaksızın idare edilebiliyor. Son dönemlerde yapay zekâ farklı alanlarda da kullanılmaya başlandı. Örneğin, yapay zekâyı kullanarak istediğiniz bir metni aynı ânda, en kaliteli tercüme ve en etkili edebî üslupla tüm dünya dillerine çevirebiliyorsunuz. Düşünün; tevhidi anlatan bir kitap yazdınız, birkaç dakika içinde kitap tüm dünya dillerinde ve edebî bir dille okunabilir hâle geliyor. Bir davetçinin insanları Allah'a (cc) davet ettiğini düşünün; yapay zekâ sayesinde onun sesiyle, onun görüntüsüyle veya yapay/oluşturulmuş bir ses ve görüntüyle o konuşmayı tüm dünya dillerine çevirebilir, tüm insanlığa ulaştırabilirsiniz. Yapay zekâ vasıtasıyla her insanın ilgi alanlarını tespit edebilir, bir konuşmayı/yazılı metni, o şahsın ilgisine uygun bir başlıkla muhataplarınızın karşısına çıkarabilirsiniz. Diyelim ki bir metin oluşturmak istiyorsunuz. O konuda yazılmış dünyadaki tüm literatürü tarayıp en iyi metni oluşturabilirsiniz. Yapılan denemelerde, birçok edebiyatçının ve şairin metinlerini tarayan yapay zekânın; sahibinden daha güzel, daha etkili metinler çıkardığı anlaşılmış. Herhangi bir ilim/bilim adamının yarım bıraktığı bir eseri, okuyucuların ayırt edemeyeceği şekilde tamamladığı görülmüş. Bunun için yapılması gereken tek şey; o âlimin diğer eserlerini yapay zekâya tanıtmak… Biz ilim talebelerinin, yaşadığımız çağdaki en büyük sıkıntılardan biri; geçmiş dönem ulema eserlerinin onlara ait olup olmadığını, müstensihler eliyle çoğaltılan kopyalarda tahrif olup olmadığını tespit etmek. Bugün, insanların akademik çalışma yapıp yıllarca ter döktüğü

bu mesele, yapay zekâ kullanılarak saniyeler içinde çözülebiliyor… Örneğin, bir konuyla ilgili tarihte yaşanmış tüm örnekleri tanıtıp, olması muhtemel gelişmeleri tahmin etmek, insanlığın tarihî tecrübesini bugüne aktarmak mümkün olacak. Ki bugün yeryüzünde haksız yere büyüklenen müstekbir tağutlar, bu yöntemi şer amaçlı kullanıyor ve toplum mühendisliği yapıyor. Biz de istiyoruz ki bu meşru araçları hayra kullanalım. Şöyle düşünebilirsiniz: Allah Resûlü Dönemi'nde meşru bir araç olan şiir, şerri yaymak için kullanılıyordu. İşret meclislerinde içkiyi ve fuhşu yüceltiyor, ahlaksızlığa teşvik ediyor, boş böbürlenme için kullanılıyor, insanlara itibar suikastı yapılıyordu. Allah Resûlü (sav) şiiri aldı ve hayra kullandı. Allah'ı (cc) yücelten; Nebi'nin mesajını edebî üslupla sunan; İslam'a ve Müslimlere yönelik hiciv/taşlama şiirlerine, benzeri hicivle karşılık veren bir propaganda aracı oldu. Bugün şirk ve masiyeti yaymak için kullanılan bu aracı, bizler de tevhid ve sünnetin yayılması için kullanmalıyız. Tabii, unutmadan bir gerçekliği hatırlatmalıyım ki; ben, kendi ilgi alanıma giren konulara temas ettim. Her birimiz kendi alanımızı düşünüp yapay zekâ eliyle yapılabilecekler listesini uzatabiliriz.

Tarihi Kaçırmayalım!

İnsanlık tarihinde dönüm noktaları vardır. Üzülerek söylüyorum ki İslam ümmeti son iki asırdır dönüm noktalarını kaçırıyor. Sanayi Devrimi'ni kaçırdı, elektronik devrimi kaçırdı, dijital devrimi kaçırdı… Birileri üretti, biz tüketici olduk ve onların ürettiği şekliyle kullanmak zorunda kaldık. Zamanla kullandığımız aletler, o aletleri var eden dünya görüşünü de içimize soktu, dönüştük. Bugün dijital devrimin ikinci aşamasındayız. Yapay zekâ gelişiyor. Şayet kendimizi eğitmezsek, yine tüketici olacağız. Tükettiğimiz araçlarla biz de tükenecek ve yine dönüşeceğiz.

Sanayi, elektronik ve dijital devrim için ciddi bir sermayeye, eğitim kurumlarına/fabrikalara, ham madde ve satış pazarlarına ihtiyaç vardı. Dönüşüm esnasında mezkûr imkânlara sahip olanlar, ürettiler. Yeni süreçte ne sermayeye ne okula ne fabrikaya ne de pazara ihtiyaç var. Bu defa ihtiyaç duyulan; yaşadığı çağın farkında, irade sahibi ve disiplinli insanlar. Dün büyük savaşlardan çıkmış, imame koptuğu için tesbih gibi dağılmış, cehalet

ve fakirlik içinde hapsolmuştuk; yaşanan dönüşümleri kaçırdık. Bugün ise fırsatlar her birimizin önünde açık, mazeretimiz yok!

İncelikle üzerinde durmamız gereken bir diğer nokta şudur: Daveti yeni ufuklara taşımalı, sürekli kendimizle yarış içinde olmalıyız. Duran şeyin kokacağını, sürekli kendini tekrar eden şeyin ise başta sahibini, sonra insanları usandıracağını hatırda tutmalıyız. Madem bu din; karanlık ve izbe odalarda, kısık sesle, üç beş kişinin birbirine anlatıp durduğu marjinal bir daveti kabul etmiyor; bizler de onun evrenselliğine ve tüm insanlığa hitap ettiğine inanıyoruz; öyleyse davetimiz ile düşüncemiz uyumlu olmalıdır. Bunu gerçekleştirebilmek için de dinde yeniliğe/bidate nasıl karşıysak dünyevi yeniliğe o kadar açık olmalıyız. Ölçümüz bellidir: Allah'ın (cc) yasaklamadığı ve sarih bir yasağa vesile olmayan her araç meşrudur, İslam davetinin yayılması için kullanılmalıdır.

Çarkı Tersine Çevirmek!

Birçok insan dijital dünyada tüketici durumundadır. Her gün saatlerce, üretilen içerikleri izliyor; yüzlerce sayfa tutacak içerik okuyor. Sonuç? Koca bir hiç! Tweet okumakla insan ne âlim olur ne de adam, yalnızca vaktini öldürür. Üç beş dakikalık videolarla insan ne ahlak kazanır ne de hayatı ıslah edebilir. Yalnızca malumatfuruş, gevezeliğini güncelleyecek malzemelere sahip; her şeyden biraz, bir şeyden hiçbir şey bilmeyen bir insan olur. Her gün ziyan edilen ve insana katkısı olmayan bu saatler programlanmalı ve eğitimle değerlendirilmelidir. İnsan tüketmeye değil, üretmeye; gök kubbede hoş bir sada, yeryüzünde hayırla anılacak bir eser bırakmaya gayret etmelidir. Her gün bir saatlik bir zaman ayırarak bir yılda, disiplinli bir çalışmayla bir programı kullanacak seviyeye gelebilir, İslami mücadele için içerik üretebilir. Kişi, zayi olan zamanının farkında olmalıdır. Neyi kaçırdığını kendine hatırlatmalı, akıllı bir varlık gibi davranmalı, kendine/zamanına saygı duymalıdır. Bilgisayar başına oturduğunda, şeker fabrikasına düşmüş bir çocuk gibi davranmamalıdır. Ve en önemlisi; her gün bilgisayar/akıllı telefon başında zayi ettiği vakti hesaplamalı, o vakitte yapılabilecek hayırlı amelleri de hemen yanına yazıp baş ucuna asmalıdır. İnsan bu, neyi kaybettiğini kâğıt kalem vesilesiyle somutlaştırmadıkça kaybının farkında olmaz.

Ve unutmamalı; insan ister ve çabalar, Allah (cc) samimiyetle çabalayanların amelini zayi etmez.[48]

Sosyal Medyada Müslimlere Kurulan Tuzaklar

Analiz Hesapları/Profilleri

İslam toplumuna ulaşan haberlerle ilgili Yüce Allah bize iki ölçü öğretir:

Haberi getirenin kimliğine dikkat etmek

Gelen haberi Resûl'e (sav) veya istinbat (olayları değerlendirme ve ferasetle sonuç elde etme) kabiliyeti olan ilim, hikmet ve basiret ehline yorumlatmak:

"Ey iman edenler! Fasık biri size bir haber getirdiğinde, onu (iyice araştırıp doğru olup olmadığını) açıklığa kavuşturun. Ta ki bilmeden bir topluluğa zarar verip yaptığınıza pişman olmayasınız."[49]

"Onlara emniyete ya da korkuya dair bir haber geldiğinde (haberin olumlu olumsuz etkisini hesaba katmadan) onu yayarlar. Şayet onu (kimseye anlatmadan önce) Resûl'e ya da yöneticilerine götürselerdi, olaylardan sonuç çıkarma kabiliyeti olanlar, o haberin (doğru mu, yanlış mı, bırakacağı etki faydalı mı, zararlı mı) hakikatini bilirlerdi. Allah'ın sizin üzerinizde lütfu ve rahmeti olmasaydı azınız müstesna, şeytana uymuştunuz."[50]

Dinî/Siyasi ölçülerini vahiyden alan insan, habere/bilgiye bu iki ölçüyle yaklaşır. Mezkûr ayette[51] ölçüyü çiğneyenlerin, kalbi hastalıklı münafıklar olduğunu görüyor, onları kınayan bir ayetten, bu ölçüyü elde ediyoruz. Bugüne döndüğümüzde ise şu gerçekle karşılaşıyoruz: Allah'ın (cc) rahmet ettikleri müstesna çoğu insan, hiçbir şekilde tanımadığı insanlardan hem bilgiyi hem de bilginin yorumunu alıyor. Aynı ânda iki ilkeyi birden çiğniyor. Bunlara da analizci veya analiz hesapları/profilleri deniyor. Aslında İslami kesime yön vermeye çalışan bu hesapların sorunlu olduğu, basit bir akıl yürütmeyle anlaşılabilir. Ne ki vahyin ölçülerinden yüz çeviren insan, akla/basirete sırt döndüğünden anlayamıyor. Şöyle ki; bu hesapların yazıp çizdiği çoğu konuyu ima edenler dahi içeride yatıyor. Bu hesaplar ise haber

48. bk. Tevhid Dergisi, S 101, s. 7-10
49. 49/Hucurât, 6
50. 4/Nisâ, 83
51. bk. 4/Nisâ, 83

paylaşıyor, yorum yapıyor, açıkça taraf tutuyor, hedef gösteriyor, tehdit ediyor… Sistem tarafından engellenmek şöyle dursun, her geçen gün etki alanları genişl(ettiril)iyor. İnsanın sorası geliyor: Siz mi "Vatan"da şube açtınız, "Vatan" mı sizde şube açtı?

Operasyon Hesapları/Profilleri

Operasyonel hesaplar/profiller, belirli bir amaca yönelik oluşturulmuş yapay hesaplardır. Bir kişiyi ve camiayı destekler gibi görünür, algı oluştururlar. Örneğin; yalnızca X siyasi partisinin paylaşımını yapar yahut sadece Y camiasının liderini ön plana çıkarır ve taraf oldukları içerikler üretirler. Amaç; bu hesabı inceleyenlerin, hesabın profilindeki kişiyi, camianın "özel" bir ferdi zannetmeleridir. Şu âna kadar karşılaştığım örneklerden yola çıkarak bu hesaplardan üç çeşit operasyon yapıldığını söyleyebilirim:

Günün birinde, mensubiyet algısı oluşturduğu camia hakkında olumsuz ve suçlayıcı paylaşımlar yapma operasyonu!

İstihbaratların sıklıkla başvurduğu bu yöntem, eski bir Yahudi tuzağıdır:

"Ehl-i Kitap'tan bir grup: 'Günün başında iman edenlere indirilene inanın. Günün sonunda da inkâr edin. Umulur ki onlar da (dinlerinden) dönerler.' dedi."[52]

"Bu onların, dinle bağları zayıf kimselerin kafalarını karıştırmak için yaptıkları bir hileydi. Zira, günün başlangıcında mümin gözüküp sabah namazını Müslümanlarla kılmak, gün sonunda ise dinlerinden çıkmak, böylece cahil insanların, 'Onlar, Müslümanların dininden onda gördükleri kusur ve noksanlıktan dolayı döndüler.' demelerini sağlamak üzere kendi aralarında konuşup anlaşmışlardı."[53]

Siz bir camianın fanatik takipçisi zannettiğiniz hesaptan, o camiayı suçlayıcı şeyler okuduğunuzda "içeriden konuşuyor" diye düşünüyorsunuz. Suçlamaların sıhhatine dair şer'i ölçüyü ihmal ediyor; tebeyyün etmeden o bilgiye inanıyorsunuz. Operasyonun hedefi de tam olarak bu! Önce bir algı oluşturmak, sonra o algıyı besleyip güçlendirmek ve nihayet algının, aklın ve şer'i ölçülerin önüne geçmesini sağlamak.

52. 3/Âl-i İmrân, 72
53. İbn-i Kesîr Tefsîri, 2/437, Âl-i İmrân Suresi, 72. ayetin tefsiri

Bir camiayı karalama operasyonu!

Bir camianın mensubu gibi görünen şahıs para topluyor, karşı cinsle ahlaksız yazışmalar yapıyor, insanlara hakaret ediyor… İslam'ın yasakladığı ne kadar fahşa ve münker varsa işliyor. Bir yandan da mensubiyet algısı oluşturmaya çalıştığı camianın paylaşımlarını yapıyor. Dışarıdan bakan bir göz de X camiaya mensup birinin ahlaksızlığını, o camianın tamamına mâl ediyor.

Sistem içindeki karanlık odaklar bu konuda çok mahir. Dün sokaklarda yaptığı şeyi, bugün sosyal medyadan icra ediyor. Şeyh Said kıyamına halkın teveccühünü gören sistem; çapulculara mücahid kıyafetleri giydirip evleri yağmalattı, mahreme el uzattırdı… PKK'ye destek veren Kürt köylerine, PKK militanı gibi giydirdiği itirafçılarla baskınlar düzenledi… Kürtlerde İslami uyanış başlayınca, eline satır tutuşturduğu adamlarına tekbir sesleriyle insan katlettirdi… Böylece uyanışa karşı, Kürtlerde soru işaretleri oluşturdu… Şimdi de aynı şeyi sosyal medyadan, tevhid ehline ve diğer sistem muhaliflerine karşı kullanıyor.

Şahısları/Cemaatleri birbirlerine düşman etme operasyonu!

Mensubiyet algısı oluşturmuş hesap, bir şahsı/cemaati hedef alıyor. Hakaret ediyor, ithamlarda bulunuyor; acısına seviniyor, sevincine üzülüyor… İnsanda kin ve buğz oluşturacak ne kadar şey varsa yapıyor… Hedef şahıs/cemaat, hesaba cevap verdiğinde şeytanın taraftarları için şenlik başlıyor. Hedef şahıs/cemaat cevap vermese bile şahıslar arasında oluşan soğukluğu kâr sayıyor.

Çözüm elbette şer'i şerife (pak şeriatımıza) dönmek; İslam'ın ölçülerini günlük hayatımıza, sosyal ilişkilerimize, sevgimize ve buğzumuza hâkim kılmak. Örneğin;

- Bilmediğimiz şeyin peşine düşmemek

"Bilgin olmayan şeyin peşine düşme! Çünkü kulak, göz ve kalp (gördüğünden, duyduğundan, niyetlenip azmettiğinden) bunların hepsinden sorumludur."[54]

54. 17/İsrâ, 36

- **Haberleri tebeyyün edip açıklığa kavuşturmak**

"Ey iman edenler! Fasık biri size bir haber getirdiğinde, onu (iyice araştırıp doğru olup olmadığını) açıklığa kavuşturun. Ta ki bilmeden bir topluluğa zarar verip yaptığınıza pişman olmayasınız." [55]

- **Şeytanın, kardeşlerin arasını bozmaya çalıştığını bilmek**

"Kullarıma de ki: '(Birbiriyle iletişime geçtiklerinde) en güzel olanı söylesinler. Çünkü şeytan, (kullandıkları sözcüklerle) aralarını bozmaya çalışır. Şüphesiz ki şeytan, insan için apaçık bir düşmandır.' " [56]

- **Şirk ve nifak ehlinin, tuzakçı ve bozguncu olduğunu bilmek.**

"Böylece biz, her beldenin önde gelenlerini oranın suçlu günahkârları kıldık ki orada tuzaklar kursunlar. Oysa onların tuzakları, yalnızca kendilerine zarar verir. Farkında da değillerdir." [57]

"İnsanlardan öylesi vardır ki; dünya hayatına dair söyledikleri senin hoşuna gider/sözleriyle seni etkiler. O, kalbinde olanın (iyilik, güzellik, ıslah) olduğuna dair Allah'ı şahit tutar. Oysa o, düşmanın en beter olanıdır. (Bir işin başına yönetici olduğunda ya da) yanınızdan ayrıldığında yeryüzünde bozgunculuk yapmak, ekini ve nesli yok etmek için çalışır. (Oysa) Allah, bozgunculuğu sevmez. Ona: 'Allah'tan kork!' denildiği zaman, gururu/kibri onu günaha sürükler. Böylesine cehennem yeter. O, ne kötü bir yataktır." [58] [59]

---

55. 49/Hucurât, 6
56. 17/İsrâ, 53
57. 6/En'âm, 123
58. 2/Bakara, 204-206
59. bk. Tevhid Dergisi, S 109, s. 5-8

GENEL TAVSİYELER

Bu son bölümümüzde yeni kardeşimize bazı genel tavsiyelerde bulunacağım.

İnşa ve Yıkım

• Bir hususu hiç unutmamalıyız: İslam, nefiy ve ispattır. Önce "La" diyerek tüm batıl inançları yıkar, sonra "illallah" diyerek kalbi tevhidle inşa eder. İslam'a yönelişimiz de böyle olmalıdır. Yıkım ve inşa bir arada olmalı, yıkılan batılın yerini inşa edilmiş hak almalıdır. Aksi hâlde, yıktığımızla kalır, harap oluruz. Birçoğumuz yıllarımızı batılı reddetmeye; tağut ve şirkten berî olmaya harcıyoruz. Yıllar sonra dönüp baktığımızda ise elde hiçbir şey yok. Şikâyet ettiğimiz insanlardan/toplumlardan tek farkımız söylemlerimiz. Çoğu insanın pişmanlık yaşadığı bu durumun nedeni; yıkıma odaklanılarak inşanın ihmal edilmesidir. İslam'ın metodu bellidir: Kulluk binasının temelini yıkımla (La) atar, sonra tevhidle inşa eder. İlimle, amelle, ahlakla, fedakârlıkla… sürekli bir inşa… Metoda riayet etmezsek yol bizi yorar, zamanın geçmesiyle kalpleri katılaşan Ehl-i Kitap gibi oluruz. Kulluk için bedel öder, ama kulluktan lezzet almayız.

• Bireysel hayatımızda yıkım ve inşa metoduna dikkat ettiğimiz gibi, toplumsal hayatımızda da dikkat etmeliyiz. İçinde yer aldığımız toplumun bir taraftan batılı yıkarken öte taraftan hakkı inşa etmesine dikkat etmeliyiz. Eğitim müfredatı, gündemi ve daveti yıkıma odaklı topluluklar; hayırda muvaffak olamazlar. Zira gündemi yıkım olanlar, belli aralıklarla kendilerini de yıkar, istikrarlı bir İslam toplumu oluşturamazlar. Şirki, tağutu ve cahili-

yeyi reddettiğimiz gibi; tevhidi, Rabbimizi ve İslami bir hayatı da öğrenmeli ve buna uygun yaşamalıyız. Aksi hâlde reddedecek bir şey kalmadığında birbirimizi reddetmeye başlarız.

Kendini Tanımak

• Kendimizi çok iyi tanımalı; karakterimizin ve eğilimlerimizin farkında olmalıyız. Öncelikle şunu bilmeliyiz: Yüce Allah "yaratmada çeşitlilik" ilkesiyle bizleri farklı tabiat ve eğilimlerde yaratmıştır.

Ebû Mûsâ El-Eş'ârî'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Yüce Allah, Âdem'i yeryüzünün her tarafından avuçladığı bir avuç topraktan yarattı. Bunun için Âdemoğulları kendilerinde bulunan toprak miktarına göre, kimi kırmızı, kimi beyaz, kimi siyah, kimi bunların arasında bir renkte; (tabiat/huy bakımından da) kimi yumuşak, kimi sert, bazıları kötü, bazıları da iyi olarak geldiler."[1]

Yine bilmeliyiz ki insan, tabiatın gereğiyle amel eder:

"De ki: 'Herkes tıynetine/mizacına/meşrebine uygun hareket eder. Rabbiniz kimin daha doğru yolda olduğunu en iyi bilendir.' "[2]

Kendimizi tanımanın birçok faydası vardır. Bunlardan bazıları şunlardır:

– Neyi ıslah edip neyi geliştirmemiz gerektiğini bilir; eğitim sürecinin daha kısa ve başarılı olmasını sağlarız. Kendini tanımayan insanlar deneme yanılma yoluyla, el yordamıyla ilerler. Kendini tanıyan insan ise hastalıklarını ve sağlıklı yönlerini bilir. Sağlıklı yönlerini geliştirir, hastalıklarını tedavi eder.

– Kendini tanıyan insan, hangi alanda başarılı olmak için yaratıldığını bilir. Zira Yüce Allah her insanı belli yeteneklerle yaratmış ve kulluk yarışına girmesini istemiştir. Her birimizin yeteneği; parmak izi ve göz retinası gibi kendine özeldir. Vahiy ve eğitimle desteklenirse başarı ortaya çıkar. Başarı insanı tatmin eden bir duygu, bir ruh lezzetidir. Oradan aldığı güç ve lezzetle hayatının aksayan yönlerini de düzeltir.

1. Ebu Davud, 4693; Tirmizi, 2955
2. 17/İsrâ, 84

– Kendini tanıyan insan zaaflarının farkında olur. Zaaflarının, din anlayışını şekillendirmesine müsaade etmez; dininin, zaaflarını düzeltmesine çabalar. Bu mesele önemli olduğu için biraz açmamız gerekir: Birçoğumuz zaaflarımızın farkında olmadığımız için, zaaflarımızla dinî tercihlerde bulunuyor, böylece zaaflarımıza dinî kılıf giydiriyoruz. Algıda seçicilik gibi düşünebilirsiniz. Dini anlarken zaaflarımız birer alıcı işlevi görüyor; kendini besleyecek nasları/uygulamaları itinayla bulup seçiyor, diğer nasları/uygulamaları fark etmiyor. Meramım, birkaç örnekle daha iyi anlaşılacaktır. Korkak bir insan, korkaklık zaafının farkında olursa bu zaafı tedavi etmenin yollarını arar. Tedavide muvaffak olamasa dahi, zaafının farkında olarak yaşar. Eğer zaafının farkında olmazsa tedbiri emreden nasları itinayla bulup seçer, zaafının adını tedbir koyar. Şeytan onu Allah (cc) ile aldatır, kötü amelini süslü gösterir… Bırakın zaaf sahibi bir insan gibi davranmayı; kendisi gibi korkak olmayanları tedbirsizlikle, şeriata muhalefetle suçlar. Kıskanç bir insan düşünelim. Şayet zaafının farkında olursa nefsini tedavi eder. Zaafının farkında olmazsa iffeti, kadın erkek ilişkilerini düzenleyen yasaklayıcı nasları, İslam tarihindeki bazı bireysel uygulamaları dinin merkezine oturtur. Hanımını/Kocasını kendi öz babasından/annesinden kıskanma sapkınlığına, kalın perdeleri dahi açtırmama ruh hastalığına, evden çıkarken kapıyı dışarıdan kilitleme sefihliğine dini referans gösterir. Şeytan onu Allah (cc) ile aldatır, kötü amelini süslü gösterir. Kaba saba, bedevi bir insan; peygamberlerin şirk toplumuna meydan okuduğu nasları, gündelik hayatındaki ahlaksızlığına referans kılar. Kul hakkı yemeye alışmış biri barış içinde yaşamanın tüm nimetlerinden yararlanır, ancak ticaretinde savaş hukuku uygular; çalıp çırptığına ganimet der… Hepimiz insanız ve her birimizin kusurları var. Cahiliyeden İslam'a geçerken, elbise değiştirir gibi cahiliyeden sıyrılmıyoruz ne yazık ki. Zaaflarımız, kusurlarımız ve alışkanlıklarımızla İslam'a giriyoruz. Şayet kusurlarımızın farkında olmazsak İslam bizi ıslah etmez. Bizler zaaflarımıza İslam'dan kılıf buluruz. Dinî tercihlerimizi zaaflarımız belirler. Hevamıza kulluk ederken kendimizi Allah'a kul sanırız… Bu da felaketimiz olur.

Duygusal ve Rasyonel Toplumlar

• Olaylara yaklaşım noktasında toplumlar iki kısma ayrılır: Mantıklı/Rasyonel toplumlar, duygusal toplumlar! Doğu toplumlarının, özellikle coğrafyamızın insanları olarak bizlerin, mantıkla arası pek iyi sayılmaz. Yani, duygusal toplumlarız. Bizler de bu toplumun parçası olduğumuz için, duygusal bireyleriz. Duygularımıza hitap eden her ses, bizi harekete geçirebiliyor. Oysa Allah (cc), "Akledin, düşünün, derin düşünün, öğüt alın, anlayış sahibi olun." diye ısrarlı uyarılarda bulunuyor. Şayet aklımızı kullanmaz ve aklı da vahiyle desteklemezsek; duygularımız bizi önüne katar, bir o yana bir bu yana savurur. Mekke'de devam eden on üç yıllık eğitim süreci, bir yönüyle duygusal bir toplumun, akılla hareket eden bir topluma dönüştürülme sürecidir. Düşünün ki Allah Resûlü (sav) Mekke sokaklarında işkenceden bitap düşmüş Sümeyye'yi görüyor. "Sabredin, ey Yasir ailesi! Buluşma yeriniz cennettir!" diyor. Oysa o ân insan öyle bir duygu patlaması yaşar ki kâfirlere saldırmak, onları parça parça etmek ister, değil mi? Sahabenin gözleri önünde Allah Resûlü (sav) alaya alınıyor, hakarete uğruyor, üstü başı kan içinde kalıyor. Bizler okurken dahi öfkeden çıldıracak gibi oluyoruz. Ancak onlar emrolundukları gibi istikamet üzere davranıyor, duygularıyla hareket etmiyorlar… Allah Resûlü'nü sevmiyorlar mı? Hâşâ ve kellâ! Ancak emrolundukları gibi dosdoğru davranıyor, sabrediyorlar. Duygularla değil, vahiy ve akılla hareket etmeyi öğreniyorlar.

Kime Benziyoruz?

• Yüce Allah Kur'ân'da birçok peygamber ve onlarla birlikte kavimlerini anlatmıştır. Acaba İslam'a mensup toplumlar bugün, Kur'ân'da anlatılan hangi kavme daha çok benziyor? Sözü uzatmadan ve tüm açıklığıyla söylemeliyim ki bizler Kur'ân'da anlatılan İsrailoğullarına benziyoruz. Onlar da bir dine, bir nebiye ve bir kitaba mensuptu, bizler de. Onlar da inandıklarının gereğini yerine getirmiyordu, bizler de. Onlar da uzun yıllar baskı altında, onur ve kişilikleri örselenerek yaşamıştı, bizler de. Onlar da işlerine gelen yerde Kitab'a uyuyor, işlerine gelmeyen yerde hayatı kitabına uyduruyordu, bizler de. Onlar da tüm itikadi ve ahlaki problemlerine rağmen seçkin bir millet olduklarına inanıyordu, bizler de… Biz, her şeyimizle İsrailoğullarına

benziyoruz. Toplumsal olarak hiçbir yönden Allah Resûlü'ne ve ashabına, içinden çıktıkları topluma benzemiyoruz. Mekkeliler diktatörlük ve baskı nedir bilmeyen özgür insanlardı. Özgürlükleri için, çöl yaşamını diktatörlerin baskısı altında yaşamaya tercih etmişlerdi. Diktatörlük nedir bilmedikleri için bireysel ve toplumsal onurlarına düşkünlerdi. Kimseye yaranmak için çift karakter geliştirmek zorunda değillerdi. Cesaret, cömertlik ve söze bağlılık onlar için önemliydi… Bir nebileri veya kitapları yoktu. Üstelik bunlara sahip olmadıklarını ve bu durumun eksiklik olduğunu itiraf ediyorlardı.[3] Daha önce geçtiği gibi[4] Kâbe'nin inşasında helal para toplama seferberliği başlatıyor, dolayısıyla kazançlarının haram olduğunu itiraf ediyorlardı… Ahirette kesin olarak cennete girmek şöyle dursun, ahiret konusunda tam bir kafa karışıklığı içindelerdi.[5]

Kime benzediğimizi bilmek bizim için önemlidir. Hem kendi bireysel inşa sürecimiz hem de davetimize muhatap toplumlara yaklaşımımızda fayda sağlar. Şöyle ki;

– Ciddi bir eğitime ihtiyacımız vardır. Zira din ve kulluğu hiç tanımayan insanlar olarak tevhid yoluna girmedik. Temelleri yanlış atılmış bir din tasavvuru ve kulluk anlayışıyla tevhid yoluna girdik. Ne yaparsak yapalım; geçmişin muharref anlayışı bugünümüze gölge düşürüyor; Yüce Allah'ın bizi rızıklandırdığı saf kaynağı bulandırıyor. Bir sahabi iman ediyor ve her şeyi Allah Resûlü'nden yeniden, sil baştan öğreniyordu. Dini ayet ayet, hikmet hikmet yeniden inşa ediyordu. Oysa bizler İsrailoğulları gibi zaten bildiğimiz, uyguladığımız amellerle dine giriyoruz. Hâliyle arınmaya, temizlenmeye, inşaya ihtiyacımız var.

3. "Kendilerine bir uyarıcı gelecek olsa, (tüm) ümmetlerden daha doğru yolda olacaklarına dair olanca güçleriyle yemin ettiler. Kendilerine uyarıcı gelince (bu durum), ancak onların kaçıp uzaklaşmalarını arttırdı." (35/Fâtır, 42)

"(Müşrikler) şöyle diyorlardı: 'Şayet evvelkilerin Kitaplarından bizim yanımızda olsaydı, Hiç şüphesiz, Allah'ın muhlas/arındırılmış/ihlaslı kullarından olurduk.' (Onlara Kitap gelince de) inkâr ettiler. Pek yakında bilecekler/anlayacaklar." (37/Saffât, 167-170)

4. bk. s. 227

5. " 'Allah'ın vaadi haktır, kıyamet hakkında hiçbir şüphe yoktur.' denildiğinde: 'Kıyamet de neymiş? Biz bilmiyoruz. Biz yalnızca zanda bulunduk ve biz yakinen inananlar değiliz.' dediniz." (45/Câsiye, 32)

"Birbirlerine neyi soruyorlar? O büyük haberi! Onların kendisinde ihtilaf içinde oldukları (kıyameti)." (78/Nebe, 1-3)

– Bir sahabi İslam'a girdiğinde zaten cesurdu. Verdiği söze bağlı kalmak onun için hayati öneme sahipti. Bu nedenle, "Sür atını Kızıldeniz'e, biz ardından gelelim!"[6] dediler. Bir İsrailoğlu ise kaypaktı; evde ayrı okulda ayrı, camide ayrı işte ayrı, havrada ayrı panayırda ayrı kişiliklere sahipti. Doğduğu günden itibaren inandığı din, yaşadığı tağuti sistem ve içinde yetiştiği cahilî topluma ayak uydurmayı, her ortamda farklı bir maske takmayı öğrenmişti. Hâliyle söz ahlakı yoktu, korkaktı, tüm genetik kodları "gemisini yürüten kaptan" şeklinde kodlanmıştı. Bu sebeple her tehlike karşısında peygamberlerini yüz üstü bırakıyor, sözlerini bozuyorlardı. Bizler de muhafazakâr evlerimizde ayrı, kemalist eğitim kurumlarında ayrı, toplumda ayrı kişilikler geliştirmiş kaypak bir toplumuz… Zaaflarımızın farkında olmalı, arınma sürecinin meşakkatli olacağını bilmeli, Rabbimizden çokça yardım istemeliyiz. Kişilik, karakter ve ilke sahibi insanların yanında yer almalı; korkaklık ve kaypaklık gibi cesaretli ve onurlu olmanın da bulaşıcı olduğunu bilmeliyiz. Aynı zaaflara sahip olduğumuz insanların yanında yalnızca zaaflarımızı derinleştiririz. Güçlü karakter sahibi insanların yanında ise yaralarımızı sararız.

– İsrailoğulları ahlakına sahip toplumlar, çok çabuk tevhidden döner, eski alışkanlıklarına rücu ederler. Denizi geçer geçmez Mûsâ'dan (as) ilah istemeleri ya da Mûsâ (as) Tur'a çıkar çıkmaz ardından buzağıya tapmaları bu ahlakın yansımasıdır.[7] Günümüzde İslam'a mensup toplumların yola tevhidle koyu-

6. bk. Sîretu İbni Hişâm, 2/349

7. "İsrailoğullarını denizden geçirdik. Kendilerine ait putları olan ve sürekli o (putlara) tapan bir kavme geldiler. 'Ey Musa! Onların ilahları olduğu gibi sen de bize bir ilah yap.' demişlerdi. 'Şüphesiz sizler, cahillik eden bir topluluksunuz.' demişti." (7/A'râf, 138)

" 'Kavmini bırakıp aceleyle (bize gelmenin) nedeni nedir ey Musa?' Demişti ki: 'Onlar benim peşimde (onları bıraktığım hâl üzereler). Rabbim sana aceleyle geldim ki, benden razı olasın.' Buyurmuştu ki: 'Şüphesiz ki biz, senden sonra kavmini (dinlerinde) imtihan ettik ve Samiri onları saptırdı.' Musa öfkeli ve üzgün bir hâlde kavmine dönmüş ve: 'Ey kavmim! Rabbiniz size güzel vaadde bulunmadı mı? Ne o, yoksa size verilen süre uzun mu geldi? Yoksa Rabbinizin gazabı size vacip olsun istediniz de, ondan mı bana verdiğiniz sözden döndünüz?' Dediler ki: 'Sana verdiğimiz sözden irademizle dönmedik. Biz (Firavun ve kavminin) ziynet eşyalarını yüklenmiştik. Onları (ateşe) attık, aynı şekilde Samiri de attı.' Onlara buzağı suretinde böğüren bir heykel çıkarmış ve: 'İşte sizin de Musa'nın da ilahı budur. Fakat (Musa) Unuttu.' demişlerdi. Ona (bir şey dediklerinde) kendilerine cevap vermediğini, onlar için bir fayda sağlamadığını ve zararı da defedemediğini görmüyorlar mı? Andolsun ki, daha önce Harun şöyle demişti: 'Kavmim! Siz ancak bununla fitneye düşürüldünüz. Şüphesiz ki sizin Rabbiniz Er-Rahmân'dır. Bana uyun ve emrime itaat edin.' Demişlerdi ki: 'Musa geri dönünceye kadar, onun başında beklemeye devam

lup daha yolu yarılamadan demokratlaşması, aynı ahlakın farklı koşullarda, farklı suretlerde tezahür etmesidir. Yüce Allah bizi her türlü putperestlikten kurtardıktan sonra, putlardan ve batıl inançlardan medet ummamız, bu kaypak ruh hâliyle direkt ilişkilidir. İçinden çıktığımız ve tevhide davet ettiğimiz toplumu iyi tanımalıyız. Bu tip meyiller gösterdiğimizde bunun kaypak ruh hâlimizle ilişkili olduğunu bilmeli, toplumların İslam'dan şirke dönüşünü doğru izah etmeliyiz. Tâ ki imanımızı kendi şerrimizden koruyalım ve insanların İslam'dan dönüşünü umutsuzluk sebebi kılmayalım.

– Baskı altında yaşayan birey ve toplumların korku hafızası güçlüdür. Ne kadar imani ve ahlaki öğretiye sahip olurlarsa olsunlar; kırbaç sesini duydukları ânda korku, tüm benliklerini esir alır ve talimatla hareket eden robotlara dönüşürler. Mûsâ'nın (as) arkasında saf tutan İsrailoğulları, Firavun'un ilk tehdidinde tüm sözlerini unutup Mûsâ'yı suçlamışlardı.[8] Bugünün baskı altında yetişen toplumları için kırbaç sesi; üniforma/asker ve yargılamadır. Zira toplumun zihninde İstiklal Mahkemeleri, Dersim, Şeyh Said, Yassıada, 12 Eylül, 28 Şubat hâlâ canlıdır. Nasıl olmasın ki; her yirmi yılda bir, sistem bu korkuyu canlandıracak işler yapıyor… Ciddi bir imani yapılanmaya, ahlaki eğitime, Yüce Allah'ın sevgisi, korkusu ve tazimiyle kalplerimizi imara ihtiyaç var. Genlerimize sinmiş korkunun ilacı O'nu (cc) hakkıyla sevmek, O'ndan hakkıyla korkmak, O'nu hakkıyla tazim etmek; yani O'nu (cc) hakkıyla tanımak ve takdir etmektir. Ayrıca böyle bir toplumda dökülenlerin çokluğuyla değil, sebat edenlerin varlığıyla mutlu olmayı öğrenmeli, ümitvar olmalıyız.

– Dini muharref ve siyaseti baskıcı toplumlar, ahlakı zayıf toplumlardır. Böyle toplumların ıslahı, eğitimi zordur. Sabırla, zamana yayarak ve bir cerrah titizliğiyle eğitim verilmek zorundadır. Mûsâ'nın (as) okurken dahi

edeceğiz.' " (20/Tâhâ, 83-91)

8. "Firavun'un kavminden önde gelenler demişlerdi ki: 'Sen, Musa'yı ve kavmini yeryüzünde bozgunculuk yapsınlar, seni ve ilahlarını terk etsinler diye mi bırakacaksın?' (Firavun onları yatıştırmak için) demişti ki: 'Erkek çocuklarını öldüreceğiz, kadınlarını sağ bırakacağız. Şüphesiz ki biz, onların üzerinde kahredici bir güce sahibiz.' Musa, kavmine: 'Allahtan yardım isteyin ve sabredin!' demişti. 'Şüphesiz ki yeryüzü, Allah'ındır ve ona kullarından dilediğini mirasçı/sahip kılar. Akıbet/mutlu son muttakilerindir.' **Demişlerdi ki: 'Sen gelmeden önce de eziyet görüyorduk; sen geldikten sonra da eziyet görmeye devam ediyoruz!'** Demişti ki: '(Böyle düşünmeyin!) Umulur ki Rabbiniz düşmanınızı helak eder ve sizi yeryüzünün halifeleri (onların yerine geçen yöneticileri) kılar. Böylece sizin nasıl işler yapacağınızı gözler.' " (7/A'râf, 127-129)

yüreğimizi daraltan hatalara sabretmesi, işte bundandır. Zira hitap ettiği toplum hastadır. O da müzmin hastasını tedavi eden doktor gibi, sabırla onlarla ilgilenmiştir. Allah Resûlü (sav), kavminin hatalarından daraldığında Mûsâ'nın (as) sabrını hatırlayıp teselli olmuştur.

Abdullah ibni Mes'ûd'dan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü (sav), bir miktar malı paylaştırdı. Ensar'dan bir adam, 'Allah'a yemin olsun, Muhammed bu yaptığıyla Allah'ın rızasını murad etmemiştir.' dedi.

Ben de Allah Resûlü'ne (sav) giderek, hakkında söyleneni ona haber verdim. Allah Resûlü'nün (sav) yüzünün rengi değişti ve 'Allah, Mûsâ'ya rahmet etsin. Yemin olsun, ona bundan fazlasıyla eziyet edilmişti de o yine sabretmişti.' buyurdu."[9]

Eğer biz de İsrailoğullarına benziyorsak nefsimizin ve muhataplarımızın ezasına, kaypaklığına, basitliğine normalden fazla müsamaha gösterebilmeliyiz.

Vahiyle Gelen Enerji Vahyin Gösterdiği Yere Harcanmazsa Kulluğumuzu Zehirler!

• Vahiy ruhtur, nurdur, hayattır. Bir kalp vahiyle buluştu mu ruh canlanmaya, ışıldamaya ve güçlenmeye başlar. Manevi bir enerjiyle dolup taşar. Şayet insan, bu enerjiyi doğru yere kanalize ederse yeryüzünde halifelik, yeryüzünün imarı, insanlık için çıkarılmış hayırlı ümmet olma, en güzel amelle imtihanda öne geçme, Allah (cc) yolunda hakkıyla cihad; yani yaratılış gayesi olan kulluk gerçekleşir. Tüm bu sorumlulukları yerine getirmek için ihtiyaç duyduğumuz manevi kalori, vitamin ve bilumum güç kaynağı vahiydedir.

Bizler sürekli vahyi tilavet ediyoruz. Kur'ân ve sünnet talimi yapıyoruz. Nebilerin, onların sadık havarilerinin/sahabilerinin, sıddıkların, şehitlerin ve salihlerin hayatlarını öğreniyoruz. Ruhumuzda sürekli bir enerji birikiyor. Örneğin, peygamberlerin kavimlerine meydan okumalarını, onların tehditlerine karşı tehditle cevap verdiklerini okuyoruz. Ruhumuz kahramanlık, yiğitlik ve cesaret duygusuyla coşuyor. Oradan secdeye varıyoruz. En yüce

9. Buhari, 6059; Müslim, 1062

olanın karşısında boynumuzu kırıyor, alnımızı toprağa dayıyoruz. İzzetle, üstünlük duygusuyla, onurla çağlamaya başlıyoruz. Asıl mesele bundan sonra başlıyor:

Şayet bu enerjiyi yine vahyin istediği yere; tağutlara, şirke, masiyete ve yeryüzünü kuşatan zulme/adaletsizliğe yöneltirsek yüceliyor, öne geçiyor ve kulluk mertebelerini katediyoruz. Bu enerjiyi istenen yere yöneltmezsek enerji zehirlenmesi yaşıyor, ahlakımızı bozuyor ve İslam'ımızı çirkinleştiriyoruz:

"Andolsun ki İsrailoğullarına, Kitab'ı, hükmü ve nübüvveti verdik. Onları temiz şeylerle rızıklandırdık ve onları âlemlere üstün kıldık. Onlara (helal ve haramları içeren) emirden apaçık deliller verdik. Kendilerine ilim geldikten sonra, aralarındaki azgınlık/kıskançlık/bir diğer gruba üstünlük sağlama isteği nedeniyle ihtilaf ettiler. Rabbin, kıyamet günü, ihtilaf ettikleri konularda aralarında hükmedecektir." [10]

İsrailoğulları cehaletten kaynaklanan toplumsal sorunlar yaşamamıştır. Onlara Kitap, hüküm ve nübüvvet bilgisi ulaşmıştır. Ancak onlar bu bilginin gereğiyle amel etmemiş, Allah düşmanlarına karşı gösterilmesi gereken izzeti birbirlerine karşı sergilemişlerdir. Vahyin ve ibadetlerin getirdiği enerji, yine vahyin hedef gösterdiği yere akmayınca "bağy" ahlakına dönüşmüştür. Bağy; azgınlık, kıskançlık, bir diğer gruba üstünlük isteğidir. Bu duygu onları fırkalara bölmüş, birbirlerine karşı bilemiş ve yine kendilerine karşı zulme sevk etmiştir.

Bugün bizler de benzer bir durum yaşıyoruz. Vahiyle gelen enerjiyi, vahyin istediği yerde kullanmayınca bağy ahlakına dönüştürüyoruz. Küçük meseleleri büyütüyor, putperest müşriklere göstermediğimiz tavrı dindaşlarımıza gösteriyor, onlara zulmediyoruz. Kur'ân bize tağutları, müstekbirleri, mutrefleri ve mele tabakasını hedef gösteriyor. Gözümüz onları kesmiyor; onların mağdur ettiği mustazafları hedef alıyor; mazur olmayan ama mağdur olan halkla, hiç olmadı birbirimizle uğraşıyoruz. Müstekbir tağutların karşısında el pençe divan duran, korkudan konuşmayı unutan veya korkudan çene bağı çözülenler; muvahhidlere karşı birer cengâvere dönüşüyor. Kimileri

10. 45/Câsiye, 16-17

kendi zilletini gizlemek için iyice saldırganlaşıyor. Tağutların karşısında kaybettiği izzeti Müslimlere kustuğu öfke ve taşkınlıkla telafi edeceğini sanıyor, yanılıyor.

Benim şeriattan ve tecrübeden öğrendiğim şudur: Tevhidî cemaatler ve bireyler arasındaki ihtilafların, çekişmelerin ve atışmaların çoğunun temelinde "bağy" ahlakı vardır. Tağuta, şirke ve masiyete yöneltilmeyen ruhsal enerjinin, sahibini zehirlemesi ve kendi dindaşlarına karşı kışkırtması vardır. Allah'a verilen sözü bozmanın cezası olarak dindaşlarına karşı katı kalpli olma durumu vardır. Zira biz, Allah'ın taraftarları olarak O'nunla (cc) sözleşmiştik. Kâfirlere karşı aziz ve güçlü; müminlere karşı mütevazı ve merhametli olacaktık.[11] Biz sözümüzü bozduk; müşriklere karşı zelil ve zayıf; müminlere karşı izzetli/kibirli ve güç gösterisi içinde olduk. Allah da (cc) bizi cezalandırdı, kalplerimizi katılaştırdı:

"Sözlerini bozmaları sebebiyle onlara lanet ettik ve kalplerini katı kıldık ..."[12]

Bu hususta kendime ve kardeşlerime tavsiyem şudur: Bağy ahlakından, hasetten ve kıskançlıktan tevbe edelim. Bizi arındırması için Allah'a (cc) yalvaralım. Neden sürekli dindaşlarımıza, en azından yüzde doksan dokuz oranında aynı olduğumuz insanlara karşı öfkeli olduğumuzu, Trump'ı dahi ıskalayan kinimizin neden hep bize benzeyen insanlara isabet ettiğini düşünelim. Sürekli kimlerle tartışma içinde olduğumuza bakalım! "Kimler bizden emin, kimler bizden korkuyor?" sorusunu sorup bir kâğıda yazalım. Dinî ve siyasi tağutları kâğıdın bir tarafına, tartışma içinde olduğumuz insanları bir tarafa yazalım. Sonuç bizi dahi ürkütecektir.

Özellikle örneklik konumunda olan abilerimiz, hocalarımız, kardeşlerimiz daha dikkatli olmalıdır. Zira imamın ahlakı katlanarak cemaate sirayet eder; imam gülüyorsa cemaat kahkaha atar, imam kızıyorsa cemaat küfreder. Yine kardeşlerimizin şunu unutmamasını isterim: İnsanoğlu ne yaparsa yapsın;

11. "Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse, Allah (sizin yerinize) öyle bir topluluk getirir ki (Allah) onları sever, onlar da (Allah'ı) severler. Müminlere karşı alçak gönüllü/yumuşak huylu, kâfirlere karşı izzetlidirler." (5/Mâide, 54)
"Muhammed, Allah'ın Resûlü'dür. Onunla beraber olanlar, kâfirlere karşı şiddetli, kendi aralarında merhametlidirler…" (48/Fetih, 29)
12. 5/Mâide, 13

ona gerekçe bulmakta ve onu aklileştirmekte zorlanmaz. Zira insan cedelci bir tabiata sahiptir; meseleyi ölçer ve terazi hep insanın lehine tartar. Ancak akıllı Müslim; bulduğu gerekçeleri vahye, fıtrata ve güzel ahlaka arz eder. Kardeşleriyle çekişmesinin temelinde gerçekten iddia ettiği sebepler mi vardır? Yoksa şeytan ona kötü amelini süslüyor, onu Allah (cc) ile aldatıyor mudur? Rabbinden yardım ister ve şeytandan Allah'a sığınırsa Allah'ın izniyle şeytana ve nefsine karşı basiret kazanacaktır.

Bir diğer tavsiyem şudur: Bir kardeşimizde gayri İslami bir tutum görüyorsak ona nasihat edelim; tabii kamera karşısında nasihat olmayacağını, bunun onu düelloya davet eder gibi kaba bir davranış olduğunu bilerek. Karşımızdaki insan ıslah olursa Allah'a (cc) hamdedelim. Şayet biz yanılmışsak ve kardeşimizin açıklamasıyla kendimize çekidüzen vermişsek yine hamdedelim. Ancak nasihat eden ile nasihat edilen kişiler anlaşamamışsa meseleyi Allah'a (cc) havale edelim: "Rabbim, bu kardeşimiz samimiyse onu ve beni ıslah et, sevip razı olduğun işlerde muvaffak kıl. Şayet samimi değilse ona engel ol, fırsat verme." diyelim.

Şayet dinimiz için endişeleniyorsak unutmayalım, bu din Allah'ındır. O (cc), dinine karşı bizden daha fazla gayurdur. Hem, kuvvet ve izzet sahibidir. Dinini bizden daha iyi koruyacaktır. Şayet kardeşimizin yanlış yollara sapmasından endişe ediyorsak unutmayalım; Allah (cc) hidayeti hak edeni saptırmaz, sapıklığı hak edeni de hidayet etmez. Bizler yalnızca uyarıcıyız, kimsenin hidayetinin ve sapıklığının vekili değiliz. Şayet anlam veremediğimiz ve ismini koyamadığımız bir öfke içindeysek unutmayalım, her şeyden önce masaya yatırılması gereken, öz nefsimiz ve kalbimizdir. Beden, yolunda gitmeyen bir şey olduğunda nasıl ağrıyla alarm veriyorsa kalbin de kendine özgü alarm verme biçimleri vardır. Bunlardan biri de insanlara karşı var olan gereksiz ve anlamsız öfkedir. Aslında biraz dikkatli düşünsek meseleyi göreceğiz. Çünkü içimizde konuşan, bize yol gösteren bir vicdan/fıtrat vardır:

"(Hayır!) Bilakis insan, kendi nefsi üzerine basiret sahibidir. (Kendisini en iyi tanıyandır.) Mazeretlerini sayıp dökse bile."[13]

13. 75/Kıyâmet, 14-15

Vicdanın sesini bastırmak için yükselttiğimiz boğaz sesini biraz kısarsak bir şeylerin yolunda gitmediğini anlayacağız. Allah'ın (cc) bahşettiği basiret, bizim hazırladığımız bahanelere galip gelecek. "Neden Müslimler benim gündemimde veya neden yüzde doksan dokuz aynı olduğum insanlar gündemimde?" Bu soruyu bile sorsak, büyük bir mesafe katedeceğiz. Yeryüzünde şirki yayan, insanları dinî ve itikadi olarak sömüren, canlara ve ırzlara musallat olan kimseler benim gündemimde mi? Cevap "hayır" ise bu tutumun dinî/itikadi/ahlaki olmadığı izahtan vareste olacaktır!

Kendime ve kardeşlerime bir diğer tavsiyem şudur: Öncelikler fıkhına riayet etmek durumundayız. Peki, nedir öncelikler fıkhı? Bir meseleyi öncelik sırasına göre gündeme almak, öncelik sırasına göre konuşmaktır. Bu fıkhı bize öğreten nebilerdir!

Örneğin, Mûsâ (as) Firavun'a geldiğinde onu ilk önce Allah'a kul olmaya davet etti. Sonra İsrailoğullarını serbest bırakmasını istedi. Firavuni düzende başka sorun yok muydu? Elbette vardı. Ancak tüm sorunların temelinde şirk ve bir halkın mustazaflığı vardı. Mûsâ (as) biliyordu ki; İsrailoğulları Firavun diyarından kurtulmadan hiçbir sorun çözülmeyecekti. Zira kırbaç seslerini duydukları ân; kalpteki korku depreşecek ve eski hâllerine döneceklerdi.

Allah Resûlü (sav) Muâz'ı (ra) Yemen'e yolladığında ona tavsiyede bulundu: Önce tevhid, sonra namaz, sonra zekât… Biri gerçekleşmeden diğerine geçmemesini istedi.[14] Yani o (sav), öncelik fıkhının gözetilmesini istedi…

O hâlde bizim önceliğimiz ne olmalıdır? Bunu tespit ederek işe koyulalım. Sonra vakıadan kaynaklı farklı öncelikler olabileceğine inanalım. Her şeyden önce anlamaya çalışalım. Kendi yaşadığımız vakıayla başka bir coğrafyanın önceliklerini tespit edemeyiz. Değerlendirmemiz eksik ve yanlı olur. Yanılır ve zulmederiz.

Bir diğer tavsiyem şudur: Şahsi ve cemaatsel maslahatlardan önce, düşün-

14. İbni Abbâs (ra) şöyle anlatır: "Allah Resûlü (sav) Muâz'ı Yemen'e gönderdiği zaman ona şöyle buyurdu: 'Sen (halkı) Ehl-i Kitap olan bir yere gidiyorsun. İlk önce onları Allah'a ibadet etmeye davet et. Allah'ı tanıdıkları zaman Allah'ın onlara günde beş vakit namazı farz kıldığını haber ver. Namaz kılmaya başladıkları zaman, Allah'ın onlara, mallarından zekât alınıp fakirlerine verilmesini farz kıldığını söyle. İtaat ederlerse bunu onlardan al. Ama insanların mallarından en iyilerini almaktan kaçın.' " (Buhari, 1458)

memiz gereken başka bir maslahat vardır. O da tevhid davasının maslahatıdır. Bir şey yapmadan önce, "Bunun bana veya cemaatime ne gibi fayda ve zararları olur?" diye düşünmeden önce, "Bunun davama ne gibi fayda ve zararları olur?" diye düşünmemiz gerekir. Çünkü şahıslar ve cemaatler araç, tevhid davası amaçtır. Şahıslar ve cemaatler geçici, tevhid davası kalıcıdır. Şahıslar ve cemaatler ikinci planda, tevhid davası önceliklidir… Ölçüleri şaşırırsak davamız araca, araçlar da davamıza dönüşür. Allah'a (cc) değil, kendimize ve cemaatimize davet ederiz. Kaldırdığımız sancak, kör sancağa; altında toplanan insanlar da cahiliye sancağı altında toplananlara dönüşür. Kaybeder ve kaybettiririz. Allah muhafaza…

Bugün bir kardeşimiz düştüğünde, düşen yalnızca o olmayacak. Onunla birlikte temsil ettiği dava; yani sen, ben, biz… hepimiz düşeceğiz. Bu sebeple Allah Resûlü'nü örnek almalıyız. O (sav); Rumlarla işbirliği yapan, Mekkeli müşriklerle ittifak kuran, Yahudilerle entrika çeviren, Allah Resûlü'ne hakaret eden, Allah Resûlü'ne suikast düzenleyen, kadın satan, Allah Resûlü'nün hanımına iftira eden… adamlara dahi "Muhammed, ashabını öldürüyor." denilmesin diye karışmadı. Çünkü dışarıdan bakan bir göz, "Nebi'nin ashabı" ile "münafıkları" ayırt edemezdi. Aynı kelimeyi söylüyor, aynı safta namaz kılıyor, aynı toplumda yaşıyorlardı. Sırf insanlar meselenin hakikatini bilmediği için, bu dinden soğumasınlar diye böyle adamlara müsamaha gösterdi. Demek ki; biz Müslimlerin de dışarıdan bakan gözlere karşı sorumlulukları var. İnsanların ne düşüneceği önemli, önemsemek zorundayız. Kendimiz için değil, temsil ettiğimiz aziz İslam davası için. Kaldı ki biz, münafıklarla değil, Müslimlerle yaşadığımız sorunlar için konuşuyoruz. Bırakın dışarıdan bir gözü, içeriden bakanın dahi farklılıklarımızı anlamak için çaba sarf etmesi gereken insanlardan… [15]

İçindeki Rahmâni Sese Kulak Ver

• Yüce Allah kulluk yürüyüşümüzü kolaylaştırmak için afaka ve enfüse, kainata ve öz nefislerimize sayısız ayet yerleştirmiştir. Bu ayetlerden biri, içimizdeki Rahmâni seslerdir. Şöyle ki;

15. bk. Tevhid Dergisi, S 97, s. 12-14

"Kendini çokça kınayan nefse de yemin ederim."[16]

Yüce Allah, Nefs-i Levvâme'ye yemin ederek insan nefsinin bir özelliğine dikkat çeker. İnsan nefsi kötülüğü emrettiği[17] gibi kınama özelliğine de sahiptir. İnsan; Allah'ın (cc) sınırlarını çiğnediğinde, kendisinin veya toplumun ona yakıştırmadığı bir iş yaptığında içinden yükselen eleştirel ses, kınayan nefsin sesidir. Aynı surenin 14. ve 15. ayetleri, kınayan nefsin kaynağına da işaret eder:

"(Hayır!) Bilakis insan, kendi nefsi üzerine basiret sahibidir. (Kendisini en iyi tanıyandır.) Mazeretlerini sayıp dökse bile."[18]

İnsanın kendine dair basireti ve bu basiretin, olumsuz davranışlarına eleştiri/kınama olarak yansıması, Yüce Allah'ın bir lütfudur. Her ne kadar okuduğumuz ayetler ahiret bağlamında zikredilse de her birimiz kınayan nefsin sesini ara ara duyduğumuzdan, ayetin dünyayı da kapsadığını öz nefsimizden bilebiliriz.

Abdullah ibni Mes'ûd'dan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü (sav), 'Sizden hiç kimse yoktur ki mutlaka kendisine cinlerden bir arkadaşı, meleklerden de bir arkadaşı vekil kılınmıştır.' **buyurdu.**

Sahabe, 'Peki siz, ey Allah'ın Resûlü?' diye sordu.

Allah Resûlü de (sav) şöyle dedi: 'Aynı şekilde ben de! Ancak Allah'ın ona karşı bana yardım etmesi müstesna. O teslim oldu ve bana hayırdan başka bir şey emretmez.' "[19]

Yine Abdullah ibni Mes'ûd'dan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü (sav), 'İnsanoğluna şeytanın vesvese vermesi, meleğin de ilham etmesi vardır. Şeytanın vesvesesi şerre götürmek ve hakkı yalanlatmaktır. Meleğin ilhamı ise hayırlara götürüp hakkı doğrulatmaktır. Kim hayırlara yönelmeyi ve hakkı doğrulamayı vicdanında bulursa bunun Allah'tan olduğunu bilsin ve

16. 75/Kıyâmet, 2
17. "Ben, nefsimi temize çıkarmam. Çünkü nefis -Rabbimin merhamet ettiği müstesna- çokça kötülüğü emreder. Şüphesiz ki Rabbim, (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir." (12/Yûsuf, 53)
18 75/Kıyâmet, 14-15
19. Müslim, 2814

Allah'a hamdetsin. Kim de vicdanında şeytanın vesvesesini bulursa taşlanmış ve kovulmuş şeytandan Allah'a sığınsın.' **buyurdu ve şu ayeti okudu:** 'Şeytan (değerli olan ve Allah yolunda infak edilmeye layık mallarınızı vermeyesiniz diye) sizi fakirlikle korkutup, size fuhşiyatı emrediyor...'[20] "[21] [22]

Yüce Allah, her insana bir melek bir de şeytan tevkil etmiştir. Biri tıynetine uygun olarak insanı hayra, öteki de şerre davet etmektedir. Örneğin ezanı/İlahi çağrıyı duyduğumuzda, "Kalk namaz kıl." diyen o ses, bize tevkil edilen melek dostumuzun sesidir.[23] "Biraz sonra kılarsın." diyen ses ise düşmanımız İblis'in sesidir. Bizi infaka teşvik eden o "Ver!" sesi dostumuzun, kirayı/borçları/ihtiyaçları hatırlatıp "Verme!" diyen ses, düşmanımızın sesidir.

Nuvâs ibni Sem'âni El-Ensârî'den (ra) **rivayet edildiğine göre, Allah Resûlü** (sav) **şöyle buyurmuştur:**

"Allah (cc), dosdoğru yol hakkında şöyle bir misal verdi: 'Yol boyunca iki duvar, duvarlarda açık kapılar ve kapılar üzerinde de gerilmiş örtüler vardır.

Yolun üzerinde bir davetçi şöyle der: 'Ey insanlar! Hep birlikte bu yola girin ve eğriliğe kapılmayın.'

İnsan bu kapıların birinden girmek istediğinde bir başka davetçi de şöyle nida eder: 'Yazıklar olsun sana, onu açma! Çünkü açacak olursan, oradan girersin.' '

Sırat (dosdoğru yol), İslam'dır; iki duvar, Allah'ın sınırlarıdır; açık kapılar, Allah'ın haramlarıdır; yol üzerindeki davetçi, Allah'ın Kitabı'dır; diğer davetçi ise **her Müslim'in kalbindeki, Allah'ın vaizidir.**"[24]

---

20. 2/Bakara, 268
21. Tirmizi, 2988
22. Hadisin sıhhati hakkında muhaddisler ihtilaf etmiştir. Tirmizi, rivayetin "Hasen Ğarib" olduğunu söylemiştir. Hadisin sıhhatinde ihtilaf nedeni, ravilerden Atâ ibni Sâib'tir. O (rh), belli bir yaştan sonra ihtilata (hadisleri karıştırma illetine) düşmüştür. Hâliyle ondan ihtilat öncesi rivayet edilen hadisler ile ihtilat sonrası rivayetlerin hükmü farklıdır. Atâ'dan (rh) rivayette bulunan Ebu'l Ehvez (rh), ihtilat sonrası ravilerden kabul edildiği için rivayeti çoğu muhaddis tarafından zayıf addedilmiştir. Allah en doğrusunu bilir. (Atâ (rh) için bk. Tehzîbu't Tehzîb, 4/491-495, 5393 No.lu ravi)
23. "Şüphesiz ki: 'Rabbimiz Allah'tır.' deyip sonra da istikamet üzere olanların üzerine melekler iner (ve der ki): 'Korkmayın, üzülmeyin, size vadolunan cennetle sevinin. Bizler, dünya hayatında da ahirette de sizin dostlarınızız. Orada canınızın istediği her şey sizindir ve orada olmasını arzuladığınız her şey de sizindir.' " (41/Fussilet, 30-31)
24. Ahmed, 17634

Allah Resûlü'nün verdiği bu misal, her müminin kalbinde bir vaiz olduğunu gösterir. Kalpteki vaiz, Yüce Allah'ın (cc) görevlendirdiği bir uyarıcı ve hatırlatıcıdır. İnsan, Allah'ın sınırlarını çiğnemeye yeltendiğinde hissettiği bir ânlık rahatsızlık, işte o vaizin, "Yazıklar olsun, yapma!" sesidir. Kalpteki vaizin sesi önemlidir. Önemli olduğu için Allah Resûlü (sav), kafası karışan insana onu dinlemeyi tavsiye etmiştir:

El-Haşenî'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü'ne (sav), 'Ey Allah'ın Resûlü! Bana, benim için helal olan ve haram kılınan şeyleri haber ver!' dedim.

Nebi (sav) kafasını benim için kaldırdı, bakışlarını doğrudan bana çevirdi ve şöyle dedi: 'İyi olan şeyler nefsinin sessiz kaldığı ve yaptığın takdirde kalbinin mutmain olduğu amellerdir. Günah ise nefsini rahatsız eden ve kalbine tatminlik vermeyen amellerdir. Müftüler sana aksine fetva verse de. Ne evcil eşeğin etini yemeye yaklaş ne de tırnaklı yırtıcı hayvanların."[25]

İnsanlar fetva verse dahi içte duyulan rahatsızlık/huzursuzluk, kalbin uyarısıdır. Zira müftü, şer'i delile bakar ve "Caizdir." der. Ancak o caiz olan şey bize uygun olmayabilir; şeytanın daha büyük şerre çekmek için öncü adımı olabilir; nefsimizde bulunan bir hastalık nedeniyle özel olarak bize zararı olabilir. Kalpten gelen uyarı/huzursuzluk; nefsin kendine dair basireti, Allah'ın (cc) kalpteki vaizinin sesi veya melek dostumuzun hatırlatması olabilir. Tüm bunlardan ötürü, insanların fetvasından üstün ve öncelikli kabul edilmiştir.

Sanırım bu kadar izah yeter. Şimdi asıl meseleye, sadede gelelim. Bir dil öğrendiğimizi düşünelim. Uzun zaman o dille konuşmaz, o dili duymaz veya o dilde okumazsak ne olur? Dil unutulur, zayıflar… İşte, Allah'ın vaizinin dili de böyledir. Kulak verdikçe pratikleşir, daha net duyar ve daha iyi anlarız. O dile kulak tıkadıkça dil zayıflar, unutmaya yüz tutarız. Hâliyle kendi sesimize yabancılaşırız. Tehlikeli olan şudur: Rahmâni ve şeytani sesler, insanın içinde durmadan yankılanır. Birinin sesini açtığınızda diğeri kendiliğinden kısılır, etkisi zayıflar. Kıstığınız sese zamanla yabancılaşırsınız. O vardır, hep oradadır; ama siz duyamaz, anlayamazsınız.

25. Ahmed, 17742

İnsanlardan kimisi Allah'ın (cc) vaizinin sesine kendi sesini ekler, o sesi olabildiğince güçlendirir:

Enes ibni Mâlik'ten (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Ömer ibni Hattâb'ın sesini işittim ve ben de onunla birlikte çıktım. Sonra bir bahçeye girdi.

Bahçenin ortasındaki duvarın diğer tarafında kendi kendine şöyle söylediğini duydum: 'Ey Müminlerin Emîri Ömer ibni Hattâb! Vah sana! Allah'a yemin ederim ki ya Allah'tan korkarsın ya da Allah sana gerçekten azap edecek.'"[26]

Kimisi de o sese, yani kendi özüne yabancılaşıp dış sesler arar. Bulduğu her insana, "Bana nasihat et." der. Bu durum neye benzer? Evinde Allah Resûlü (sav) otururken komşu kapısını çalıp, "Bana nasihat et." diyen insanın durumuna benzer. Şöyle ki; Yüce Allah, hayra çağıran bir meleği dostumuz kılmıştır. Bunca sesi duymayan, kendi öz nefsine sağır insan; yabancı birinin sesini nasıl duyacaktır? Diyelim ki duydu, etkisi ne kadar sürecektir? Yanlış anlaşılmak istemem! Amacım nasihati önemsizleştirmek değil. Yüce Allah, "Hatırlat/öğüt ver! Çünkü hatırlatma müminlere fayda verir."[27] buyurur. Nasihat hatırlatmadır. Gayesi, insanın iç sesini aktive etmesi, Rahmâni sesleri yükseltmesidir. Amacının dışında kullanılırsa vakit öldürmeye döner ve faydasını yitirir. Boş konuşma ile nasihat arasında fark kalmaz. Sözün özü; nasihatin faydalı olması için dahi bizim iç dünyamızın aktif olması gerekir.

İçimizdeki Rahmâni sesleri duymak için öncelikle dış sesleri kısmak gerekir. Sonra kendi içimize dönmek, Es-Semi' olan Allah'ın işittirmesi için çabalamak gerekir. Akleden bir kalp ve bilinçli bir dinlemeyle her ses bir öğüde dönüşür. Kalbin ve kulağın bir sese verilmesi, bilinçli ve tüm benlikle dinlemeyi ifade eder:

"Hiç kuşkusuz bunda, (akleden) bir kalbi (olan) ve şahit (bilinçli) olarak dinleyen için öğüt vardır."[28]

26. Muvatta, 2837
27. 51/Zâriyat, 55
28. 50/Kâf, 37

Ömer'in (ra) yukarıda okuduğumuz davranışını bir daha, üzerinde düşünerek okuyalım.

Enes ibni Mâlik'ten (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Ömer ibni Hattâb'ın sesini işittim ve ben de onunla birlikte çıktım. Sonra bir bahçeye girdi.

Bahçenin ortasındaki duvarın diğer tarafında kendi kendine şöyle söylediğini duydum: 'Ey Müminlerin Emîri Ömer ibni Hattâb! Vah sana! Allah'a yemin ederim ki ya Allah'tan korkarsın ya da Allah sana gerçekten azap edecek."[29]

"Kendi kendine konuşana deli derler." diyen cahilî bir kültürün çocukları olarak, "Kendi kendine konuşana/nasihat edene veli derler." diyebilmeliyiz. Kulluk yürüyüşünde istikamet üzere olabilmek için kendimizle konuşmayı, dertleşmeyi ve nasihatleşmeyi öğrenmeliyiz. Kendimize yapacağımız her nasihat, içimizdeki Rahmâni sese ses olmak ve onu dillendirmek demektir. Bu davranış, içimizdeki sesi güçlendirecektir, Allah'ın izniyle.

Şimdi ekranları karartın, telefonları sessize alın, ben de dâhil bütün hocaların/davetçilerin sesini kısın. Abdest alıp iki rekât namaz kılın, yerinizde öylece oturun ve kalbinizi dinleyin… Bakalım, Allah'ın vaizi neler söyleyecek?[30]

Acelecilikten Sakın

• İnsanın zaaflarından biri de aceleciliktir:

"… İnsan çok acelecidir."[31]

"İnsan aceleden yaratılmıştır…"[32]

İnsanın aceleciliğini terbiye etsin diye sabır, sükûnet, ağırbaşlılık/vakar müminlere emredilmiştir. Zira acelecilik insanın kulluk yürüyüşünü sekteye uğratan, insanın yürüdüğü zemini kayganlaştıran bir kulluk afetidir. Aceleci insan hem Rabbinin hem de kulların hakkına girer. Aceleciliğin birçok zararı vardır. Ben, bu çalışmanın içeriğine uygun olan üç temel zarara dikkat

29. El-Muvatta, 2837
30. bk. Tevhid Dergisi, S 111, s. 4-6
31. 17/İsrâ, 11
32. 21/Enbiyâ, 37

çekeceğim. Bunlardan ilki, insanı öğrenmekten ve olgunlaşmaktan alıkoymasıdır. İkincisi, hayır ve şerri birbirine karıştırmaktır. Üçüncüsü ise kul hakkına girmek, insanları suçlamaktır. Şimdi bu üç zarara yakından bakalım:

– Acelecilik insanın dinini öğrenmesine ve olgunlaşmasına, yani ilim ve hikmete engel olan bir kulluk afetidir. Bu nedenle Allah (cc), başta resûlleri olmak üzere insanların eğitim esnasında aceleci olmasını yasaklamıştır:

"… Kur'ân'ın sana vahyedilişi bitmeden (onu ezberlemek için) acele etme! De ki: 'Rabbim, benim ilmimi arttır.' "[33]

"Onu (anlama ve ezberlemeyi) çabuklaştırmak için, dilini onunla hareket ettirme. Şüphesiz ki onu (kalbinde) toplamak ve okutmak bizim işimizdir. Onu okuduğumuzda sen okunmasını takip et. Sonra kuşkusuz, onu açıklamak da bizim işimizdir."[34]

Acele eden, öğrenemez. Öğrense bile özümseyemez. Özümsenmeyen bilgi, bir binaya rastgele atılmış harç ve tuğla gibidir. Harç ve tuğla binanın yapı malzemesidir. Bir düzen içinde yerleştirilmezlerse ortaya çıkan şey ucube olur. Kulluk binasının yapı malzemesi de şer'i ilim, vahyin öğretileridir. Bir düzen içinde alınan eğitim, insanı inşa eder. Acele edilmiş, her bilginin yerli yerine yerleşmediği eğitim ise, tuğla ve harcın rastgele yığıldığı binaya benzer. Yani hiçbir şeye… Acelenin yasaklanmasının bir diğer nedeni insanı hikmetten alıkoyması, olgunluğa engel olmasıdır. Yüce Allah bu durumu, Mûsâ (as) ve Hızır (as) örneği üzerinden anlatır:

"Musa ona demişti ki: 'Sana öğretilen doğrulardan/isabetli bilgilerden bana öğretmen için sana tabi olayım mı?' Demişti ki: 'Sen, benimle beraberliğe sabredemezsin! Hem hakikatini kavrayamadığın (sana verilmemiş bilgiye) nasıl sabredeceksin ki?' (Musa) demişti ki: 'İnşallah beni sabreden biri olarak bulacaksın ve senin hiçbir emrine karşı gelmeyeceğim.' Demişti ki: 'Şayet bana tabi olursan, (ne olursa olsun) sana açıklama yapmadıkça bana hiçbir şey sorma!' İkisi yola koyulmuşlardı. Nihayet bir gemiye bindiklerinde, (o) gemiyi delmişti. (Musa) demişti ki: 'İçindeki ahaliyi boğmak için mi onu deldin? Andolsun ki sen, hayret edilesi bir iş yaptın.' Demişti ki: 'Beraberliğime/yol arkadaşlığıma

33. 20/Tâhâ, 114
34. 75/Kıyâmet, 16-19

sabredemeyeceğini söylememiş miydim sana?' (Musa:) 'Unuttuğum bir şeyden dolayı beni yargılama ve bu işimden dolayı bana zorluk çıkarma.' demişti. Yola koyuldular. Nihayet bir çocukla karşılaştılar. Onu (çocuğu) öldürdü. (Musa:) 'Tertemiz bir canı, (kısas gibi) bir can karşılığı olmadan mı öldürdün? Andolsun ki sen, çok çirkin bir hata işledin.' demişti. Demişti ki: 'Beraberliğime/yol arkadaşlığıma sabredemeyeceğini söylememiş miydim sana?' (Musa:) 'Bir daha bir şey soracak olursam, benimle (yol) arkadaşlığı yapma. (Yolunu ayırdığın takdirde de) seni mazur sayarım.' demişti. (Tekrar) yola koyulmuş, nihayet bir belde halkına varmışlardı. Onlardan yemek istemişler (fakat halk) onları misafir etmeye yanaşmamıştı. Orada yıkılmaya yüz tutmuş bir duvar bulmuşlardı. Onu (duvarı onarıp) düzeltmişti. (Musa:) 'İsteseydin (bu hizmetin) karşılığında ücret alabilirdin.' demişti. 'Bu benimle senin arandaki ayrılık (zamanıdır). Sabretmeye güç yetiremediğin şeylerin tevilini/hakikatini sana haber vereceğim.' demişti. 'Gemiye gelince, o, denizde çalışan yoksul insanlarındı. Onu kusurlu hâle getirmek istedim. (Çünkü) onların önünde (sağlam olan) her gemiye zorla el koyan bir yönetici vardı. Çocuğa gelince, onun anne babası mümin kimselerdi. (Çocuğun sevgisinin) onları azgınlığa ve küfre sevk etmesinden çekindik. İstedik ki Rableri onlara (ölenin yerine) daha hayırlı, temiz ve merhametlisini ihsan etsin. Duvara gelince, o, şehirde (yaşayan) iki yetime aitti. Altında da o ikisine ait bir hazine vardı. Onların babası salih bir kimseydi. Rabbin onların yetişkinlik çağına erişip hazinelerini çıkarmalarını istedi. (Bu,) Rabbinden bir rahmettir. (Bunları) kendiliğimden yapmadım. İşte, sabretmeye güç yetiremediğin şeylerin hakikati budur.' "[35]

Salih kulun yolun başında,[36] ortasında[37] ve sonunda[38] Mûsâ'ya söylediği şey nedir? Sabır! Ancak sabredenler öğrendiklerini özümser, öğrendikleriyle olgunluğa/hikmete erişirler. Acele edenler ise ya ilimden ya da ilmi özümsemekten mahrum kalırlar.

– Acelecilik insanın hayırla şerri karıştırmasına, zararına olan şeyi hayrına sanmasına neden olur. Bu, ilk maddeyle bağlantılı bir kulluk afetidir. Ace-

35. 18/Kehf, 66-82
36. bk. 18/Kehf, 67
37. bk. 18/Kehf, 72, 75, 78
38. bk. 18/Kehf, 82

leci insan bilgide olgunlaşmamıştır. Bildikleri onu hayra sevk etmez, çoğu zaman sathi davranır ve zarara uğrar:

"İnsan hayra dua ettiği gibi, (öfkelenip sıkıldığında beddua ederek) şerre de dua eder. İnsan çok acelecidir."[39]

"(Azabı) vadilerine yönelen bir bulut olarak gördüklerinde (sevinç içinde): 'Bu, bize yağmur yağdıracak buluttur.' dediler. (Hayır, öyle değil!) Bilakis o, acele ettiğiniz (azaptır). İçinde can yakıcı bir azap olan rüzgâr..."[40]

Aceleci insan her şeyin bir ân önce olup bitmesini ister, bunun için bazen beddua da eder. Yüce Allah'ın azabını rahmet zanneder. Çünkü acelecilik yüzeyselliktir. Akılla değil duygularla hareket etmektir. Ayrıca hikmetten yoksun olduğu için çoğu zaman şer olan şeyi hayır zanneder ve yanılır. Ağzı laf yapan dolandırıcıları salih arkadaş zanneder. Çokça Allah, inşallah, ahicim diyen tipleri takvalı sanır. Bol efektli videoların ümmetin sorunları için hazırlandığını düşünür. Henüz tanıdığı insanlara bir ömür kendini ilzam edecek sözler verir. Çünkü aceleci kişiler duygusaldır. Duygularına hitap eden her şeyi hayırlı zanneder...

– Acelecilik insanın yanlış değerlendirmede bulunmasına, kul hakkına girmesine neden olur:

"Musa kavmine öfkeli ve üzgün bir hâlde döndüğü zaman: 'Arkamdan ne kötü işler ettiniz. Rabbinizin emrinin bir an önce olmasını istediniz (öyle mi)?' demişti. Levhaları fırlatmış ve kardeşinin başını (saçından) tutup kendisine çekmişti. (Harun:) 'Ey anamın oğlu! (Sandığın gibi değil!) Bu topluluk beni zayıf buldular ve neredeyse beni öldüreceklerdi. Bana, düşmanları sevindirecek bir şey yapma ve beni zalimler topluluğuyla bir tutma.' demişti. (Bunun üzerine) Musa demişti ki: 'Rabbim! Beni ve kardeşimi bağışla ve bizi rahmetine dâhil et. Sen merhamet edenlerin en merhametlisisin.' "[41]

Mûsâ (as) Tur Dağı'ndan döndüğünde kavmini putlara tapar hâlde buldu. İmani bir coşkuyla öfkelendi. Ancak olanı biteni sorup öğrenmediği için

39. 17/İsrâ, 11
40. 46/Ahkâf, 24
41. 7/A'râf, 150-151

Hârûn'un (as) saçını sakalını çekiştirdi, onu suçladı. Hem kalbini kırdı hem de putperestler içinde onu (as) küçük düşürdü. Oysa Hârûn (as) onları uyarmış fakat onu dinlememişler, üstüne üstlük onu öldürmeye yeltenmişlerdi.

Aceleciliğin bu üç zararını gördükten sonra kendimize dönelim. Sizce henüz Kur'ân'ı baştan sona okumamış, sünnete dair genel bir fikir edinmemiş, Allah Resûlü'nün hayatını baştan sona talim etmemiş biri; din konusunda konuşursa ne olur? İslam'a dair bütünlüklü bir bakış açısı olmadan tercihte bulunan, dost ve düşman edinen ne yapar? İnsanları ve İslami toplulukları yalnızca gördüğü kadarıyla veya başkalarının anlatımıyla tanıyan insan kul hakkına girmeden yoluna devam edebilir mi? Öğrenmeye ve olgunlaşmaya zaman ayırmadan "şu hayır, şu şer" diyen insan, hayra mı şerre mi düşer? Acelecilik hayat boyu pişmanlığı, hayat boyu insanlardan helallik istemeyi, hayat boyu "yanılmışım" demeyi gerektirir. Aceleci insanlar zamanla öz saygılarını yitirir, buna bağlı olarak başkalarının göstereceği saygıyı da kaybederler. Benim şahsi tecrübem odur ki büyük pişmanlıkların ardında acele karar verme, acele hareket etme vardır. Çoğu insanın geçmişe duyduğu pişmanlığın ardında yine acelecilik vardır. Öyleyse sabırlı olmalı, öğrenmeye ve olgunlaşmaya yeterli zaman ayırmalı, en azından dinin asıl kaynaklarını baştan sona ve usulünce öğrenecek kadar bir zaman sabretmeyi şiar edinmeliyiz. Aksi hâlde aceleciliğimiz, kulluk yürüyüşümüzü sekteye uğratan bir afete dönüşür. Kendimizin tuzağı oluruz. Çoğu insan yolun başında ıslah etmediği acelecilik sıfatının kurbanı oluyor, ne yazık ki.

Olmak Bir Süreçtir

• Yukarıdaki maddeyle bağlantılı olarak üzerinde durmamız gereken bir diğer konu olgunlaşmanın bir süreç olduğudur. Şöyle ki; tevhid yoluna yeni giren kardeşlerimizle hasbihâlimize yeni bir tespitle devam edelim: Hamdolsun, şer'i ilme ulaşma yolları ve tevhid davasına katkı sunma vesileleri çoğaldı/kolaylaştı. Birçok genç şer'i ilmi ve tevhid davasını dünyevi beklentilere önceliyor, gençliğini adamak istiyor. Genç kızlarımız bu konuda erkeklerden daha istekli ve özverili. Yüce Allah'a hamdediyor ve bu durumu sevinçle karşılıyoruz. Ancak şöyle bir sorunumuz var: Kardeşlerimiz "olmanın/olgunlaşmanın" bir süreç olduğunu unutabiliyor. Bir ürünü tüketir

gibi olgunlaşmanın tüm merhalelerini tüketip netice elde etmek istiyorlar. Olamayınca da -ki acele ile olgunluk bir arada olmaz- ümitsizliğe kapılıyor, kendilerine olan güvenlerini yitiriyorlar. Yani sermayeyi çarçur etmiş oluyorlar… Ümit ve güven kaybedilirse, hangi yol yürünebilir ki?

Meramımı daha iyi anlatmak için bir örnek vereyim: Bir genç kızımız, dört yıl boyunca bir alana yoğunlaşıyor… Sonra o alanda bir şeyler üretmek istiyor. Ürettiği verimi bir başkasının ürettiği verimle kıyaslıyor. Şu sonuca ulaşıyor: "Ben beceriksizim. Çünkü dört yıl yoğunlaştığım alanda bile nitelikli bir şeyler üretemiyorum." Sorun şu ki kendisini kıyasladığı kişi otuz yıldır o alana yoğunlaşmış, eğitim almış, eğitim vermiş biri! Yani dört yıllık emek ile otuz yıllık emeğin benzer nitelikte ve etkide olmasını istiyor. Peki, bu mümkün mü? Otuz yıl ve dört yılı yan yana yazsa yaptığı kıyasın batıl olduğunu, şeytanın ona sağdan yaklaştığını, "olma" sürecini baltaladığını anlayacaktır. Tekrar edelim: Olmak, bir süreçtir. Emek, fedakârlık ve yoğunlaşma amellerine karşılık El-Vehhâb olan Rabbimizin armağanıdır. Dört yaşındaki bir çocuk, otuz dört yaşındaki bir yetişkine bakıp, "Galiba ben böyle olamayacağım." der ve yaşama azmini terk ederse ne olur? İşte dört yıllık emeğini otuz dört yıllık emekle kıyaslayıp mücadele azmini terk eden kişi de aynı şeyi yapmış, kendine zulmetmiş olur.

Sabır gençler, sabır! Örnek aldığınız insanların yaşamına bir bakın. Geçmişten veya bugünden örnek aldığınız insanlar, bir süreç sonunda olgunlaştılar. Dövüle dövüle demirin, ateşlerde yana yana çömleğin şekil alması gibi; ilim, amel, mücadele ve imtihanlar… döve döve, yaka yaka onları şekillendirdi/olgunlaştırdı. Sabrettiler, Yüce Allah da onların sabrını ilim ve tecrübeyle ödüllendirdi. Sabırlı olun ve Yüce Allah'ın vaatlerine güvenin. O (cc), her nefse çabasının karşılığını verir, hiçbir çabayı zayi etmez.[42]

Amel Ederek Öğrenmek

• Tevhid yoluna girdikten sonra, hemen her gün yeni şeyler öğrenecek, yeni bilgiler edineceksin. Şayet öğrendiklerini özümser ve hayatına yansıtarak yürüyüşünü sürdürürsen her bilgi seni Allah'a yaklaştırır. İmanını, amelini ve Müslim kişiliğini besler, sana kuvvet katar. Aksi durumda, öğrendiklerin

42. bk. Tevhid Dergisi, S 108, s. 5-6

seni zehirlemeye başlar. Bu durumu beslenme üzerinden düşünebilirsin. Bedenin gıdası olan yiyecekler hazmedilmeden üzerine yenisi eklenirse mide zehirlenir. Ruhun gıdası olan şer'i bilgiler de böyledir. Amel edilerek özümsenmezse kalp zehirlenir. Kalbin bilgiyle zehirlenmesi; o bilgiyle kibre kapılması, kendini beğenmesi ve o bilgiyi başkalarının başına vurmasıdır (cedel). Önemine binaen bu konuya yakından bakalım: Her gün düzenli yaptığımız Kur'ân okuma üzerinden düşünmeye devam edelim:

Okunan ayetle amel etme çabası, insanın Yüce Allah'a doğru attığı bir adımdır. O'nun rızasını umduğunu, O'nun (cc) emrine icabet ettiğini ve O'nun azabından korktuğunu göstermesidir. Yüce Allah insanın bu adımına on adımla, yürüyüşüne koşarak karşılık verir. İnsanın elinden tutar ve öğrenme çabasını bereketlendirir. Bilgisine derinlik, görüşüne hikmet ve ameline süreklilik kazandırır.

"… Allah'tan korkup sakının. Allah size öğretiyor. Allah, her şeyi bilendir."[43]

Allah'tan korkup sakınmak, yani takva emrinin hemen akabinde Allah'ın ilim sıfatına dikkat çekilmesi; insanın takva çabasının İlahi ilimle rızıklandırıldığını ima eder. Her ne kadar ayet takva ile ilim arasında sebebiyet ilişkisi kuracak bir uslup kullanmasa da Kur'ân'ın diğer ayetleri bu ilişkiyi kurar:

"Ey iman edenler! Allah'tan korkup sakınırsanız size (hakla batılı, doğruyla yanlışı, faydalı olanla faydasızı rahatlıkla birbirinden ayıracağınız) bir furkan verir, kusurlarınızı örter, günahlarınızı bağışlar. Allah, büyük lütuf ve ihsan sahibidir."[44]

Takva, Furkan'ın anahtarıdır. İnsan, takvası oranında hak ile batılı, doğru ile yanlışı, faydalı ile faydasızı birbirinden ayıracak bir Furkan'a sahip olur. Yüce Allah'ın takvaya bahşettiği bu mükâfat hikmet diye de isimlendirilir:

"Hikmeti (olgunluğu, söz ve davranışta isabetli olmayı) dilediğine verir. Kime de hikmet verilmişse ona çok fazla hayır verilmiştir. Ancak akıl sahipleri düşünüp öğüt alırlar."[45]

43. 2/Bakara, 282
44. 8/Enfâl, 29
45. 2/Bakara, 269

Müslim infakla ilgili bir ayet mi okudu, kalkıp infakta bulunmalıdır. Sonra dönüp o ayeti tekrar okumalıdır. Okuduğu ayetin ilkinden çok daha derinlere nüfuz ettiğini, ilk okuyuşta fark edemediği birçok inceliği fark edebildiğini görecektir. Gökleri ve yeri tefekküre davet eden bir ayet mi okudu, kafasını Mushaf'tan kaldırmalı, emrine icabet ettim, deyip göklere ve yere bakmalı, Allah'ın (cc) azametini görmeye çalışmalıdır. Sonra dönüp okumaya devam etmelidir. İşte o zaman Yüce Allah Kur'ân'ın inceliklerini ona açacak, elinden tutup ona tane tane öğretecektir.

İlk neslin Kur'ân okuyuşuna baktığımızda onların Kur'ân'ı amel ede ede okuduğunu görüyoruz. İlimlerindeki derinlik ve amellerindeki bereket Kur'ân ile amel etmelerinin meyvesidir. Yoksa çok iyi sarf ve nahiv bildiklerinden değil. Belki bugün birçok medrese hocası, sahabeye sarf ve nahiv öğretecek bilgiye sahiptir. Ancak bilgisi, medresenin sınırlarında hapsolmuştur. Oysa sahabenin ilmî mirası öyle midir? On beş asırdır milyarlarca insan o mirası tüketiyoruz; yine de bitmiyor. Muhtemelen o miras, kıyamete dek insanlığın yolunu aydınlatmaya devam edecek...

Sahabenin Kur'ân okuma metoduna dair; Kur'ân anlaşılsın diye canını veren, canını davasına şahit/şehit kılan Seyyid Kutub'u (rh) dinleyelim:

"İlk dönem örnek nesil; Kur'ân'a, kültürünü ilerletmek, bilgisini artırmak, haz almak veya tatmin olmak gibi amaçlarla yaklaşmazdı. Onlar; Kur'ân'ı, kültürü geliştiren, ilmî ve fıkhi hususlarda bilgi dağarcığını dolduran bir kaynak olarak algılamıyorlardı. Onlar, kendilerinin ve içinde yaşadıkları toplumun nasıl bir hayat tarzı takip etmesi gerektiğini öğrenmek -ve bunu da savaş alanında aldığı anlık emri derhâl yerine getiren bir ordu gibi- tatbik etmek için Kur'ân'ı inceliyorlardı. Bu bakımdan onların hiçbiri, ilâhi emir ve talimatların bir toplantıda, bir anda artmasını arzu etmezlerdi. Zira onlar, böyle bir durumda üzerlerine binecek olan sorumluluk ve vazifelerin artacağını biliyorlardı. İbn Mes'ûd'un rivayet ettiği hadisten de anlaşılacağı üzere onlar, on âyet ezberleyerek onları iyice öğrenip, onlarla amel etmedikçe başka âyetler öğrenmezlerdi.

İşte bu şuur, yalnızca amel etmek için öğrenme şuurudur. Yine bu metod sayesinde onların önüne, Kur'ân'a yalnızca araştırma inceleme, bilgi edinme gibi gayelerle yaklaşanların ulaşamayacağı derecede geniş manevi haz ve marifet ufukları açılıyordu. Bunun yanı sıra bu metod sayesinde Kur'ân'ın hükümleriyle amel etmek kolaylaşıyor, vazifelerin ağırlığı hafifliyordu. Onlar, Kur'ân'ı benliklerine sindiriyor, böylece Kur'ân onların vicdanları ve hayatlarıyla kaynaşarak fiile dönüşüyor, bu da hayatın akışını değiştirecek olay ve sonuçlara yol açan, zihinlerde ve sayfalarda hapsolmayan hareketli bir kültürün meydana çıkmasını sağlıyordu.

Kur'ân'ın, hazinelerini, kendisine ancak bu şekilde, yani amel etmeye yönelik bir şekilde yaklaşanlara açacağında hiç kuşku yoktur. Çünkü Kur'ân, aklı tatmin etmek veya edebiyat, sanat ya da hikâye ve tarih kitabı olmak üzere nazil olmamıştır. Yukarıda sayılanların tümünü kapsamakla birlikte o, bir yaşam biçimi, saf bir ilâhi hayat kılavuzu ve yöntemi olmak üzere indirilmiştir."[46]

Şimdi sahabeden örnekler zikrederek Kur'ân'ı nasıl okuduklarını pratik örnekler üzerinden anlamaya çalışalım:

Ebû Talha El-Ensarî

Enes ibni Mâlik'ten (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Ebû Talha, hurmalıkları bakımından Medine'de en zengin kimseydi. O, en çok mescidin karşısında bulunan Beyruha adlı bahçesini severdi. Allah Resûlü (sav) oraya girer ve güzel suyundan içerdi.

'Sevdiğiniz şeylerden infak etmedikçe birr/iyilik (mertebesine) ulaşamazsınız. Ne infak etmişseniz kesinlikle Allah onu bilir.'[47] ayeti indirilince Ebû Talha, hemen kalkıp Nebi'ye (sav) geldi ve 'Ey Allah'ın Resûlü! Allah, 'Sevdiğiniz şeylerden infak etmedikçe iyiliğe kavuşamazsınız.' ayetini indirdi. En sevdiğim mal, Beyruha'dır. Onu, Allah için sadaka olarak veriyorum. Bundan dolayı Allah'ın bana birri/iyiliği vermesini ve ahirette sevap almayı umuyorum.

46. Yoldaki İşaretler, s. 20-21
47. 3/Âl-i İmrân, 92

Ey Allah'ın Resûlü! Bu bahçe hakkında, Allah'ın sana gösterdiği şekilde tasarrufta bulun.' dedi.

Bunun üzerine Allah Resûlü (sav), 'Ne güzel! Fakat bu bahçe hakkında, 'Bu çok kazanç getiren bir mal. Bu çok kâr getiren bir mal.' dediklerini işittim. Ben, bunu akrabalarına vermeni uygun görüyorum.' buyurdu.

Ebû Talha da, '(Buyurduğunuz şekilde) yapacağım, ey Allah'ın Resûlü!' diyerek, bahçeyi, akrabaları ve amca çocukları arasında paylaştırdı."[48]

Diyebiliriz ki bu tutum Ebû Talha'nın (ra) hayatında neyi değiştirdi? Çok şeyi! Yüce Allah onu başlı başına bir ayet kıldı. Sesine dahi bereket kıldı:

Enes'ten (ra) Allah Resûlü'nün (sav) şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"Ebû Talha'nın sesi müşriklere bir ordudan daha şiddetlidir."[49]

Yine Enes'ten (ra) Allah Resûlü'nün (sav) şöyle dediği rivayet edilmiştir:

" 'Ebû Talha'nın sesi ordu için savaşçı bir topluluktan daha hayırlıdır.'

Enes şöyle devam etti: 'Ebû Talha savaşta safların önüne geçer, dizleri üzere oturur, ok kılıfını yanına koyar ve şöyle derdi: 'Benim yüzüm, senin yüzüne kalkan, canım senin canına fedadır.' ' "[50]

Her birimizin bildiği o meşhur diğerkâmlık kıssası da Ebû Talha (ra) ile ilgilidir:

Ebû Hureyre'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Bir adam Nebi'ye (sav) geldi. O da (misafire bir şeyler ikram etmek üzere) hanımlarına haber gönderdi.

Onlar, 'Yanımızda sudan başka bir şey yok.' diye cevap verdiler.

Bunun üzerine Allah Resûlü (sav), 'Bu adamı kim beraberinde alıp götürür -ya da misafir eder-?' diye sordu.

Ensar'dan bir adam, 'Ben.' dedi.

48. Buhari, 1461; Müslim, 998
49. Ahmed, 13105
50. Ahmed, 13745

Adamı alarak hanımına gitti ve 'Allah Resûlü'nün (sav) misafirine ikram et.' dedi.

Hanımı, 'Yanımızda çocuklara yetecek kadarından fazlası yok.' deyince kocası, 'Yemeği hazırla ve kandili yak, çocuklar akşam yemeğini yemek istedikleri takdirde onları bir şekilde uyut.' dedi.

Kadın yemeğini hazırladı, kandilini yaktı, çocuklarını uyuttu. Daha sonra kalkıp kandilini düzeltir gibi yaparken kandili söndürdü. Her ikisi de misafire yemek yedikleri izlenimini verdiler. Karı koca yemek yemeden geceyi geçirdiler.

Sabah olunca Allah Resûlü'nün (sav) yanına gittiler. Allah Resûlü, 'Bu gece Allah ikinizin yaptığına güldü (ya da beğendi).' dedi.

Bunun üzerine Yüce Allah, 'Şiddetle ihtiyaç duymalarına rağmen (kardeşlerini) kendilerine tercih ederler. Kim de nefsinin bencilliğinden korunursa işte onlar, kurtuluşa erenlerin ta kendileridir.'[51] ayetini indirdi."[52] [53]

Yüce Allah, onun, "Sevdiğimiz şeylerden infak etmedikçe birr/iyilik (mertebesine) ulaşamazsınız."[54] ayetine icabetini de emre icabetle ödüllendirmiştir. Ahir ömründe dahi Allah'ın (cc) bir emrini duyduğunda kayıtsız kalamamıştır. O (ra), güzel bir ölüm ve güzel hatıralar bırakarak bu dünyadan ayrılmıştır:

Enes'ten (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Ebû Talha Tevbe Suresi'ni okudu ve şu ayete geldi:

'Hafif ve ağır savaş teçhizatlarıyla savaşa çıkınız. Mallarınız ve canlarınızla Allah yolunda cihad ediniz. Şayet bilirseniz, bu sizin için daha hayırlıdır.'[55]

Devamında şöyle dedi: 'Görmüyor musunuz, Allah benden genç ve yaşlı (fark etmeksizin) savaşa çıkmamı istiyor. Teçhizatlandırın beni!'

51. 59/Haşr, 9
52. Buhari, 3798; Müslim, 2054
53. Müslim'in bir lafzında misafir ağırlayan diğerkâm sahabinin Ebû Talha olduğu belirtilmiştir. Bazı âlimler Ebû Talha'dan kastın kim olduğu konusunda ihtilaf etmiştir. (bk. Fethu'l Bârî, 3798 No.lu hadis şerhi)
54. 3/Âl-i İmrân, 92
55. 9/Tevbe, 41

Bunun üzerine çocukları ona şöyle dediler: 'Sen Allah Resûlü (sav) vefat edene kadar onunla birlikte savaştın. Ebû Bekir vefat edene kadar onunla birlikte savaştın. Ömer ile birlikteyken savaştın. Şimdi biz senin yerine savaşıyoruz.'

Israrla, 'Beni teçhizatlandırın.' dedi ve onu hazırladılar. Savaşmak için deniz seferine çıktı ve gemide vefat etti. Bir hafta boyunca onu gömmek için bir ada bulamadılar. Onun cesedinde hiçbir değişiklik olmuyordu.' "[56]

Ömer (ra)

İbni Abbâs'tan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Uyeyne ibni Hısn ibni Huzeyfe (Medine'ye) geldi. Yeğeni Hurr ibni Kays'ın evinde kaldı. Hurr, Ömer'in kendisine yakın tuttuğu kişiler arasındaydı. Kurrâlar, ister orta yaşlarda olsunlar isterse genç olsunlar, Ömer'in meclisinde ve istişare heyetinde daima bulunurlardı.

Uyeyne, yeğenine, 'Yeğenim! Bu emîrin yanında itibar sahibisin. Benim onunla görüşmemi sağla.' dedi.

Hurr da şöyle cevap verdi: 'Halifeden, onun huzuruna çıkman için müsaade isteyeceğim.'

Hurr, amcası Uyeyne ile görüşmesi için Ömer'den randevu istedi. Ömer de ona randevu verdi.

Uyeyne Ömer'in huzuruna çıkınca, 'Bu bir felakettir, ey Hattâb'ın oğlu! Ne bize ihsanda bulunursun ne de aramızda adaletle hükmedersin!' dedi.

Ömer bu sözlere sinirlendi. Hatta onun üzerine yürüdü.

Tam bu sırada Hurr, 'Ey Müminlerin Emîri! Yüce Allah, Nebi'sine, '(Bütün bunlara rağmen) sen af yolunu tut, iyi olanı emret ve cahillerden yüz çevir.'[57] demişti. Kuşkusuz bu adam da cahillerden biridir.' dedi.

İbni Abbâs olayı anlatmaya şu şekilde devam etti: 'Allah'a yemin ederim ki Ömer, Hurr bu ayeti okuyunca bir adım dahi ileri gitmedi. **Çünkü o, Allah'ın Kitabı'na karşı derin hassasiyet sahibiydi.**' "[58]

56. Sahîhu ibni Hibbân, 7184; El-Mustedrek, 2503
57. 7/A'râf, 199
58. Buhari, 4642

Ömer (ra) Allah'ın Kitabı yanında vakkaftı, yani hemen duruverirdi. Ona bir ayet hatırlatmanız durulmasına, öfkesini yutmasına, hüznünü sonlandırmasına yeterdi. Okuduğumuz örnekte tek bir ayetle öfkesini yenen Ömer (ra) Allah Resûlü'nün (sav) vefatında tek bir ayetle acısını yutmuş, vakur bir vedayla yasını tutmuştu:

Âişe Annemizden (r.anha) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü (sav) vefat ettiğinde Ebû Bekir, Es-Sunh denilen yerdeydi.

Ömer ayağa kalkıp, 'Allah'a yemin ederim, Allah Resûlü ölmedi.' demeye başladı. (Âişe:) Ömer sonrasında, 'Allah'a yemin ederim -o ân için- içimde başka bir kanaat doğmamıştı.' dedi.

(Ömer sözlerine şöyle devam etmişti:) 'Andolsun Allah onu gönderecek ve o, birtakım kimselerin ellerini ve ayaklarını kesecektir.'

Derken Ebû Bekir geldi. Allah Resûlü'nün (sav) yüzünün üzerini açtı, onu öptü ve 'Anam babam sana feda olsun. Hayattayken de hoştun, vefat etmiş hâlinle de hoşsun. Nefsim elinde olana yemin ederim ki, Allah ölümü sana iki defa tattırmayacaktır.' dedi.

Daha sonra dışarı çıktı ve 'Ey yemin eden kişi, yavaş ol.' dedi. Ebû Bekir konuşmaya başlayınca Ömer oturdu.

Sonra Ebû Bekir, Allah'a hamd ve senalarda bulunup şöyle dedi: 'Dikkat edin, kim Muhammed'e (sav) ibadet ediyor idiyse şüphesiz Muhammed ölmüştür. Kim de Allah'a ibadet ediyorsa muhakkak Allah hayydır, ölmez. Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

'Muhammed, yalnızca bir resûldür. Ondan önce de resûller gelip geçti. O öldüğünde ya da öldürüldüğünde topuklarınız üzerine gerisin geriye mi döneceksiniz? Kim de topukları üzerine (dininden ya da yaptığı salih amelinden) dönerse Allah'a zarar veremeyecektir. Allah, şükredenleri mükâfatlandıracaktır.'[59] ' "[60]

Ömer'in (ra) duyduğu her ayetle amel etmesi ona ne kazandırdı? Çok şey elbette. Yüce Allah onun çabasını hakkı ona ilham ederek, onu ilimle rı-

59. 3/Âl-i İmrân, 144
60. Buhari, 3667-3668

zıklandırarak, onun istek ve iradesini kendi yüce iradesine uydurarak onu rızıklandırdı:

Ebû Hureyre'den (ra) Allah Resûlü'nün (sav) şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"Sizden önce geçmiş olan ümmetler arasında muhaddes (İlahi ilhama mazhar olan) kimseler vardı. Eğer benim bu ümmetim arasında onlardan (bir kişi) varsa şüphesiz ki o, Ömer ibni Hattab'dır."[61]

Abdullah İbni Ömer'den (ra) Nebi'nin (sav) şöyle dediği rivayet edilmiştir:

" 'Uykudayken bana bir kadeh süt getirdiler. O kadar içtim ki süte olan kanıklığım tâ tırnaklarımdan çıktı. Sonra fazlasını Ömer'e verdim.'

Nebi'ye (sav), 'Ey Allah'ın Resûlü! Bu rüyanı nasıl yorumladın?' diye sordular.

O da, 'İlim, olarak yorumladım.' buyurdu."[62]

Ömer'den (ra) şöyle rivayet etmiştir:

"Üç konuda Rabbim temennilerimi gerçekleştirdi. Nebi'ye (sav), 'İbrâhîm makamında bir namaz yeri edinelim.' dedim. Yüce Allah, 'İbrâhîm'in makamını (namaz kılacağınız) bir namazgâh edinin.'[63] ayetini indirdi.

Hicap ayetinde de Rabbim benim temennim doğrultusunda emir buyurdu. Allah Resûlü'ne (sav), 'Ey Allah'ın Resûlü! Hanımlarına söylesen de örtünseler, zira hem iyi hem de kötü insanlar onlarla konuşuyor.' dedim. Bunun üzerine hicap ayeti indirildi.

Allah Resûlü'nün (sav) hanımları kıskançlık konusunda ona karşı birleşmişlerdi. Onlara, 'Belki de onun rabbi sizi boşarsa sizden daha hayırlı eşleri ona nasip eder.' dedim. Bunun üzerine şu ayeti indirdi:

'Şayet sizi boşayacak olursa Rabbinin ona, sizin yerinize, sizden daha hayırlı, Allah'a teslim olmuş, iman etmiş, gönülden ve sürekli itaat eden, tevbe eden, ibadet eden, oruç tutan dul ve bakire eşler ihsan etmesi umulur.'[64] "[65]

61. Buhari, 3469
62. Buhari, 82; Müslim, 2391
63. 2/Bakara, 125
64. 66/Tahrîm, 5
65. Buhari, 402

Ebû Zerr'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Gerçekten Allah, hakkı Ömer'in dili üzerine koymuştur."[66]

Yüce Allah kimsenin iradesine boyun eğmez, kimsenin istekleriyle hareket etmez. Ancak O (cc), bazı kullarının kalbini ıslah eder; onların iradesini kendi yüce iradesine uydurur. Niyetleri, istekleri, umutları Yüce Allah'ın iradesine uygun olur. İşte Ömer (ra) o kullardandır. Yüce Allah vaadine uygun olarak ona hak ile batılı ayıracak bir furkan vermiş, ona öğretmiştir. Tüm bu güzellikler onun, Allah'ın ayetlerine karşı hassasiyetinin, yani takvasının mükâfatıdır.[67]

Kur'ân, kendisiyle amel edilmezse nazari tartışmalara kaynaklık eden bir cedel kitabına dönüşür. İnsan onu okur, fakat onu yaşamaz. Ayetlerini birbirine çakıştırıp ayetler arası kavga çıkarır. Bu da hidayetten sonra sapma ve helak nedenidir.

Abdullah ibni Mes'ûd'dan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Bir adamın bir ayet okuduğunu dinledim. Nebi'nin (sav) ise aynı ayeti farklı şekilde okuduğunu dinlemiştim. Onu alıp Nebi'nin (sav) yanına götürdüm ve ona durumu haber verdim.

Yüzünden, (bunu sormamdan) hoşlanmadığını anladım ve şöyle dedi: 'Her ikiniz de güzel okuyorsunuz, ihtilafa düşmeyiniz. Şüphesiz sizden öncekiler ihtilafa düştükleri için helak oldular.' "[68]

Abdullah ibni Amr'dan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Bir gün erkenden Allah Resûlü'ne (sav) gittim. Derken bir ayet hususunda ihtilaf eden iki adamın seslerini işittim. Allah Resûlü (sav) yanımıza çıktı.

Yüzünden öfkesi belli oluyordu ve şöyle dedi: 'Sizden öncekiler ancak Kitap hakkında ihtilafları sebebiyle helak oldular.' "[69]

Abdullah ibni Mes'ûd'un şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"Kur'ân'da bir sure hakkında tartıştık. Kimimiz, 'Otuz beş ayettir.' derken

66. Ebu Davud, 2962; İbni Mace, 108
67. bk. Anlamak ve Yaşamak İçin Kur'ân Okumaya Çağrı, s. 328-340
68. Buhari, 3476
69. Müslim, 2666

kimimiz, 'Otuz altı ayettir.' dedi. Allah Resûlü'nün (sav) yanına gittiğimizde Alî'nin onunla konuştuğunu gördük.

'Kur'ân'ın kıraatinde ihtilaf ettik.' deyince Allah Resûlü'nün (sav) yüzü kızardı.

Alî, 'Allah Resulü (sav), size öğretildiği gibi okumanızı emrediyor.' dedi."[70]

Abdullah ibni Amr ibni'l Âs'tan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Benim için kızıl develerden daha kıymetli bir mecliste kardeşimle birlikte oturdum. (Ben ve kardeşim baktık ki Allah Resûlü'nün (sav) sahabilerinin büyükleri kapılardan birisinin yanında oturmaktalar.) Onlardan ayrı kalmayı uygun görmedik, onların yakınına oturduk. Baktık ki onlar Kur'ân ayetlerinden birini okudular ve üzerinde tartışmaya başladılar, sesleri de olabildiğince yükseldi.

O ânda Allah Resûlü (sav) kızgın, yüzü kızarmış bir şekilde onlara toprak atarak geldi ve şöyle dedi: 'Ey topluluk, durun! (Ne yapıyorsunuz!) Sizden önceki ümmetleri, peygamberlerine muhalefet etmeleri ve Kitab'ın bir kısmını diğerine çakıştırmaları helak etti. Kur'ân (ayetleri) birbiriyle çelişmesi için değil, birbirini doğrulaması için indirildi. Ondan öğrendiğinizle amel edin, ondan bilmediğiniz şeyleri de bilenine sorun!' "[71]

Şu rivayetleri bir daha dikkatle okuyalım. Allah Resûlü (sav) birinci rivayette Kur'ân okunuşundaki ihtilafa kızıyor. İkinci rivayette bir ayette ihtilaf edilmesine kızıyor. Üçüncü rivayette ayetlerin sayısındaki ihtilafa kızıyor. Dördüncü rivayette kaderle ilgili ayetler hakkında tartışmalarına kızıyor. Kur'ân ile ilgili tartışmaların hiçbirine müsaade etmiyor. İnsanın tabiatında var olan cedel ahlakından nasıl korunacağının yolunu gösteriyor: Bildiğinizle amel edin, bilmediğinizi bir bilene sorun! Yani Kur'ân'ın amel etmek dışında hiçbir şey için kullanılmasını istemiyor. İnsanın en sevdiği şeylerden olan tartışmanın insanı helaka sürükleyeceğini söylüyor. Böylece günümüzdeki "Neden Kur'ân bizleri birleştirmiyor?" sorusuna da cevap buluyoruz: Tartışmayı amele yeğlediğimiz için![72]

70. Ahmed, 832
71. Ahmed, 6702. Diğer rivayetlerden anlaşıldığı kadarıyla tartıştıkları konu kaderle ilgilidir. (bk. İbni Mace, 85)
72. bk. Anlamak ve Yaşamak İçin Kur'ân Okumaya Çağrı, s. 346-348

Amelî İhtilaflara Doğru Yerden Bakmak

• İslam ümmeti içinde amelî konularda ihtilaflar vardır. Şayet bu ihtilaflara doğru yerden bakarsan gereksiz tartışmalardan, enerjini yanlış yere harcamaktan ve faydasız gündemlerden korunmuş olursun. Her şeyden önce bilmelisin ki; amelî konularda ihtilaf Allah Resûlü döneminde de yaşanmış, İslam bu tip amelî/fıkhi ihtilaflara müsamaha göstermiştir. Şöyle ki; fıkhi/amelî ihtilafa yaklaşımımızın temel delili; Allah Resûlü Dönemi'nde sahabe arasında vuku bulan ihtilaflardır. İhtilafın bu türü caiz olmamış olsaydı, vahyin inmeye devam ettiği zamanlarda buna müdahale edilir ve bu ihtilaf ortadan kaldırılırdı. İslam'ın buna müdahale etmeyip, olduğu hâl üzere bırakması, bu konuda tanıdığı genişliğe işarettir.

Bedir Savaşı'nda Allah Resûlü (sav) ve iki sahabesi arasında geçen diyalog, bu meselenin delillerindendir.

Ömer'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Peygamber, Ebû Bekir'e ve bana, 'Bu esirler hakkında düşünceniz nedir?' diye sordu.

Ebû Bekir, 'Bunlar amca ve akraba çocuklarıdır, onlardan fidye almanı uygun görüyorum. Böylece fidye kâfirlere karşı bize güç olur, belki Allah'ın hidayetiyle ileride Müslim de olurlar.' dedi.

Ben de 'Doğrusu ben Ebû Bekir gibi düşünmüyorum. Bana göre, kellelerini uçurmamız için bize izin vermelisin. Alî, Akil'in; ben de filan yakınımın kafasını keseyim, çünkü bunlar kâfirlerin öncüleri ve ileri gelenleridir.' dedim.

Allah Resûlü (sav), benim değil, Ebû Bekir'in görüşünü tercih etti. Ertesi gün yanlarına geldiğimde ikisini de oturup ağlar hâlde buldum.

'İkiniz niçin ağlıyorsunuz?' diye sorduğumda Allah Resûlü (sav), 'Arkadaşlarının, fidye alarak başıma getirdikleri yüzünden.' dedi ve -yakındaki bir ağacı göstererek- 'Cezayı kendilerine şu ağaç kadar yaklaşmış gördüm.' buyurdu." [73]

Bu olay üzerine şu ayetler inmiştir:

"Hiçbir peygambere, düşmanlarıyla çarpışıp güç kazanıncaya kadar esir edin-

73. Müslim, 1763; Ahmed, 208

mek yakışmaz. Siz geçici bir dünyalık istiyorsunuz. (Oysa) Allah, (sizin için ebedî olan) ahiret yurdunu ister. Allah (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi olan) Hakîm'dir." [74]

Bu kıssada Allah (cc), Resûl'ünün (sav) aldığı kararı düzeltmesine rağmen ihtilaf ve içtihad meselesine karışmamıştır. Kur'ân'ın sorunları çözme üslubuna vâkıf olanlar bilirler ki; Kur'ân, meselenin kendisinden ziyade ona sebep olan aslı önemser. Böylece sadece hatayı düzeltmez, ona götüren sebepleri de ortadan kaldırır. Burada Allah, alınan karara müdahale etmiş, İslam toplumunun maslahatı olanı seçmiş; ancak konuyu değerlendirmelerine ve farklı içtihadda bulunmalarına müdahale etmemiştir.

Bu ihtilafın sebebi şudur: Bir konuda özel nas yoksa, her müçtehid konu hakkında var olan umumi naslara yapışacaktır. Buna binaen ulaştıkları netice de farklı olacaktır. Bu kaideyi örneğimize uyarlayacak olursak şunu görürüz:

Maddi olarak İslam'ın güçlenmesi ve müşriklerin kalbinin İslam'a kazandırılması, İslam'ın hoş gördüğü ve teşvik ettiği ilkelerdendir. Bu, Ebû Bekir'in (ra) bakış açısıdır. Kâfirlere buğzetmek ve düşmanlık göstermek, onlara karşı -hususen savaş meydanlarında- sert olmak; bu da İslam'ın teşvik ettiği ilkelerdendir ve Ömer (ra) bu bakış açısını savunmuştur. Yaşadıkları vaka iki nassa da müsaittir. Bundan dolayı her biri tabiatına uygun olan umumi nassı seçmiştir. Ancak her şeyi en iyi bilen Allah (cc) müdahale ederek, yaşadıkları vakaya en uygun olanı beyan etmiştir.

Bir başka örnek; Allah Resûlü (sav), Ben-i Kureyza'nın üzerine yürümek istediğinde yaşananlardır:

"Allah Resûlü, 'Sizden kimse ikindi namazını Ben-i Kureyza yurduna ulaşmadan kılmasın.' dedi. Yolda Güneş batmak üzereydi. Sahabeden bir grup namazlarını kıldılar.

Kılanlar, 'Allah Resûlü bizden namazı terk etmemizi değil, acele etmemizi istemiştir.' dediler.

Kılmayanlar ise 'Allah Resûlü bizlere namaz kılmamayı, namazı Ben-i Kureyza'ya varınca kılmamızı emretti.' dediler.

74. 8/Enfâl, 67

Bu durum Allah Resûlü'ne (sav) ulaştığında her iki tarafı da kınamadı."[75]

Burada Allah Resûlü'nün iki şekilde de anlaşılmaya müsait bir emri vardı. Sahabeden her bir grup bir anlayışı tercih etti. Söz konusu namaz gibi önemli bir mesele olmasına rağmen Allah Resûlü (sav) iki tarafı da kınamadı.

Özellikle İbni Kayyım'ın bu hadise yaptığı ta'likteki şu tespiti kayda değerdir:

"Birinci grup Zahirilerin selefi, ikinci grup mana ve kıyas ehlinin selefidir."[76]

Günümüzde var olan fıkhi mezhepler geniş yelpazede bu iki başlık altında ele alınabilirler. Nasların zahiriyle amel eden ve lafızlardan hüküm çıkaranlar ile daha ziyade kıyas ve naslardan manalar çıkarmak suretiyle istinbatta bulunanlar.

Bir başka örnek olarak şu kıssayı inceleyebiliriz:

"Allah Resûlü (sav) bir ihtiyaçtan dolayı sahabesinden iki kişiyi sefere yolladı. Onlar yoldayken namaz vakti girdi ve suları da bitmişti. İkisi de teyemmüm alıp namazlarını kıldılar. Henüz namaz vakti çıkmadan su buldular. Biri abdest aldı ve namazını iade etti. Diğeri ise namazını iade etmedi. Döndüklerinde durumu Allah Resûlü'ne (sav) anlattılar. Namazını iade etmeyene, 'Sen bu davranışınla sünnete isabet ettin.' buyurdu. Namazını iade edene, 'İki defa ecir aldın.' dedi."[77]

Bu kıssada iki sahabe ihtilaf etmiştir. Konu hakkında özel nas olmadığı için, yaptıkları Allah Resûlü (sav) tarafından kınanmamıştır.

Konumuza delil teşkil eden başka bir örnek de Allah Resûlü'nden (sav) sonra sahabe arasında vuku bulan ihtilaflardır. Onlar Arap lugatını en iyi bilen insanlardı. Allah Resûlü'nün dini nasıl yaşadığını bizzat görmüş ve onun öğrencisi olmuşlardı. Buna rağmen kendi aralarında ihtilaf ettiler. Nasların manalarına, nüzul sebeplerine ve nasıl anlaşılması gerektiğine en vâkıf insanların ihtilafa düşmeleri, sonradan gelen ve onlardan mertebe olarak çok daha aşağıda olanların ihtilaf etmelerinin caiz olduğunu gösterir.

75. Buhari, 946; Müslim, 1770
76. İ'lâmu'l Muvakki'în, 1/242
77. Ebu Davud, 338; Nesai, 433

Allah Resûlü'nün (sav) vefatından sonra, sahabenin ihtilafına dair bazı örnekler verebiliriz:

Ebû Zerr'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü (sav) şöyle buyurdu: 'Bir kimse, önüne hayvan semerinin önündeki veya arkasındaki tahta kadar da olsa bir şeyi koymaksızın namaz kılarsa önünden geçen siyah köpek, kadın ve eşek onun namazını keser.'

Ebû Zerr'e sordum: 'Kara köpeğin, kırmızı ve beyaz köpekten farkı nedir?'

Dedi ki: 'Ey kardeşimin oğlu, benim Allah Resûlü'ne (sav) sorduğum şeyi sen de bana sordun. O (sav), 'Siyah köpek, şeytandır.' buyurdu.' "[78]

Bu hadisi rivayet eden bir grup, hadisin zahiriyle amel etti ve burada geçen "namazı kesme" ifadesinin, namazın bozulması olduğunu düşündüler. Ancak Âişe Annemiz (r.anha) buna itiraz etti:

"Âişe'nin yanında namazı bozan şeylerden söz açılmıştı. Bu meyanda köpek, eşek ve kadının da zikri geçti.

Âişe, 'Bizi yine eşeklere ve köpeklere benzettiniz. Vallahi, ben Allah Resûlü'nü (sav) kıblesi ile arasında yatakta yatar olduğum hâlde namaz kılarken gördüm. Benim için ihtiyaç hasıl olunca oturup onu rahatsız etmek istemezdim, (yatağın) ayak tarafından sıyrılıp çıkardım.' dedi."[79]

Bazen de Allah Resûlü'nden birden fazla uygulama/nas nakledilmiştir. Buna binaen de sahabe ihtilaf etmiştir:

Örneğin, boşanmış kadının nafaka ile evde barınması hususunda ihtilaf etmişlerdir. Ömer (ra), üç talakla boşanmış kadının iddet döneminde de eski haklarına sahip olduğunu savunuyordu. Yani eşi onu boşamış olsa dahi iddeti olan üç hayız dönemi bitinceye dek koca, eski eşine bakmak ve ihtiyaçlarını karşılamak zorundaydı. Bu hükme Kur'ân-ı Kerim'in şu ayetiyle ulaşmıştı:

"Ey Nebi! Kadınları boşamak (istediğinizde), onları iddetleri (vaktinde, yani temizlendiklerinde) boşayın ve iddet müddetini hesaplayın. Rabbiniz olan Allah'tan korkup sakının. **Onları evlerinden çıkarmayın, onlar da çıkma-**

78. Müslim, 510
79. Buhari, 511; Müslim, 512

sınlar. (Ancak) apaçık bir fuhşiyat (zina) işlerlerse (onları çıkarabilirsiniz). Bu, Allah'ın (koymuş olduğu) sınırlarıdır. Kim de Allah'ın sınırlarını çiğnerse, şüphesiz ki nefsine zulmetmiş olur. Bilemezsin ki, belki de Allah (talak sonrası kalplerini tekrardan birbirlerine ısındırıp) yeni bir durum meydana getirir." [80]

İbni Abbâs (ra) ise bu konuda Peygamber'in (sav) özel bir hadisine dayanarak boşanmış kadının iddet müddetinde bu haklara sahip olmadığını savunuyordu:

Fatıma binti Kays (r.anha) hakkında şöyle rivayet edilmiştir:

"Kocası Fatıma'yı üç talak ile boşadı. Allah Resûlü (sav) ona bir sükna ve nafaka tayin etmedi!" [81]

Başka bir rivayette Fatıma binti Kays (r.anha) şöyle demiştir:

"Nebi'ye geldim ve 'Ben, Âl-i Halid'in kızıyım. Kocam falanca, kendisi Yemen'de olduğu hâlde bana talakımı gönderdi. Ben de kocamın ailesinden nafaka ve içinde barınacak ev istedim. Onlar bu isteğimi vermeye imtina ettiler.'

Onlar da 'Ey Allah'ın Resûlü! Kocası bu kadını üç kere boşayıp talakını gönderdi.' dediler.

Bunun üzerine Allah Resûlü (sav), 'Kadın için nafaka ve barınacağı ev, ancak kocasının ona dönme imkânı olduğu zamandır.' buyurdu." [82]

Bu husustaki örnekler çoğaltılabilir. Önemli olan; bu ve benzeri örneklerden anlaşılması gereken, "vahyin nuzülüne ve Nebi'nin vahyi tefsirine şahitlik edenlerin" dahi ihtilaf etmiş olmasıdır. Bu nedenle onlardan sonra gelen fakihlerin ihtilafı normal karşılanmalıdır.

İslam, insanları sadece var olan naslarla amel etmeye sevk etmemiş, onlara içtihad kapısını açmış ve buna teşvik etmiştir. İçtihada müsaade edilmesi, zımnen ihtilafa müsaade etmeyi içerir.

80. 65/Talak, 1
81. Müslim, 1480
82. Ahmed, 27100; Nesai, 3403

“Bir hâkim içtihad ettiğinde isabet ederse iki ecir alır. İçtihad eder ve sonra hata ederse bir ecir alır.”[83] [84]

Buradan yola çıkarak şunu diyebiliriz: İslam'ın ilk nesli nasları anlarken farklı usuller izlemiş, daha sonra gelen âlimler de bu farklı usullere uyarak farklı mezheplere ayrılmışlardır. Ashab arasında ilimle uğraşanlara baktığımızda iki anlayışın, iki ayrı medresenin olduğunu görürüz:

- Ebû Hureyre, Abdullah ibni Ömer ve Ebû Zerr (r.anhum) gibi; her konuda hususi/özel nas arayan ve onunla amel eden sahabiler.

- Âişe Annemiz, Abdullah ibni Abbâs ve Abdullah ibni Mes'ûd (r.anhum) gibi; bir nassı genel naslarla birlikte ele alan ve genel naslar ışığında anlamaya çalışan sahabiler…

Bu anlayış farkını kavramak için birkaç örnek verelim. İlki Âişe Annemiz ve Abdullah ibni Ömer (r.anhuma) arasında yaşanıyor:

“Mekke'de Osman'ın (ra) kızlarından biri vefat etti. Biz de onun cenazesine katıldık. Cenazeye İbni Ömer ve İbni Abbâs da (ra) katıldı. Ben ikisinin arasında oturuyordum.

Abdullah ibni Ömer, Osman'ın oğlu Amr'a şöyle dedi: ‘Sen ağlamayı yasaklamıyor musun? (Çünkü) Allah Resûlü (sav) şöyle buyurdu: ‘Ölen kişi, ailesinin kendisi için ağlaması sebebiyle azap görür.’ ’

(İbni Abbâs devam etti:) Ömer de (ölenin ailesinin) bir kısım ağlaması nedeniyle azap göreceğini söylerdi. Ömer ile birlikte Mekke'den yola çıktık. Beyda denilen yere varınca Semure ağacının altında bir kervan gördük. Ömer bana, ‘Git de şu kervanın durumuna bir bak.’ dedi. Ben de gittim, bir de baktım ki Suheyb orada. Ömer'e Suheyb'in orada olduğunu söyledim. Ömer, ‘Onu bana çağır.’ dedi. Suheyb'in yanına gittim ve ona, ‘Devene bin de Müminlerin Emîrinin yanına gel.’ dedim.

Ömer (ölümüne sebep olacak) yarayı alınca Suheyb onun yanında, ‘Vah kardeşim, vah arkadaşım!’ diyerek ağladı.

83. Buhari, 7352; Müslim, 1716
84. bk. Fıkhu'l Hadis Sünnet İlmihâli, 1/74-79

Bunun üzerine Ömer ona, 'Ey Suheyb! Allah Resûlü (sav), 'Ölü, ailesinin kendisine bir tür ağlaması nedeniyle azap görür.' buyurduğu hâlde benim için ağlıyor musun?' dedi.

Ömer vefat edince bunu Âişe'ye anlattım.

O şöyle dedi: 'Allah Ömer'e rahmet etsin. Allah'a yemin ederim ki Allah Resûlü (sav), ailesinin ağlaması nedeniyle Allah'ın mümin kişiye azap edeceğini söylemedi. O (sav) şöyle söyledi: 'Allah, ailesinin ağlaması nedeniyle kâfir kişinin azabını arttırır.' Size Kur'ân'ın, 'Hiçbir günahkâr, bir başkasının günahını yüklenmez.'[85] ayeti yetmiyor mu?'

İbni Abbâs şu ayeti okudu: 'Şüphesiz ki güldüren de ağlatan da O'dur.'[86]

İbni Ebi Müleyke şöyle demiştir: 'Vallahi İbni Ömer bir şey söylemedi.' "[87]

Abdullah ibni Ömer (ra), duyduğu rivayeti hususi/özel bir nas kabul etmiş ve diğer naslara bakmaksızın onunla amel etmiştir. Âişe Annemiz ise duyduğu nassı diğer naslarla birlikte almış, Kur'ân ve sünnet bütünlüğünde nassı anlamaya çalışmıştır. Nassa yaklaşım farkları nedeniyle ortaya farklı iki sonuç çıkmıştır.

Bir diğer örnek Ebû Hureyre ve İbni Abbâs (r.anhuma) arasında yaşanıyor.

Ebû Hureyre (ra) Allah Resûlü'nden (sav) şöyle rivayet etmiştir:

" 'Ateşin dokunduğu şeylerden dolayı abdest almak gerekir. Hatta bu bir peynir parçası olsa bile.'

Bunun üzerine İbni Abbâs, Ebû Hureyre'ye, 'Ey Ebû Hureyre, yağ yesek, sıcak su içsek de mi abdest alacağız?' diye sordu.

Ebû Hureyre, 'Ey kardeşimin oğlu, Allah Resûlü'nden (sav) bir hadis işittiğinde ona karşı değişik misaller vermeye kalkışma.' dedi.' "[88]

---

85. bk. 35/Fâtır, 18
86. bk. 53/Necm, 43
87. Buhari, 1286-1288
88. Tirmizi, 79

Muttalib ibni Abdullah ibni Hantab'dan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"İbni Abbâs dedi ki: 'Allah'ın Kitabı'nda helal olduğunu görüp bildiğim bir şey ateşte pişti diye abdest mi alacağım?'

Bunun üzerine Ebû Hureyre yerden çakıl taşları topladı ve 'Bu çakıl taşları sayısınca yemin ederim ki Allah Resûlü (sav), 'Ateşte pişen bir şey yedikten sonra abdest alınız.' buyurdu.' dedi."[89]

Gördüğümüz gibi Ebû Hureyre ve İbni Abbâs (r.anhuma) arasında bir usul/metod farkı vardır. Biri Allah Resûlü'nden (sav) duyduğuyla amel etmekte; diğeri Allah Resûlü'nden nakledileni, bütün içinde anlamaya çalışmaktadır.

Bu iki farklı metoda sahip iki ayrı medresenin öğrencileri, tabiin âlimlerini oluşturmaktadır. Hocalarından aldıkları usul/metod farklılıklarının Tabiin Dönemi'nde devam ettiği görülmektedir. Yazıyı uzatmamak için örnekleri çoğaltmıyorum. Ancak Raşid Halifeler Dönemi'nde yaşanan bu duruma dair dikkat çekici bazı çıkarımlara işaret etmek istiyorum:

- Raşid Halifeler Dönemi'nde neredeyse bu sahabilerin tümü görevlendirilmiş, farklı İslam beldelerine emîr olarak tayin edilmişlerdir. Görev almayanlar da Mekke ve Medine'de ilim talebelerine ders vermiş, İslam topraklarından Hicaz'a gelen Müslimlerin sorularına cevap vermişlerdir. **Yani Raşid Halifeler Dönemi'nde ilimle uğraşan sahabiler usul/anlayış farklılıklarına rağmen özgürce fetva vermiş/öğrenci yetiştirmiş; onlara soru soran insanlar da usul/anlayış farklılıkları bilinmesine rağmen aldıkları fetvalarla amel etmiş, yani taklit etmişlerdir.**

- **Raşid Halifeler, istedikleri takdirde insanları belli mezhepler etrafında toplayabilir; dahası, tek bir mezheple insanları ilzam edebilirlerdi. Bunu yapabilecek dinî karizma, siyasi bütünlük ve askerî güce sahiplerdi. Ancak böyle bir şeye yeltenmemiş; insanları, dilediklerine soru sorup onunla amel etme özgürlüğüyle başbaşa bırakmışlardır.**

Sahabe ve Tabiin Dönemi'nden sonra da benzer bir ortam İslam toplumuna hâkim olmuştur. **Birçok insana ilginç gelecek belki; dört mezhep imamı da bugünkü anlamda bir mezhep taklidi anlayışına karşı çıkmış; daha**

89. Nesai, 174

ziyade soru sorup deliliyle beraber bir hükmü öğrenmeyi ve onunla amel etmeyi uygun görmüşlerdir.

Örneğin, zamanın yöneticisi Hârûn Reşid, insanları tek bir mezhep etrafında toplamayı düşünmüş ve bu iş için de İmam Malik'in (rh) Muvatta kitabını gözüne kestirmiştir. Düşüncesini İmam Malik'e açınca, şu cevabı almıştır:

"Allah Resûlü'nün ashabı fer'i meselelerde ihtilaf etmiş ve uzak diyarlara yayılmışlardır. Her biri kendi yanında (hakka) isabet etmiştir…" [90]

Bir başka rivayette şöyle der:

"… Bunu yapma! Çünkü insanlara birçok görüş ulaşmıştır. Hadisler işitmiş, hadisler rivayet etmişlerdir. Her toplum, kendine ulaşan görüşleri almış, onu bilmiş ve onu din edinmiş (ve amel etmiş)tir. Şüphe yok ki; inandıkları şeyden onları alıkoymak zordur. Onları bulundukları hâl üzere terk et…" [91]

Görüldüğü gibi İmam Malik (rh) iki gerekçeyle yöneticinin talebini reddetmiştir:

- Ashab kendi arasında ihtilaf etmiş ve bu ihtilafı farklı beldelere taşımıştır. Ne Resûl ne de sonrasında Raşid Halifeler bu duruma müdahale etmiştir.

- İslam toplumu bu uygulamaya alışmış ve yaklaşık iki asır boyunca bu uygulamaya göre amel etmiştir. Bu durumu değiştirmeye kalkmak dini zorlaştırmak olacaktır. Ki Allah Resûlü (sav) zorlaştırmayı yasaklamış, kolaylaştırmayı emretmiştir. [92]

Şayet bu meseleyi anlarsan âlimlerin amelî konulardaki ihtilafının naslardan yüz çevirmek veya nasları ihmalden kaynaklanmadığını; daha ziyade usul farklılığından kaynaklandığını anlarsın. Yine bilirsin ki sahabe toplumunda dahi amelî ihtilaflar olmuş, bazen bir nassı iki sahabi farklı anlamıştır. İslam'ın bu durumu onaylaması, insanlar için bir rahmet ve bir kolaylıktır. Allah'ın genişlettiğini daraltmak, başta Allah Resûlü olmak üzere ilk neslin uyguladığı bir usulü yok saymak, İslam ahlak ve edebiyle uyuşmaz. İhtilafsız

90. Hilyetu'l Evliyâ, 6/332
91. Et-Tabakâtu'l Kubrâ, 5/468
92. bk. Fıkhu'l Hadis Sünnet İlmihâli, 1/13-17

bir toplum düşünmek, düşünce bazında mümkündür. Ne ki vakada imkânsızdır. Allah Resûlü (sav) yaşarken dahi ihtilaflar olmuştur.

Vakit Disiplini Oluştur

• Çalışmayı vaktin önemine vurgu yaparak bitirelim. Daha yolun başındayken mutlaka vakit bilinci oluşturmalı, vaktini güzel kullanmayı, programlı hareket etmeyi öğrenmelisin. Zira vakit, ayaklarımızı bastığımız zemin! Vakitte düzensizlik, kulluk zeminimizin kayması ve başta inanç olmak üzere her şeyimizin tepetaklak olması demek. Kullukta, ilimde, davette, yöneticilikte, ticarette… muvaffak olan insanlara bak. Hepsinin ortak hassasiyetinin vakit bilinci olduğunu göreceksin. Vaktini düzenlemeyi bilen, maddi manevi tüm hayatını düzenlerken; vakit disiplini olmayanın iki hayatı da düzensiz olur.

Vakit, Yüce Allah'ın insana verdiği nimetlerden bir nimettir. Diğer sorumluluklar vakit içinde ifa edildiğinden vakit en büyük nimetlerdendir. Yüce Allah, tüm nimetlerden insanı sorguya çekeceği gibi vakit nimetinden de sorguya çekecektir:

"Sonra da o gün, (size verilmiş) nimetlerden sorguya çekileceksiniz."[93]

Abdullah ibni Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Kıyamet Günü'nde kişi beş şeyin hesabını vermedikçe hiçbir yere adım atamaz: Ömrünü/vaktini nerede geçirdiği, gençliğini nasıl eskittiği, malını nereden kazandığı, kazandığını nereye harcadığı ve ilmiyle ne kadar amel ettiği."[94]

İnsanın vakitten hesaba çekilecek olmasının bir nedeni, vaktin nimet olmasıdır. Bir diğer nedeni, vaktin özürleri kesen bir uyarıcı olmasıdır.

"… Size öğüt almak isteyenin öğüt alacağı kadar ömür vermedik mi?"[95]

Bu ayet, cehennem ehline hitap eden ayetlerdendir. Yüce Allah onların hiçbir özrü olmadığını beyan sadedinde onlara ömür/vakit verdiğini hatırlatmaktadır. İnsan düşündüğünde şunu görecektir: Her insana dinini öğreneceği, salih amellerle Rabbine yakınlaşacağı, hayırda öncülerden olabileceği bir

93. 102/Tekasûr, 8
94. Tirmizi, 2416
95. 35/Fâtır, 37

zaman sermayesi bahşedilmiştir. Sermayesini yerinde kullanan, tüm sorumluluklarını yerine getirebilecektir. Ne ki insanların çoğu bu sermayeyi zayi etmekte, bu büyük nimete nankörlükle mukabelede bulunmaktadır.

İbni Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Nebi (sav) şöyle buyurmuştur

"İki nimet vardır ki insanların çoğu o ikisi hususunda aldanmıştır. Bunlar, sağlık ve boş vakittir."[96]

İnsan tabiatı itibarıyla zalim, cahil, nankör, tartışmacı, zayıftır. Hâliyle boş, faydasız, vakit öldüren şeylere meyyaldir. Ancak kendini öz nefsinin şerrinden koruyacak bilince sahip olan, Rabbinin öğüdüne kulak veren ve hesap şuuruyla yaşayanlar; öz nefislerinin şerrinden korunabilir, faydalı şeylere meylederler. Kulluk şuuruna örnek olması açısından Abdullah ibni Mes'ûd'un şu sözü ne kadar güzeldir.

"Güneş'in battığı, ömrümden (bir günün) eksildiği, (buna rağmen) amelimin artmadığı güne duyduğum pişmanlık kadar başka hiçbir şeye pişmanlık duymadım."[97]

İşte bu, kulluk bilincidir. Kesintisiz bir şekilde Allah'a yürüyüşün, her günün ya onu Rabbine yakınlaştırdığı ya da onu Rabbinden uzaklaştırdığı şuurudur. Bu, dünya hayatının oyalayıcı akışına kullukla direnmektir. Ancak Güneş'in batışı ve doğuşunun üzerine kafa yoran, Rabbinin emri üzere akleden bir kalple olaylara bakan, "bir güne" bu anlamı yükleyebilir. Doğru yüklenen her anlam gibi, hayatına da anlam katar. Nübüvvet pınarından beslenen insanlar aynı bilinç düzeyine sahiptir.

"Mücahid (rh), 'Her doğan gün dile gelir ve şöyle der: 'Ey Âdemoğlu! Bugün seni ben karşıladım ve bundan sonra hiçbir zaman geri dönmeyeceğim. O hâlde benim içimdeyken neler yapacağına dikkat et.' Güneş battığında o gün dürülür ve üzerine mühür vurulur, tâ ki Cenâb-ı Hak kıyamet günü o mührü açıncaya kadar o şekilde kalır.' demiştir.

Hasan El-Basrî (rh) şöyle demiştir: 'Her doğan gün dile gelir ve şöyle der: 'Ey insanoğlu! Ben yeni bir günüm. Benim içimde her ne yaparsanız ben ona

96. Buhari, 6412
97. Kıymetu'z Zemen inde'l Ulemâ', s. 27

şahitlik ederim. Güneş battıktan sonra kıyamet gününe dek sizin karşınıza bir daha çıkmayacağım.

Yine Hasan El-Basrî şöyle demiştir: 'Ey Âdemoğlu! Gündüz senin misafirindir. Misafir bir müddet sonra kalkıp gider. Arkandan ya sana övgüler dizer ya da seni kötüler. Aynı şekilde gece de böyledir.' "[98]

Yukarıda Allah Resûlü'nden okuduğumuz gibi, insanların çoğu bu bilinçten uzaktır. İbnu'l Cevzi (rh) şöyle der:

"Ne yazık ki insanların çoğu vakitlerini acayip bir şekilde harcıyorlar. Geceleri boş muhabbetler ya da eğlence kitaplarıyla, gündüzü ise uykuyla geçiriyorlar. Günün geri kalan kısmında ise ya Dicle Nehri kenarında ya da çarşı pazarda dolaşıyorlar. Onları bindikleri gemi gitmesine rağmen kendilerinin haberi olmayan, aralarında muhabbet eden kimselere benzetiyorum. Çok az insanın varlık amacını anladığını gördüm. Yalnız o kimseler yolculukları için hazırlık içindeler."[99]

Kişi Rabbiyle arasındaki ilişkiyi de vakit üzerinden anlayabilir. Allah bir kul için hayır murat ederse, vaktini bereketlendirir. Tıpkı bir yardımcı gibi vakit ona genişler, hayırlı işler yapmasına olanak sağlar. Biri için hayır dilemediğinde vakit dürülür, daralır. Âdeta elinden kayıyormuş gibi hisseder.[100] Yüce Allah kuluna, kulun O'na olan muamelesiyle muamelede bulunur. Rabbine hayırlı amellerle kulluk eden, O'ndan (cc) hayır bulur. Hayrın bir tecellisi de vaktin bereketlenmesidir.

Allah Resûlü (sav), çoğu insanın vakte karşı aldanma içinde olduğunu haber vermiştir. El-Hak, öyledir. Bugün de çoğu insan vaktinin kıymetini bilmemekte, vaktini boş işler peşinde zayi etmektedir. Dahası, başkalarının vaktini de zayi etmekte, onların vaktini çalmaktadır. İnsan "ibnu'l vakt"tir. Yani yaşadığı çağın, içinde bulunduğu toplumun ve sosyal çevrenin toplamıdır. Maalesef içinde yaşadığımız çağ, vakit şuurundan yoksun bir çağdır. İnsanlar vakit öldürmek için her geçen gün yeni faaliyetler icat etmektedir. Saatlerce boş konuşmaya muhabbet(!) diyecek kadar kötü amelleri kendilerine

98. Ümmetin Kurtuluşuna Giden Yolda Vakit, s. 26
99. Ümmetin Kurtuluşuna Giden Yolda Vakit, s. 23
100. bk. Medâricu's Sâlikîn, 3/123

süslü gösterilmiştir. Biz de bu çağın, bu toplumun çocuklarıyız. Allah'ın rahmet ettikleri müstesna, vakit bilincinden çok uzağız. İşte bu uzaklığımız eğitimimizi, mücadelemizi, kulluğumuzu, kısacası her şeyimizi olumsuz etkiliyor. İslam'la on yıldır tanışmış biri ile İslam'la yeni tanışan arasında fark, neredeyse yok gibi. Oysa on yıllık bir Müslim her gün bir ayeti fıkhetse, neredeyse 4000 ayeti fıkhedecektir. Kısa ayetlerin üç veya dördünü bir ayet kabul etsek, neredeyse Kur'ân'ın tamamı demektir. Her gün bir hadisi fıkhetse, on yılda Sahih-i Buhari veya Müslim gibi ana kaynaklardan birini bütünlüklü olarak bilecek, anlayacaktır. Her gün düzenli on sayfa kitap okusa 36500 sayfa kitap yapar. Bir kitabın ortalama 500 sayfa olduğu düşünülürse 73 cilt kitap okumuş olacaktır. Yani herhangi bir ilim dalının tüm kaynak kitaplarını okumuş olacaktır. Dikkat edilirse bir ayet, bir hadis ve on sayfa kitap insanın yarım saatini alacak bir süredir. Ve insan yarım saat düzenli çalışmayla sayısız hayır elde edebilmektedir. Yolun başında vakit bilinci elde edilirse insan, hayatındaki vakit katillerini ve vaktini zayi eden tuzakları fark edecektir. Aksi hâlde içinde yetiştiği toplum gibi vakit öldürecektir.

Vakit bilinci kazanmak için her şeyden önce kulluk bilinci ve hesap şuuruna sahip olmak gerekir. Sonra insanın neyi kaybettiğini somutlaştırması ve nefsine hatırlatması gerekir. İnsan düzdür, hem de dümdüz. Gerçek apaçık önüne konmazsa anlayamamaktadır. Örneğin büyükşehirde yaşayan birinin her gün iki saati yolda geçmektedir. İnsan bu süreyi ömür ortalamasına göre hesaplamalı ve bu iki saatte ne kadar Kur'ân okuyabileceğini, kaç ayetin tefsirini dinleyebileceğini, kaç sayfa kitap okuyabileceğini veya sesli kitap dinleyebileceğini, kaç defa Rabbini tesbih edebileceğini… kâğıt kalemle somutlaştırmalıdır. Kâr ve zarar karşılaştırıldıkça kalp, salih amele istek duyacaktır. Son olarak vakit bilinci kazandıran kitaplar ara ara okunmalı, vakit bilincine dair dersler, seminerler dinlenmelidir. Zira insan unutkandır; çokça hatırlamaya muhtaçtır. Kendine hatırlatmazsa unutmaya teşne olacaktır.

Son Söz Yerine

Buraya kadar okuduklarımız, kendini bildi bileli (otuz küsur yıl) İslami hareketin, son 19 yıldır da (2003-2022) tevhidî camianın içinde olan bir ilim talebesinin izlenim, tecrübe ve tavsiyeleridir. Çalışmanın gayesi; tevhid yoluna yeni giren kardeşlerle tecrübe paylaşımı yapmak, kulluk yürüyüşünde onlara yardımcı olmaktır. Kitabın gayesi anlaşıldıktan sonra rahatlıkla şunu söyleyebilirim: Kitabı -manevi- bir virgülle sonlandırdım. Kulluk yürüyüşünde tecrübem arttıkça ve sizlerden gelecek yeni bilgilerle çalışmayı genişleteceğim. Rabbimden faydalı kılmasını umuyorum…

Başta ve sonda, yerde ve gökte, dünyada ve ukbada Rabbim sana hamdolsun.

Halis Bayancuk (Ebu Hanzala)
İstanbul
13 Ağustos 2022/15 Muharrem 1444

KAYNAKÇA

- A'lâmu'n Nubuvve, Ebu'l Hasen El-Mâverdî, Dâru Mektebeti Hilâl, H 1409
- Anlamak ve Yaşamak İçin Kur'ân Okumaya Çağrı, Halis Bayancuk, Tevhid Basım Yayın, 1. Baskı, M 2022
- El-Câmiu li Ahlâki'r Râvî ve Âdâbi's Sâmi', El-Hatîbu'l Bağdâdî, Mektebetu'l Meârif, 2 Cilt, H 1403
- Câmiu'l Beyân fî Te'vîli'l Kur'ân Tefsîru't Taberî, İbnu Cerîr Et-Taberî, Muessesetu'r Risâle, 24 Cilt, 1. Baskı, M 2000

  Türkçesi için bk. Taberî Tefsîri, Ebû Cafer Muhammed b. Cerir et-Taberî, Hisar Yayınevi, 9 Cilt, M 1996
- Câmiu'l Usûli't Tis'a mine's Sunneti'l Mutahhara, Sâlih ibni Ahmed ibni Sâlih Eş-Şâmî, El-Mektebu'l İslâmî, 14 Cilt, 1. Baskı, M 2021
- Düzenin Yabancılaşması "Batılaşma", İdris Küçükömer, Kapı Yayınları, M 2021
- El-Âdâbu'ş Şer'iyye libni Muflih, Abdullah Muhammed ibni Muflih El-Makdisî, Dâru Âlemi'l Kutub, 3 Cilt
- El-Bahru'l Muhît fi't Tefsîr, Ebû Hayyân El-Endulusî, Dâru'l Fikr, 10 Cilt, H 1420
- El-Bidâye ve'n Nihâye, İbnu Kesîr, Dâru Hecr, 21 Cilt, 1. Baskı, M 2003

  Türkçesi için bk. Büyük İslam Tarihi; el-Bidâye ve'n-Nihâye, İbni Kesir, Çağrı Yayınları, 15 Cilt, 2. Baskı M 2017
- El-Câmiu li Ahkâmi'l Kur'ân Tefsîru'l Kurtubî, El-Kurtubî, Dâru Âlemi'l Kutub, 20 Cilt, M 2003

  Türkçesi için bk. el-Câmiu li-Ahkâmi'l-Kur'ân, İmam Kurtubî, Buruc Yayınları, 2. Baskı, 20 Cilt, M 2004
- El-Câmiu li Kelâmi İbni Teymiyye fi't Tefsîr, Ebu'l Abbâs İbnu Teymiyye, Dâru İbni'l Cevzi', 7 Cilt, H 1432

  Türkçesi için bk. İbni Teymiyye Tefsîri, İbni Teymiyye, Polen Yayınları, 10 Cilt, M 2017
- El-Esmau'l Husna, Halis Bayancuk, Tevhid Basım Yayın, 2 Cilt, 2. Baskı, M 2022
- El-İ'tisâm, İbrâhîm ibni Musâ Eş-Şâtıbî, Dâru'l Ticâriyyeti'l Kubrâ, 2 Cilt

  Türkçesi için bk. El-İ'tisâm, İmâm Şâtıbî, İ'tisam Yayınları, M 2021
- El-Kavâidu'n Nûrâniyye, Ebu'l Abbâs ibni Teymiyye, Dâru ibni'l Cevzî, 1. Baskı, H 1422
- El-Mufredât fî Ğarîbi'l Kur'ân, Râğıp El-İsfehânî, Dâru'l Kalem, 1. Baskı, H 1412

  Türkçesi icin bk. Mufredat Kur'ân Kavramları Sözlüğü, Rağıb El-İsfahani, Pınar Yayıncılık, M 2018,
- El-Mustedrek ale's Sahîhayn, Ebû Abdullah El-Hâkim, Dâru'l Kutubi'l İlmiyye, 4 Cilt, 1. Baskı, M 1990

  Türkçesi için bk. El-Müstedrek Ale's-Sahihayn, Hâkim en-Nisâbûrî, Konevi Yayınları, 11 Cilt, M 2013
- El-Muvatta', Mâlik ibni Enes, Dâru'l Ğarbi'l İslâmî, 2 Cilt, 2. Baskı, M 1997

  Türkçesi için bk. Muvatta' Tercümesi, Kahraman Yayınları, 2 Cilt, 1. Baskı, M 2013
- Es-Sîretu'n Nebeviyye Ardu Vekâi' ve Tahlîlu Ehâdis, Alî Muhammed Sallâbî, Dâru'l Meârif, 7. Baskı, H 1429

  Türkçesi için bk. Siyer-i Nebi, Prof. Ali Muhammed Sallâbî, Ravza Yayınları, 2 Cilt, M 2014

- Es-Sunenu'l Kubrâ, El-Beyhakî, Dâru'l Kutubi'l İlmiyye, 10 Cilt, 3. Baskı, M 2003

  Türkçesi için bk. es-Sünenü'l-Kebîr, Beyhakî, Ocak Yayınları, M 2016
- Et-Tabakâtu'l Kubrâ, İbnu Sa'd, Dâru'l Kutubi'l İlmiyye, 8 Cilt, 1. Baskı, M 1995

  Türkçesi için bk. Kitâbü't-Tabakâti'l-Kebîr, İbn Sâ'd, Siyer Ya¬yınları, 11 Cilt, 1. Baskı, M 2020
- Et-Tahrîr ve't Tenvîr, İbnu Âşûr, Ed-Dâru't Tûnusiyye, 30 Cilt, H 1984
- Fethu'l Bârî, İbnu Hacer El-Askalânî, Dâru'l Ma'rife, 13 Cilt, H 1379

  Türkçesi için bk. Fethu'l-Bârî, İbn Hacer el-Askalânî, Karınca & Polen Yayınları, 15 Cilt, M 2020
- Fıkhu'l Hadis Sünnet İlmihâli, Halis Bayancuk, Tevhid Basım Yayın, 2 Cilt, M 2021
- Fî Zilâli'l Kur'ân, Seyyid Kutub, Dâru'ş Şurûk, 6 Cilt, 17. Baskı, H 1412

  Türkçesi için bk. Fî Zılâl-il Kur'ân, Prof. Dr. Seyyid Kutub, Birleşik Yayıncılık, 16 Cilt, M 2012
- Ğarîbu'l Hadîs, Ebû Ubeyd El-Kâsım ibni's Sellâm, El-Hey'etu'l Âmme, 5 Cilt, 1. Baskı, H 1404
- Hak Dini Kur'ân Dili, Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, Azim Dağıtım, 10 Cilt
- Halku Ef'âli'l İbâd, Muhammed ibni İsmâîl El-Buhârî, Dâru'l Meârif, 2. Baskı
- Hilyetu'l Evliyâ ve Tabakâtu'l Esfiyâ, Ebû Nuaym El-İsfehânî, Dâru's Saâde, 10 cilt, M 1974

  Türkçesi için bk. Hilyetu'l-Evliyâ, Ebu Nuaym El-İsfehânî, Ocak Yayıncılık, 12 Cilt, M 2015
- Hz. Muhammed'in Hayatı ve İslam Daveti, Celaleddin Vatandaş, Pınar Yayınları, 2 Cilt, 9. Baskı, M 2014
- İ'lâmu'l Muvakkiîn, İbnu Kayyim El-Cevziyye, Dâru İbni'l Cevzî, 7 Cilt, 1. Baskı, M 1423

  Türkçesi için bk. İ'lâmü'l Muvakkı'in, İbn Kayyım el-Cev¬ziyye, Pınar Yayıncılık, 2 Cilt, M 2017
- İhyâu Ulûmi'd Dîn, Ebû Hâmid El-Ğazâlî, Dâru'l Meârif, 4 Cilt

  Türkçesi için bk. İhyâ-u Ulûm'id-Dîn, İmâm Gazâlî, Merve Yayınları, 4 Cilt, M 2015
- İlkbahar, Wadah Khanfar, Vadi Yayınları, 1. Baskı, M 2020
- İmtâu'l Esmâ, Ahmed ibni Alî El-Makrîzî, Dâru'l Kutubi'l İlmiyye, 10 Cilt, H 1420
- Kalp Katılığının Zararları, Halis Bayancuk, Tevhid Basım Yayın, 2. Baskı, M 2020
- Kıymetu'z Zemen inde'l Ulemâ', Abdulfettah Ebu Ğudde, Mektebetu Matbûâti'l İslâmiyye, 10. Baskı,

  Türkçesi için bk. Zamanın Kıymeti, Abdulfettâh Ebû Gudde, Takdim Yayınları, M 2021
- Meâlim fi't Tarîk, Seyyid Kutub, Dâru'ş Şurûk, 6. Baskı, H 1399

  Türkçesi için bk. Yoldaki İşaretler, Seyyid Kutub, Beka Yayın¬ları, M 2014
- Mecmûu'l Fetâvâ, Ebu'l Abbâs İbnu Teymiyye, Mecmeu'l Meliki'l Fahd li't Tıbâati'l Mushâfi'ş Şerîf, 37 Cilt, 1. Baskı, 1405
- Medâricu's Sâlikîn beyne Menâzili İyyâke Ne'budu ve İyyâke Nesteîn, İbnu Kayyim El-Cevziyye, Dâru'l Kutubi'l Arabî, 2 Cilt, H 1416

  Türkçesi için bk. Medâricu's Sâlikîn, İbni Kayyim El-Cevziyye, İnsan Yayınları, 3 Cilt, M 2019
- Meraklısı İçin Entrikalar Kitabı, Murat Yetkin, DK Yayıncılık, M 2017
- Mevsûatu't Tefsîri'l Me'sûr, Merkezu'd Dirâsât ve'l Ma'lumâti'l Kur'âniyye, Dâru ibni Hazm, 24 Cilt, 1. Baskı, H 1438

- Mus'ab b. Umeyr'in Hayatı, Kişiliği ve İslam Tarihindeki Yeri, Mehmet Salih Gündüz, Siirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, S 1, M 2017
- Mus'âb ibni Umeyr'in Hayatı ve Kişiliği, Köksal Çoban, Rağbet Yayınları, M 2014
- Musnedu'l İmâm Ahmed ibni Hanbel, Ahmed ibni Hanbel, Muessesetu'r Risâle, 45 Cilt, 1. Baskı, M 2001

  Türkçesi için bk. Müsned, İmam Ahmed b. Hanbel, Bir Ocak Yayınları, 21 Cilt, M 2013
- Mu'cemu Mekâyîsi'l Luğa, İbnu'l Fâris, Dâru'l Fikr, 6 Cilt, M 1979
- Sahîhu ibni Hibbân, İbnu Hibbân, Muessesetu'r Risâle, 18 Cilt, 1. Baskı, M 1988
- Sahîhu Muslim, Muslim ibni Haccâc, Muessesetu'r Risâle, 2. Baskı, H 1441

  Türkçesi için bk. Sahîh-i Müslim Muhtasarı, Hüner Yayınevi, 2 Cilt, M 2005
- Sahîhu'l Buhârî, Muhammed ibni İsmail El-Buhârî, Muessesetu'r Risâle, 3. Baskı, H 1441

  Türkçesi için bk. Sahîh-i Buhârî, İmam Buhâri, Karınca & Polen Yayınları, 6 Cilt, 1. Baskı, M 2017
- Sıfatu's Safve, İbnu'l Cevzî, Dâru'l Hadîs, 2 Cilt, H 1421

  Türkçesi için bk. Sıfatü's Safve, İbnu'l Cevzi, Kahraman Yayınları, M 2016
- Sîretu ibni İshâk Kitâbu's Siyer ve'l Meğâzî, Muhammed ibni İshâk, Dâru'l Fikr, H 1398

  Türkçesi için bk. Siyer, Muhammed ibni İshak, Akabe Yayınları, 1. Baskı, M 1988
- Sunenu'd Dârimî, Ebû Muhammed Ed-Dârimî, Dâru'l Muğnî li'n Neşri ve't Tevzî', 4 Cilt, 1. Baskı, M 2000

  Türkçesi için bk. Sünen-i Dârimî Tercemesi, Darimî, Konya Kitapçılık, M 2011
- Sunenu Ebî Dâvud, Ebû Dâvud Es-Sicistânî, Muessesetu'r Risâle, 1. Baskı, H 1440

  Türkçesi için bk. Sünen-i Ebû Dâvud Tercemesi, Konya Kitapçılık, 3 Cilt, M 2015
- Sunenu İbni Mâce, İbnu Mâce, Muessesetu'r Risâle, 1. Baskı, H 1438

  Türkçesi için bk. Sünen-i İbni Mâce Tercemesi, Konya Kitapçılık, 2 Cilt, M 2008
- Sunenu'n Nesâî, En-Nesâî, Muessesetu'r Risâle, 1. Baskı, H 1438

  Türkçesi için bk. Sünen-i Nesâî Tercemesi, Konya Kitapçılık, 3 Cilt, M 2005
- Sunenu't Tirmizî, Muhammed ibni Îsâ Et-Tirmizî, Muessesetu'r Risâle, 1. Baskı, H 1438

  Türkçesi için bk. Sünen-i Tirmizi Tercemesi, Konya Kitapçılık, 3 Cilt, M 2007
- Şerhu'l Akâidi'n Nesefîyye, Sa'duddîn Mes'ûd ibni Ömer El-Taftâzânî, Dâru İhyâi't Turâsi'l Arabî, H 1432

  Türkçesi için bk. Şerh'ül Akaid Tercümesi, Sa'düddin et-Taftâzâni, Muallim Neşriyat, M 2018
- Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi ve Peygamberin Hayatı, Mevdûdî, Pınar Yayınları, M 2010
- Târîhu Bağdâd, Ebû Bekr Ahmed ibni Alî ibni Sâbit El-Hatîb El-Bağdâdî, Dâru'l Ğarbi'l İslâmî, 16 Cilt, 1. Baskı, H 1422
- Târîhu'l İslâm, Ez-Zehebî, Dâru'l Ğarbi'l İslâmî, 15 Cilt, 1. Baskı, M 2003
- Târîhu't Taberî, İbnu Cerîr Et-Taberî, Dâru't Turâs, 11 cilt, 2. Baskı, H 1387
- Tasavvuf Terimleri Sözlüğü, Prof. Dr. Süleyman Uludağ, Kabalcı Yayınları, M 2016
- Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü, Ethem Cebecioğlu, Otto Yayınları, 1. Basım, M 2021

- Tefhîmu'l Kur'ân, Ebu'l A'lâ Mevdûdî, İnsan Yayınları, 7 Cilt, M 2005
- Tefsîru'l Kur'âni'l Azîm, İbnu Kesîr, Dârul Kutubi'l İlmiyye, 9 Cilt, H 1419

  Türkçesi için bk. İbn-i Kesîr Tefsîri, İmam Hafız İbn-i Kesîr, Polen Yayınları, 12 Cilt, M 2020
- Tefsîru's Sa'dî Teysîru'l Kerîmi'r Rahmân fî Tefsîri Kelâmi'l Mennân, Abdurrahman ibni Nâsr ibni Abdillah Es-Sa'dî, Muessesetu'r Risâle, H 1420

  Türkçesi için bk. Tefsîru's-Sa'dî Özlü Kur'ân Tefsîri, Abdurrahman b. Nâsr Es- Sa'dî, 5 Cilt, M 2018
- Tehzîbu't Tehzîb, İbnu Hacer El-Askalânî, Dâru'l Kutubi'l İlmiyye, 7 Cilt, 1. Baskı, H 1425
- Tertîbu'l Medârik ve Takrîbu'l Mesâlik, El-Kâdî İyâd, Matbaatu Fadâle, 8 Cilt, 1. Baskı
- Tevhid Dergisi, Tevhid Basım Yayın, S 58, 71, 73, 97, 101, 102, 103, 108, 109, 110, 111
- Tevhid İnancını İnşa Eden Kavramlar, Halis Bayancuk, Tevhid Basım Yayın, 1. Baskı, M 2022
- Tevhid Meali, Halis Bayancuk, Tevhid Basım Yayın, 2. Baskı, M 2020
- Tezkiretu's Sâmi' ve'l Mutekellim, Bedruddîn ibni Ebî İshâk El-Kinânî, Dâru'l Meârif, H 1354
- Ümmetin Kurtuluşuna Giden Yolda Vakit, Dr. Seyyid bin Hüseyin el-Affani, Nebevi Hayat Yayınları, M 2022
- Vahyin Rehberliğinde En'âm Suresi Tefsiri, Halis Bayancuk, Tevhid Basım Yayın, 2. Baskı, M 2022
- Vahyin Rehberliğinde İbrahim ve Hicr Suresi Tefsiri, Halis Bayancuk, Tevhid Basım Yayın, 1. Baskı, M 2022
- Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'ân Tefsiri, Prof. Dr. Bayraktar Bayraklı, Bayraklı Yayınları, 15 Cilt, M 2008
- Zâdu'l Mesîr fî İlmi't Tefsîr, İbnu'l Cevzî, Dâru'l Kitâbi'l Arabî, 4 Cilt, 1. Baskı, H 1422

  Türkçesi için bk. Kur'ân-ı Kerim Tefsiri, Zadü'l-Mesir Fi İlmi't-Tefsir, İmam Ebu'l-Ferec İbn'ul Cevzî, Kahraman Yayınları, 6 Cilt, M 2011
- Zemahşeri'nin El-Minhac Fi Usuli'd Din Bağlamında Kelâmi Görüşleri Yüksek Lisans Tezi, M. Ragıp Kaplan, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Kelâm Bilim Dalı, M 2012
- Zevâidu ibni Huzeyme ve ibni Hibbân ve'l Mustedrek alâ Kutubi't Tis'a, Sâlih ibni Ahmed ibni Sâlih Eş-Şâmî, El-Mektebu'l İslâmî, 3 Cilt, 1. Baskı, M 2012
- Zevâidu Suneni'l Kubrâ li'l Beyhakî, Sâlih ibni Ahmed ibni Sâlih Eş-Şâmî, El-Mektebu'l İslamî, 3 Cilt, 1. Baskı, M 2010

Tüm hadis numaralandırmaları aşağıdaki kitaplardan yapılmıştır:

- Câmiu'l Usûli't Tis'a mine's Sunneti'l Mutahhara, Sâlih ibni Ahmed ibni Sâlih Eş-Şâmî, El-Mektebu'l İslâmî, 14 cilt, 1. Baskı, M 2021
- Zevâidu ibni Huzeyme ve İbni Hibbân ve'l Mustedrek alâ Kutubi't Tis'a, Sâlih ibni Ahmed ibni Sâlih Eş-Şâmî, El-Mektebu'l İslâmî, 3 cilt, 1. Baskı, M 2012
- Zevâidu Suneni'l Kubrâ li'l Beyhakî, Sâlih ibni Ahmed ibni Sâlih Eş-Şâmî, El-Mektebu'l İslâmî, 3 Cilt, 1. Baskı, M 2010

İMAN
ETTİKTEN SONRA

İman etmekle birlikte Allah'ın yoluna girmiş bulunuyoruz. Henüz yeniyken, yolun tabiatına dair hikmet, basiret ve ferasetten yoksun oluyoruz.

İlerleyen süreçte geriye bakıp bazı pişmanlıklar yaşıyoruz: "Şunu şunu bilseydim şunları yapmazdım. Şunu anlamış olsaydım şu işe girişmezdim..." gibi düşünceler geliştiriyoruz. Birçoğumuz bireysel eğitimimiz, aile ilişkilerimiz, arkadaşlıklarımız, davet usulümüz, Rabbimizle ilişkimiz veya tabi olduğumuz topluluklara dair "Ah, şunu bilmiş olsaydım!" diyerek üzülüyoruz. Bu çalışma, böylesi bir sancının ürünüdür. Tanıştığım çoğu muvahhidden benzer cümleler duydum. Benim de bazı pişmanlıklarım oldu... Buradan yola çıkarak bu pişmanlıkları not ettim, derledim. Kitabı yazmaya başlamadan yüzlerce insana anket niteliğinde bir soru sordum: "Yolun başında şunları bilseydim şu hataları yapmazdım, dediğiniz şeyler nedir?" Sorunun cevapları ile yıllar içinde derlenmiş maddeleri bir araya getirdim ve böylece bu çalışma meydana gelmiş oldu.

Çalışmanın gayesi; tevhid yoluna yeni giren kardeşlerle tecrübe paylaşımı yapmak, kulluk yürüyüşünde onlara yardımcı olmaktır. Kitabın gayesi anlaşıldıktan sonra rahatlıkla şunu söyleyebilirim: Kitabı -manevi- bir virgülle sonlandırdım. Kulluk yürüyüşünde tecrübem arttıkça ve sizlerden gelecek yeni bilgilerle çalışmayı genişleteceğim.

Rabbimden faydalı kılmasını umuyorum...

tevhid BASIM YAYIN

İMAN ETTİKTEN SONRA

www.tevhidkitap.net
www.tevhidmeali.com
www.tevhiddersleri.org
www.tevhiddergisi.org
tevhiddergisi@gmail.com

